

UNIWERSYTET PAPIESKI JANA PAWŁA II

W KRAKOWIE

WYDZIAŁ TEOLOGICZNY

O. STANISŁAW KYC OSB

KSIĄDZ JÓZEF KUDASIEWICZ

JAKO TEORETYK I PRAKTYK PRZEPOWIADANIA

Rozprawa doktorska napisana
na seminarium naukowym
z komunikacji religijnej pod kierunkiem
ks. prof. dra hab. Henryka Sławińskiego

Kraków 2021

Autor: o. Stanisław Kyc OSB

Tytuł: Ksiądz Józef Kudasiewicz jako teoretyk i praktyk przepowiadania

Promotor: ks. prof. dr hab. Henryk Sławiński

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

Kraków: 2021

Stron: 298

ABSTRAKT

Temat niniejszej dysertacji brzmi „Ksiądz Józef Kudasiewicz jako teoretyk i praktyk przepowiadania”. Jej podstawowym celem jest ukazanie całościowo sylwetki wykładowcy akademickiego i wybitnego głosiciela słowa Bożego.

Polem badawczym jest historia kaznodziejstwa. Zakres badań ujętych w dysertacji dotyczy lat życia ks. J. Kudasiewicza oraz jego działalności naukowej i pedagogicznej. Praca opiera się przede wszystkim na archiwalnych materiałach źródłowych a także obejmuje wydrukowane homilie, kazania i konferencje na łamach kwartalnika „Współczesna Ambona” od 1984 roku, i w innych publikacjach.

Główną metodą pracy jest metoda analizy źródeł historycznych i dokumentów. Posłużyła ona do zbadania biografii znanego homilety oraz jego formacji ludzkiej i intelektualnej a następnie jego dorobku teoretycznego i praktycznego. Można powiedzieć że cel dysertacji został osiągnięty, gdyż udało się możliwie całościowo odpowiedzieć na pytania: jakim nauczycielem i jakim kaznodzieją był ks. Józef Kudasiewicz? Czego uczył i co głosił ks. J. Kudasiewicz, innymi słowy, jakim był teoretykiem i praktykiem przepowiadania?

SŁOWA KLUCZOWE

a) **imienne:** ks. Józef Kudasiewicz.

b) **rzeczowe:** Biblia, przepowiadanie, homilia, kazanie, konferencja, edukacja, „Współczesna Ambona. Kwartalnik Homiletyczny”.

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	8
Wstęp	10
1. Osoba i życie.....	20
1.1. Dzieciństwo i młodość	20
1.1.1. Dzieciństwo	20
1.1.2. Lata gimnazjalne.....	27
1.2. Formacja intelektualna i pastoralna	36
1.2.1. Wyższe Seminarium Duchowne w Kielcach.....	38
1.2.2. Katolicki Uniwersytet Lubelski	43
1.2.3. Specjalistyczne studia w Rzymie	46
1.3. Kapłan naukowiec i pedagog	48
1.3.1. Kapłan naukowiec.....	49
1.3.2. Kapłan pedagog.....	55
2. Józef Kudasiewicz jako teoretyk przepowiadania.....	62
2.1. Działalność naukowo-badawcza	62
2.1.1. Biblia jako podstawowe źródło przepowiadania	62
2.1.1.1. Geneza biblijnego zwrotu w teorii przepowiadania.....	64
2.1.1.2. Spotkanie współczesnej hermeneutyki biblijnej z przepowiadaniem.....	66
2.1.2. Popularyzowanie medytacji biblijnej i celebracji słowa Bożego	68
2.1.2.1. Medytacja biblijna.....	68
2.1.2.2. Celebracja słowa Bożego	71

2.2. Promocja przepowiadania biblijnego na konferencjach naukowych i w pracy organizacyjnej	73
2.2.1. Promocja przez konferencje naukowe	73
2.2.1.1. Sympozja mariologiczne	74
2.2.1.2. Sympozja katechetyczne	75
2.2.1.3. Sympozja homiletyczne	77
2.2.2. Promocja przez pełnione funkcje w organach KUL	79
2.2.3. Promocja przez współpracę z towarzystwami naukowymi.....	82
2.2.3.1. Współpraca z uczestnikami Kongresów Teologicznych	82
2.2.3.2. Współpraca z Sekcją Biblistów Polskich.....	83
2.2.3.3. Współpraca z Akademią Teologii Katolickiej w Warszawie	84
2.2.3.4. Współpraca z Międzyzakonnym Wyższym Instytutem Katechetycznym w Krakowie	86
2.2.3.5. Współpraca z wydawnictwami	87
2.3. Promocja przez działalność dydaktyczną.....	88
2.3.1. Rola Pisma Świętego w przepowiadaniu	88
2.3.1.1. Teologiczna wizja Pisma Świętego w przepowiadaniu	89
2.3.1.2. Przepowiadanie słowa Bożego w dydaktyce seminaryjnej.....	90
2.3.2. Dbalność o ukierunkowanie egzegezy na przepowiadanie	92
2.3.2.1. Wykłady z biblistyki sprofilowane na przepowiadanie	92
2.3.2.2. Tematy współczesnej hermeneutyki biblijnej w przepowiadaniu	94
2.3.3. Promocja homiletów polskich.....	98
2.3.3.1. Promocja doktorów z seminarium biblijno-homiletycznego	98
2.3.3.2. Promocja homiletów – współpracowników	101

3. Józef Kudasiewicz jako praktyk przepowiadania.....	105
3.1. Miejsca i adresaci przepowiadania	105
3.1.1. Miejsca przepowiadania.....	106
3.1.1.1. Miejsca przepowiadania w diecezji kieleckiej.....	106
3.1.1.2. Miejsca przepowiadania w diecezji lubelskiej.....	107
3.1.1.3. Miejsca przepowiadania w zgromadzeniach zakonnych	108
3.1.1.4. Domy formacyjne Ruchu Światło – Życie i Dzieła Ognisk Miłości	109
3.1.2. Adresaci.....	110
3.1.2.1. Zgromadzenia zakonne	110
3.1.2.2. Członkowie ruchów formacyjnych i stowarzyszeń katolickich.	112
3.1.2.3. Uczestnicy duszpasterstwa młodzieżowego KUL	113
3.2. Dominujące tematy przepowiadania.....	116
3.2.1. Królestwo Boże.....	116
3.2.2. Miłosierdzie Boże	117
3.2.3. Odkupienie przez krzyż.....	118
3.2.4. Duch Święty	119
3.2.5. Matka Odkupiciela	120
3.2.6. Wspólnota rodzinna.....	121
3.3. Typy przepowiadania	122
3.3.1. Homilie	122
3.3.2. Kazania	127
3.3.2.1. Kazania pasyjne	127
3.3.2.2. Kazania podczas misji ludowych	129
3.3.3. Konferencje.....	131
3.4. Sposób i model przepowiadania	134
3.4.1. Jasność i zrozumiałość.....	134
3.4.2. Obrazowość.....	137

3.4.3. Model przepowiadania	139
3.4.3.1. Model homilii	140
3.4.3.2. Model kazań i konferencji.....	142
3.4.4. Figury retoryczne.....	143
3.4.4.1. Figury retoryczne wpływające na obrazowość	143
3.4.4.2. Figury retoryczne wyrażające emocjonalność	150
3.4.4.3. Figury retoryczne sprzyjające dialogowości.....	153
3.4.4.4. Figury retoryczne sprzyjające zwięzłości	158
3.4.4.5. Figury retoryczne wpływające na komunikatywność	160
3.4.5. Sposoby argumentacji	161
3.4.5.1. Argumentum ad reverentiam.....	162
3.4.5.2. Argumentum ad antiquitatem.....	163
3.4.5.3. Argumentum ab exemplo	163
3.4.5.4. Inne sposoby argumentacji.....	164

4. Ewaluacja homiletycznej i kaznodziejskiej działalności Józefa Kudasiewicza

166

4.1. Walory	166
4.1.1. Inspiracja charyzmatem spotkania	166
4.1.2. Pogłębienie nauki o przebaczeniu i sprawiedliwości	168
4.1.3. Dowartościowanie roli kobiety w Kościele	170
4.1.4. Mobilizowanie do medytacji i przepowiadania.....	171
4.1.4. Ukazywanie kontekstów życiowych słuchaczy	173
4.2. Mankamenty i trudności	175
4.2.1. Normatywność.....	175
4.2.2. Mankament moralno-etyczny w nauczaniu i przepowiadaniu.....	177
4.2.3. Mankament redakcyjny	181

4.3. Uniwersalne treści	183
4.3.1. Czyste serce.....	184
4.3.2. Głosiciel Słowa mężem sprawiedliwym i cichym	185
4.3.3. Emancypacja ewangeliczna	186
4.3.4. Duszpasterska troska o ludzi starszych	190
4.3.5. Język <i>lectio divina</i>.....	191
4.3.6. Rozpowszechnianie ksiązek biblijnych	192
Zakończenie	194
Summary	199
Bibliografia.....	204
Spis ilustracji.....	236
Aneks	
Plan działalności	
dydaktycznej ks. Józefa Kudasiewicza.....	243
Fotografie dotyczące życia	
i działalności ks. Józefa Kudasiewicza	256

WYKAZ SKRÓTÓW

- AAS – Acta Apostolice Sedis. Commentarium Officiale (w latach 1865-1908: Acta Sancte Sedis), Roma 1909-.
- ADKielce – Archiwum Diecezji Kieleckiej.
- ADOM – Archiwum Domu Ognisk Światła i Miłości w Kaliszanach.
- AGsjk, G1 – Archiwum Sióstr Urszulanek w Pniewach.
- AK – Armia Krajowa lub Siły Zbrojne w Kraju – zakonspirowane siły zbrojne Polskiego Państwa Podziemnego w latach II wojny światowej.
- AKUL – Archiwum Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II.
- APKije – Archiwum parafii świętych apostołów Piotra i Pawła w Kijach.
- APla – Aneks. Plan działalności dydaktycznej ks. J. Kudasiewicza.
- APrMK – Archiwum prywatne Mariusza Kudasiewicza.
- APrZW – Archiwum prywatne Zuzanny Ferenc-Warchałowskiej.
- ASKB – Archiwum Klasztoru Mniszek Bosych Zakonu Najświętszej Maryi Panny z Góry Karmel, Kielce.
- AWA – Archiwum Redakcji Współczesnej Ambony.
- BCh – Bataliony Chłopskie – konspiracyjna organizacja zbrojna polskiego ruchu ludowego, działająca w czasie II wojny światowej na terenie Generalnego Gubernatorstwa.
- cz. – część.
- EK – Encyklopedia Katolicka.
- INB – Instytut Nauk Biblijnych.
- ITP – Instytut Teologii Pastoralnej.
- KIK – Klub Inteligencji Katolickiej
- KK – Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna o Kościele „Lumen Gentium”, 1964.
- KKK – Katechizm Kościoła Katolickiego, Poznań 2002².

- KL – Sobór Watykański II, Konstytucja o liturgii świętej „Sacrosanctum concilium”, 1963.
- KO – Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna o Objawieniu Bożym „Dei verbum”, 1965.
- KPK – Kodeks Prawa Kanonicznego, Poznań 1984.
- mps – maszynopis.
- PH – „Przegląd Homiletyczny” (do 2000 roku: „Przegląd Pastoralno-Homiletyczny”), Kielce 1997-.
- RB – Reguła św. Benedykta, Tyniec 1979.
- RBL – „Ruch Biblijny i Liturgiczny”, Kraków 1948-.
- RTK – „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 1949-1990, następnie „Roczniki Teologiczne” 1991-.
- sem. – semestr roku akademickiego.
- SHP – Stowarzyszenie Homiletów Polskich.
- SK – sympozjum Katechetycznego Międzyzakonnego Wyższego Instytutu Katechetycznego w Krakowie.
- TN KUL – Towarzystwo Naukowe Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II.
- TON – Tajna Organizacja Nauczycielska – konspiracyjna organizacja Związku Nauczycielstwa Polskiego działająca w czasie II wojny światowej.
- TP KUL – Towarzystwo Przyjaciół Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II.
- UB – Urząd Bezpieczeństwa – powszechnie używane określenie organów bezpieczeństwa państwa funkcjonujących w Polsce w okresie stalinizmu (1944-1956).
- VD – Benedykt XVI, Adhortacja apostolska o słowie Bożym w życiu i misji Kościoła „Verbum Domini” (30 września 2010), Karków 2010.
- WA – „Współczesna Ambona. Kwartalnik Homiletyczny”, Kielce 1946-.

WSTĘP

Kościół jest powołany i posłany by głosić orędzie Dobrej Nowiny o zbawieniu. Potrzeba przepowiadania treści ewangelicznych wyrasta z istoty i misji Kościoła, która wyraża się w słowach: „Dana jest mi wszelka władza na niebie i ziemi. Idźcie i nauczajcie wszystkie narody, udzielając im chrztu w imię Ojca i Syna i Ducha Świętego. Uczcie je zachowywać wszystko, co wam przykazałem” (Mt 28, 19-20). Przywołana treść nakazu misyjnego zawiera ogólne polecenie, by iść i czynić uczniów. Głoszenie słowa Bożego z natury jest eklezjalne¹. Przepowiadanie go w Kościele oparte jest na mandacie, jaki w zakresie nauczania otrzymali Apostołowie (por. Mk 16, 15; Dz 1, 8). Dlatego Kościół wierny apostołskiej tradycji w pierwszym rzędzie ukazuje biskupów, którzy „z ustanowienia Bożego stali się następcami apostołów jako pasterze Kościoła”². Biskup jest ustanowiony dla swoich wiernych autentycznym nauczycielem, świadkiem wiary, stróżem i sędzią w tych sprawach, które wchodzą w zakres jego wiary i moralności³. Współpracownikami biskupów są kapłani, diakoni i wierni świeccy. Według Soboru Watykańskiego II, przepowiadanie należy do priorytetowych zadań kapłanów. Kapłan, który chce wypełnić misję, do jakiej został powołany przez Kościół, ma być przede wszystkim głosicielem słowa Bożego, w taki sposób, by prowadził wiernych do pogłębiania więzi z Jezusem Chrystusem i do

¹ Por. *Dignitatis humanae*, 13.

² KK 20.

³ Z tego względu, szanując i kontynuując tradycję Kościoła, biskup mocą święceń jest autentycznym nauczycielem wiary, którą głosi powierzonemu sobie ludowi Bożemu. Służba ta jest równocześnie wykonywaniem władzy pasterskiej. Najważniejszym motywem tej władzy jest troska o zbawienie dusz. Podczas wykonywania władzy pasterskiej biskup powinien kierować się zdecydowaniem, łagodnością, pokorą, roztropnością, a także powinien wykonywać ją w duchu służby dla Kościoła; por. M. Staszak, *Biskup - moderator, pierwszy Liturg i promotor liturgii w diecezji w świetle ksiąg liturgicznych i nauczania Kościoła po Soborze Watykańskim II*, Lublin 2010, s. 34; por. R. Kamiński, *Posługa biskupa w diecezji*, RTK 44(1997)6, s. 17.

przekonania, że swoim życiem winni Go ukazywać innym ludziom oraz współczesnemu światu⁴.

Przepowiadanie słowa Bożego jest kontynuacją zbawczego dzieła Chrystusa. Od początku Kościoła stanowi jego podstawową funkcję. Na Soborze Watykańskim II jednym z istotnych poruszanych zagadnień było przepowiadanie słowa Bożego. „Nauczanie soborowe pozwoliło teologom rozwinąć nową, teologicznie ujętą koncepcję homiletyki, dopracować rozumienie homilii oraz zakorzenić przepowiadanie w słowie Bożym, Tradycji przy zachowaniu wrażliwości na słuchaczy”⁵. Mówiąc o przepowiadaniu słowa Bożego w tej pracy, nie będziemy mieli na uwadze wszelkiej działalności Kościoła, służącej proklamowaniu Ewangelii, ale tylko ustne głoszenie w postaci homilii, kazań i konferencji. Chodzić więc będzie o przepowiadanie słowa Bożego w ścisłym sensie⁶.

Do grona wielu promotorów soborowej odnowy przepowiadania słowa Bożego zalicza się ks. Józefa Kudasiewicza. Soborowa wizja teologii przepowiadania zachwycała go i dlatego ją propagował. Przez swą działalność kielecki kapłan stał się uznanym autorytetem w kwestiach teologiczno-naukowych oraz działalności pedagogiczno-wychowawczej. W wywiadzie dla akademickiej kroniki filmowej KUL⁷ przywołuje słowa wielkiego poety Cypriana Kamila Norwida, który pisał:

„Bo nie jest światło, by pod korcem stało,
Ani sól ziemi do przypraw kuchennych,
Bo piękno na to jest, by zachwycało
Do pracy – praca, by się zmartwychwstało”⁸.

⁴ Według *Kodeksu Prawa Kanonicznego* z 1917 roku ks. J. Kudasiewicz otrzymał misję kanoniczną do przepowiadania słowa Bożego. Obecny kodeks ściśle łączy *munus docendi* świętych szafarzy z sakramentem świeceń; por. KPK 1917, kan. 1328 i por. KPK 1983, kan. 764; por. H. Sławiński, *Kapłan kaznodzieja głoszący z mocą*, [w:] *Kapłan w posłudze słowa Bożego*, red. L. Szewczyk, W. J. Szytyka, Katowice 2010, s. 24-35.

⁵ H. Sławiński, *Wkład Soboru Watykańskiego II w odnowę przepowiadania słowa Bożego*, [w:] *Humanistyczna recepcja Soboru Watykańskiego II*, red. E. Umińska-Tytoń, J. Lewandowicz, Łódź 2014, s.184.

⁶ Por. tamże, s. 174.

⁷ A. Swęda, *Ks. Józef Kudasiewicz, Akademicka Kronika Filmowa*, Lublin 2012, Tv KUL: <https://www.youtube.com/watch?v=vHtXRDgm4nc> (dostęp, 10.02.2021).

⁸ C. K. Norwid, *Promethidion, Rzecz w dwóch dialogach z epilogiem*, [w:] tenże, *Poematy*, t. 2, opr. S. Sawicki, P. Chlebowski, Lublin 2011, s. 108.

Dla ks. J. Kudasiewicza w tych słowach zawiera się ważna zasada, że skoro „kształtem miłości jest piękno”, to jest ono zawsze praktyczne, a uzyskuje się ją przez pracę i poświęcenie. Reguła ta w doskonały sposób sprawdza się w pięknie wypowiedzanego słowa, zwłaszcza gdy jest to słowo Boże. Istotą przepowiadania dla kaznodziei kieleckiego stały się słowa zawarte na kartach Pisma Świętego. Zachwycał się pięknem i realizmem dzieł Bożych w życiu bohaterów historii zbawienia. Dla niego Biblia była księgą prawdziwie ludzką pokazującą człowieka w całej jego prawdzie i tej wspaniałej, i tej nędznej. Pismo Święte w jego nauczaniu jawi się jako bardzo realistyczne dzieło, które ma za sobą historię tysięcy lat doświadczenia człowieka w relacjach z Bogiem, z drugim człowiekiem i ze światem. Wybitny teolog, mając świadomość, że słowo ludzkie traci dzisiaj na znaczeniu, że przeżywa ogromny kryzys, podjął wyzwanie przeciwstawienia się lekceważącym i patrzącym przewrotnie na słowo Boże. Przez swoją twórczą pracę przekazywał prawdę o Bożym Objawieniu zawartą na kartach Pisma Świętego. Jak mówił, czuł się na swoim miejscu. Praca nad odkrywaniem misterium przepowiadania i dbanie o piękno języka w przepowiadaniu miała dla niego sens. Cieszył się, że mógł coś zrobić – napisać. Sensem życia była dla niego praca nad sobą, by naśladować Syna Bożego Jezusa Chrystusa, który podjął dzieło zbawcze ukryte w słowie „ergon”. Czyny potwierdzały słowa Jezusa. Dzieła, które Ojciec Jezusowi przeznaczył, obejmują całą Jego publiczną działalność jako realizację zbawczego planu Bożego, który został doprowadzony do końca w Jego śmierci na krzyżu i w tajemnicy zmartwychwstania⁹. Przepowiadanie według Kudasiewicza jest trudem zbawczym, gdzie głoszenie słowa Bożego uobecnia Chrystusa oraz Jego dzieło zbawcze. Ten, kto jest uczniem Chrystusa, podejmuje wysiłek współudziału w kontynuacji dzieła stworzenia. Przepowiadanie księdza profesora bezpośrednio dotyczyło budowania braterskiej społeczności, a w szczególności społeczności chrześcijańskiej.

Podjmując temat: „Ksiądz Józef Kudasiewicz jako teoretyk i praktyk przepowiadania”, należy odnieść się do publikacji dotyczących jego osoby i dzia-

⁹ Por. A. Swęda, *Ks. Józef Kudasiewicz, Akademicka Kronika Filmowa*, Lublin 2012, Tv KUL: <https://www.youtube.com/watch?v=vHtXRDgm4nc> (dostęp, 10.02.2021).

łałości. Na pierwszym planie zarysowują się artykuły z bibliistyki, w „W posłudze Słowa Pańskiego”, księdze pamiątkowej poświęconej ks. prof. dr. hab. Józefowi Kudasiewiczowi z okazji 70-lecia urodzin, pod redakcją Stanisława Bieleckiego, Huberta Ordon i Henryka Witczyka z roku 1997 wydanej przez wydawnictwo Jedność w Kielcach. H. Ordon pisał o życiu i działalności ks. prof. Józefa Kudasiewicza¹⁰, S. Bielecki o bibliстыce stosowanej w twórczości księdza profesora¹¹, a Marian Rusecki o teologiczno-fundamentalnej myśli księdza Józefa Kudasiewicza¹². W tej publikacji należy również zaznaczyć pracę archiwistyczną ks. Ordon, który skrupulatnie przedstawił całą bibliografię ks. J. Kudasiewicza¹³. Na szczególną uwagę zasługuje również życiorys ks. J. Kudasiewicza spisany przez Waldemara Chrostowskiego¹⁴. Dwa inne artykuły – Andrzeja Kalety „Życie i działalność naukowo-dydaktyczna księdza profesora Józefa Kudasiewicza”¹⁵ z roku 2002 i Jana Twardego pod tytułem „Teoria i praktyka kaznodziejskiej posługi Słowa w ujęciu księdza profesora Józefa Kudasiewicza”¹⁶ pomogły zrewidować miejsca działalności kaznodziei kieleckiego oraz zaktualizować bibliografię. Artykuły wiążą się z jubileuszem pięćdziesięciolecia kapłaństwa ks. profesora i przybliżają jego twórczość na polu homiletycznym i kaznodziejskim.

Na temat wybranego aspektu pracy ks. J. Kudasiewicza napisana została na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II rozprawa doktorska pod kierunkiem ks. prof. Stanisława Dyka, autorstwa ks. Mariusza Szymanika pod tytułem „Księdza Józefa Kudasiewicza koncepcja prorockiego wymiaru posługi

¹⁰ Por. H. Ordon, *Życie i działalność ks. prof. Józefa Kudasiewicza*, [w:] *W posłudze Słowa Pańskiego Księga Pamiątkowa poświęcona ks. prof. dr. hab. Józefowi Kudasiewiczowi z okazji 70-lecia urodzin*, red. S. Bielecki, H. Ordon, H. Witczyk, Kielce 1997, s. 11-15.

¹¹ Por. S. Bielecki, *Bibliстыka stosowana w twórczości księdza profesora Józefa Kudasiewicza*, [w:] tamże, s. 16-22.

¹² Por. M. Rusecki, *Teologicznofundamentalna myśl księdza Józefa Kudasiewicza*, [w:] tamże, s. 23-32.

¹³ Por. H. Ordon, *Życie i działalność ks. prof. Józefa Kudasiewicza*, dz. cyt. s. 33-45.

¹⁴ Por. W. Chrostowski, *Ks. prof. dr. hab. Józef Kudasiewicz*, [w:] „*Bóg jest Miłością*” (1 J 4,16). *Studia dla księdza profesora Józefa Kudasiewicza w 80 rocznicę urodzin*, red. W. Chrostowski, Warszawa 2006; por. tenże., *Śp. ks. prof. dr. hab. Józef Kudasiewicz (23 VIII 1926-16 XI 2012): biblista i mariolog*, „*Salvatoris Mater*” 14(2012)4, s. 345-351.

¹⁵ Por. A. Kaleta, *Życie i działalność naukowo-dydaktyczna księdza profesora Józefa Kudasiewicza*, „*Kieleckie Studia Teologiczne*” 1/1(2002), s. 15-23.

¹⁶ Por. J. Twardy, *Teoria i praktyka kaznodziejskiej posługi Słowa w ujęciu księdza profesora Józefa Kudasiewicza*, „*Kieleckie Studia Teologiczne*” 1/1(2002), s. 34-53.

kapłańskiej. Studium homiletyczne¹⁷. Celem pracy doktorskiej ks. Mariusza było uświadomienie współczesnym głosicielom słowa Bożego, że uczestniczą oni w prorockiej misji Jezusa Chrystusa. Praca ta stanowi krytyczne opracowanie myśli naukowej odnoszącej się do realizacji w Kościele funkcji prorockiej. Problem badawczy obejmuje następujące kwestie: jak według Kudasiewicza powinna być współcześnie realizowana prorocka posługa kapłana? Jakie kryteria świadczą o jej poprawnej realizacji? Co można uczynić, by była ona bardziej skuteczna?

Ksiądz Mariusz Szymanik realizując problem badaczy dzieli pracę na cztery rozdziały. W pierwszym z nich „Biblijno-teologiczne podstawy prorockiej posługi kapłana” przedstawia myśl profesora Kudasiewicza mającą na uwadze soborowe sugestie i jego koncepcje dotyczące natury słowa Bożego i natury przepowiadania oraz ich wzajemnego związku. W drugim rozdziale „Pismo Święte normą przepowiadania” ukazuje poglądy ks. Kudasiewicza odnośnie do roli Pisma Świętego w przepowiadaniu. Na początku rozdziału przedstawia jego ujęcie historyczne. W następnej części wyjaśnia formy i zasady właściwego korzystania z Biblii w duszpasterstwie, zwłaszcza w przepowiadaniu. W drugiej części rozdziału podkreśla potrzebę formacji biblijnej głosicieli słowa Bożego. W kolejnym rozdziale „Kryteria poprawności przepowiadania” wskazuje na problematykę „ubiblijnienia” strony treściowej przepowiadania. Czwarty rozdział mówi o „Próbie odnowy prorockiej posługi kapłana”.

Zaprezentowane powyżej opracowania, ujawniły, że nigdy jeszcze nie ukazano całościowo wybitnego polskiego teologa i duszpasterza, ks. Józefa Kudasiewicza jako teoretyka i praktyka przepowiadania. Praca niniejsza wypełnia tę lukę. Był to pierwszy powód zachęcający do podjęcia prac badawczych w tym kierunku. Innym motywem stało się osobiste spotkanie autora niniejszej rozprawy z twórczością księdza profesora. Jego nauczanie, podobnie jak sama postać, zachwyca i inspiruje. Autor dysertacji nie miał wprawdzie okazji poznać ks. Józefa osobiście i nie był słuchaczem jego wykładów ani kazań. Ogromne wrażenie

¹⁷ Por. M. Szymanik, *Ksiądz Józefa Kudasiewicza koncepcja prorockiego wymiaru posługi kapłańskiej. Studium homiletyczne*, Lublin 2016, nr albumu 133794; por. J. Kudasiewicz, *Kaznodzieja jako prorok*, [w:] *Sługa Słowa*, red. W. Przyczyna, Kraków 1997, s. 64-87.

zrobiły na nim przemyślenia wybitnego kaznodziei z „Biblii na co dzień”¹⁸, które służyły do przygotowywania kolejnych homilii, kazań czy konferencji. Istotnym zaś motywem napisania niniejszej rozprawy jest chęć uwidocznienia ks. Józefa Kudasiewicza w panteonie utalentowanych mówców Kościoła, a w ten sposób przybliżenie jego postaci szerszemu gronu czytelników.

Powyższe racje zmobilizowały autora do napisania owej pracy doktorskiej. Jej podstawowym celem będzie całościowe ukazanie sylwetki wybitnego teologa jako głosiciela Słowa Bożego. Nie można by było tego celu dokonać bez dotarcia do jeszcze nie opublikowanych dokumentów.

Polem badawczym jest historia kaznodziejstwa, która zajmuje się odkrywaniem wybitnych postaci Kościoła Powszechnego. Zakres badań ujętych w dysertacji dotyczy lat życia ks. J. Kudasiewicza (23.08.1926-16.11.2012) oraz jego działalności naukowej i pedagogicznej, wydrukowanych homilii, kazań i konferencji na łamach kwartalnika „Współczesna Ambona” od 1984 roku, a także inne formy przepowiadania w różnych publikacjach.

Problemem badawczym jest odpowiedź na pytanie: jakim nauczycielem i jakim kaznodzieją był ks. Józef Kudasiewicz? Czego uczył i co głosił ks. J. Kudasiewicz, innymi słowy, jakim był teoretykiem i praktykiem przepowiadania?

Na problematykę rozprawy złożyły się poszukiwania odpowiedzi o formację intelektualną, a szczególnie homiletyczną ks. Józefa Kudasiewicza. Stąd w poniższym opracowaniu zapytamy o biografię księdza profesora, jako człowieka otwartego na działanie łaski Bożej w głoszeniu słowa Bożego. W dalszej części opracowania będziemy poszukiwać odpowiedzi na jego zaangażowanie w działalność naukowo-dydaktyczną oraz promocję przepowiadania biblijnego i działalność dydaktyczną. W pytaniu o pragmatyczność przepowiadania kaznodziei kieleckiego przyjrzymy się zagadnieniom dotyczącym miejsc i adresatów przepowiadania, typów oraz sposobów i modeli przepowiadania.

Zainicjowane postępowanie badawcze domaga się umiejętnego zastosowania właściwych dla teologii praktycznej metod naukowych. Przez konse-

¹⁸ Por. S. Grzybek, J. Kudasiewicz, T. Olszański, *Biblia na co dzień*, Kraków 1976; por. J. Kudasiewicz, A. Tronina, *Biblia na co dzień*, Warszawa 1996.

kwentny sposób postępowania badawczego zostanie osiągnięty cel pracy oraz zapewni zachowanie aktualności wnioskom i postulatom pastoralnym¹⁹.

Główną metodą pracy jest metoda analizy źródeł historycznych i dokumentów. Posłuży ona do zbadania biografii znanego homilety oraz jego formacji ludzkiej i intelektualnej a następnie jego dorobku teoretycznego i praktycznego. W dalszej części pracy przeprowadzona będzie analiza jakościowa dorobku intelektualnego Józefa Kudasiewicza a po niej nastąpi metoda syntezy, która umożliwi wyprowadzenie wniosków z przeprowadzonych badań²⁰.

Dla celów tej dysertacji przeprowadzono kwerendę w następujących archiwach: kościelnych, zakładowych, uniwersyteckich, szkolnych, urzędowych, towarzystw naukowych i prywatnych. W poszukiwaniu treści dotyczących tematu pracy wykorzystano internet. Dokumenty objęte analizą w niniejszej pracy występują w postaci: dokumentów pisanych, cyfrowych oraz obrazowo-dźwiękowych. Ze względu na pochodzenie dokumentów został dokonany podział na dokumenty zastane, tworzone intencjonalnie oraz dokumenty powstałe z inspiracji badającego czego przykładem jest nagranie wywiadu swobodnego z siostrzeńcem J. Kudasiewicza. Dzięki kwerendzie posiadamy: 118 homili drukowanych, 5 homili audio, 1 homilię video; 31 kazań drukowanych; 13 konferencji drukowanych i 15 konferencji audio.

Analiza dokumentów będzie polegać na uporządkowaniu i interpretacji zawartych w nich treści pod kątem ustalonego problemu badawczego. Analiza dokumentów zostanie dokonana metodą klasyczną, która polega na ich historycznej i literackiej interpretacji. Autor dysertacji ograniczył się głównie do jakościowego opisu i analizy dokumentów oraz źródeł drukowanych, jakie uczynił przedmiotem swych badań. Omawia je zazwyczaj w dwóch płaszczyznach: zewnętrznej i wewnętrznej. W pierwszej z nich zainteresowany jest czasem i wa-

¹⁹ Por. W. Przygoda, *Paradygmaty postępowania badawczego w teologii praktycznej*, [w:] *Metodologia teologii praktycznej*, red. W. Przyczyna, Kraków 2011, s. 106-111; Według T. Kotarbińskiego metoda to „zespół czynności i środków zastosowanych w określony sposób dla osiągnięcia określonego celu” albo „sposób wykonania danego zadania praktycznego lub rozwiązania problemu teoretycznego”, zob. *Prace naukowe - konsultacje - badania*, <http://www.doktoraty.pl/praca-doktorska-historii-doktorat-historii/> (dostęp, 10.02.2021).

²⁰ Por. W. Mruk, *Metoda analizy źródeł. Ujęcie historyka*, [w:] *Metodologia...*, dz. cyt, s.154-170; por. M. Krajewski, *O metodologii nauk i zasadach pisarstwa naukowego*, Kraków 2010.

runkami ich powstania w szczególności ich wiarygodnością. Stąd uczynił on wnikliwą kwerendę dokumentów w archiwach kurii kieleckiej oraz archiwum Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. Dzięki nawiązaniu kontaktu z kielecką grupą przyjaciół ks. Józefa, mógł odwiedzić jego rodzinny dom w Kijach, kościół parafialny i wiele miejsc związanych z jego życiem. Przy okazji spotkał się z ludźmi świeckimi i księżmi, którzy z radością dzielili się wiadomościami o ks. Józefie, który tak wytrwale pracował jako naukowiec. Większość zdjęć z archiwów umieszczona została w aneksie pracy. Wiele wspomnień i świadectw, a także ciekawych artykułów o ks. Józefie Kudasiewiczuz pojawiło się po jego śmierci w internecie.

W drugiej płaszczyźnie – wewnętrznej badanie koncentruje się na zawartych treściach w dokumentach i źródłach drukowanych. Umożliwi to dokładne i precyzyjne odczytanie tych materiałów i wydobycie z nich zawartych tam informacji. W sposób szczególny interesować nas będą: uwarunkowania historyczne, społeczne, kulturowe i religijne; informacje mówiące o osobie i miejscach pracy ks. J. Kudasiewicza oraz te, które płyną wprost z jego tekstów przepowiadania.

W dalszej kolejności zostanie wykorzystana metoda analizy treści i formy przepowiadania. Poddamy jej wszystkie treści oraz formy przepowiadania: homilii, kazań i konferencji oraz zgromadzoną literaturę homiletyczną. Dzięki temu uzyskamy odpowiedzi na pytania o źródła i tworzywa kazań, ich treść teologiczną, język oraz kompozycję. W następnym etapie zastosowanie metody syntetycznej pomoże uchwycić w zwartą całość wszystkie przeprowadzone badania analityczne i skonkretyzować końcowe wnioski.

Bibliografia niniejszej pracy opiera się przede wszystkim na dwóch kategoriach źródeł. Do podstawowych, obok Pisma Świętego, należą dokumenty Urzędu Nauczycielskiego Kościoła, które stanowią normę i punkt odniesienia obowiązujący teologów w ich nauczaniu.

Druga kategoria źródeł dzieli się na: dokumenty dotyczące życia i działalności J. Kudasiewicza. Kwerenda dotyczyła archiwum diecezji kieleckiej i Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, archiwów zakonnych, prywatnych i jego kaznodziejskiej twórczości.

Poza materiałami źródłowymi bibliografia rozprawy obejmuje również literaturę przedmiotu. Do niej zostały włączone publikacje dotyczące życia i działalności Kudasiewicza.

Następne opracowania bibliografii stanowią literaturę pomocniczą. Należą do niej książki i artykuły, które tylko pośrednio dotyczą problematyki podjętej w niniejszej rozprawie. Dostarczą one materiału uzupełniającego, szczególnie w zakresie objaśnień niektórych zagadnień, o których traktuje praca. Ostatnią pozycją bibliograficzną jest netografia. Szczegółowy wykaz publikacji wykorzystywanych w rozprawie zawiera załączona bibliografia.

Zgromadzony materiał kaznodziejski, przyjęty cel i określone metody badań wyznaczają wewnętrzną strukturę rozprawy. Obejmuje ona cztery rozdziały.

W pierwszym rozdziale przedmiotem badań jest osoba i życie ks. prof. Józefa Kudasiewicza. Rozważane jako istotne są zagadnienia: dzieciństwa i młodości, formacji intelektualnej i pastoralnej oraz spojrzenia na jego kapłaństwo przez pryzmat naukowca i pedagoga.

Drugi rozdział ukazuje ks. J. Kudasiewicza jako człowieka twórczego. W swych badaniach weryfikował najnowsze osiągnięcia biblistyki i aktualizował je w dziedzinie przepowiadania. Przez swą działalność naukowo-badawczą promował przepowiadanie biblijne, nie tylko na konferencjach naukowych, ale także w pracy organizacyjnej i działalności dydaktycznej.

Trzeci rozdział poświęcony jest odpowiedzi na pytanie, jak i do kogo przepowiadał ks. J. Kudasiewicz. Miejsca przepowiadania są ściśle związane zarówno z adresatami, jak i okolicznościami przepowiadania. Głosił homilie, kazania i konferencje w kościołach i katedrach, ale też w zgromadzeniach zakonnych i stowarzyszeniach katolickich. Rozdział ten prezentuje strukturę formalną Kudasiewiczowego przepowiadania. Jest w nim mowa o budowie, stylu, figurach retorycznych oraz sposobie argumentacji wybitnego homilety.

Ostatni czwarty rozdział stanowi ocenę przepowiadania w ewaluacji homiletycznej i kaznodziejskiej działalności Józefa Kudasiewicza. Zostaną przedstawione walory, mankamenty oraz uniwersalne treści wypływające z głoszenia księdza profesora.

W zakończeniu przedstawione zostaną wnioski wynikające z przeprowadzonych badań. Całość rozprawy, poza jej zasadniczą częścią, wstępem, zakończeniem i bibliografią, składa się z wykazu skrótów, abstraktu w języku angielskim oraz aneksu z planem działalności dydaktycznej i fotografii dotyczących osoby i życia ks. Józefa Kudasiewicza.

1. OSOBA I ŻYCIE

Historia życia ks. prof. hab. Józefa Kudasiewicza, była opisywana zarówno przez historyków, jak i osób które go znały. Pojawiło się wiele publikacji o życiorysie ks. prof. J. Kudasiewicza, na przykład w księgach pamiątkowych²¹ czy periodykach podsumowujących różne spotkania, na stronach internetowych i wystawach związanych z jego działalnością. W poniższym opracowaniu przedstawiamy osobę ks. Józefa Kudasiewicza, uwypuklając te elementy jego życiorysu, które ukształtowały go jako człowieka otwartego na działanie łaski Bożej w przepowiadaniu. W pierwszym punkcie omówimy jego dzieciństwo i młodość nacechowane dramatem II wojny światowej. Następnie przedstawimy proces formacji intelektualnej i pastoralnej której konsekwencją była realizacja powołania kapłańskiego ks. Józefa, a także naukowca i pedagoga.

1.1. Dzieciństwo i młodość

Dzieciństwo i młodość jest bardzo ważnym etapem człowieka. Obserwacja dzieciństwa i młodości J. Kudasiewicza uczyni widocznym jego spostrzeżenie świata i życia w społeczeństwie. Wydarzenia z dzieciństwa i młodości miały wpływ na dorosłe życie Kudasiewicza. Kształtowały jego osobowość, którą wyrażał w pracy na rzecz głoszenia słowa Bożego.

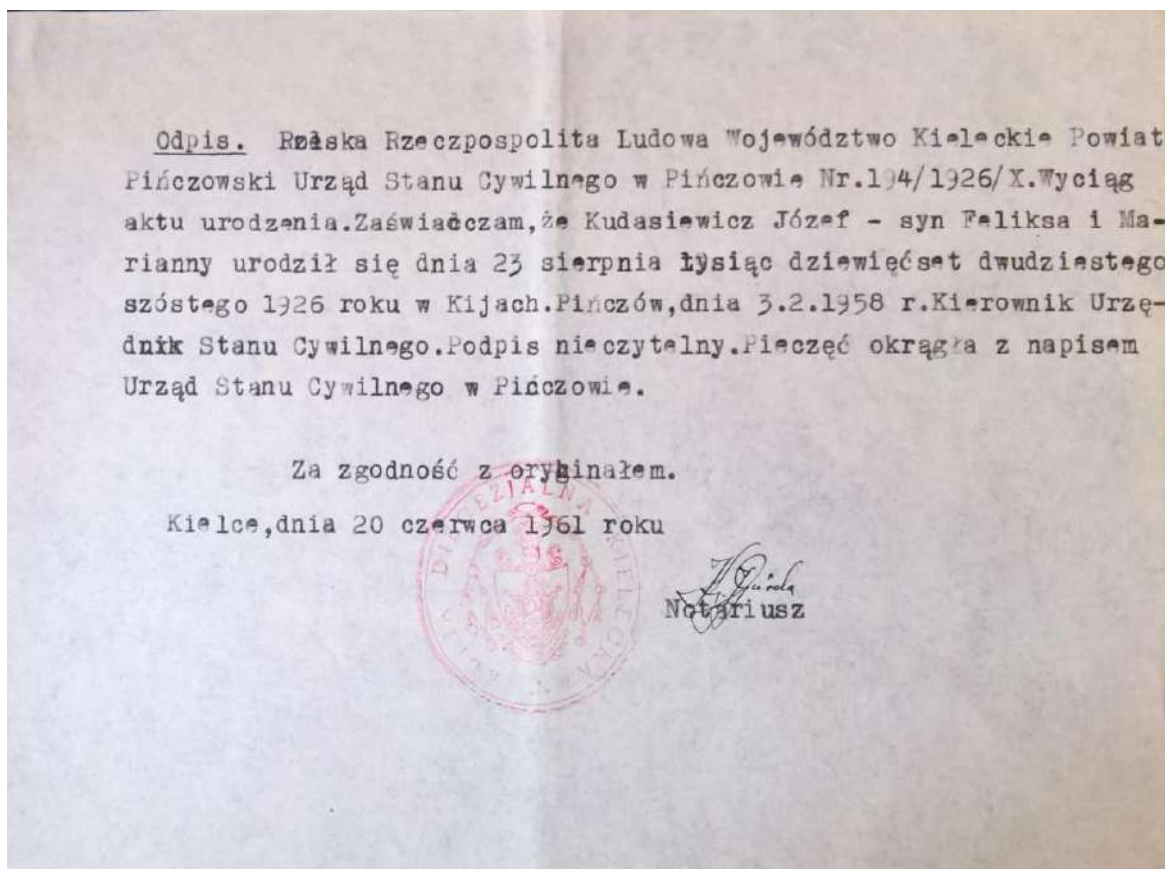
1.1.1. Dzieciństwo

Józef Kudasiewicz urodził się 23 sierpnia 1926 roku w miejscowości Kije, koło Pińczowa, w województwie kieleckim, obecnie świętokrzyskim. Wycho-

²¹ Por. „*W posłudze Słowa Pańskiego*”. *Księga Pamiątkowa poświęcona ks. prof. dr. hab. Józefowi Kudasiewiczowi z okazji 70-lecia urodzin*, red. S. Bielecki, H. Ordon, H. Witczyk, Kielce 1997; por. W. Chrostowski, *Ks. prof. dr. hab. Józef Kudasiewicz*, [w:] „*Bóg jest Miłością*” (1 J 4,16). *Studia dla księdza profesora Józefa Kudasiewicza w 80 rocznicę urodzin*, red. W. Chrostowski, Warszawa 2006.

wywał się w rodzinie Feliksa Kudasiewicza i Marianny z domu Satława razem z braćmi Tadeuszem, Stanisławem i Bolesławem. Zaświadcza o tym dokument odpisu wyciągu z aktu urodzenia z Urzędu Stanu Cywilnego w Pińczowie z dnia 20 czerwca 1961 roku.

Fot.1. Odpis aktu urodzenia z USC w Kielcach.

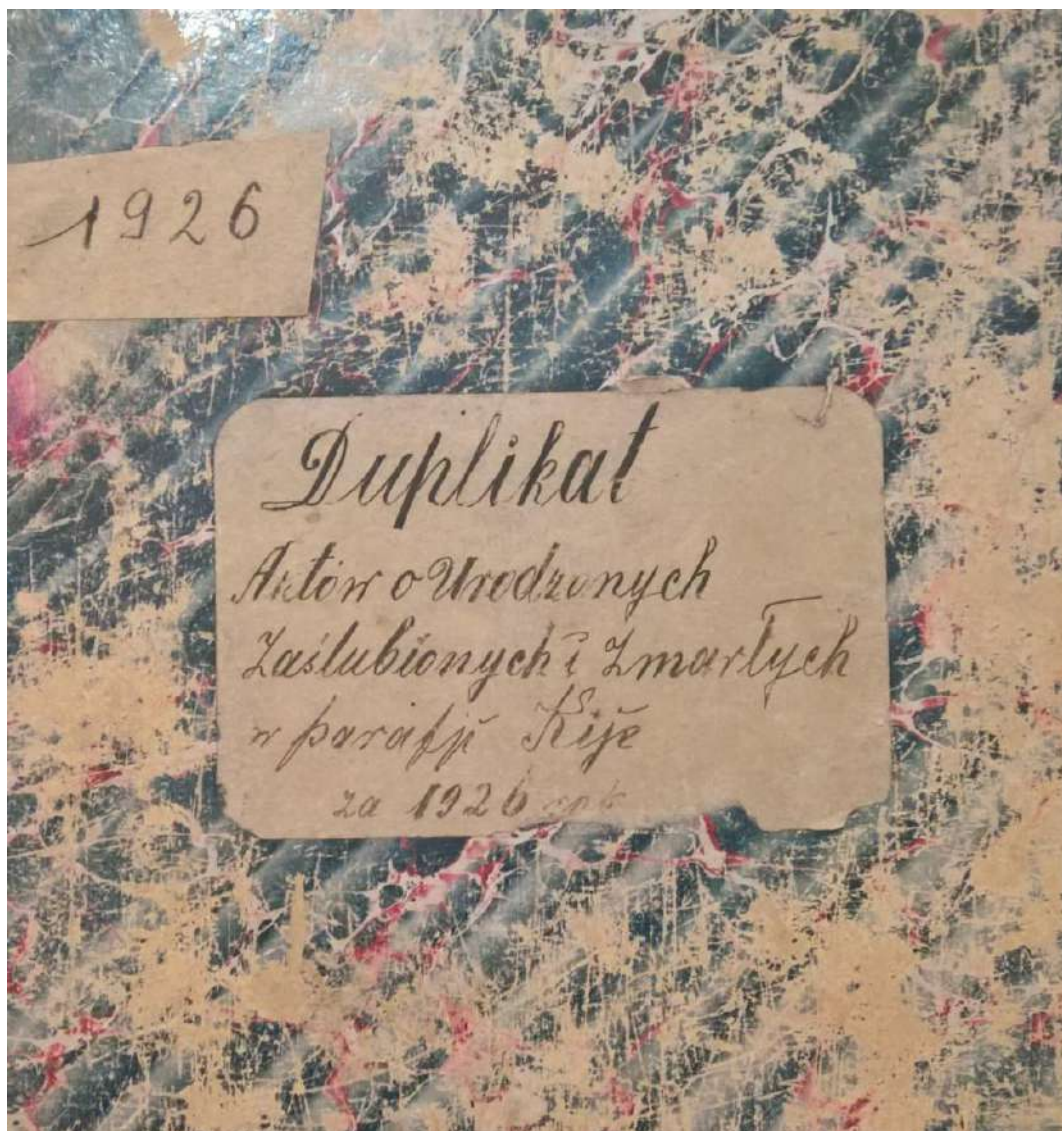

Źródło: ADKielce

Ksiądz profesor gminę kijską nazywał „małą ojczyzną”²², gdzie centralne miejsce zajmuje zabytkowy kościół parafialny pod wezwaniem świętych apostołów Piotra i Pawła. W nim Józef Kudasiewicz dnia 12 września 1926 roku został ochrzczony. O tym wydarzeniu mówi księga „Duplikat aktów urodzonych, zaślubionych i zmarłych w parafii Kije za 1926 rok”. Wpisu dokonał proboszcz ksiądz Teodor Kryjewski pod numerem 194. Działo się to w Kijach o godzinie pierwszej po południu, kiedy Stanisław Feliks, ojciec Józefa, miał 33 lata.

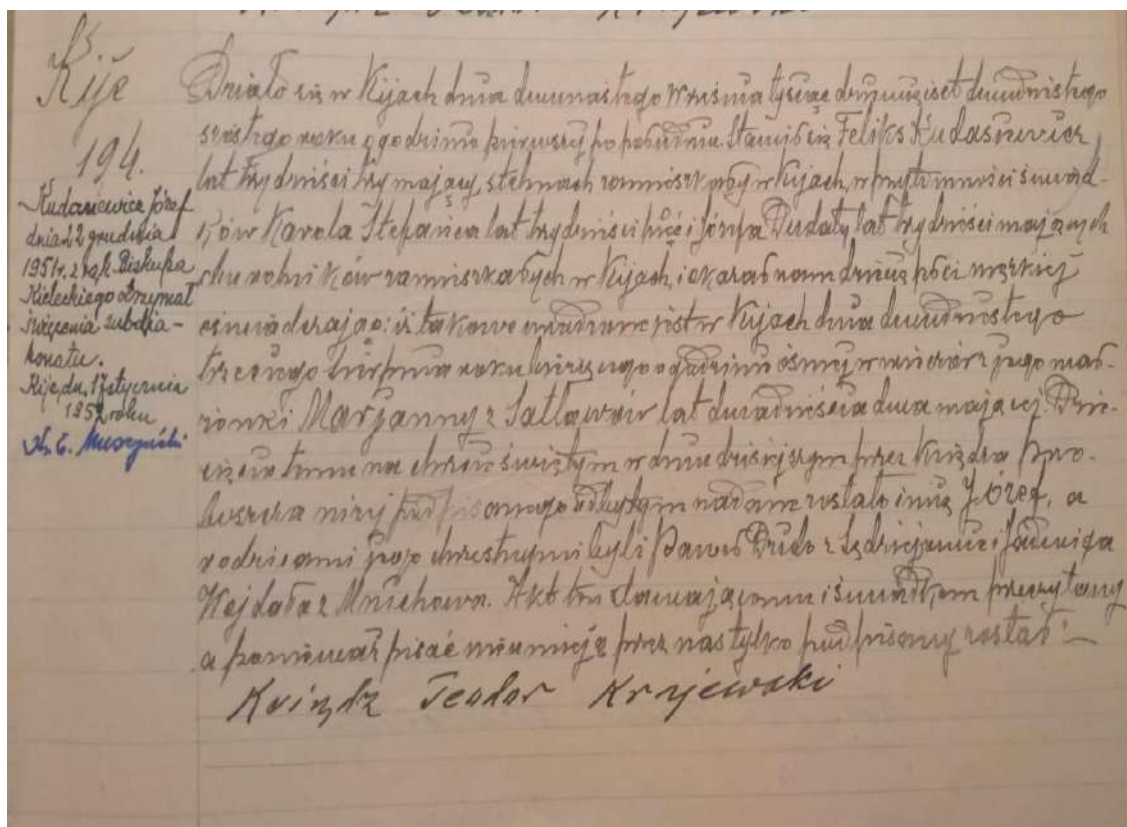
²² Por. *Mała ojczyzna*, <http://eszkola.pl/wos/mala-ojczyzna-4481.html> (dostęp, 10.02.2021).

Fot. 2. Strona tytułowa duplikatu księgi aktów o urodzonych, zaślubionych i zmarłych w parafii Kije z roku 1926.

Źródło: APKije

Fot. 3. Akt chrztu w duplikacie księgi aktów o urodzonych, zaślubionych i zmarłych w parafii Kije z roku 1926.

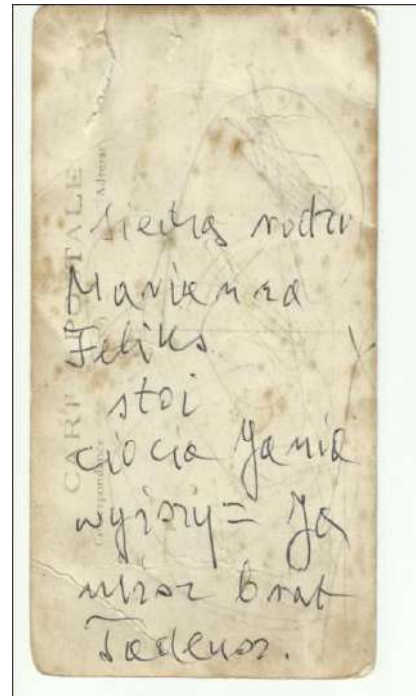
Źródło: APKije

W wywiadzie przeprowadzonym przez Annę Swędę z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, w ramach projektu „2012 Akademicka Kronika Filmowa”, ks. prof. Józef Kudasiewicz stwierdził, że wychował się „bardzo blisko kościoła, trzy numery od kościoła, tak że z podwórka domu rodzinnego było widać fasadę zachodnią naszego pięknego starego kościoła, mojej miejscowości rodzinnej Kije. Nie tylko że było słychać dzwony i sygnaturkę, ale nawet śpiewy z kościoła. A więc można powiedzieć, że się urodziłem i wychowałem w cieniu kolegiaty”²³. Kościół dla ks. prof. Józefa Kudasiewicza był ważnym miejscem wychowawczym. Od dzieciństwa był ministrantem, później należał do krucjaty eucharystycznej. Wtajemniczał go w świat wiary w Trójjedynego Boga, a także kształtował pod względem fizycznym, moralnym i umysłowym. Józef Kudasiewicz edukację rozpoczął w roku 1933, mając siedem lat, w szkole

²³ Por. A. Swęda, Ks. Józef Kudasiewicz, *Akademicka Kronika Filmowa*, Lublin 2012, Tv KUL: <https://www.youtube.com/watch?v=vHtXRDgm4nc> (dostęp, 10.02.2021).

powszechnej w Kijach. Według relacji ks. profesora, mama Marianna była pobożną prostą kobietą i dość często zwracała mu uwagę mówiąc: „Wstawaj do szkoły, bo już dzwonili pierwszy raz na Mszę św.”²⁴ Największy wpływ na religijność Józefa wywarła jego babcia: „Kiedy szliśmy na odpust do rodziny, do Sędziejowic na św. Jakuba, uczyła mnie odmawiać Różaniec” – opowiada ks. prof. Józef Kudasiewicz.

Fot. 4. Zdjęcie rodzinne z dzieciństwa z własnoręcznym podpisem ks. J. Kudasiewicza.

Źródło: APrMK

Kościelne dzieje Kij to historia miejscowej parafii i dekanatu, którego siedzibą była wieś²⁵. Na kartach dziewiętnastowiecznych opisów dawnego woje-

²⁴ Por. K. Dobrowolska, *Teolog dwóch ojczyzn*, „Niedziela kielecka” 31/2009,

<http://www.niedziela.pl/arttykul/101849/nd/Teolog-dwoch-ojczyzn> (dostęp, 10.02.2021).

²⁵ W roku 1326, jak podają przekazy źródłowe, dekanat należał wtedy do diecezji krakowskiej i obejmował 13 parafii: Busko, Chotel Czerwony, Gnojno, Gorysławice, Janina, Kije, Krzyżanowice, Lisów, Wierciszów (później Pińczów), Sędziejowice, Szaniec, Szczaworyż. W stuleciu XIV doszło jeszcze 9 nowych: Bogucice, Chmielnik, Chomentów, Drugnia, Korytnica, Łukowa, Pierzchnica, Piotrkowice i Zagość. Ponadto na tym terenie miały swoje siedziby klasztory: w Busku i Krzyżanowicach - norbertanki i norbertanie, w Pińczowie - paulini i reformaci, w Piotrkowicach - bernardyni, w Szańcu - kameduli, w Zagości - joannici. W niedługim czasie po ostatnim rozbiorze, władze kościelne dokonały reorganizacji dekanalnej i w 1819 roku, zli-

wódtwa sandomierskiego odnaleźć można krótkie wzmianki o Kijach, informujące zwykle o ich położeniu i o charakterystycznym dominującym nad okolicą kościele parafialnym²⁶.

Stojąca tutaj od wieków wczesnobarokowa świątynia, mająca za patronów świętych Piotra i Pawła, wymurowana została na miejscu romańskiej, a więc dużo wcześniejszej, pamiętającej wiek dwunasty²⁷. Tak odległa metryka poświadcza istnienie Kij już w początkach polskiego średniowiecza, kiedy były one własnością książęcą, na co wskazują inne, do dzisiaj zachowane, dokumenty historyczne. W jednym z nich, najstarszym, bo pochodzącym sprzed 1166 roku, książę Henryk Sandomierski nadał sprowadzonym przez siebie do Zagości joannitom, między innymi prawo do łowienia bobrów w Małogoszczy i Kijach. Badający tutejszą świątynię romańską w latach 1960-65 prof. Andrzej Tomaszewski, archeolog i historyk sztuki, po rozważeniu wyników prac wykopaliskowych i przekazów źródeł pisanych, wysunął następującą hipotezę. W pierwszej połowie wieku XII została utworzona kasztelania kijska, a w jej skład weszły dwa powiązane ze sobą punkty osadnicze: nowo zbudowany gród obronny wśród rozlewisk Nidy, w pobliżu Umianowic, oraz wieś Kije, centrum polityczne i religijne kasztelanii. Tutaj wkrótce wzniesiono wspomniany wcześniej kościół, który został wtedy nadzwyczajnie uposażony, by mógł sprostać statusowi świątyni kasztelańskiej²⁸.

W „małej ojczyźnie” ks. prof. Józefa Kudasiewicza, spotykamy historyczne wydarzenia o charakterze ponadlokalnym. Korzystając z opracowań monograficznych i wypowiedzi poświęconych temu zagadnieniu naszego ks. Kudasiewicza, można przedstawić je w następującym porządku chronologicznym.

kwidowały prastary dekanat w Kijach. W jego miejsce utworzono nowy z ośrodkiem w Szydłowie; por. *Kije - Gmina naturalnie przyjazna*, opr. Gmina Kije, Kije 2013, s. 25.

²⁶ Por. *Portal Informacyjny Gminy Kije, Gmina*, <http://kije.pl/art,3,kije> (dostęp, 10.02.2021).

²⁷ Por. *Album romański, Kije - kościół p.w. Piotra i Pawła, relikty z XII w.*, <http://albumromanski.pl/album/kije-kosciol-pw-piotra-i-pawla-relikty-z-xii-w> (dostęp, 10.02.2021).

²⁸ Por. *Kije - Gmina naturalnie przyjazna*, dz. cyt., s. 23; por. R. Mirowski, *Kije, kościół parafialny. Gmina Kije, powiat pińczowski, Dawne kieleckie, informacje historyczne. Kościoły i klasztory*, 5 września 2011, <http://dawnekieleckie.pl/kije-kosciol-parafialny/> (dostęp, 10.02.2021).

Pierwszym z nich jest podanie o Mszczuju ze Skrzynna herbu Łabędź, znakomitym rycerzu sandomierskim, walczącym w składzie chorągwi nadwornej w bitwie pod Grunwaldem 1410 roku. Mszczuj był tym rycerzem, który pierwszy doniósł Władysławowi Jagielle o śmierci wielkiego mistrza Ulryka von Jungingena. Wojenny ekwipunek Ulryka, zbroja oraz wspaniały płaszcz z godłem państwa zakonnego, przypadł Mszczujowi, co w tamtych czasach uznawane było zwyczajowo za sprawiedliwe wynagrodzenie zwycięzcy. Część łupów grunwaldzkich, przede wszystkim ów płaszcz, tak dobrze widoczny na obrazie Matjki, ofiarował Mszczuj kościołowi w Kijach, bo jako rodowity mieszkaniec pozuwał się do osobistych związków z tą świątynią i swoimi przodkami, których pamięć chciał w ten sposób uczcić²⁹.

Ważnym wydarzeniem historycznym „małej ojczyzny” ks. prof. Józefa Kudasiewicza były okoliczności związane z bitwą pod Kliszowem w 1702 roku. Dnia 15 sierpnia 2002 roku społeczność Gminy Kije zgromadziła się na Mszy św., by uczcić trzechsetlecie bitwy pod Kliszowem. W tym dniu po Mszy został odsłonięty przez panią konsul Republiki Federalnej Niemiec kamień pamięci tych wydarzeń. Homilię wygłosił ks. Józef Kudasiewicz. Zwracając się do Starosty, Przewodniczącego Rady Gminy Kije, Gości i Rodaków, stwierdził że: „W święto zwycięstwa nad śmiercią i radości organizatorzy dzisiejszego spotkania przyprowadzili nas na pobojuwisko śmierci i klęski. Tu, na polach kliszowskich, przed trzystu laty (19 VIII 1702 r.) zostały rozgromione wojska polskie i saskie. Król polski August II został zmuszony do ucieczki. Pole walki zostało zasłane trupami, padło około 2000 Sasów, 1000 Szwedów i około 80 Polaków. August II uciekając z pola walki, stracił 48 armat, bogate tabory, sporo pieniędzy i kosztowności. Zwyciężył król szwedzki Karol XII, niezwykle uzdolniony

²⁹ Najstarsza w Europie księga chorągwi. Rękopis powstał w Krakowie w 1448 roku podczas trwającego od lat konfliktu polsko-krzyżackiego i jest świadectwem triumfu oręża polskiego odniesionego w walce z zakonem krzyżackim, por. M. Imosa, *Replika ornatu wykonanego z płaszcza Ulryka von Jungingena, Kościół parafialny św. apostołów Piotra i Pawła w Kijach*, „Echo Dnia Świątokrzyskie” 2/10/2014, <http://www.echodnia.eu/swietokrzyskie/wiadomosci/kazimierza-wielka/art/8083504,w-kijach-wyeksponowano-ornat-replike-płaszcz-wielkiego-mistrza-zakonu-krzyżackiego-urlyka-von-jungingena.id,t.html> (dostęp, 10.02.2021).

wódz, miał zaledwie 20 lat. W bitwie kliszowskiej po raz ostatni w historii wojskowości polskiej miała miejsce szarża polskiej husarii³⁰.

Ponidzie pamięta też bitwy nad Nidą w latach 1914-1915, na tamtejszym cmentarzu wojennym spoczęli polegli w nich żołnierze. W roku 1937, czyli w wieku pojmowania otaczającej rzeczywistości przez przyszłego księdza oraz zapamiętywania przezeń szczególnych wydarzeń z historii „małej ojczyzny”, cmentarz został przeniesiony do Pińczowa. Dwa lata później spokojne życie zburzył wybuch II wojny światowej. Kudasiewiczowie musieli opuścić Kije. Przed zbliżającym się okupantem schronili się w Sędziejowicach. Niemcy wkraczając do Kij, spalili większość wsi, zniszczyli także rodzinny dom Kudasiewiczów. „Nie zapomnę nigdy płaczu babci i mamy patrzących na zgliszcza. Studia nad «Lamentacjami Jeremiasza» zawsze przywodziły mi na myśl tę tragedię”. Wyznał po latach ks. Kudasiewicz. Rodzina zamieszkała w czworakach, które łąskawie udostępnił im właściciel Kij. W jednej izbie czasem musiały się pomieścić dwie rodziny. Był chłód i głód. Dopiero po dwóch latach naprzeciwko kościoła Kudasiewiczowie wybudowali skromny domek. Kilka miesięcy po najeździe hitlerowskich Niemiec na Polskę, w roku 1940, Józef ukończył edukację w miejscowej szkole powszechnej³¹.

1.1.2. Lata gimnazjalne

Ksiądz prof. Józef Kudasiewicz w czasie homilii okolicznościowej na jubileusz 450-lecia powstania Pińczowskiego Gimnazjum Humanistycznego powiedział o sobie, że młodość jego należy do „Radków Żeromskiego”: „Tu w tej szkole nobilitowały się dzieci mieszczan pińczowskich; tu znajdowało się również miejsce dla Radków Żeromskiego. Jestem jednym z nich. Może ostatnim³².”

³⁰ J. Kudasiewicz, *Homilia na trzechsetlecie bitwy pod Kliszowem*, wygłoszona dnia 15 sierpnia 2002 roku, AWA.

³¹ Por. *Kije - Gmina naturalnie przyjazna*, dz. cyt., s. 32-36.

³² J. Kudasiewicz, *Akademia małej ojczyzny*, homilia na 450-lecie Gimnazjum Humanistycznego w Pińczowie (1551-2001), Kielce 2001, s. 11. Andrzej Radek jest jednym z bohaterów „Syzyfowych prac”, powieści napisanej przez Stefana Żeromskiego. Chłopak urodził się w Pajęczynie Dolnym. Pochodził z biednej, chłopskiej rodziny. Andrzej miał ciężkie dzieciństwo. Paśł świnie i gęsi. Andrzej Radek spotkał na swojej ludzi, którzy pomagali mu materialnie w zdobyciu wy-

Jest rok 1939 – początek drugiej wojny światowej. Józef Kudasiewicz ma 14 lat. W swej homilii „Gloria victis”, opisuje wydarzenia dotyczące jego miejscowości z dnia 6 września 1939 roku. „Drużyna polskich żołnierzy na rowerach uzbrojona w ciężki karabin maszynowy próbuje w Kijach zatrzymać wojska hitlerowskie. Na zakręcie ulicy Jędrzejowskiej zbudowano z chłopskich wozów i narzędzi rolniczych barykadę i ustawiono karabin maszynowy. Niektórzy utrzymują, że było to działko przeciwpancerne. Pierwszy samochód niemiecki, jaki wyłonił się z zakrętu (przy polu P. Roków) został rozbity. Przez kilka miesięcy wrak tego samochodu leżał przy szosie, sam go widziałem. Niemcy skierowali na Kije huraganowy ogień, pociski zapalające wzniciły pożar. (...) Spłonął doszczętnie mój dom rodzinny, który się znajdował na ulicy Jędrzejowskiej”³³. Według statystyk od pożaru spaliły się 52 gospodarstwa. Ucierpiały też budynki parafialne: dom służby kościelnej, stodoła ze zbiorami oraz obora z szopą.

Po nieudanej próbie oporu polscy żołnierze w Kijach zostawili karabin maszynowy i na rowerach wycofali się przez Stawiany, Sędziejowice, w kierunku Buska-Zdroju i dołączyli do macierzystego oddziału, który stoczył ciężką bitwę pod Broniną koło Buska. Bitwa rozegrała się 9 września 1939 roku i była jedną z najbardziej krwawych w kampanii wrześniowej na ziemi kieleckiej³⁴. Po przegranej kampanii wrześniowej, kiedy to Polska armia musiała ulec nieprzyjacielowi, tereny naszej ojczyzny znalazły się w rękach Niemców i Sowie-
tów. Zachodnia część Polski, podbita przez potęgę Wehrmachtu, została bezpośrednio wcielona do III Rzeszy, ze środkowej jej części utworzone zostało Generalne Gubernatorstwo (GG) pod zwierzchnictwem niemieckim. Na mocy dekretu Adolfa Hitlera z dnia 12 października 1939 roku rządy w Generalnym Gubernatorstwie zostają powierzone Hansowi Frankowi z siedzibą na zamku wawelskim

kształcenia i odmiany losu. Radek był konsekwentny. W realizacji celu wykorzystał swoje cechy charakteru upór i pracowitość. Jest wzorem dla wielu osób, które nie mogą kontynuować nauki z powodu braku środków finansowych, por. S. Żeromski, *Szyfowe prace*.

³³ J. Kudasiewicz, *Gloria victis*, homilia wygłoszona 14 listopada 2004 roku, na Mszy św. w kościele parafialnym w Kijach, 33 niedziela zwykła roku C, [w:] *Kije - Gmina naturalnie przyjazna*, dz. cyt., s. 17-18.

³⁴ Por. R. Osiński, *Bitwa pod Broniną - 9. IX. 1939 r.*, [w:] *Świętokrzyskie - Środowisko*, Dziedzictwo kulturowe, Edukacja regionalna, 2011, nr 6, red. A. Dąbrowski, Kielce, s. 75-79; por. R. Osiński, *Obrona przedmościa Nidy we wrześniu 1939 r.*, [w:] *Świętokrzyskie - Środowisko*, Dziedzictwo kulturowe, Edukacja regionalna, 2012, nr 9, red. A. Dąbrowski, Kielce, s. 55-59.

w Krakowie. Frank, całkowicie oddany ideologii nazistowskiej, poczuwał się do obowiązku eksterminacji narodów żydowskiego i polskiego. W latach okupacji hitlerowskiej Kije należały do Generalnego Gubernatorstwa, dystryktu radomskiego, powiatu kieleckiego. Zaczęły się ciemne i ciężkie lata okupacji. Po pierwszym szoku naród zaczął się organizować do walki, tworząc podziemie zbrojne³⁵. W latach 1943-1944 Józef pracował przymusowo w *Liegeschafcie*, dzięki czemu uniknął wywózki na roboty do Niemiec. Przez cały okres okupacji hitlerowskiej Kielecczyzna i Ziemia Radomska były terenami intensywnych zmagania partyzanckich. „Na terenie dzisiejszej gminy Kije działały Bataliony Chłopskie (BCh) i Armia Krajowa (AK), ale nie tylko”, powie ks. profesor w swej homilii „Gloria victis”³⁶. To tutaj walczył legendarny major Henryk Dobrzański „Hubal”. To tutaj działali znani partyzanci Armii Krajowej: Jan Piwnik „Ponury”, Antoni Heda „Szary”; Armii Ludowej: Mieczysław Moczar „Mietek”, Tadeusz Maj „Łokietek” oraz Narodowych Sił Zbrojnych – Brygada Świętokrzyska z Antonim Szackim „Bohunem” na czele.

Podstawą rozważań na temat edukacji na ziemiach wcielonych był referat przygotowany przez dra Erharda Wetzla i dra Gerharda Hechta zatytułowany: „Sprawa traktowania ludności byłych polskich obszarów z rasowo-politycznego punktu widzenia” (*Die Frage der Behandlung der Bevölkerung der ehemaligen polnischen Gebiete nach rassenpolitischen Gesichtspunkten*). Dokument opublikowano 25 listopada 1939 roku i właściwie podporządkowany on był myśli przewodniej, którą 31 października 1939 roku ogłosił Hans Frank: „Polakom należy pozostawić tylko takie możliwości kształcenia się, które okażą im beznadziejność ich położenia narodowego”³⁷.

³⁵ Rozpoczęła się wojenna tułaczka, bieda, więzienia, wywożenie do przymusowej pracy w Rzeszy. Podobnie jak na terenie całej Polski, tak w samych Kijach jak i okolicznych miejscowościach, Niemcy dokonali zagłady miejscowej ludności żydowskiej. „Przed wybuchem wojny mieszkało w parafii 50 Żydów, potem ich liczba zaczęła spadać, by w dniu 25 lutego 1942 roku osiągnąć stan 34 osób. Jest to ostatnia przed eksterminacją wiadomość, zachowana w archiwaliach parafii, por. *Kije - Gmina naturalnie przyjazna*, dz. cyt., s. 35; por. A. Czubański, *Historia Polski XX wieku*, Poznań 2000, s. 190-222.

³⁶ J. Kudasiewicz, *Gloria victis*, dz. cyt. s., 18.

³⁷ Por. C. Madajczyk, *Polityka III Rzeszy w okupowanej Polsce*, t. 2, Warszawa 1970, s. 142-167.

Organizacją i koordynacją oświaty podziemnej zajmowało się pięć wyspecjalizowanych ośrodków. Od października 1939 roku działała Tajna Organizacja Nauczycielska pod kryptonimem TON. Mobilizowała ona nauczycielstwo do nauki zakazanych przedmiotów w szkolnictwie legalnym oraz do organizowania tajnego nauczania w kompletach. Komisja Oświecenia Publicznego rozpoczęła działalność równoległe z TON-em i prowadziła ją (w latach 1939-1941) w powiązaniu z konspiracją wojskową³⁸. Zajmowała się tajną oświatą na terenie powiatu kieleckiego i krakowskiego.

Twórcami tajnego nauczania byli przede wszystkim nauczyciele i profesoria. Często samorzutnie podejmowali się oni tego bardzo niebezpiecznego zajęcia. Wspierali ich nierzadko w tym dziele lekarze, aptekarze, księża, zakonnicy, inżynierowie, studenci oraz przedstawiciele innych jeszcze zawodów czy środowisk, którzy mieli odwagę podjąć się nielegalnego nauczania.

Formy i zasady organizacyjne tajnej oświaty sięgają korzeniami do czasów nieoficjalnej i nielegalnej oświaty w latach zaborów. Przemycano w szkołach wśród oficjalnie funkcjonujących treści wiedzę z przedmiotów zakazanych przez okupanta oraz podejmowano działania na rzecz podnoszenia poziomu nauczania w szkołach powszechnych do standardów programów przedwojennych, między innymi z historii Polski czy geografii Polski. Organizowano tajne komplety uczniowskie, najczęściej kilkoosobowe. Uczniowie spotykali się z nauczycielem w mieszkaniach prywatnych lub w innych lokalach w celu realizacji programu określonego szczebla nauczania. Powstawały one wszędzie tam, gdzie znaleźli się nauczyciele bądź ludzie innych zawodów, gotowi podjąć się bardzo ryzykownej pracy. W ramach takich zajęć odbywało się uzupełniające nauczanie w zakresie przedmiotów zakazanych w szkole powszechnej, a szczególnie w za-

³⁸ W czasie okupacji hitlerowskiej działała od grudnia 1939 roku organizacja: *Międzystowarzyszeniowa Komisja Porozumiewawcza Organizacji i Stowarzyszeń Nauczycielskich*, i grupowała mniejsze struktury nauczania: *Towarzystwo Nauczycieli Szkół Wyższych i Średnich*, *Chrześcijańsko-Narodowe Stowarzyszenie Nauczycieli Szkół Powszechnych*, *Stowarzyszenie Nauczycieli Szkół Zawodowych*, *Zrzeszenie Dyrektorów Szkół Państwowych* i *Stowarzyszenie Dyrektorów Szkół Prywatnych*. Z *Międzystowarzyszeniowa Komisji Porozumiewawczej* wyłoniła się *Tajna Komisja Oświatowa*, która wypracowała między innymi zasady organizacji tajnego nauczania akceptowane przez *Departament Oświaty i Kultury Tajnej Delegatury Rządu Emigracyjnego na Kraj*, por. A. Dybowska, J. Żaryn, M. Żaryn, *Polskie dzieje od czasów najdawniejszych do współczesności*, Warszawa 2016, s. 268-281.

kresie realizacji programu gimnazjum i liceum oraz studiów wyższych. Udział w tajnej oświacie oceniać należy przez pryzmat grożącego niebezpieczeństwa jego organizatorom i uczestnikom.

W 1941 roku z pomocą kierownika szkoły podstawowej w Kijach, Jana Cecherza, Józef Kudasiewicz rozpoczął naukę na tajnych kompletach. Zajęcia z polonistą ze Śląska prof. Józefem Śładkiem odbywały się w konspiracji w Czechowie. Razem z Józefem na tajne komplety uczęszczali: Stenia Wojcikówna, Irena Sieradzy, Albin Wróbel, Bogusław Kukuryk. Tajne nauczanie w wiosce było swoistym ewenementem. Po wojnie dowiedział się, że za naukę uczniów z uboższych rodzin płaciła tajna organizacja. Dla Józefa stypendium ufundował lekarz wypędzony z Poznańskiego, który osiadł w Kijach. Jego bezinteresowny dar kapłan wspomina z wdzięcznością: „Wnet, w 1941 roku, powstało podziemie szkolne, tzw. komplety tajnego nauczania na poziomie gimnazjum i liceum. Animatorem tajnego nauczania na terenie gminy był Jan Cecherz – kierownik szkoły w Kijach. To on wpłynął na moich rodziców, by się zgodzili posłać mnie do tajnej szkoły. Co więcej, on postarał się o stypendium dla biednych uczniów, znalazł sponsorów. Jednym z nich był lekarz, który w czasie wojny mieszkał i działał w Kijach. Nie pamiętam nawet jego nazwiska. Do Czechowa przyjechał w 1941 roku ze Śląska prof. Śladek – wybitny polonista”³⁹.

„Pierwszą klasę ukończyliśmy w Czechowie u prof. Śładka. Na egzaminy jeździliśmy do Pińczowa. Po pierwszym roku nauczania profesor wyjechał do Pińczowa, a my zostaliśmy bez nauczyciela. Nasi anonimowi opiekunowie i sponsorzy znaleźli zastępcę prof. Śładka. Został nim nasz rodak Mieczysław Kwapisz, pseudonim „Głowacz”, dowódca miejscowej komórki AK. Wojna przerwała mu wyższe studia. Z nim przerobiliśmy klasę II i zaczęliśmy zdawać egzaminy w Pińczowie. Codziennie z książkami pod pachą, bocznymi ścieżkami

³⁹ J. Kudasiewicz, *Gloria victis*, dz. cyt., s. 18; Piękną i patriotyczną postawę wykazali w tamtych latach nauczyciele ze szkoły powszechnej w Kijach, aktywnie uczestnicząc w tajnym nauczaniu. Jan Cecharz (ur. 1897) prowadził tajne komplety w Lipniku w latach 1940-1944; Halina Wanda Ciurlik (ur. 1909) nauczwała w Kijach, razem z mężem Władysławem (ur. 1902), który ponadto przewodniczył tajnej Gminnej Komisji Oświaty i Kultury w gminie Pińczów; natomiast Jan Kwapisz (ur. 1900) uczył od 1943 roku na tajnych kompletach w Stawianach, por. *Kije - Gmina naturalnie przyjazna*, dz. cyt., s. 35.

chodziliśmy z Kij do Czechowa, później do Hajdaszka. Trzeba było bardzo uważać, żeby nie wpaść w ręce Niemców. Groził za to obóz koncentracyjny a nawet śmierć. Wielu ludzi wiedziało o kompletach jednak nie doniesiono Niemcom. Mieliśmy większe szczęście niż nasi partyzanci. To była nasza walka – bronią była polska książka. W styczniu⁴⁰, po przejściu frontu wschodniego, przed Komisją Weryfikacyjną uzupełnialiśmy egzaminy z II klasy gimnazjum i na początku lutego 1945 roku, gdy jeszcze trwała wojna, rozpoczęliśmy już w Gimnazjum Pińczowskim normalną naukę⁴¹. Była to wielka radość. Do końca roku szkolnego udało się nam zaliczyć trzecią klasę. Czas wojny nie był dla nas stracony. Gdy ktoś po latach będzie pisał historię kijskego gimnazjum, musi rozpocząć od okupacji i tajnych kompletów⁴².

W czasie wakacji od tajnych kompletów 1944 roku Józef Kudasiewicz przeżył głęboko doświadczenie śmierci starszych kolegów, którzy poszli do podziemia zbrojnego, by walczyć. Opisuje to wydarzenie w swojej homilii „Gloria victis”. Tekst wypowiedzi jest dobrze udokumentowaną relacją historyczną. W swoim opisie ks. profesor powołuje się na badaczy Ponidzia i powstałej w 1944 roku tak zwanej „Republiki Pińczowskiej”. Są to następujące osoby: Andrzej Kozera, Zdzisław Anatolski oraz Bolesław Nieczuja-Ostrowski. Przytaczana jest też relacja Józefa Sobonia. Powiat pińczowski znalazł się na froncie. Niemcy opuszczali posterunki. W dniu 28 lipca dowództwo batalionu w Pińczowie otrzymało meldunek, że wąskotorową kolejką z Chmielnika do Jędrzejowa będzie jechać 12 żandarmów. Dowództwo batalionu w Pińczowie zezwoliło BCh – AK z Kij na dokonanie zasadzki w okolicy stacji Hajdaszek. Doszło do walki w wyniku której poległo 12 partyzantów z gminy Kije.

„Choć od tego czasu minęło 60 lat, to jednak pamiętam ten dzień. Byłem na dworskich łąkach, gdy za Borkiem rozległy się strzały. Domyślaliśmy się, że

⁴⁰ W styczniu 1945 r., po zakończeniu działań zbrojnych na tym terenie, Józef Kudasiewicz wraz z grupą po uzupełnieniu klasy II został przyjęty do kl. III Gimnazjum im. Hugona Kołłątaja w Pińczowie. Zaangażował się mocno w Sodalację Mariańską oraz harcerstwo.

⁴¹ Józef Kudasiewicz w homilii na 450-lecie Gimnazjum Humanistycznego w Pińczowie (1551-2001), wspomina swoje pierwsze wypracowanie w II licealnej o temacie: *Tu był człowiek*, zadany przez panią prof. Prokopową z roku 1946, por. J. Kudasiewicz, *Akademia małej ojczyzny*, dz. cyt., s. 10.

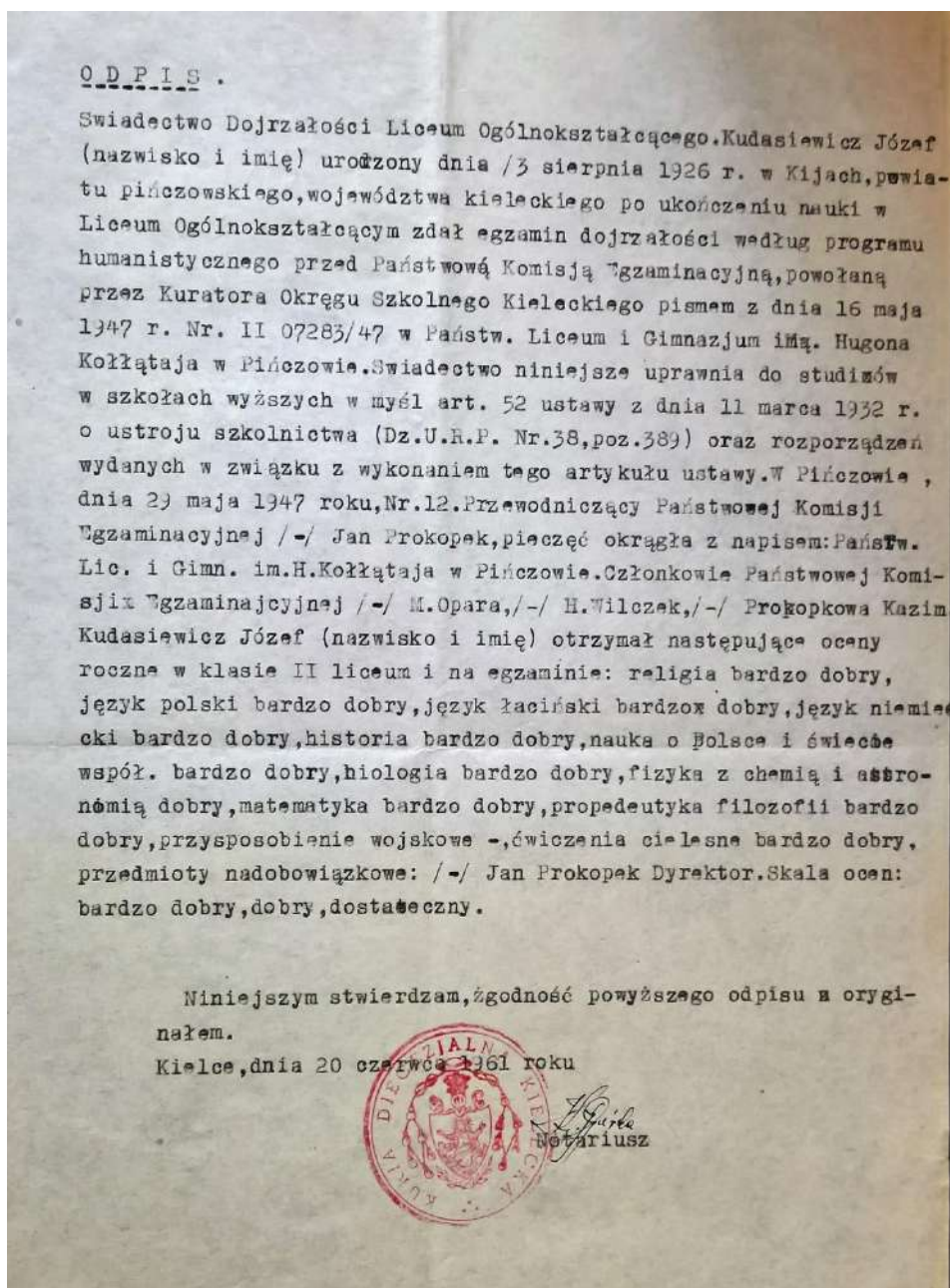
⁴² Por. tenże, *Gloria victis*, dz. cyt., s. 18-19.

to walka partyzancka. Mieliśmy nadzieję, że pomyślna. Niestety... Jedna z koleżanek (Irena Jandała), której brat Jan poległ pod Umianowicami, natychmiast, gdy rozległy się strzały, popędziła krowy z pastwiska do domu. Widocznie przeczuwała tragedię. Kiedy wracaliśmy z trzodą z pastwiska, we wsi ludzie już wiedzieli o tragedii. Płacz i strach. Ponieważ Niemcy wzięli do niewoli jednego partyzanta, ludzie bali się, że nastąpi krwawa zemsta zwana pacyfikacją. Rodzice i gospodarze radzili młodemu uciekać do sąsiednich wiosek. Z dwoma kolegami – Marianem Dudałą i Janem Gajosem wieczorem opuściliśmy Kije i udaliśmy się do znajomych (p. Nowaków), którzy za Wierzbicą na odludziu mieli gospodarstwo. Tam przenocowaliśmy, a na drugi dzień rano (29 VII 1944 roku) wróciliśmy na nowy cmentarz, żeby zobaczyć poległych kolegów. Akurat trafiliśmy na moment, jak na chłopskiej furmance, w gnojnicach wwożono na cmentarz poległego Edwarda Gidka, którego odnaleziono nieco później w oddalonym od pola bitwy miejscu... Prawdopodobnie próbował się wycofać. To był dla nas szok. Pozostali polegli byli już pochowani w prowizorycznej mogile. Kiedy wróciliśmy do wsi, wiele rodzin z dobytkiem opuszczało Kije, udając się do sąsiednich wiosek. I tak rozpoczęła się kilkutygodniowa tułaczka. W czasie wakacji przybyła do Kij przyfrontowa kompania robocza złożona z Kałmuków. Kopali okopy. Zajęli mieszkania i nie było gdzie wracać”⁴³.

W styczniu 1945 roku Józef Kudasiewicz podjął naukę w Państwowym Gimnazjum i Liceum Ogólnokształcącym im. H. Kołłątaja w Pińczowie, typu humanistycznego. Mieściło się ono w starym, podupadłym pałacu Wielopolskich. Tam ukończył trzecią klasę gimnazjum. W kolejnym roku szkolnym, na przyspieszonym kursie zorganizowanym dla młodzieży, której edukacja została opóźniona na skutek wojny, ukończył czwartą klasę gimnazjum i pierwszą oraz drugą klasę liceum. Na koniec nauki Józef Kudasiewicz w 1947 roku uzyskał świadectwo dojrzałości.

⁴³ J. Kudasiewicz, *Gloria victis*, dz. cyt., s. 19-20.

Fot. 5. Odpis notarialny świadectwa dojrzałości Józefa Kudasiewicza z liceum ogólnokształcącego im. H. Kołłątaja w Pińczowie.

Źródło: ADKielce

W 2001 roku ks. prof. Józef Kudasiewicz został zaproszony na Jubileusz 450-lecia działalności Gimnazjum Humanistycznego. Mszę św. celebrowano dnia 29 września 2001 roku w kościele parafialnym pod wezwaniem św. Jana Ewangelisty w Pińczowie. Sam ks. profesor wygłosił okolicznościową homilię, która potem staraniem wydawnictwa „Jedność” w Kielcach, ukazała się drukiem, z dedykacją autora dla tych, „którzy byli, są i będą profesorami i uczniami *Almae*

Matris Pinczoviensis”. Książka nosi już przywoływany tytuł: „Akademia małej ojczyzny, homilia na 450-lecie Gimnazjum Humanistycznego w Pińczowie (1551-2001)”⁴⁴.

W wygłoszonym słowie ks. Kudasiewicz przywołuje słuchaczom postać wychowanka Gimnazjum, więźnia i męczennika Dachau – Józefa Pawłowskiego⁴⁵. W homilii daje także świadectwo, jak ważne dla niego było zdobywanie wiedzy a także jej owocność w przyszłych latach życia: „Tu, w tej szkole nobilitowały się dzieci mieszczan pińczowskich; tu znajdowało się również miejsce dla Radków Żeromskiego. Jestem jednym z nich. Może ostatnim. W maju 1947 roku ze świadectwem maturalnym wyruszyłem pod górę, północną drogą na Kielce. Inni Koledzy poszli drogą południową ku Wiśle, na Kraków a później dalej. Czego się nauczyłem w naszej dostojnej i leciwej *Alma Mater Pinczoviensis*, przekonałem się dopiero po latach w Rzymie, gdy zacząłem słuchać wykładów w języku łacińskim. Wtedy z rozrzewnieniem i wdzięcznością wspominałem moich profesorów łaciny: profesora Borowca, Sadkiewicza, panią profesor Kauzową. To otwarcie drzwi w szeroki świat, na wyższe uczelnie, było wielkim dobrodziejstwem”⁴⁶.

Ksiądz profesor cenił sobie rodzinną miejscowość. W Kijach bywał często u rodziny a także zapraszany był oficjalnie przez proboszcza parafii lub pracowników urzędu gminy na lokalne uroczystości. Świadczy o tym publikacja „Kije – Gmina naturalnie przyjazna”, wydana przez Gminę Kije a dedykowana Księdzu profesorowi Józefowi Kudasiewiczowi. Znał i zgłębiał wiedzę historyczną Kij i okolicznych miejscowości. Zachowały się jego osobiste wypowiedzi księdza oraz wspomnienia najbliższej rodziny i przyjaciół, które dają wyraz osobowości

⁴⁴ Por. J. Kudasiewicz, *Akademia małej ojczyzny, homilia na 450-lecie Gimnazjum Humanistycznego w Pińczowie (1551-2001)*, Kielce 2001, s. 5-16.

⁴⁵ Por. tamże, s. 10; W latach 1902-1906 uczył się w tym budynku przyszły ksiądz Józef Pawłowski (1890-1942). Za działalność patriotyczną więziony był w Oświęcimiu, a następnie w Dachau, gdzie został zamordowany. Dnia 13 czerwca 1999 roku Ojciec Święty Jan Paweł II, podczas swej siódmej pielgrzymki do Ojczyzny, w Warszawie, na Placu Piłsudskiego, zaliczył do grona błogosławionych 108 Polaków, heroicznych świadków wiary, którzy ponieśli śmierć z rąk nazizmu hitlerowskiego. W gronie tych 108 Męczenników jest bł. Józef Pawłowski, por. <http://www.swietyjozef.kalisz.pl/Dachau/29.html> (dostęp, 10.02.2021).

⁴⁶ J. Kudasiewicz, *Akademia małej ojczyzny*, dz. cyt. s. 11-12.

Kudasiewicza i jego przywiązania do miejsc urodzenia. Tak o nim mówił Krzysztof Słonina, Wójt Gminy Kije⁴⁷:

„Zawsze miałeś wiele do powiedzenia, gdyż Twoją największą siłą, Twoim orężem było słowo. Słowo, którym wyjaśniałeś tajniki wiary i Pisma Świętego. Którym stawiałeś wymagania i którym w poczuciu życzliwości potrafiłeś skarcić, gdy trzeba było. Od dzisiaj tego rozważnego, jakże potrzebnego głosu będzie nam brakować. Na szczęście dziedziczymy po Tobie długą listę lektur – jak dobry ojciec zostawiłeś dzieciom w spadku zbiór zasad, porad i zaleceń. Dziękuję Ci, księżu profesorze, za ten intelektualny posąg. (...) Z wielkim pożytkiem dla słuchaczy, czytelników i wszystkich mieszkańców Gminy Kije często podejmowałeś tematykę małej ojczyzny. Toteż wiele zawdzięcza Ci kultura Kij i Ponidzia, bowiem Twoje świadectwo to prawdziwy skarb pełen faktów i wspomnień o ludziach, którzy dzięki Tobie nie pójną w zapomnienie. Równie cenna jest twoja filozofia – jak kochać to miejsce na ziemi skąd mój ród. (...) Nie pamiętam takiego spotkania, byś nie promieniał radosnym uśmiechem na wieści lub pozdrowienia z Kij, byś z troską nie wypytywał o losy Gminy i poszczególnych ludzi. Zawsze chętnie angażowałeś się w nasze lokalne sprawy. (...) Z szacunku dla Twojego autorytetu i miłości do rodzinnej ziemi samorząd gminy uhonorował Cię tytułem Osobowości Roku 2004. (...) Uczyłeś nas miłości do małej ojczyzny, rodzinnego domu i najbliższych. Do rodzinnej wioski, kościoła, cmentarza”⁴⁸.

1.2. Formacja intelektualna i pastoralna

Powołanie ks. prof. Józefa Kudasiewicza zrodziło się w małej ojczyźnie, na Ponidziu. Wybór kapłaństwa i wstąpienie do kieleckiego seminarium po maturze w 1947 roku były naturalną życiową konsekwencją młodego Józefa. Jak sam przyznał w udzielonych wywiadach, nie miał jakiegoś specjalnego objawienia ani anioł mu nic na ucho nie powiedział. Wychowany w rodzinie katolickiej, niemal oddychał religijną atmosferą domu. Będąc ministrantem, poznał wielu

⁴⁷ Por. *Portal Informacyjny Gminy Kije*, <http://www.kije.pl/p.74,wladze> (dostęp, 10.02.2021).

⁴⁸ Por. *Kije - Gmina naturalnie przyjazna*, dz. cyt., s. 104-105.

wspaniałych księży, na przykład: ks. Piotra Oborskiego, późniejszego profesora filozofii kieleckiego seminarium, który zginął w komunistycznym więzieniu. Także ks. Stanisława Ziółkowskiego, byłego proboszcza w Karczówce, pięknie grającego na skrzypcach. Potem ks. Piotra Banacha, który został proboszczem w Stopnicy. Zaraz po wojnie proboszczem został ks. Roman Zelek, późniejszy proboszcz katedralny. On pomagał mu materialnie w czasie studiów seminaryjnych⁴⁹.

Według relacji ks. Kudasiewicza na wiadomość o jego o zamiarze pójścia syna do seminarium duchownego: „mama się ucieszyła, babcia też, ale ojciec był niechętny i widział mnie raczej, żeby po maturze iść do pracy”⁵⁰. W myśl wyznawanej w tamtych czasach zasady starszy pomaga młodszemu, rodzina szykowała Józefowi (najstarszemu z czwórki rodzeństwa) posadę sekretarza w gminie. Jednak głos powołania okazał się silniejszy. Ojciec Józefa nie mógł długo pogodzić się z decyzją, jaką powziął jego syn. Dopiero w czasie mszy prymicyjnej powiedział, że się zgadza.

Profesorowie oraz koledzy i koleżanki z gimnazjum pińczowskiego byli bardzo zdumieni, że wstępuje do seminarium. Dowiedział się o tym, gdy po dwóch latach seminaryjnej formacji, już w sutannach, wspólnie z ks. Edwardem Sztafrowskim⁵¹ odwiedzili panią profesor Wilczkównę, nauczycielkę języków niemieckiego i francuskiego. „Ta, złożyła pobożnie ręce i kiwając z niedowierzaniem głową powiedziała: że ten Sztafrowski pójdzie do seminarium, to byłam przekonana, ale, że ty też pójdziesz?”⁵².

⁴⁹ Por. J. Duda, T. Górecki, *Nasza rozmowa*. W roku złotego jubileuszu kapłaństwa z ks. prof. Józefem Kudasiewiczem, długoletnim profesorem Pisma św. na KUL-u i w WSD w Kielcach, autorem licznych publikacji naukowych z zakresu teologii biblijnej, rozmawiają Jan Duda i Tomasz Górecki, „Obecni” 2/2003, Kielce 2003, s. 88-89.

⁵⁰ Por. A. Swęda, *Ks. Józef Kudasiewicz, Akademicka Kronika Filmowa*, Lublin 2012, Tv KUL: <https://www.youtube.com/watch?v=vHtXRDgm4nc> (dostęp, 10.02.2021).

⁵¹ Por. J. Wroceński, *Ks. prof. Edward Sztafrowski (1929-1992)*, „Prawo Kanoniczne: kwartalnik prawnohistoryczny” 39(1996) nr 1-2, s. 207-212.

⁵² J. Duda, T. Górecki, *Nasza rozmowa*, dz. cyt. s., 90.

1.2.1. Wyższe Seminarium Duchowne w Kielcach

6 września 1947 roku na pierwszy rok do Wyższego Seminarium Duchownego w Kielcach zgłosiło się 19 kandydatów. Wśród nich był Józef Kudasiewicz. W życiu seminaryjnym Kudasiewicz wraz z innymi klerykami, wziął udział w corocznych rekolekcjach trwających od 6 do 12 września 1947 roku. Rekolekcje przeprowadził ks. prof. Jan Jaroszewicz. Na ten rok przypadła także, 25 rocznica święceń kapłańskich ks. bpa Czesława Kaczmarka w którym udział brali kieleccy alumni. Uroczystość jubileuszowa była obchodzona 14 września w diecezji i w katedrze, a w Seminarium Duchownym 16 listopada. W niedzielę 14 września o godzinie 11:00, ks. bp Jubilat odprawił w katedrze uroczystą sumę. Kazanie wygłosił ks. bp Michał Klepacz, ordynariusz łódzki, były profesor Seminarium Duchownego w Kielcach. Po południu w Domu Kultury miała miejsce podniosła uroczystość w związku ze Srebrnym Jubileuszem Kapłaństwa ks. bpa ordynariusza. W tym samym roku akademickim alumn pierwszego roku seminarium, Józef Kudasiewicz, uczestniczył dnia 28 czerwca 1948 roku w poświęceniu Wyższego i Niższego Seminarium Najświętszemu Sercu Pana Jezusa w obecności ks. kardynała Augusta Hlonda. Na pamiątkę tej uroczystości wmurowana została na drugim piętrze pamiątkowa tablica okolicznościowa. Po jej poświęceniu złożyli swe podpisy w kronice: ks. Kardynał Hlond, biskupi kieleccy, księża profesorowie seminarium i alumni⁵³.

Za czasów seminaryjnych ks. prof. Józefa Kudasiewicza do grona kadry zajmującej się formacją intelektualną należało trzynastu księży: dziewięciu ze stopniem naukowym doktora, trzech magistrów i jeden proboszcz. Dowiadujemy się o tym z kwestionariusza dotyczącego zarządu i wykładowców w Wyższym Seminarium Duchownym, który 28 maja 1946 roku ks. rektor Szczepan Sobolewski przekazał do Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach.

⁵³ Por. E. Chat, *Życie seminaryjne w pierwszych latach powojennych*, [w:] *50 lat służby kapłańskiej Bogu, Kościołowi i Ojczyźnie. Złoty Jubileusz Kapłaństwa, presbiterów wyświęconych 17 grudnia 1950 roku*, opr. E. Chat, Kielce 2002, s. 40-41.

Tabela 1. Profesorowie Kieleckiego Wyższego Seminarium Duchownego w latach 1945–1950.

Rektor	- Ks. dr Szczepan Sobolewski
Wicerektor	- Ks. dr Franciszek Ilków-Gołąb TJ
Ojciec Duchowny	- Ks. dr Wojciech Piwowarczyk
PROFESOROWIE	
1. Ks. dr Jan Jaroszewicz	- Teologia Dogmatyczna, Patrologia, J. łaciński adres: Kielce, ul. P.O.W.5 /lub Seminarium Duchowne
2. Ks. dr Kazimierz Dworek	- Filozofia, adres: Kielce, Kuria Diecezjalna
3. Ks. dr Zygmunt Pilch	- Homiletyka, adres: Kielce, Seminarium Duchowne
4. Ks. dr Józef Łapot	- Katechetyka, Pedagogika, adres: Seminarium Duchowne
5. Ks. dr Jan Mucha	- Prawo kanoniczne, adres: Seminarium Duchowne
6. Ks. dr Stanisław Władysław	- Pismo Święte Nowego Testamentu, adres: Seminarium Duchowne
7. Ks. mgr Kazimierz Bień	- Pismo Święte Starego testamentu, adres: Seminarium Duchowne
8. Ks. dr Piotr Oborski	- Filozofia, adres: Seminarium Duchowne
9. Ks. dr Szczepan Sobalkowski	- Teologia moralna, adres: Seminarium Duchowne
10. Ks. mgr Mieczysław Milewski	- Historia Kościoła, adres: Seminarium Duchowne
11. Ks. dr Franciszek Ilków-Gołąb TJ	- Historia filozofii, adres: Seminarium Duchowne
12. Ks. mgr Adam Szafranski	- Liturgika, adres: Seminarium Duchowne
13. Ks. prob. Romuald Błaszczakiewicz	- Teologia Pastoralna, Diecezjalny referent duszpasterstwa ogólnego adres: Seminarium Duchowne lub lepiej: Kuria Biskupia

Źródło: E. Chat, *Formacja intelektualna*, [w:] *50 lat służby kapłańskiej Bogu, Kościołowi i Ojczyźnie. Złoty Jubileusz Kapłaństwa, prezbiterów wyświęconych 17 grudnia 1950 roku*, opr. E. Chat, Kielce 2002, s. 115-116.

Grono profesorskie w okresie edukacji alumna Józefa Kudasiewicza zmieniało się. Na wykładowcę historii Kościoła po ks. M. Milewskim i po mianowanym jego następcy ks. mgr Tomaszu Wróblu, w roku akademickim 1947/48 rozpoczął swoje wykłady ks. prof. Alfons Schletz CM – redaktor kwartalnika „Nasza Przeszłość”. Wykłady z pedagogiki i katechetyki po ks. prof. Łapocie przejął w 1949 roku ks. mgr Władysław Czełuśniak. Nauczycieli śpiewu liturgicznego było aż pięciu: ks. prof. Antoni Środka, ks. kan. Tadeusz Kozłowski, ks. prał. Bogdan Kiełb, ks. mgr Marian Cygankiewicz, ks. mgr Henryk Grabowski⁵⁴.

W artykule „Starsi koledzy”, w publikacji poświęconej jubileuszowi 50-lecia święceń kapłańskich prezbiterów wyświęconych 17 grudnia 1950 roku, ks. Kudasiewicz dokonuje retrospekcji życia seminaryjnego. Zwłaszcza pierwszych miesięcy. „Do dziś na przykład z drzeniem wspominam pierwszą konferencję rekolekcji wstępnych, które prowadził ojciec duchowny ks. Wojciech Piwowarczyk. Rozpoczął przykładem – plac apelowy w obozie koncentracyjnym; więźniowie stoją w długim szeregu, gestapowiec odlicza co dziesiątego, który idzie na śmierć. Podobnie ma się z powołaniem: co dziesiąty jest wywoływany przez Boga do śmierci dla świata, by żyć dla Boga. Były to bardzo mocne słowa dla młodych chłopaków. Ojciec Piwowarczyk był ewangelicznie radykalny i bezkompromisowy. Wymagał od siebie i od swych wychowanków”⁵⁵.

Niezwykle ważnym dla każdego kleryka jest to, z kim będzie mieszkał w trakcie formacji i jakiego będzie miał superiora, czyli opiekuna. Józefowi Kudasiewiczowi początkującym seminarzyście, o. Franciszek Ilkow TJ, wicerekтор, zakomunikował, że zamieszka z klerykiem z trzeciego roku Wacławem Grzesikiem. Drugim superiorem naszego alumna Józefa, został kleryk Marian Janiczko, którego słowa o szacunku do Pisma Świętego brzmiały echem Kudasiewiczowi przez lata, o czym pisał: „Był już wieczór, pracowałem przy stoliku, miałem jakąś małą lampkę i żeby ją podnieść wyżej, postawiłem ją na grubej Biblii. Wrócił superior. Stał nade mną, załamał ręce i powiedział: Jak mogłeś lampkę postawić na Świętej Księdze? Zrobiło mi się głupio i natychmiast zdją-

⁵⁴ Por. E. Chat, *Formacja intelektualna*, [w:] tamże, s. 117-194.

⁵⁵ J. Kudasiewicz, *Starsi koledzy*, [w:] tamże, s. 197.

łem lampkę z Pisma Świętego. Taki był Marian! Tę koleżeńską lekcję będę pamiętał całe życie”⁵⁶.

W seminarium za czasów Józefa Kudasiewicza było wydawane czasopismo „Nasze Myśli”. Redaktorem pisma był alumn Edwarda Chat. Wyszło kilka numerów. Ks. Józef Kudasiewicz później powie: „Rzewnie wspominam to czasopismo, ponieważ w nim debiutowałem artykułem pod tytułem: „W Niepokalanowie”. Było to wspomnienie z wycieczki do Niepokalanowa w 1948 roku, w wakacje. Wycieczkę tę prowadził ks. prof. Kazimierz Bień. W wykazach mojego dorobku pisarskiego podaję z dumą tę właśnie pozycję jako pierwszą”⁵⁷. Czasopismo „Nasze Myśli” pod koniec listopada 1948 roku o mało co nie doprowadziło do zamknięcia ks. Rektora i seminarium. W ręce Urzędu Bezpieczeństwa dostały się numery z okazji akademii uroczystości żałobnych ku czci księży i kleryków pomordowanych przez hitlerowców, która odbyła się 24 listopada 1948 roku. Urzędnicy z „cenzury” zrobili rewizję i skonfiskowali nakład czasopisma. Po tym wydarzeniu ks. Rektor miał pretensje do redaktorów czasopisma o brak przezorności i o to, że urzędnicy UB wtargnęli w progi seminarium⁵⁸.

Wejście do Seminarium Duchownego otwiera drogę do otrzymania święceń kapłańskich. Stanowią one jakby uwieńczenie formacji duchowej, intelektualnej i duszpasterskiej w seminarium. Do sakramentu prezbiteratu prowadzą stopnie poszczególnych święceń, a do każdego z nich fazy przygotowania, praktykowane od dawna w Kościele: egzaminy⁵⁹, orzeczenia rady pedagogicznej kwalifikujące alumna do otrzymania święceń lub wstrzymania mu ich na pewien określony czas albo w ostatecznym razie udzielenie mu *consilium abeundi*, odprawienie rekolekcji przed święczeniami, dopuszczenie do święceń na podstawie pobytu w seminarium przez przewidzianą ilość lat i określenie terminu i miejsca święceń. Według tradycji kieleckiego seminarium za czasów alumna Józefa Kudasiewicza, zwyczajem było otrzymanie sutanny i tonsury na początku trzeciego roku od wstąpienia w mury seminarium duchownego. Udzielane były tak zwane

⁵⁶ Tamże, s. 198-199.

⁵⁷ Tamże, s. 199.

⁵⁸ Por. E. Chat, *Ksiądz dr Szczepan Sobalkowski - rektor Seminarium Duchownego i profesor teologii moralnej*, [w:] tamże, s. 68-69.

⁵⁹ Zob. Fot. Aneks Aneks 1, s. 257.

święcenia mniejsze: ostiariusza, lektora, egzorcysty i akolity. Zwykle dwa z nich łączono. Józef Kudasiewicz tonsurę otrzymał 24 września 1949 roku a święcenia ostiariusza i lektora – 25 września 1949 roku⁶⁰. Święcenia na egzorcystę oraz akolitu otrzymał 17 września 1950 roku. Następnie były udzielane decydujące święcenia, tak zwane subdiakonatu oraz wyższe święcenia diakonatu i prezbiteratu. Alumn Józef Kudasiewicz święcenia subdiakonatu otrzymał 22 grudnia 1951 roku⁶¹.

Na czwartym roku ksiądz wicerektor Stanisław Włudyga, proponując ks. Kudasiewiczowi w imieniu przełożonych studia biblijne, skierował go w stronę jego przyszłej drogi naukowej. Wicerektor podarował mu swe notatki rzymskie i podręczniki. „To był mój *kairos* „– powie Józef Kudasiewicz – „po powołaniu chrześcijańskim i kapłańskim to była największa łaska mojego życia. Toczy się ono od tego czasu między Starym a Nowym Testamentem; jestem zafascynowany Biblią, która jest wielką miłością i radością mojego życia”⁶². Po złożeniu odpowiednich dokumentów i uzyskaniu aprobaty kadry seminaryjnej przyjął święceniach diakonatu 8 marca 1952 roku⁶³. Rocznik ks. prof. Józefa Kudasiewicza w Seminarium Duchownym w większości został wyświęcony, jak podaje Katalog duchowieństwa i parafii diecezji kieleckiej za rok 1958, dnia 29 marca 1952 roku. Byli to następujący księża: Abratański Jan, Dutkiewicz Stanisław, Dudzik Wincenty, Grabek Tadeusz, Jeziorski Izydor, Krzykawski Józef, Marczewski Henryk, Mosurek Roman, Opara Kazimierz, Szczepaniak Zygmunt, Lewicki Jan. Na dzień święceń kapłańskich do dnia 6 lipca 1952 roku czekał Wojda Edward. Diakon Józef Kudasiewicz spełnił swe marzenia zostania prezbiterem, kiedy był już na studiach w Lublinie⁶⁴.

⁶⁰ Zob. Fot. Aneks 2, s. 258.

⁶¹ Zob. Fot. Aneks 3, s. 259; Fot. Aneks 4, s. 260.

⁶² J. Duda, T. Górecki, *Nasza rozmowa*, dz. cyt., s. 90.

⁶³ Zob. Fot. Aneks 5, s. 261; Fot. Aneks 6, s. 262; Fot. Aneks 7, s. 263; Fot. Aneks 8, s. 264; Fot. Aneks 9, s. 265; Fot. Aneks 10, s. 266.

⁶⁴ Por. *Katalog duchowieństwa i parafii diecezji kieleckiej za rok 1958*, Nakładem kurii diecezjalnej, Kielce, s. 245.

1.2.2. Katolicki Uniwersytet Lubelski

W 1952 roku po ukończeniu piątego roku seminarium decyzją bpa Franciszka Sonika, diakon Józef Kudasiewicz został wysłany na studia biblijne na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Wykładowców – biblistów było dwóch: ks. prof. Stanisław Łach, który wykładał Stary Testament i ks. profesor Feliks Gryglewicz, który wykładał Nowy Testament oraz asystent ks. Henryk Stronkowski. Ks. Józef Kudasiewicz z rozczarowaniem, powie: „Tylko tylu było biblistów. A więc niewielu. I jak wyglądały wtedy te studia biblijne? Wtedy nie było żadnych instytutów, tylko na wydziale teologicznym były tak zwane sekcje: dogmatyczna, moralna, biblijna i nie wiem jak tam jeszcze. Ja byłem na tej sekcji biblijnej. Studiowało się całą teologię z niektórymi wykładami specjalistycznymi z Biblii”⁶⁵. Kudasiewicz uczęszczał na seminarium księdza profesora Gryglewicza. 20 grudnia 1952 roku diakon Józef przyjął święcenia kapłańskie⁶⁶. Nie otrzymał jednak skierowania do pracy duszpasterskiej, lecz kontynuował studia w Lublinie. Trzy lata później, 20 czerwca 1955 roku, na podstawie pracy „Dorobek biblijny Stefana Pawlickiego”, napisanej pod kierunkiem ks. prof. dr. hab. Feliksa Gryglewicza, uzyskał tytuł magistra i stopień licencjata teologii⁶⁷. Następnie podjął studia doktoranckie, a jego promotorem został ks. Gryglewicz⁶⁸. W trakcie tych studiów w 1956 roku rozpoczął także pracę duszpasterską w katedrze kieleckiej⁶⁹.

W czasie kiedy ks. Kudasiewicz pisał swój doktorat, na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, doszło tam do reorganizacji stanowisk. Sprowadzenie ks. Eugeniusza Dąbrowskiego, profesora z Warszawy, podniosło prestiż uczelni, a wraz z jego przybyciem nastąpiła zmiana prowadzącego seminarium. Wszystkich doktorantów z seminarium ks. Gryglewicza przejął ks. Eugeniusz Dąbrowski. O spotkaniu z nim Kudasiewicz powiedział: „Po pierwszym spotkaniu przychodzimy do niego we dwóch, ksiądz Jan Łach i ja. Mówimy, że mamy takie

⁶⁵ Por. A. Swęda, *Ks. Józef Kudasiewicz, Akademicka Kronika Filmowa*, Lublin 2012, Tv KUL: <https://www.youtube.com/watch?v=vHtXRDgm4nc> (dostęp, 10.02.2021).

⁶⁶ Zob. Fot. Aneks 11, s. 267; Fot. Aneks 12, s. 268.

⁶⁷ Zob. Fot. Aneks 13, s. 269; Fot. Aneks 14, s. 270; Fot. Aneks 15, s. 271.

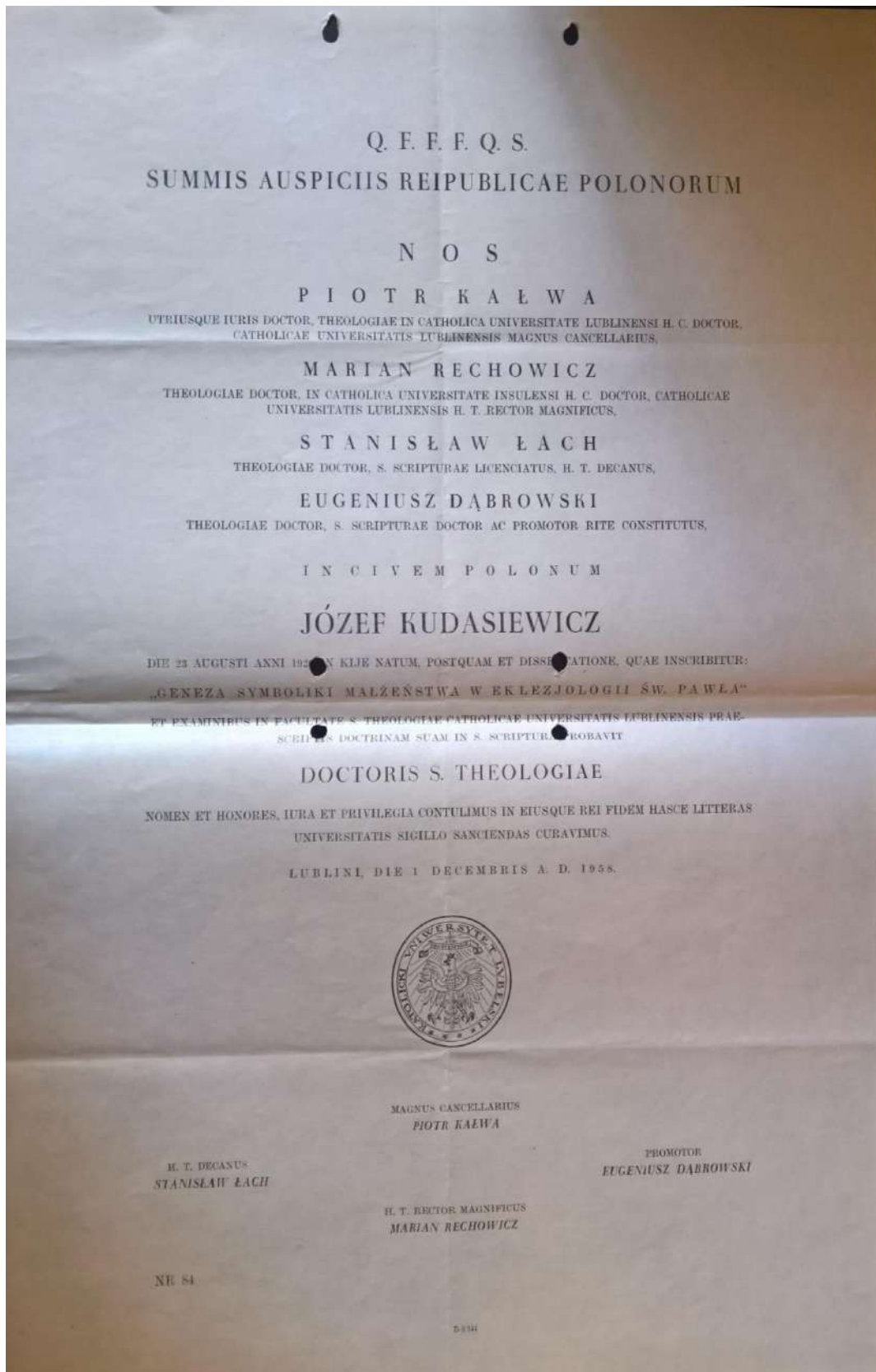
⁶⁸ Zob. Fot. Aneks 16, s. 272.

⁶⁹ Zob. Fot. Aneks 17, s. 273.

tematy no i chcemy kontynuować pracę doktorską. Zobaczył tematy – kto wam te tematy dał? Ksiądz profesor Dąbrowski, powiedział, to się nie nadaje na pracę doktorską, ja wyjeżdżam. Przyjadę za miesiąc proszę pomyśleć o innych tematach. Proszę sobie wyobrazić sytuację: już żeśmy kilka lat siedzieli w temacie, co tu robić? Więc ksiądz profesor Stanisław Łach znał się z księdzem Dąbrowskim jeszcze ze studiów rzymskich. Udało się go uprosić, by pojechał do Warszawy i jakoś ugłaskał księdza Dąbrowskiego. Po przyjeździe ks. Dąbrowski jeszcze raz zobaczył nasze tematy i powiedział: wspaniałe tematy, piszcie. No i pisaliśmy.”⁷⁰ W grudniu 1958 roku ks. Józef Kudasiewicz uzyskał stopień naukowy doktora teologii w zakresie biblistyki na podstawie rozprawy „Geneza symboliki małżeństwa w eklezjologii św. Pawła”, napisanej pod kierunkiem ks. prof. Eugeniusza Dąbrowskiego, której dwa fragmenty zostały ogłoszone drukiem w 1958 roku w „Rocznikach Teologiczno-Kanonicznych”.

⁷⁰ Por. A. Swęda, *Ks. Józef Kudasiewicz, Akademicka Kronika Filmowa*, Lublin 2012, Tv KUL: <https://www.youtube.com/watch?v=vHtXRDgm4nc> (dostęp, 10.02.2021); zob. Fot. Aneks 18, s. 274; Fot. Aneks 19, s.275.

Fot. 6. Dyplom doktorski ks. Józefa Kudasiewicza.

Źródło: ADKielce

1.2.3. Specjalistyczne studia w Rzymie

W październiku 1956 roku miała w Polsce odwilż gomułkowska, zwana też październikową, skutkiem której były zmiany wewnętrznej polityki Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, liberalizacją systemu politycznego, a także zmianą na czele władzy. Efektem tego było między innymi uwolnienie części więźniów politycznych i internowanych, w tym także z duchowieństwa, z kard. Stefanem Wyszyńskim na czele. Ostatnim miejscem odosobnienia ks. kard. S. Wyszyńskiego, była Komańcza (27.10.1955 do 26.10.1956). Ks. prymas Wyszyński wyszedł z więzienia. Jako jedno z pierwszych żądań postawił nowemu rządowi, Gomułce i jego towarzyszom, żeby zezwolili na wyjazd do Rzymu grupie polskich księży. Do tej pory mogły wyjeżdżać tylko jednostki⁷¹.

Ksiądz Józef Kudasiewicz po uzyskaniu stopnia doktora pracował w katedrze kieleckiej jako wikariusz. W filmie Anny Swędy opowiada, jak otrzymali paszporty, a potem wspomina pełną uroku podróż do Rzymu: „2 lutego 1959 roku w pierwszy piątek miesiąca (był wtedy), przychodzi ktoś z kurii do zakrystii katedralnej i mówi, że przyszła wiadomość z Warszawy, macie paszporty. Z Kielc było nas trzech. Ja, ksiądz Czerwik i ksiądz Pastuszko. I wyjechaliśmy jeszcze w tym miesiącu, w lutym w 1959 roku do Rzymu. Proszę sobie wyobrazić z Polski Ludowej, gdzieśmy oglądali sklepy i tylko na półkach był ocet i czerstwy chleb najwyżej. Ubraliśmy się – bo to była zima, a więc ubraliśmy się tak po zimowemu, jak się w Polsce chodziło. Jedziemy pociągiem. Oczywiście w Czechosłowacji siedzimy w przedziale. Zaglądają i się wycofują, bo boją się księży. Na granicach był wtedy straszny terror. Na granicach stało się godzinami. Na granicy czesko – austriackiej to nawet psy górą i dołem chodziły szukając jakichś szpiegów. I tak żeśmy dojechali przez Wiedeń. I w Wiedniu szok. Wieczorem zupełnie inny świat: neony, wspaniałe sklepy. Zajechaliśmy do Rzymu, też wieczorem, na stację metra *Termini*. Do instytutu polskiego, który się mieścił przy ulicy Piotra Cavallini 38, to jest bardzo blisko Watykanu przy *Piazza Cavo-*

⁷¹ Por. E. Czackowska, *Kardynał Wyszyński. Biografia*, Kraków 2013; por. A. Dybowska, J. Żaryn, M. Żaryn, *Polskie dzieje*, dz. cyt., s. 322-332; por., J. Żaryn, *Dzieje Kościoła katolickiego w Polsce (1944-1989)*, Warszawa 2003, s. 156-287.

ur, do Watykanu 12-15 minut pieszo, tak samo na *Gregorianum* czy do Papieskiego Instytutu Biblijnego⁷².

Na drugi dzień po przyjeździe Józef Kudasiewicz, Stanisław Czerwik i Marian Pastuszko⁷³ poszli do rektora instytutu, ks. Mariana Strojnego, który zaproponował im, by poszli się pomodlić do grobu św. Piotra, a potem do krawca, by uszyć odpowiednie stroje studiujących księży. Józefowi Kudasiewiczowi, który posiadał indeks z KUL-u, rektor ks. Ernest Vogt, szwajcarski jezuita, zaliczył jeden rok. W lutym 1959 roku ks. dr Józef Kudasiewicz rozpoczął studia w Papieskim Instytucie Biblijnym w Rzymie.

Fot. 7. Legitymacja Papieskiego Instytutu Biblijnego w Rzymie studenta ks. Józefa Kudasiewicza.

Źródło: APrZW

Dnia 17 czerwca 1959 roku uzyskał tytuł licencjata nauk biblijnych. Informuje o tym w liście napisanym w klasztorze Kanoników Regularnych pod

⁷² Por. A. Swęda, *Ks. Józef Kudasiewicz, Akademicka Kronika Filmowa*, Lublin 2012, Tv KUL: <https://www.youtube.com/watch?v=vHtXRDgm4nc> (dostęp, 10.02.2021).

⁷³ Por. *Katalog duchowieństwa i parafii diecezji kieleckiej*, dz. cyt., s. 222.

Wiedniem, w Klosterneuburgu w czasie przerwy wakacyjnej, dnia 16 lipca 1959 roku. List pełen ciepłych słów z okazji imienin jest adresowany do ks. bpa ord. Czesława Kaczmarka⁷⁴. Rok później, w 1960 roku, ks. Kudasiewicz otrzymał stopień *candidatus ad doctoratum*⁷⁵.

Pismem z kurii kieleckiej, datowanym na dzień 23 września 1960 roku, ks. Kudasiewiczowi zlecono wykłady z Pisma Świętego Starego Testamentu w Wyższym Seminarium Duchownym w Kielcach⁷⁶. Student Papieskiego Instytutu Biblijnego w Rzymie w korespondencji z bp. Czesławem Kaczmarkiem prosił o możliwość ukończenia studiów, a także pozwolenie na wyjazd do Ziemi Świętej. Prośby te zostały przez przełożonych wysłuchane⁷⁷.

W wakacje 1960 roku z grupą włoskich wykładowców Biblii ks. Kudasiewicz udał się do Jerozolimy. Przez trzy miesiące przebywał we Franciszkańskiej Szkole Biblijnej, gdzie uczestniczył w wykładach z zakresu archeologii, geografii i topografii Palestyny. Zwiedził liczne stanowiska archeologiczne oraz chrześcijańskie miejsca święte. Wspominał ten okres jako fascynujące studium „piątej Ewangelii”.

1.3. Kapłan naukowiec i pedagog

Ksiądz Józef Kudasiewicz był przede wszystkim kapłanem, który głosił Słowo Boże i ukazywał, że warto tym Słowem żyć i Jemu poświęcić czas. Swoje kapłańskie powołanie realizował jako naukowiec i pedagog zwłaszcza w Wyższym Seminarium Duchownym w Kielcach i na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim.

⁷⁴ Zob. Fot. Aneks 20, s. 276; Fot. Aneks 21, s. 277; Fot. Aneks 22, 278.

⁷⁵ Zob. Fot. Aneks 23, s. 279.

⁷⁶ Zob. Fot. Aneks 24, s. 280.

⁷⁷ Zob. Fot. Aneks 25, s. 281; Fot. Aneks 26, s.282; Fot. Aneks 27, s.283; Fot. Aneks 28, s 284; Fot. Aneks 29, s. 285; Fot. Aneks 30, s. 286; Fot. Aneks 31, s. 287; Fot. Aneks 32, s. 288.

1.3.1. Kapłan naukowiec

Ksiądz Stanisław Łach, kierownik sekcji biblijnej przed powołaniem ks. Kudasiewicza na stanowisko docenta, wydał opinię w której bardzo pochlebnie wyraził się o ks. dr J. Kudasiewicz, adiunkcie sekcji biblijnej Wydziału Teologicznego KUL. „Po powrocie do kraju od roku 1961 rozpoczął pracę dydaktyczną na Wydziale Teologicznym KUL: w latach 1961-65 prowadził wykłady zlecone, a od roku 1965 do chwili obecnej pracuje w charakterze adiunkta. W okresie tym wykładał język grecki biblijny i syryjski na sekcji biblijnej, wstęp ogólny i szczegółowy do Pisma św. na kursie zwyczajnym oraz duszpasterstwo biblijne na sekcji pastoralnej. Ks. J. Kudasiewicz ciska się opinią dobrego wykładowcy i dydaktyka. Ten sam przymiot ujawnił w czasie spotkań biblistów polskich, wygłaszając różne referaty, odznaczające się jasnością, rozważą i dojrzałym sądem. Mimo przeciążenia pracą dydaktyczną ks. J. Kudasiewicz ogłosił wiele artykułów naukowych. Biorąc pod uwagę wybitne walory dydaktyczne i osiągnięcia naukowe z całym przekonaniem popieram prośbę ks. J. Kudasiewicza o wszczęcie przewodu habilitacyjnego. Jestem również głęboko przeświadczony, że wkład jego pracy jako docenta jest uniwersytetowi bardzo potrzebny”⁷⁸.

Zainteresowania Biblią obligowały ks. prof. Józefa Kudasiewicza, jeszcze początkującego naukowca⁷⁹, do wybrania i opracowania metody pracy ba-

⁷⁸ Zob. Opinia Kierownika Sekcji Biblijnej o ks. dra Józefie Kudasiewicz przed powołaniem na stanowisko docenta, z dnia 11 czerwca 1968, AKUL.

⁷⁹ Zob. Fot. Aneks 33, s. 289; Józef Kudasiewicz prowadził zajęcia jako adiunkt na Wydziale Teologicznym przy katedrze Starego Testamentu. Na każdy kolejny rok specjalnym pismem Rektora KUL był powoływany na stanowisko adiunkta aż do roku 1973; zob. Kierownik Sekcji Biblijnej, ks. Stanisław Łach, dnia 13.05.1965 roku napisał do Rady Wydziału Teologicznego KUL, zwracając się następującymi słowami: „Uprzejmie proszę Radę Wydziału o zwrócenie się do Rektoratu KUL z wnioskiem o zamianowanie Księdza dr Józefa Kudasiewicza adiunktem przy katedrze egzegezy Starego Testamentu. Ks. Józef Kudasiewicz po uzyskaniu w 1956 roku doktoratu z Teologii na sekcji biblijnej na podstawie pracy pod tytułem: *Geneza metafory Pawłowej «Kościół Oblubienicą Chrystusa»*, pisanej na sekcji Nowego Testamentu studiował przez trzy lata na Papieskim Instytucie Biblijnym, gdzie uzyskał licencjat nauk biblijnych. Od 1. IX. 1961 roku wykładał na sekcji biblijnej język grecki, hebrajski, syryjski i odznaczał się w tej pracy solidnością i wielkim talentem dydaktycznym. Ks. J. Kudasiewicz ogłosił drukiem szereg artykułów”; pismo, z dnia 13 maja 1965 roku, AKUL.

dawczej. W swojej pracy o ewangeliach synoptycznych⁸⁰, opublikowanej w roku 1969, ks. Kudasiewicz twierdzi, że powstanie Ewangelii, ich charakter literacki i historyczność należą do centralnych problemów egzegezy Nowego Testamentu. Problemowi temu poświęcone zostały dwa dokumenty Urzędu Nauczycielskiego Kościoła: Instrukcja Papieskiej Komisji Biblijnej – *Sancta Mater Ecclesia* – o historycznej prawdzie Ewangelii z roku 1964 oraz piąty rozdział Konstytucji dogmatycznej o Objawieniu Bożym. W swej pracy habilitacyjnej badał powstanie, historyczność i rodzaj literacki Ewangelii według św. Łukasza. Użył, jak na tamte czasy nowatorskiej, metody egzegetycznej, zwanej formgeschichte. W tej metodzie specjalną uwagę zwraca się na historię poszczególnych form literackich wchodzących w skład Ewangelii. Niekiedy tę metodę badań nazywa się kierunkiem historyczno-morfologicznym, a jej przedstawiciele – morfokrytykami⁸¹.

Temat rozprawy habilitacyjnej brzmiał: „Rola Jeruzalem w czasie zbawczej działalności Jezusa. Studium z teologii św. Łukasza”. Autor postawił pytanie, dlaczego św. Łukasz używa w swych dziełach podwójnej nazwy „Jeruzalem” i „Jerozolima”. Po analizie egzegetycznej wszystkich miejsc, w których występuje nazwa „Jeruzalem” i „Jerozolima”, wykazał, że nazwa hellenizująca „Jerozolima” ma znaczenie geograficzno-polityczne, natomiast nazwa hebraizująca „Jeruzalem” ma znaczenie teologiczne i historio-zbawcze. Te wątki teologiczne zostały przedstawione systematycznie.

Pracę tę można uważać za wzorcową pod względem metodycznym. Idąc za wskazaniem metody form, autor najpierw dokładnie podał kryteria badawcze, a potem ściśle rozróżniał to, co pochodzi od Łukasza samego, a co ze źródeł lub pierwotnej tradycji. Wielokrotnie przy tym musiał rozwiązywać problemy należące do krytyki tekstu a także problemy należące do badań literackich. Na przykład uzasadniał, wykorzystując do tego celu statystykę, że interesujące go słowo może pochodzić lub też nie pochodzić od Łukasza. Porównywał Łukaszczyński sposób redagowania jakiegoś zwrotu z jego redakcją u innych ewangelistów, zestawiał teksty trzeciej Ewangelii i Dziejów Apostolskich, analizował słownictwo

⁸⁰ Por. J. Kudasiewicz, *Ewangelie synoptyczne*, [w:] *Wstęp do Nowego Testamentu*, red. F. Gryglewicz, Poznań 1969, s. 51-297.

⁸¹ Por. tamże, s.54.

i styl Łukasza, wskazywał na wpływy *Septuaginty*; wykazywał także znajomość literatury na interesujący go temat. Do każdej opinii, z którą się zetknął, podchodził spokojnie i trzeźwo, osądzając jej wartość na podstawie jasnych kryteriów. „Na skutek tego cała rozprawa jest dorobkiem naukowym o wielkiej wartości, a jej autora trzeba uznać za człowieka dawno już dojrzałego do samodzielnej pracy naukowej” – powie ks. Feliks Gryglewicz, który był jednym z recenzentów pracy⁸².

Na tym etapie podsumowaniem działalności badawczej ks. Józefa Kudasiewicza było kolokwium habilitacyjne. Odkonane ono na posiedzeniu Rady Wydziału Teologicznego KUL w dniu 25.11.1971 roku. Ważność tego wydarzenia została przedstawiona według odpisu protokołu z posiedzenia⁸³. Na Radzie byli obecni: ks. Dziekan, prof. Wł. Płatek jako przewodniczący, ks. Rektor A. Krąpiec, pan prof. W. Steffen (Poznań), księża: S. Łach, S. Librowski, S. Witek, A. Szafranski, T. Chodzidło, Cz. Bartnik, B. Kumor, S. Nagy, P. Poręba, L. Stachowiak, Wł. Piwowarski, F. Gryglewicz, A. Krupa, bp B. Pylak, H. Langkammer. Porządek obrad kolokwium habilitacyjnego ks. dra Józefa Kudasiewicza, adiunkta Wydziału Teologicznego KUL przebiegał następująco:

1. Ksiądz Dziekan odczytał decyzję komisji o przyjęciu rozprawy habilitacyjnej ks. dr. J. Kudasiewicza i o dopuszczeniu go do kolokwium habilitacyjnego.
2. Następnie ks. Dziekan poprosił na skrutatorów księży docentów S. Nagy'ego i Cz. Bartnika.
3. W czasie kolokwium stawiano habilitantowi pytania następującej treści:
 - a) pan profesor dr Wiktor Steffen (Poznań Uniwersytet Adama Mickiewicza) pytał: o kompozycję „sekcji podróży” u św. Łukasza; kiedy zamierzał Je-

⁸² Zob. Prośba Kierownika Katedry Egzegezy Starego Testamentu dotycząca angażu ks. dra Józefa Kudasiewicza z 1 marca 1971, AKUL; zob. Odpis protokołu, z posiedzenia Rady Wydziału Teologicznego KUL w sprawie habilitacji ks. dra Józefa Kudasiewicza, z dnia 14 czerwca 1968 roku o godz. 12:00, AKUL; zob. Odpis protokołu z posiedzenia Rady Wydziału Teologicznego KUL w sprawie uchwały o wszczęciu przewodu habilitacyjnego ks. dra Józefa Kudasiewicza z dnia 19 czerwca 1968 roku o godz. 20:00, AKUL; zob. Protokół z posiedzenia Rady Wydziału Teologicznego KUL powołanej w sprawie habilitacji ks. dra Józefa Kudasiewicza, z dnia 15 listopada 1971 roku, AKUL.

⁸³ Zob. Odpis protokołu z posiedzenia Rady Wydziału Teologicznego KUL w sprawie kolokwium habilitacyjnego ks. dra Józefa Kudasiewicza, z dnia 25 listopada 1971 roku, AKUL.

zus opuścić Galileę po otrzymaniu wiadomości o niebezpieczeństwie ze strony Heroda; o pozorną sprzeczność w kolejności wymienienia Samarii i Galilei w podróży Jezusa do Jeruzalem;

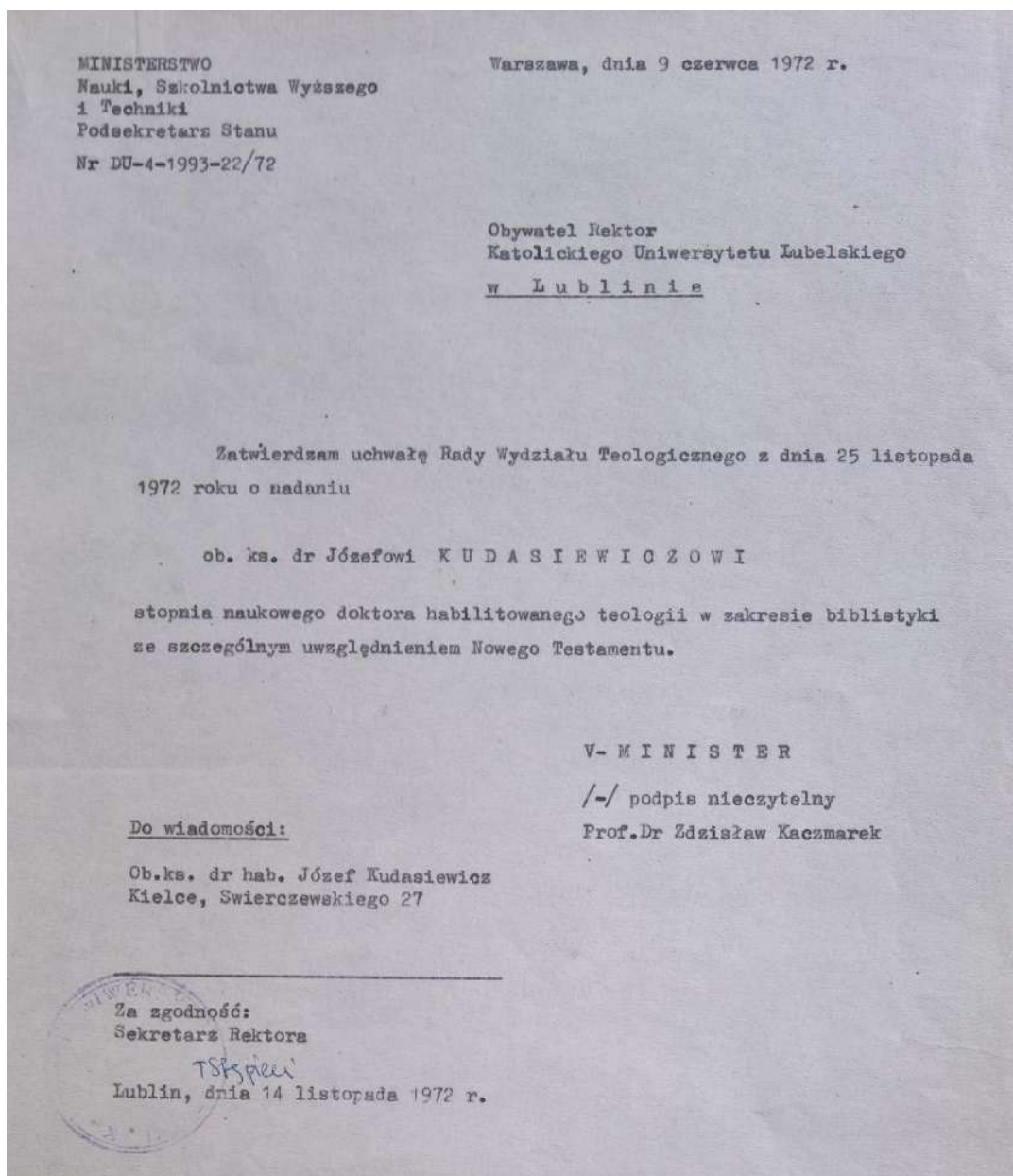
- b) ks. profesor dr Stanisław Łach (KUL), pytał: o Jerozolimę w Księgach Starego Testamentu; o centralizację kultu w Starym Testamencie; o kwestię powagi przekładu *Sepuaginty* w świetle Ewangelii św. Łukasza;
 - c) ks. profesor dr Feliks Gryglewicz (KUL), pytał: o stosunek do egzegezy H. Conzelmanna; o soteriologiczny charakter życia i męki Jezusa;
 - d) ks. doc. dr hab. Lech Stachowiak (KUL), pytał: o Niebieskie Jeruzalem według apokaliptyki i pism qumrańskich, szczególnie groty IV, V, XI w relacji do koncepcji Jeruzalem u św. Łukasza,
 - e) ks. Rektor, profesor dr A. Krąpiec, pytał: jaki jest rezultat pracy i przy pomocy jakich metod to osiągnięto;
 - f) o. doc. dr hab Hugolion Langkamer (KUL), pytał: o Jerozolimę w świetle najnowszych badań archeologicznych (świątynia, mury miasta);
 - g) ks. Dziekan profesor Wł. Poplatek, pytał: czy praca O. Fica „Syjon miasto Dawidowe” jest nadal aktualna wobec najnowszych odkryć archeologicznych;
 - h) ks. doc. dr hab. Adam Szafranski (KUL), pytał: o znaczenie rozprawy dla przepowiadania.
4. Po zaliczeniu kolokwium i po dyskusji, w której podkreślono pozytywny walor odpowiedzi habilitanta, Rada Wydziału w tajnym głosowaniu uznała wynik kolokwium za pozytywny (jednogłośnie – 18 głosów pozytywnych).
5. Rada Wydziału biorąc pod uwagę pozytywną ocenę kolokwium habilitacyjnego i rozprawy habilitacyjnej oraz całego dorobku naukowego kandydata, podjęła w tajnym głosowaniu uchwałę o nadaniu ks. dr Józefowi Kudasiewiczowi stopnia doktora habilitowanego w zakresie nauk biblijnych, ze szczególnym uwzględnieniem Nowego Testamentu (jednogłośnie – 18 głosów pozytywnych). Protokół odczytano i przyjęto. O. Hugolin Langkammer – sekretarz i ks. Wł. Poplatek – dziekan.

Po obronie kolokwium habilitacyjnego ks. Kudasiewicz stał się autorytetem w wykorzystaniu formgeschichte. Poszczególne rozdziały rozprawy habilitacyjnej były drukowane w „RTK – Zeszyt biblijny”, w latach 1970-1975⁸⁴. Praca ta została dostrzeżona także przez egzegetów zachodnich⁸⁵. Po spełnieniu warunków przeprowadzonego przewodu habilitacyjnego Rada Wydziału Teologicznego nadała w roku 1971 ks. dr J. Kudasiewiczowi stopień doktora habilitowanego. Uchwała została zatwierdzona przez Ministerstwo Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki pismem z dnia 9 czerwca 1972 roku.

⁸⁴ Por. J. Kudasiewicz, *Rola Jeruzalem w Łukaszowej sekcji podróży* (Łk 9, 51-19), RTK 16(1969)1, s. 17-40; tenże, *Znaczenie Jeruzalem w czasie działalności galilejskiej Jezusa* (Łk 4, 14-9, 50), RTK 17(1970)1, s. 43-59; tenże, „*Jeruzalem deptana będzie przez pogan...*” (Łk 21, 20-24), RTK 19(1972)1, s. 83-92; tenże, *Nazwy „Jeruzalem” i „Jerozolima” w użyciu św. Łukasza*, RTK 20(1972)1, s. 16-36; tenże, *Jeruzalem - punktem wyjścia misji apostołskiej* (Łk 24, 47; Dz 1,8), [w:] *Materiały Kongresu biblijnego w Krakowie* (6-8 czerwca 1972), Kraków 1974, s. 124-154; tenże, *Jeruzalem - miejscem ukazywania się zmartwychwstałego Chrystusa* (Łk 24, 1-52), RTK 21(1974)1, s. 51-69; tenże, *Córki Jerozolimskie nie płacicie nade mną* (Łk 23, 27-31), RTK 22(1975)1, s. 39-45.

⁸⁵ Por. Ignace de La Potterie, *Les deux noms de Jerusalem dans les Actes des Apotres*, „Biblica” 63(1932) s. 153-187.

Fot 8. Pismo zatwierdzające habilitację ks. Józefa Kudasiewicza przez Ministerstwo Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki.

Źródło: AKUL

Rok po kolokwium habilitacyjnym ks. J. Kudasiewicz objął stanowisko docenta i został mianowany kierownikiem Katedry Teologii Biblijnej Nowego Testamentu w Instytucie Nauk Biblijnych KUL, którą kierował do przejścia na emeryturę, czyli do roku 2001⁸⁶. W 1979 roku otrzymał nominację na profesora

⁸⁶ Zob. Wniosek o powołanie ks. dra hab. Józefa Kudasiewicza na stanowisko docenta przy Katedrze Egzegezy Nowego Testamentu, z dnia 7 października 1972 roku, AKUL.

nadzwyczajnego⁸⁷, zaś w 1989 roku na profesora zwyczajnego. Współpracował z Instytutem Pastoralnym KUL, a w latach 1971-1981 był kuratorem seminarium interdyscyplinarnego oraz prowadził wykłady na temat Biblii w duszpasterstwie, katechezie i przepowiadaniu. W tym okresie powstało pod jego kierunkiem kilkanaście prac magisterskich i kilka rozpraw doktorskich o charakterze interdyscyplinarnym, poświęconych przede wszystkim tak zwanym Ewangeliom dzieciństwa (Mt 1-2 i Łk 1-2) oraz cudom Jezusa.

Ksiądz prof. Józef Kudasiewicz, kapłan – naukowiec, sumiennie poszukiwał odpowiedzi na biblijne pytania. Krytycznie rozpoznawał fałsz, ukazując prawdę. Z czasem, Kudasiewicz dzięki osiągnięciom naukowym stał się autorytetem w dziedzinie biblistyki oraz szanowanym pedagogiem i ojcem duchownym dla wielu ludzi poszukujących prawdy i sensu swego życia.

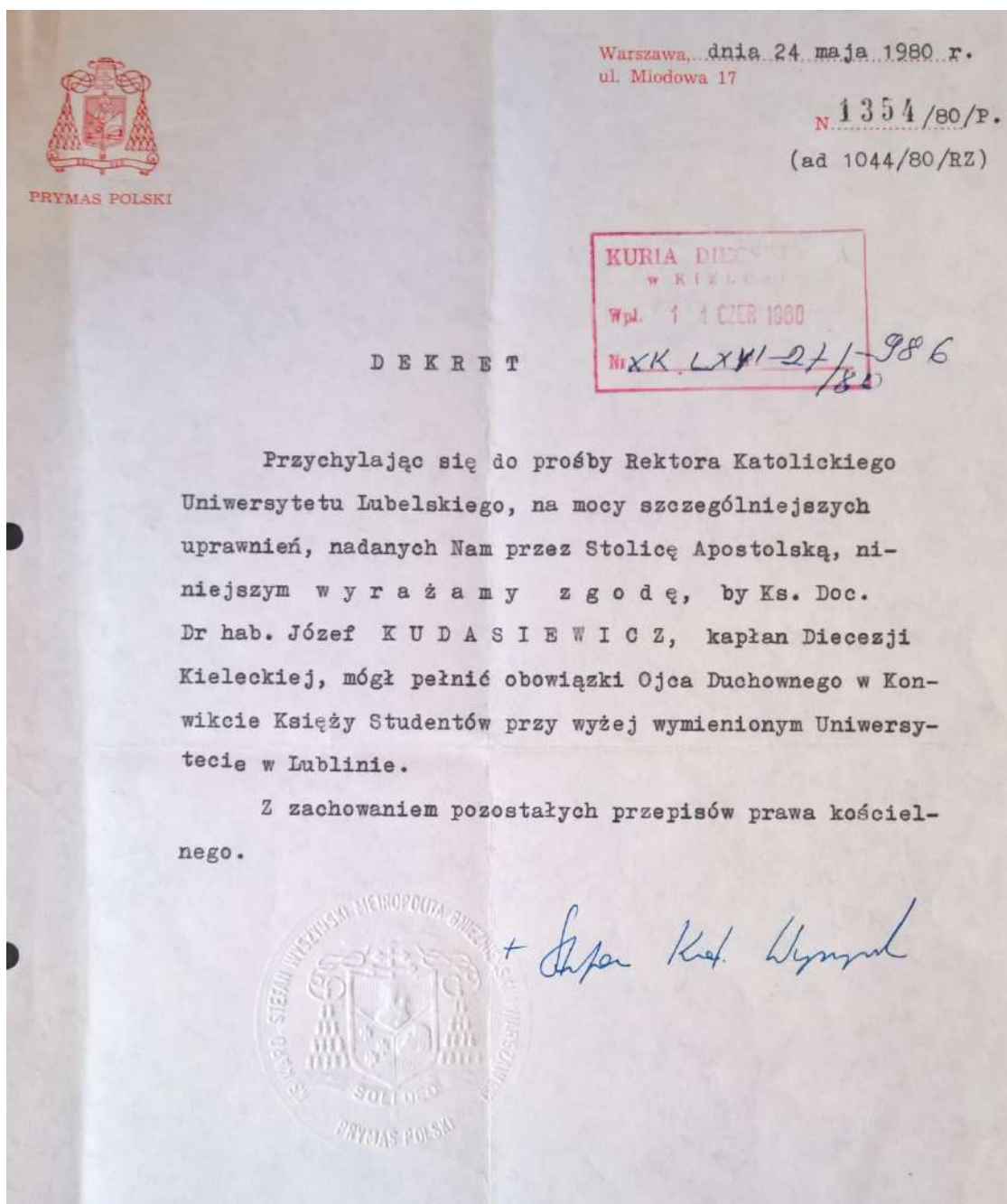
1.3.2. Kapłan pedagog

Przychylając się do prośby Rektora Katolickiego Uniwersytetu Katolickiego, dekretem z dnia 24 maja 1980 roku Prymas Polski Stefan Wyszyński mianował ks. prof. Józefa Kudasiewicza ojcem duchownym Konwiktu Księży Studentów przy KUL-u⁸⁸.

⁸⁷ Zob. Odpis pisma zatwierdzającego tytuł naukowy profesora nadzwyczajnego ks. doc. dra hab. Józefa Kudasiewicza przez Ministerstwo Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki, z dnia 18 października 1979 roku, AKUL.

⁸⁸ Zob. Fot. Aneks 34, s. 290; Fot. Aneks 35, s. 291; Fot. Aneks 36, s. 292.

Fot. 9. Pozwolenie na pełnienie obowiązków Ojca Duchownego w Konwiktie Księży Studentów KUL przez ks. prof. Józefa Kudasiewicza.

Źródło: AKUL

Wykładając na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, ks. prof. J. Kudasiewicz sprawował przez dziewięć lat posługę ojca duchownego w miejscowym Konwiktie Księży Studentów. Wygłaszał cotygodniowe konferencje i codziennie pełnił dyżur w konfesjonale. Jeden z jego podopiecznych, ks. Kazimierz Ryczan, późniejszy biskup kielecki, daje następujące świadectwo: „Cichy, zatopiony

w książkach, a zarazem pilny obserwator życia narodowego, studenckiego i uniwersyteckiego. Ksiądz profesor otwarty na drugiego człowieka ma czas dla studentów i seminarzystów, którzy nazywają go Mistrzem. Ma także otwarte serce i dłoń dla potrzebujących. Kiedy w stanie wojennym zaarrestowano jego seminarzystów, nie zdystansował się od nich, ale przyniósł zasądzoną kwotę, by wykupić niewolników stanu wojennego. Nie chciał rozgłosu: «Niech nie wie lewica, co czyni prawica»...» Biskup Ryczan napisał także: „Codzienna posługa w konwiktorskim konfesjonale stanowi duży wkład w proces kształtowania seminaryjnych wychowawców. Znają go polskie seminaria duchowne, zgromadzenia męskie i żeńskie, a także nauczyciele akademicy, bo profesor – kapłan nieustraszenie i z pasją pełni posługę słowa w nieprzeliczonych rekolekcjach zamkniętych i dniach skupienia”⁸⁹. Ksiądz prof. J. Kudasiewicz wygłosił też wiele konferencji duchowych w kraju i za granicą⁹⁰.

W tygodniku „Niedziela” ukazały się wspomnienia o ks. J. Kudasiewiczu. Autorami wspomnień były panie: Elżbieta Ćwierz, kielczanka, a wcześniej studentka w Lublinie i Tereliza Braun, kielecka działaczka społeczna, oraz pani prof. Mirosławy Ołdakowskiej-Kufłowej. Ostatnia z nich wspomina pierwsze dni skupienia dla pracowników naukowych KUL, zorganizowane na początku lat 80-tych: „mądrość i duchowa głębia jego wypowiedzi ujęły uczestników dni skupienia. Odtąd stale proszono go o prowadzenie spotkań. Pozostawiał wiele miejsca dla aktywności świeckich. Wsłuchiwał się też z uwagą w ich głos w czasie rozmów z nimi. Ksiądz profesor, wrażliwy na aktualny rozwój sytuacji oraz znaki czasu, zawsze potrafił ukazać, że na wszelkie trudne pytania oraz problemy współczesności odpowiedź znajduje się w Księdze Objawienia, zatem za wzorem swojego Mistrza stale słuchaczom wyjaśniał Pisma”⁹¹.

⁸⁹ Por. J. Duda, T. Górecki, *Nasza rozmowa*, dz. cyt. s. 95-96; zob. Fot. Aneks 37, s. 293; Fot. Aneks 38, s. 294.

⁹⁰ Zob. Fot. Aneks 39, s. 295; Fot. Aneks 40, s. 295; Fot. Aneks 41, s. 296.

⁹¹ Por. Z. Ferenc-Warchałowska, *Złoty Feniks jest w Kielcach*, „Niedziela ogólnopolska” 20/2012, <http://niedziela.pl/arttykul/97882/nd/Zloty-Feniks-jest-w-Kielcach> (dostęp, 10.02.2021); por. KUL, *Sługa Ewangelii. Sesja dla uczczenia pamięci ks. profesora Józefa Kudasiewicza (1926-2012) w 5. rocznicę śmierci*, <http://www.kurs-biblijny.pl/wspomnienie-ks-prof-jozefa-kudasiewicza/> (dostęp, 10.02.2021).

Wiele o osobowości Kudasiewicza mówią też gratulacje, które otrzymywał od osób z różnych grup społecznych. „Złoty Feniks” dla ks. prof. Józefa Kudasiewicza to radość dla wielu środowisk, w tym również zakonów żeńskich, które czerpią z mądrości i życzliwości laureata, a także świeckich ruchów religijnych, takich jak „Odnowa w Duchu Świętym”, „Domowy Kościół” (gałąź rodzinna Ruchu Światło – Życie), „W pieczy Najwyższego” i innych. Ksiądz profesor miał dar dobrego kontaktu z ludźmi dostrzegając i szanując ich odrębność: „Jak bardzo różni się Piotr od Pawła, a Tomasz od Jana. Dzieje się tak, ponieważ charyzmat powołania nie niszczy wolności i osobowości człowieka. (...) Bóg nie lubi schematów i produktów seryjnych. Każdego powołuje indywidualnie i szanuje indywidualność” – pisze laureat w wydanej niedawno książce „Powołanie do służby”⁹².

„Imieniny to dzień odwiedzin. Profesor w ostatnim roku cierpliwie przyjmował wizyty licznych gości. Nie okazywał, jak bardzo był zmęczony. Wierny zawartym przyjaźniom prowadził bogatą korespondencję. Na kilka dni przed ostatnią operacją podyktował kilka zdań do pewnego warszawiaka, poznanego w Nałęczowie. I podpisał już niewyraźnie. «Umacniaj mnie i pocieszaj, abym w chwilach trudnych nie tchórzył i nie zdradzał Boga ani ludzi. Naucz mnie kroczyć trudną drogą obowiązku...». (...) To był człowiek od trudnych pytań. I od trudnych ludzi, którzy mają wątpliwości. Myślę, że mogę napisać tak w imieniu studentów profesora, uczestników eucharystii z nim i spowiedzi. Uczył nas jasnego stawiania pytań i uczciwego poszukiwania odpowiedzi. Czuło się, że chce abyśmy poznali «smak nowego wina, wina życia w Chrystusie» – jak napisał w ostatniej książce «Powołanie do służby». Nawet jako kapłan podeszłego wieku miał w sobie ten entuzjazm”. Powie, Zuzanna Ferenc – Warchałowska z Kielc⁹³.

Ksiądz prof. J. Kudasiewicz, przez wiele lat godził i łączył powołanie naukowca z powołaniem duszpasterza. Grupa kobiet – 16 mieszkanek celi 513

⁹²Por. KUL, Biblioteka Uniwersytecka, Józef Kudasiewicz (1926-2012) - sylwetka i publikacje, http://www.bu.kul.pl/jozef-kudasiewicz-1926-2012-sylwetka-i-publikacje,art_41613.html (dostęp, 10.02.2021).

⁹³ Zob. APrZW.

więzienia na Piaskach w Kielcach, „zagrożających ustrojowi Polskiej Rzeczpospolitej Ludowej”, osadzona 13 grudnia 1981 roku – poprosiła po śmierci ks. prof. Andrzeja Zuberbiera o duchową opiekę. Jedna z nich dając świadectwo, pisze: „Imponowało mi zawsze, że znajdował czas na Dzień Skupienia w Wielkim Poście i Adwencie, na spotkanie towarzysko-modlitewne w mieszkaniach prywatnych (zwłaszcza od czasu, gdy jedna z nas przestała wychodzić ze swego pokoju). Uważaliśmy, że jest „nasz”, ale nigdy nie byliśmy „jego Grupą”. Zawsze podejmował proponowany temat, program. Nie narzucał własnego. (...) Dla wielu z nas spowiedź w czasie Dnia Skupienia stanowiła umocnienie na następane miesiące. Powiedział nam tak wiele o Maryi. Zwrócił uwagę na małe słowo: „z pośpiechem” i to, że najpierw poszła służyć, a potem wyśpiewała Magnificat”⁹⁴.

W słowie wstępnym do okolicznościowej księgi pamiątkowej, wydanej na zakończenie etatowej pracy na uczelni, rektor KUL, ks. prof. Stanisław Wielgus, napisał: „Znany szeroko badacz i uczony, doskonały dydaktyk, wspaniały kaznodzieja, głęboko ascetyczny kapłan, profesor, ojciec duchowny i wychowawca wielu pokoleń młodzieży akademickiej – duchownej i świeckiej, autor wielu niezwykle cennych książek przybliżających współczesnemu człowiekowi – temu bardzo wykształconemu, ale i temu niewykształconemu – Pismo Święte. Oto kim był ksiądz profesor Kudasiewicz dla Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, z którego celami i zadaniami się zawsze całkowicie identyfikował i poprzez służbę któremu służył jednocześnie tak pięknie i tak owocnie jak samemu Bogu”⁹⁵.

W specjalnym liście gratulacyjnym, napisanym 29 września 1996 roku w Castel Gandolfo w związku z zakończeniem pracy naukowo-dydaktycznej na KUL, Jan Paweł II przekazał ks. prof. J. Kudasiewiczowi wyrazy szczerego uznania dla Jego dorobku naukowego i osiągnięć na polu biblistyki w Polsce. Ojciec Święty napisał: „Wpisał się Ksiądz Prałat na zawsze w dzieje polskiej myśli teologicznej jako ceniony i kompetentny wykładowca Pisma Świętego

⁹⁴ T. Braun, *A skądże to nam*, [w:] *Przyjaciele. Homilie księdza profesora Józefa Kudasiewicza i wspomnienia o Nim*, red. Zuzanna Ferenc-Warchałowska, Kielce 2017, s. 37-39.

⁹⁵ „*W posłudze Słowa Pańskiego*”. *Księga Pamiątkowa*, dz. cyt., s. 5.

Nowego Testamentu i autor wielu prac naukowych oraz artykułów. Znaną też jest pełną poświęcenia zaangażowanie księdza profesora w pracę duszpasterską, a zwłaszcza jego długoletnia posługa ojca duchownego w Konwiktie Księżych Studentów w Lublinie⁹⁶.

Po przejściu na zasłużoną emeryturę ks. prof. J. Kudasiewicz nadal uczestniczył w życiu naukowym. Brał czynny udział w VII Kongresie Teologów Polskich w 2003 roku i był zawsze obecny na dorocznych sympozjach biblistów polskich. Od niego pochodzi formuła: *Ioannes Paulus II – Papa Sacrae Paginae*, która stała się tytułem wspólnej refleksji i dyskusji podczas 43 Sympozjum Biblistów Polskich we wrześniu 2005 roku w Łowiczu. Ujmował zawsze swoją pracowitością, skromnością, pogodą ducha i życzliwością dla wszystkich i dla każdego. Przykładem własnego życia i nauczaniem potwierdził słowa św. Efrema, diakona żyjącego w latach 306-373: „Słowo Boże jest drzewem życia namalowanym rozlicznymi kolorami, które z każdej strony podaje ci błogosławiony owoc (...). Każdy może z niego czerpać tyle, ile potrafi⁹⁷”.

Ostatnie kilkanaście miesięcy życia księdza profesora zostały naznaczone cierpieniem i postępującą chorobą. Również i wtedy zachowywał pogodę ducha, dając żywy przykład głębokiego zawierzenia Bogu i potwierdzając wszystko, czego uczył innych. Ksiądz prof. Józef Kudasiewicz zmarł w Kielcach 16 listopada 2012 roku⁹⁸, w święto Matki Bożej Ostrobramskiej. Jak zauważają świadkowie życia ks. prof. Józefa Kudasiewicza, zmarły miał szczególne nabożeństwo i cześć do Matki Bożej Miłosierdzia, która czczona jest w ikonie Matki Bożej Ostrobramskiej w Wilnie. To jest znamienne, gdyż to jest dzień śmierci bohatera tejże dysertacji. Sam Józef Kudasiewicz miał zwyczaj przywoływać w trudnych chwilach Matkę Miłosierdzia słowami antyfony ku czci Najświętszej Maryi Panny: *Salve Regina, Mater misericordiae; vita, dulcedo, et spes nostra, salve!*. Potwierdzeniem tego nabożeństwa są ostatnie słowa testamentu, zredagowanego przez ks. Kudasiewicza w Kielcach dnia 2 lutego 2012 roku: „Proszę

⁹⁶ Tamże, s. 3.

⁹⁷ Por. W. Chrostowski, *Śp. ks. prof. dr hab. Józef Kudasiewicz (23 VIII 1926-16 XI 2012): biblista i mariolog*, dz. cyt., s. 351.

⁹⁸ Zob. Fot. Aneks 42, s. 297; por. *Diecezja Kielecka. Zmarł ks. prof. Józef Kudasiewicz*, <http://www.diecezja.kielce.pl/zmarl-ks-prof-jozef-kudasiewicz> (dostęp, 10.02.2021).

o bardzo skromny pogrzeb. Grób w Kijach (cmentarz). Proszę, by homilię na pogrzebie w Kijach wygłosił mój uczeń ks. H. Witczyk. Witaj Królowo Matko Miłosierdzia.”

Uroczystości pogrzebowe odbyły się 21 listopada w katedrze kieleckiej, pod przewodnictwem bp. Kazimierza Ryczana, oraz w rodzinnej parafii Kije koło Pińczowa, gdzie został pochowany na miejscowym cmentarzu⁹⁹.

⁹⁹ Zob. Fot. Aneks 43, s. 298.

2. JÓZEF KUDASIEWICZ JAKO TEORETYK PRZEPOWIADANIA

Ksiądz profesor Józef Kudasiewicz był teoretykiem przepowiadania, a Biblia była jego podstawowym źródłem inspiracji w działalności kaznodziej-skiej i duszpasterskiej w Kościele. Potrafił dostrzegać nowe trendy w biblicysty-ce naukowej i wyciągać z nich wnioski, by doskonalić swój warsztat retoryczny. Swymi refleksjami dzielił się na licznych konferencjach naukowych. Współpra-cował z ośrodkami teologicznymi i instytucjami kościelnymi w Polsce. Prowa-dził wykłady dla studentów ukierunkowane na przepowiadanie.

2.1. Działalność naukowo-badawcza

Ksiądz Józef Kudasiewicz w swej działalności naukowo-badawczej od-krywał możliwości korzystania ze współczesnej egzegezy katolickiej w przepo-wiadaniu. Popularyzował medytację biblijną i celebrację słowa Bożego. Jako naukowiec korzystał przede wszystkim z warsztatu metody *historii form*, ale też nie są mu obce poglądy innych teoretyków przepowiadania, które wykorzystywał w swej twórczości.

2.1.1. Biblia jako podstawowe źródło przepowiadania

Biblia to Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu. Ksiądz Kudasi-ewicz koncentruje się na dwóch podstawowych prawdach: Pismo Święte jest tek-stem pisany pod natchnieniem Boga. „Kierowani Duchem Świętym mówili od Boga święci ludzie” (2 P 1, 21). Bóg inspiruje powstanie Pisma przez Ducha Świętego. Druga z prawd – dzięki Bożej myśli Biblia posiada szczególne warto-ści wychowawcze i formacyjne, zachęca do dobrych czynów i prowadzi do do-skonałości. Biblia jako źródło przepowiadania ma walor formujący i uświęcają-cy. Jest wciąż aktualna i stanowi inspirację do przepowiadania.

Temat zbawienia obejmuje całą Biblię. Orędzie biblijne opisuje historię w której Bóg objawia się jako Zbawiciel. Stary Testament przygotował i zapowiedział proroczo nadejście Chrystusa – odkupiciela wszystkich ludzi (Łk 24, 44; J 5, 39; 1P 1, 10). Pełną realizację zbawienia znalazł w Nowym Testamencie, w Jezusie Chrystusie ukrzyżowanym i zmartwychwstałym¹⁰⁰.

Słowo Pisma ukazuje inicjatora zbawienia, czyli Boga. Bóg Ojciec pochyła się nad nędzą, nieszczęściem i grzechem człowieka, interweniuje w historię i zbawia. Czyni to z własnej wolnej woli i miłości. W tym dziele Bóg korzysta również z pośrednictwa człowieka. W Nowym Testamencie Pan dokonał zbawienia ludzkości przez swojego Syna – Jezusa Chrystusa – przez Jego śmierć i zmartwychwstanie. Zbawienie nie polega tylko na wyzwoleniu z nieszczęścia i grzechu, lecz również na obdarzeniu szczególnymi dobrami. Interwencje zbawcze Boga w historię nazywa się często „wielkimi dziełami Boga” (*magnolia Dei*). Człowiek nie może się zbawić sam, choć by stosował najbardziej wyszukane metody: ryty wtajemniczenia, wygaszenie pragnień, tajemną wiedzę, ekstatyczne tańce. Człowiek nie może wymóc na Bogu zbawienia. Tylko On mógł człowieka zbawić; Bóg tego chciał i to uczynił. On z miłości zniżył się do człowieka i ofiarował mu zbawienie. Dzięki temu jest ono darmowym darem – łaską. Człowiek winien się otworzyć na dar Ojca i przyjąć go z wdzięcznością. Odpowiedź na dar Boga jest dobrowolna, ale nie jest możliwa bez udziału łaski. Konstytucja o Objawieniu Bożym uczy, że Bóg objawił się w nadmiarze miłości oraz zwraca się do ludzi jak do przyjaciół i prowadzi z nimi dialog (por. KO 2; Wj 33,11).

Przepowiadanie słowa Bożego ma na celu doprowadzenie do chrześcijańskiego nawrócenia, to znaczy do pełnego i szczerego przyłgnięcia do Chrystusa i Jego Ewangelii poprzez wiarę. Stąd treść Pisma ukierunkowana jest na wyzwolenie ze zła moralnego – z grzechu. Pismo obydwu Testamentów wyraźnie

¹⁰⁰ Por. J. Kudasiwicz, *Biblijna teologia zbawienia* (konferencja - pomoce do kazań i konferencji na Jubileusz Odkupienia, cz. 1), WA(1997)1, s. 165-173; tenże, *Biblijna teologia zbawienia* (konferencja - pomoce do kazań i konferencji na Jubileusz Odkupienia, cz. 2), WA(1997)2, s. 177-186; por. tenże, *Nauka o zbawieniu w nauczaniu Jana Pawła II* (konferencja - pomoce do kazań i konferencji na Jubileusz Odkupienia), WA(1996)4, s. 134-146.

ukazuje powszechność grzechu i jego panowanie w świecie (por. Rdz 6, 5; 1 Krl 8, 46; Jr 8, 14; Rz 3, 20; 5, 12). Z tego panowania Bóg zbawił ludzi przez Jezusa Chrystusa. A żeby tego dostąpić, człowiek nie musi wyzwać się z ciała, uciekać z tego świata i z historii. Na tym właśnie polega Boży plan, który urzeczywistnia się w Chrystusie (Ef 1, 9-10). Chrystus nieustannie wzywa do metanoi i nawrócenia. Włączenie się w ten plan jest dla każdego człowieka wejściem na drogę zbawienia.

2.1.1.1. Geneza biblijnego zwrotu w teorii przepowiadania

J. Kudasiewicz przez całe swe życie naukowe przybliżał nauczanie Soboru Watykańskiego II i troszczył się o rozwój wiary rodzącej się ze słuchania (por. Rz 10, 17). W komentarzu do *Dei Verbum*, przytacza słowa: „Trzeba więc, aby całe kaznodziejstwo kościelne, tak jak i sama religia chrześcijańska, żywiło się i kierowało Pismem św. (...) Niech studium Pisma św. będzie jakby duszą teologii świętej”¹⁰¹. Nowe perspektywy ujęte w rozdziale szóstym *Dei Verbum* Kudasiewicz ujął w ostatniej – trzeciej części – podręcznika „Wstępu ogólnego do Pisma świętego” pod redakcją ks. Józefa Homerskiego¹⁰². W rozdziale pod tytułem: „Pismo Święte jako Księga Ludu Bożego i jej znaczenie duszpasterskie” podaje zespół warunków i przyczyn, które złożyły się na zwrot i rozwój przepowiadania.

Przełom biblijnego zwrotu w teorii przepowiadania, jakim był Sobór Watykański II, przygotowywany był przez wiele dziesiątków lat. Warto podkreślić dowartościowanie Pisma i nawiązanie do okresu odnowy biblijnej, który przypada na koniec XVIII w., i trwa do początku wieku XIX. Prekursorem tej odnowy stał się bp Mischel Sailer i grupa zgromadzonych wokół niego teologów z Tybingi. W swoich wykładach podkreślali oni centralne miejsce Biblii w nauczaniu. Niestety, postulaty stawiane przez twórców szkoły tybingeńskiej uległy mocnym wpływom neoscholastyki i zwyciężyła znowu systematyka. Sytuacja zmieniła się dopiero pod koniec XIX wieku.

¹⁰¹ Tenże, *Konstytucja „Dei Verbum” w opinii biblistów*, „Znak” 18(1967)2, s. 187-210.

¹⁰² Por. tenże, *Pismo święte jako księga ludu Bożego i jej znaczenie duszpasterskie*, [w:] *Wstęp ogólny do Pisma Świętego*, red. J. Homerski, Poznań - Warszawa 1973, s. 343-414.

Do tej zmiany przyczyniły się dokumenty Kościoła, w których pojawiły się coraz wyraźniejsze zachęty wzywające wszystkich do czytania i studium Pisma. J. Kudasiewicz zauważa, że dokumenty Kościoła nawiązując wprost do ojców Kościoła, zwracały uwagę na wartości duszpasterskie i kaznodziejskie Biblii. Tymi dokumentami są: *Providentissimus Deus* – encyklika Leona XIII o studium Pisma świętego z 18 listopada 1893; *Spiritus Paraclitus* – encyklika Benedykta XV o pożytecznym czytaniu Pisma świętego z 15 września 1920, wydanej z okazji 1500-lecia śmierci św. Hieronima; *Divino afflante Spiritu* – encyklika Piusa XII o właściwym rozwoju studiów biblijnych z 30 września 1943; *Humani Genesis* – encyklika Piusa XII o pewnych fałszywych poglądach zagrażających podstawom nauki katolickiej z 12 sierpnia 1950; *Sancta Mater Ecclesie* – instrukcja Papieskiej Komisji Biblijnej o historycznej prawdzie Ewangelii z 21 kwietnia 1964; *Dei Verbum* – konstytucja dogmatyczna o Bożym Objawieniu, Soboru Watykańskiego II z 18 listopada 1965¹⁰³.

Zdaniem J. Kudasiewicza poza istotnym wpływem dokumentów Kościoła, do odnowy przepowiadania biblijnego przyczyniły się niektóre kierunki w biblistyce i teologii tak katolickiej, jak i protestanckiej. Odnowa ta dążyła nie tylko do zwiększania wysiłków egzegetów zmierzających do lepszego zrozumienia treści biblijnych, ale miała też swój praktyczny wydźwięk w przepowiadaniu.

Impuls do tej odnowy wniósł austriacki jezuita Josef Andreas Jungmann. Jego idee stały się podwalinami nowego kierunku w teologii zwanego kerygmatyką. Sięgała ona do istotnych prawd Pisma. Biblia była rozumiana jako żywe, zbawcze słowo Boga, będące wezwaniem do człowieka. Do ożywienia Biblii i jej pogłębienia przyczynił się międzywojenny ruch młodzieżowy, a zwłaszcza odnowa liturgiczna Piusa Parscha¹⁰⁴.

Józef Kudasiewicz za B. Dreherem podkreślał, iż kerygmatycy przypomnieli powszechną i pierwotną dla Kościoła prawdę, że czytanie Pisma jest jedną z elementarnych form życia chrześcijańskiego, gdyż chrześcijaństwo wkroczyło

¹⁰³ Por. *Dokumenty Kościoła dotyczące Pisma Świętego*, [w:] tamże, s. 416-467.

¹⁰⁴ Por. H. Simon, *Przepowiadanie biblijne*, [w:] *Biblia w nauczaniu chrześcijańskim*, red. J. Kudasiewicz, Lublin 1991, s. 52-58.

w świat nie jako system teologiczny, lecz jako Dobra Nowina o Królestwie Bożym¹⁰⁵.

Odnowa kerygmatyczna, znalazła wyraźne wsparcie w dokumentach Soboru Watykańskiego II. Myśli Soboru wyrażają głębsze i bardziej teologiczne rozumienie Biblii. Myśl kerygmatyczna została dowartościowana w różnych dyscyplinach teologii systematycznej i praktycznej. Przywrócono jej elementarne znaczenie w przepowiadaniu które stanowi podstawę życia chrześcijańskiego¹⁰⁶.

2.1.1.2. Spotkanie współczesnej hermeneutyki biblijnej z przepowiadaniem

Problematykę spotkania współczesnej hermeneutyki biblijnej z przepowiadaniem Kudasiewicz porusza już na początku swojej działalności naukowej w artykule monograficznym: „Współczesna hermeneutyka biblijna a przepowiadanie”¹⁰⁷.

We wspomnianym artykule Kudasiewicz posiłkuje się przede wszystkim literaturą niemieckojęzyczną. Na wstępie przywołuje książkę autora protestanckiego Kurta Fröre pod tytułem: „Biblische Hermeneutik. Zür Schriftauslegung in Predigt und Unterricht”¹⁰⁸. Przybliżając treść podręcznika Kudasiewicz zwrócił uwagę, że jak na owe czasy był to jedyny podręcznik ujmujący w syntetyczny sposób i przedstawiający w naukowym ujęciu problematykę teorii przepowiadania. Fröre porusza istotne zadania teologii praktycznej a szczególnie kaznodziejstwa. Teologia praktyczna – według Fröre – przede wszystkim musi kontynu-

¹⁰⁵ J. Kudasiewicz, inspirował Brunon Dreher. Był on jednym z czołowych teoretyków kaznodziejstwa biblijnego. Przez długie lata piastował funkcję kierownika katedry homiletyki na uniwersytecie w Bonn, a potem kierownika katedry kerygmatyki i pedagogiki religijnej w Wiedniu.

¹⁰⁶ Por. T. Lewandowski, *Odnowa kaznodziejstwa polskiego w twórczości homiletów wrocławskich XX wieku*, Toruń 2011, s. 27-61.

¹⁰⁷ Por. J. Kudasiewicz, *Współczesna hermeneutyka biblijna a przepowiadanie*, [w:] *Współczesna biblistyka Polska 1945-1970*, red. J. Łach, M. Wolniewicz, Warszawa 1972, s. 172-196.

¹⁰⁸ München, wyd. 3, 1967; Za katolicki odpowiednik K. Fröra można uważać książkę Franza Kamphausa pod tytułem: *Von der Exegese zur Predigt*, Dissertation Universität Münster, Mainz 1968; Na odnotowanie zasługują również: Josef Jakob Blank, *Schriftauslegung in Theorie und Praxis*, München 1969.

ować hermeneutyczną refleksję aż do tego punktu, gdy w kazaniu, nauczaniu i innej pracy biblijnej dojdzie do rzeczywistego spotkania, ze słuchaczem.

Zdaniem Kudasiewicza aby dowiedzieć się, co Bóg przez Biblię chciał nam powiedzieć, należy zbadać kontekst historyczny i wszystkie związki, zwłaszcza formy literackie¹⁰⁹. Wychodząc z pojęcia formy literackiej lub gatunku literackiego należy ustalić ich stosunki do treści i znaczenia, jakie ze sobą niosą. Aby dobrze zrozumieć tekst, trzeba koniecznie zapytać o jego formę literacką, ponieważ forma i treść stanowią ściśłą całość. Forma określa treść, a treść ujawnia się w przekazie. Tak samo dzieje się we współczesnym przepowiadaniu¹¹⁰.

W celu odszukania właściwego sensu Pisma Świętego, trzeba koniecznie zbadać gatunki literackie. Duszpasterz biblijny wypełni swoje zadanie tylko wtedy, gdy uwzględni gatunki literackie, korzystając z wyników prac egzegetycznych. Ustalanie więc, o jaki gatunek literacki chodzi przy konkretnym tekście, jest czymś decydującym dla zrozumienia sensu zamierzonego przez autora. Inaczej bowiem podchodzi się do wyjaśnienia opisu historycznego, przypowieści, hymnu. Innym językiem napisane są też sagi, midrasze, wyrocznie prorockie, teksty prawnicze. A ponieważ te same teksty wyjaśnia homilista, dlatego i on nie może pominąć zasady gatunków literackich. Pominięcie tej zasady prowadzi do błędów i nieporozumień. I tak na przykład przypowieść, ze względu na jej specyficzny gatunek literacki, wymaga innego opracowania homiletycznego, niż tekst o charakterze parenetycznym¹¹¹.

Bóg objawił się w historii. Objawienie dotarło do nas przy pomocy ludzi żyjących w przeszłości. Pełne zbawienie nastąpi dopiero w momencie powszechnego zmartwychwstania, gdy zwycięstwo pochłonie śmierć. Na końcu czasów i nasze śmiertelne ciała przyodzieją się w nieśmiertelność (por. 1 Kor 15, 12-58). Ludzkie ciało nie jest złe bo nic nie jest dziełem złego demiurga.

¹⁰⁹ Por. J. Kudasiewicz, *Współczesna hermeneutyka biblijna a przepowiadanie*, dz. cyt. s. 173.

¹¹⁰ Por. tamże, s. 181-182.

¹¹¹ Por. M. Wiesemann-Mills, *Preaching In The Context Of „Doing The Liturgy*, [w:] *Preaching At The Double Feast, Homiletics for Eucharistic Worship*, Edited by Michael Monshau, Liturgical Press, Collegeville, Minnesota, 2006, s. 172-175; por. B. Dreher, *Biblisches predigen. Ein homiletisches Werkbuch*, Stuttgart 1986, s. 23.

Wszystko, co Bóg stworzył, jest dobre. Syn Boży, stając się człowiekiem, przyjął prawdziwe ludzkie ciało ze wszystkimi jego właściwościami.

Przepowiadanie zbawienia dotyczy człowieka jako indywiduum i jako wspólnoty; obejmuje człowieka i kosmos, w którym on żyje. Biblia wyklucza indywidualistyczne rozumienie zbawienia. Izraelita zbawiał się jako osoba, ale we wspólnocie całego ludu Bożego. Chrześcijanin również zbawia się jako osoba, ale żyjąca w Kościele. Zbawienie we wspólnocie uczula chrześcijanina na sytuacje zniewolenia czy zepsucia i angażuje ludzi z takich sytuacji, bo nie może on być obojętny na zniewolenie wspólnot ludzkich. Człowiek zbawia się w świecie i ze światem. Zobowiązuje to zbawionych do uczestnictwa w ratowaniu kosmosu od zepsucia (ekologia)¹¹².

2.1.2. Popularyzowanie medytacji biblijnej i celebracji słowa Bożego

Chrześcijanin potrzebuje stałego formowania swojego charakteru. Formacja dokonuje się między innymi przez słuchanie słowa Bożego. J. Kudasiewicz zachęca do zaangażowania się w medytację biblijną i celebrację słowa Bożego.

2.1.2.1. Medytacja biblijna

Według J. Kudasiewicza medytacja biblijna źródłami sięga okresu patrystycznego i przybierała wówczas formę *lectio divina* – bożego czytania. Nazwa ta pojawia się już u św. Hieronima: *Mens quotidie divina lectione pascatur*¹¹³. Boże czytanie jest dla Kudasiewicza fundamntalnym sposobem szukania i spotkania Boga. Jest słuchaniem tego, co On mówi. Rozważanie Słowa Bożego pomaga w lepszym poznaniu nauki Chrystusowej i umacnia osobiste przyłgnięcie do Niego. Modlitwa Biblią, a szczególnie recytacja psalmów, uczy medytacji

¹¹² Por. Jan Paweł II, *Encyklika Redemptor hominis*, nr 15, [w:] Jan Paweł II, *Dziela zebrane*, t. 1, Encykliki, Kraków 2006, s. 42-43; por. T. Lewandowski., *Odnowa kaznodziejstwa polskiego*, dz. cyt., s.61-103.

¹¹³ J. Kudasiewicz, *Modlitwa Biblią*, Kielce 2000, s. 48.

– zgodności myśli ze słowami człowieka¹¹⁴. Do praktyki *lectio divina* nawiązał także Sobór Watykański II w konstytucji dogmatycznej o Objawieniu Bożym, cytując przy tym św. Ambrożego: „Niech jednak o tym pamiętają ludzie, że modlitwa towarzyszyć powinna czytaniu Pisma Św. by ono było rozmową między Bogiem a człowiekiem. Gdyż do Niego przemawiamy, gdy się modlimy, a Jego słuchamy, gdy czytamy boskie wypowiedzi”(KO 25).

Medytacja biblijna według Kudasiewicza: „Jest to lektura fragmentu Pisma Św. jako słowa Bożego, a więc lektura w wierze, praktykowana przez wierzącego, połączona z poruszeniem przez Ducha Świętego, to znaczy Duch Święty, który działał na autora piszącego, działa również na czytającego; nie może to być lektura kursoryczna, lecz lektura o charakterze medytacyjnym, ponieważ powinna prowadzić do kontemplacji”¹¹⁵.

Podstawy teologiczne medytacji J. Kudasiewicz przedstawił w następujących punktach:

- a) *Maiestas Scripturarum* – pojecie to zwraca uwagę na transcendencję słowa Bożego. Czytając Pismo, spotykamy się z żywym Jezusem. On jest obecny i On wyjaśnia swoje słowo. Czytanie Biblii jest więc rozmową z Nim samym;
- b) *Osculum aeternitatis* – określenie to ukazuje relację istniejącą między Pismem a wizją niebieską;
- c) „Księga żywa” – według tradycji sam tekst biblijny uważny był za żywy i działający (natchniony);
- d) „Boża moc zbawienia tkwiąca w Piśmie Świętym” – Pismo stale ożywia-
ne jest obecnością Ducha, dlatego słowo Boże zawarte w Biblii ma w sobie moc zbawczą;
- e) „Księga niewyczerpanych tajemnic” – Pismo Święte jest rzeczywistością «sakramentalną»¹¹⁶. Pismo według ojców Kościoła ma dwa elementy: wi-

¹¹⁴ Por. tamże, s. 48-50.

¹¹⁵ J. Kudasiewicz, H. Witczyk, *Kontemplacja Chrystusa - ikony miłosiernego Ojca. Medytacje biblijno-kerygmaticzne*, Kielce 2002, s. 237.

¹¹⁶ Por. tamże, s. 238-241.

działny – *littera* i niewidzialny – *misterium*. „Jest to misterium Jezusa Chrystusa: *Christus in littera continetur*”¹¹⁷.

Starożytna medytacja chrześcijańska na którą się powołuje J. Kudasiewicz zakładała dyspozycje uprzedzające i bliższe. Do dyspozycji uprzedzających zaliczano: czystość serca i umysłu, wiarę i pokorę oraz klimat uciszenia i spokoju. Dyspozycje bliższe to: wytrwałość, mądrościowy i dialogowy charakter lektury Pisma¹¹⁸.

Medytacja biblijna¹¹⁹ ma następującą strukturę:

- a) *Lectio*. Czytanie *lectio* jest pierwszym etapem duchowej lektury Pisma. Odbywa się ono w klimacie modlitwy pod natchnieniem Ducha Świętego. Według Kudasiewicza, by słuchanie było owocne, „lektura musi być uważna; potrzeba ciszy i spokoju; *non festinator*. Lektura ta powinna być regularna i mieć z góry określony czas”¹²⁰;
- b) *Meditatio*. Ten etap *lectio divina* Kudasiewicz nazywa asymilacją tekstu, który staje się „żywą biblioteką”, a także przyswajaniem sobie pokarmu w myśl starożytnej sentencji: *meditatio mastigat et frangit*¹²¹;
- c) *Oratio*. Na tym etapie czytanie i medytacja przekształcają się w dialog miłości między Stwórcą a stworzeniem. Takie czytanie prowadzi wprost do modlitwy uwielbienia i dziękczynienia, a także błagania o pełnię światła „W modlitwie tej dajemy odpowiedź na słowo Boże (...) Odpowiedź ta winna mieć charakter osobisty. Jeżeli jedna prawda zainteresowała nas w sposób szczególny, to jest ona słowem Bożym skierowanym do nas”¹²² (por. KO 21);
- d) *Contemplatio vel actio*. „Kontemplacja jest szczytem czytania. Kontemplacji tej nie należy uważać za nadzwyczajną łaskę mistyczną, ale za normalne ukoronowanie życia chrześcijańskiego, branego na serio”¹²³. Kon-

¹¹⁷ J. Kudasiewicz, *Modlitwa Biblią*, dz. cyt., s. 52.

¹¹⁸ Por. tenże, *Medytacja biblijna kluczem*, dz. cyt., s. 242-243.

¹¹⁹ Por. tamże, s. 244-248; por. tenże, *Modlitwa Biblią*, dz. cyt., s. 60-70.

¹²⁰ Tamże, s. 56.

¹²¹ Tamże, s. 57.

¹²² Tamże.

¹²³ Tamże.

templacja to pełna prostoty, milcząca obecność w obliczu Boga w postaci miłości, której towarzyszy posłuszeństwo wiary. Owocuje ona szczególnym poznaniem samego Boga i prawd objawionych. Kontemplacja domaga się zaangażowania całego człowieka, zwłaszcza gdy ukoronowaniem będzie dobry czyn człowieka i podjęcie realizacji postanowień w zależności od Ducha Świętego i naszych potrzeb¹²⁴.

Metoda medytacji zaproponowana przez J. Kudasiewicza jest praktyką modlitwy osobistej. Kaznodzieja w posłudze słowa powinien korzystać z tej metody by umiejętnie odkrywać słuchaczom karty Pisma o dobrym Bogu.

2.1.2.2. Celebracja słowa Bożego

Celebracja słowa Bożego swoją genezą sięga starożytności, ale można je nazwać dziełem Soboru Watykańskiego II. Sobór bowiem określił je mianem *celebratio verbi divini* i kilkakrotnie zalecił tę formę duszpasterstwa biblijnego¹²⁵. Struktura tego nabożeństwa została wypracowana w środowiskach francuskich. W pracy tej inspirowano się liturgią starożytną. Szczególne zasługi mają tu benedyktyni z opactwa św. Andrzeja w Burges (Belgia) oraz czasopismo „Paroisse et Liturgie”. Nabożeństwo to określano często mianem „wigilii biblijnej”. Sobór Watykański II korzystając z tych doświadczeń, stwierdził: „Należy zalecać odprawianie nabożeństwa słowa Bożego w wigilię uroczystych świąt, w niektóre dni Adwentu i Wielkiego Postu oraz w niedzielę i święta” (KL 35).

Celebracja słowa Bożego proponowana przez J. Kudasiewicza ma określoną formę. Jest ona liturgią w stosownej oprawie zewnętrznej – miejsce, ołtarz, szaty liturgiczne, krzyż, księga Pisma Świętego, ikona, światło, miejsce przewodniczenia, stosowne uformowanie zgromadzenia. Nie ma charakteru konferencji czy dyskusji. W ukazaniu dialogowego charakteru słowa Bożego należy zachować jedność słowa z rytmem, który bardziej uplastycznia wymagania słowa.

¹²⁴ Por. tamże, s. 58.

¹²⁵ Proponowana przez J. Kudasiewicza celebracja słowa Bożego jest zaktualizowaną wersją nabożeństwa słowa Bożego. Nabożeństwo to ma charakter wspólnotowej medytacji, medytacja biblijna zaś ma charakter medytacji osobistej.

Temat celebracji jest pewnym hasłem wywoławczym. Mogą go tworzyć okoliczności duszpasterskie, propozycja przewodniczącego celebracji lub inne w zależności od otwartości uczestników na słowo Boże i na działanie Ducha Świętego.

Zestaw czytań w celebracji słowa Bożego musi uwzględniać prawa rozwoju tematów biblijnych, jedność obydwu Testamentów oraz centralne miejsce Chrystusa w historii zbawienia (por. KL 38).

Po czytaniach następuje homilia, która podkreśla główny temat czytań i zachęca do wyciągnięcia z tych czytań życiowych wniosków. Po kazaniu następuje ryt, modlitwa powszechna lub kolekta celebrans. Modlitwa wiernych powinna nawiązywać do treści czytań i kazania.

Przykładami wzoru celebracji słowa Bożego mogą być sympozja z udziałem ks. Józefa Kudasiewicza, które najczęściej kończyły się właśnie celebracją¹²⁶. Na szczególną uwagę zasługuje celebracja słowa Bożego kończąca 37 Sympozjum Katechetyczne, którego temat brzmiał: „Odkrywanie Ducha Świętego w katechezie gimnazjalistów”. Tematem celebracji był „Duch Święty w życiu chrześcijańskim”¹²⁷. Celebracji towarzyszyła ikona Pięćdziesiąticy. Przygotowane czytania ujęte zostały w formie sigli biblijnych: Ez 36, 24-28; Ps 51[50], 12-15.18-19; Dz 2, 1-16; J 20, 19-23. Po zgromadzeniu uczestników w kaplicy sióstr rozpoczęła się pieśń na wejście: „O Stworzycielu Duchu, przyjdź”; po pieśni nastąpiło pozdrowienie, potem wprowadzenie do tematu celebracji, kolekta – modlitwa celebrans, czytania, kazanie, odnowienie przyrzeczeń chrzcielnych, włożenie rąk i prośba o dary Ducha, pokropienie wodą święconą na pamiątkę chrztu, poświęcenie wody i soli, ryt – znak krzyża i ucałowanie

¹²⁶ Por. J. Kudasiewicz, *Przemienienie pańskie*, [w:] *Kontemplacja oblicza Chrystusa i ewangelizacja. Prowadzić do kontemplacji oblicza Chrystusa*. Materiały XXXIII, SK, s. 213-225; por. *Gaudium et spes*, nr 22; por. J. Kudasiewicz, *Eucharystia pokarmem ludzi utrudzonych w drodze*, [w:] *Chrystus - Eucharystia źródłem nadziei*. Materiały z XXXIV, SK, s. 117-129; por. tenże, *Eucharystia sakramentem miłości*, [w:] *Odkryć eucharystię - żyć eucharystią*. Materiały XXXV, SK, s. 103-111; por. tenże, *Słudzy i słuchacze słowa Bożego*, [w:] *Uślysząć słowo Boże - żywe i ostrzejsze niż miecz*. Materiały XXXVIII, SK, s. 147-159; por. tenże, *Nawrócenie i powołanie św. Pawła. Celebracja słowa Bożego*, [w:] *Misja świętego Pawła trwa*. Materiały XXXVIX, SK, s. 93-105; por. tenże, *Syn Człowieczy przyszedł służyć. Celebracja słowa Bożego*, [w:] *Służyć i królować, czyli o kapłaństwie powszechnym*. Materiały XL, s. 153-165.

¹²⁷ Por. tenże, Materiały XXXVII, SK, s.211-225.

ołtarza, modlitwa wiernych, modlitwa nad ludem i błogosławieństwo. „Nabożeństwo kończy się błogosławieństwem Świętą Księgą. Jest to ulubiony ryt Jana Pawła II zapożyczony z liturgii wschodniej. Po błogosławieństwie celebrans całuje Biblię i daje ją do ucałowania wiernym, którzy czynią to, podchodząc do celebransa. Gest ucałowania Świętej Księgi zaczerpnięty jest z liturgii Mszy Świętej. Znany jest również w Kościele Wschodnim. Wierni, przychodząc w niedzielę do cerkwi na eucharystię, całują wystawiony na pulpicie Ewangeliarz. Czynią to przed ucałowaniem świętych ikon”¹²⁸.

Celebracja słowa Bożego posiada wiele wartości teologicznych i wychowawczych. Angażuje wiernych w historię Bożego działania i uczy odpowiedzi na Boże wezwanie, poszerza horyzonty wiary, wskazując na działanie Boże i Jego myśl wyrażoną w Starym i Nowym Testamencie. Ukazuje także jedność obydwu Testamentów i podkreśla ich aktualność; uczy modlitwy i ciągłego dialogu z Bogiem – zbawcą. Czyni Biblię żywym słowem Bożym¹²⁹.

2.2. Promocja przepowiadania biblijnego na konferencjach naukowych i w pracy organizacyjnej

W swej działalności naukowej J. Kudasiewicz promował przepowiadanie biblijne, a swoje osiągnięcia prezentował na konferencjach i zjazdach naukowych. Współpracował z wieloma krajowymi ośrodkami badawczymi. Rezultaty badań upowszechniane były w formie publikacji w renomowanych czasopismach naukowych.

2.2.1. Promocja przez konferencje naukowe

Ksiądz J. Kudasiewicz brał czynny udział w konferencjach naukowych, sympozjach, zjazdach, biblijnych, mariologicznych, katechetycznych, homiletycznych, głosząc często referaty plenarne. Na uwagę zasługuje jego udział

¹²⁸ Tamże, s. 224.

¹²⁹ Por. H. Sławiński, *Przepowiadanie słowa Bożego podczas nabożeństw ludu Bożego*, „Teologia i Człowiek” 48(2019)4, s. 52-68.

w sympoziach stanowiących okazję do promocji przepowiadania słowa Bożego w środowisku duchowieństwa polskiego.

2.2.1.1. Sympozja mariologiczne

Biblijne badania ks. J. Kudasiewicza przyczyniły się do wyjaśnienia lub wypromowania ważnych zagadnień mariologicznych. Jego uwrażliwienie teologiczne na ten temat uwarunkowane było pobożnością maryjną w Polsce i nauczaniem Soboru Watykańskiego II¹³⁰. Warto wymienić ważniejsze sympozja mariologiczne w których brał udział ks. J. Kudasiewicz.

W dniach 18-21 października 1989 roku ks. Kazimierz Pek zorganizował w Lublinie symposium poświęcone mariologii eklezjotypicznej¹³¹. Celem tego zebrania była weryfikacja metodologiczno-teologiczna takiego nauczania o Matce Pana. Ks. Kudasiewicz uzasadnił, że Maryja była proroczo zapowiedziana w Starym Przymierzu jako Córa Syjonu a Nowe Przymierze ukazuje ją jako ikonę Kościoła.

Dewizą w przepowiadaniu Kudasiewicza stały się słowa „przez Jezusa do Maryi”. Był do nich przekonany także Jan Paweł II. Kudasiewicz podał ich uzasadnienie biblijne. Miało to miejsce na symposium Polskiego Towarzystwa Mariologicznego w Sanktuarium Matki Bożej, Bolesnej Królowej Polski w Licheniu w dniach 26-27 października 2001 roku. Według sprawozdawcy – Mariana Kowalczyka, ks. J. Kudasiewicz był pierwszym prelegentem symposium. Przywołał słowa testamentu Jezusa. Zwrócił uwagę, że umierający na krzyżu Jezus, zostawił nam dwa dary zbawcze: pierwszy z nich – to niestworzony Dar Ducha Świętego, którego oddał (J 19, 30) dla kontynuacji swego zbawczego posłannictwa; drugi zaś dar Chrystusa – to Matka, błogosławiona między niewiastami, zwłaszcza z racji swej wiary. Maryję jako wyjątkowy dar wziął do siebie św. Jan, a za nim każdy wyznawca Chrystusa. Przywołując myśl Jana Pawła II i konkretne perykopy biblijne, Kudasiewicz wskazał, że droga przez słowo Jezu-

¹³⁰ Por. *Miejsca i tematy sympozjów zorganizowanych przez Polskie Towarzystwo Mariologiczne*, http://ptm.rel.pl/files/bi_ma/bm18/bm18_90spis.pdf (dostęp, 10.02.2021).

¹³¹ Por. K. Pek, *Mariologia Józefa Kudasiewicza dla Kościoła w Polsce*, „Teologia w Polsce” 8(2014)2, s. 90.

sa do Jego Matki jest jeszcze doskonalsza, a skoro nauczył jej sam Przedwieczny Syn Boży, to należy ją naśladować w nabożeństwie maryjnym¹³².

Podczas sympozjum pod tytułem: „*Recepcja Marialis cultus w Polsce*”, które odbyło się w Licheniu w dniach 12-13 marca 2004 roku¹³³, Kudasiewicz wygłosił referat: „Pismo Święte w duszpasterstwie maryjnym”¹³⁴. Prelegent przedstawił dyrektywy Kościoła dotyczące ubiblijnienia pobożności maryjnej. Stwierdził, że *Lumen Gentium, Marialis cultus, Redemptoris Mater* – to wzory biblijnego przedstawiania Maryi. Odnowa duszpasterstwa według Kudasiewicza powinna iść w kierunku „otwarcia się na Objawienie Boże utrwalone w Piśmie Świętym, a nie w kierunku objawień prywatnych, choćby nawet były uznane przez Kościół. Pobożność maryjna, podobnie jak wszelka pobożność, winna być zgodna z wiarą Kościoła. Takiej pobożności oczekuje od nas Matka Pana i na taką pobożność czeka lud Boży”¹³⁵.

2.2.1.2. Sympozja katechetyczne

Sympozja katechetyczne pełnią reprezentatywną grupę w ukazywaniu roli i miejsca Biblii w przepowiadaniu Kudasiewicza. Na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim od 1979 roku odbywają się coroczne wrześniowe Ogólnopolskie Sympozja Katechetyczne. W 1993 roku podczas sympozjum na temat: „Katechizacja różnymi metodami”, Gerard Kusz wygłosił wprowadzający referat odnośnie do „Katechezy z Pismem Świętym”¹³⁶, inni prelegenci podejmowali zagadnienia metodyczne, dotyczące między innymi sposobów przekazu treści biblijnych. W 1999 roku podjęto temat „Celebracji w katechezie”. Wówczas J. Kuda-

¹³² Por. J. Kudasiewicz, *Przez Jezusa do Maryi w Biblii*, [w:] *Przez Jezusa do Maryi. Materiały z sympozjum mariologicznego zorganizowanego przez Polskie Towarzystwo Mariologiczne*, Licheń, 26-27.10.2001, red. S.C. Napiórkowski, K. Pek, Częstochowa-Licheń 2002, s. 31-51; por. M. Kowalczyk, *Przez Jezusa do Maryi, sympozjum Polskiego Towarzystwa Mariologicznego*, Licheń 26-27.10.2001 r., „*Salvatoris Mater*” 3(2001)4, s. 423-426.

¹³³ Por. *Recepcja Marialis cultus w Polsce. Materiały z ogólnopolskiego sympozjum mariologicznego*, Licheń 12-13 marca 2004 r., red. J. Kumala, Licheń 2004.

¹³⁴ J. Kudasiewicz, *Pismo Święte w duszpasterstwie maryjnym*, „*Salvatoris Mater*” 7(2005)2, s. 41-72.

¹³⁵ Tamże, s. 71; zob. *Pismo Święte w duszpasterstwie maryjnym*, Rękopis archiwalny, AWA.

¹³⁶ Zaprezentował samodzielną katechezę biblijną, wypracowaną przez Brunona Drehera z inspiracji *Vaticanum II*, dotyczącą założeń ogólnych oraz dydaktyki i metodyki.

siewicz zaprezentował referat na temat „Celebracji słowa Bożego w katechezie”¹³⁷. Jego zdaniem jedną z form celebracji jest nabożeństwo słowa Bożego, które jako uroczysta proklamacja ma wartości teologiczne i katechetyczne. Angażuje ono uczestników w historię zbawienia i uczy odpowiedzi na Boże wezwanie. Wskazuje także na jedność obydwu Testamentów i podkreśla ich aktualność; uczy modlitwy i dialogu z Bogiem i czyni Biblię żywym słowem Bożym. Nabożeństwo słowa Bożego wprowadzone do katechezy wyjaśnia głęboki sens gestów i rytów liturgicznych oraz budzi wiarę uczestników. Obejmuje całego człowieka: jego umysł i wolę, ciało i ducha. Co więcej nie tylko uczy, ale daje również głębokie przeżycie osobiste i wspólnotowe. Przeprowadzanie takich nabożeństw czyni katechezę żywszą i bardziej wspólnotową.

Innym miejscem promowania przepowiadania biblijnego w katechezie był Międzyzakonny Wyższy Instytut Katechetyczny w Krakowie. Tam Kudasiewicz był prelegentem na 6 zorganizowanych sympozjach katechetycznych.

Pierwsze z nich zostało zorganizowane 11 maja 2002 roku z okazji Roku Jubileuszowego, 50-lecia istnienia i działalności Międzyzakonnego Wyższego Instytutu Katechetycznego w Krakowie. Ks. J. Kudasiewicz zaprezentował referat na temat: „Nowa ewangelizacja w świetle *Novo millennio ineunte* Jana Pawła II”¹³⁸.

Przewodnią myślą kolejnego sympozjum, które odbyło się w roku 2003, było zagadnienie „Jak prowadzić do kontemplacji oblicza Chrystusa”. Kudasiewicz wygłosił referat na temat: „Kontemplacja miłosiernego oblicza Jezusa Chrystusa”¹³⁹.

W „Roku eucharystii” na 35 sympozjum zebranych przyświecała idea: „Odkryć eucharystię – żyć eucharystią”. To sympozjum było jedną z odpowiedzi Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie na ogłoszenie przez Ojca Święte-

¹³⁷ Por. J. Kudasiewicz, *Nabożeństwo słowa Bożego w katechezie*, [w:] *Celebracje w katechezie*, red. S. Kulpaczyński, Lublin 1999, s. 13-36.

¹³⁸ Por. J. Kudasiewicz, *Nowa ewangelizacja w świetle „Novo millennio ineunte” Jana Pawła II*, [w:] *Kontemplacja oblicza Chrystusa i ewangelizacja. Katecheza dziś i jutro - duc in altum*, Materiały XXXII, SK, s. 45-59.

¹³⁹ Por. tenże, *Kontemplacja miłosiernego oblicza Jezusa Chrystusa*, [w:] *Kontemplacja oblicza Chrystusa i ewangelizacja. Prowadzić do kontemplacji oblicza Chrystusa*. Materiały XXXIII, SK, s. 151-165.

go „Roku eucharystii”. W trakcie sympozjum J. Kudasiewicz wygłosił referat na temat: „Historiozbawcza wizja eucharystii i jej konsekwencje katechetyczne”¹⁴⁰.

11 marca 2006 roku odbyło się 36 sympozjum pod tytułem: „Matka Pana w katechezie”. Kudasiewicz prezentował referat: „Maryja w historii zbawienia w świetle Biblii i Katechizmu Kościoła Katolickiego”¹⁴¹.

37 sympozjum Katechetyczne rozpoczęło się Mszą św., w czasie której homilię wygłosił ks. kard. Stanisław Dziwisz. Pozdrawiając uczestników spotkania, podziękował organizatorom zwłaszcza ks. dr hab. Stanisławowi Wypychowi – dyrektorowi instytutu – i jego zastępcy – s. dr Annie Emmanueli Klich. Obradom przyświecał temat: „Odkrywanie Ducha Świętego w katechezie gimnazjalistów”. J. Kudasiewicz przedstawił referat: „Dary i charyzmaty Ducha Świętego”¹⁴².

Usłyszeć słowo Boże – żywe i ostrzejsze niż miecz, to natomiast temat 38 sympozjum Katechetycznego w Krakowie, które odbyło się 1 marca 2008 roku. Kudasiewicz wygłosił referat na temat: „Słowo Boże – żywe i skuteczne”, w którym zachęcał do praktyki *lectio divina*¹⁴³.

2.2.1.3. Sympozja homiletyczne

19 kwietnia 1974 roku powstała Sekcja Homiletów Polskich podległa Komisji do spraw Nauki Wiary Episkopatu Polski. Pod koniec lat osiemdziesiątych w Krakowie w ramach Instytutu Liturgicznego Papieskiej Akademii Teologicznej rozpoczęło swą działalność i prężnie działało Studium homiletyczne. Dzięki tej organizacji zainicjowano sympozja i warsztaty homiletyczne. Pierwsze takie spotkanie odbyło się w dniach 23-24 października 1989 roku i poświęcone było dydaktyce homiletycznej, później odbyło się jeszcze osiem sympozjów homiletycznych. Jak twierdzi W. Przyczyna jednym z wielu owoców spotkań i dys-

¹⁴⁰ Por. tenże, *Historiozbawcza wizja eucharystii i jej konsekwencje katechetyczne*, [w:] tamże, s. 19-39.

¹⁴¹ Por. tenże, *Maryja w historii zbawienia w świetle Biblii i Katechizmu Kościoła Katolickiego*, [w:] *Matka Pana w katechezie*. Materiały XXXVI, SK, s. 21-39.

¹⁴² Por. tenże, *Dary i charyzmaty Ducha Świętego*, [w] *Odkrywanie Ducha Świętego w katechezie gimnazjalistów*. Materiały XXXVII, SK, s. 45-49.

¹⁴³ Por. tenże, *Słowo Boże - żywe i skuteczne*, [w:] *Usłyszeć słowo Boże - żywe i ostrzejsze niż miecz*. Materiały XXXVIII, SK, s. 31-47.

kusji z Kudasiewiczem był artykuł w *Redemptoris Missio*, „Kaznodzieja jako prorok”¹⁴⁴. Kudasiewicz wygłosił go na 3 Sympozjum Homiletycznym, zorganizowanym przez Sekcję Homiletów Polskich w dniach 21-22.10.1994 roku w Krakowie. Sympozjum to było poświęcone podmiotowi przepowiadania¹⁴⁵.

Na sympozjum SHP w Kielcach – Skorzycach, ks. J. Kudasiewicz wygłosił homilię podczas Mszy św. koncelebrowanej pod tytułem „Preambuła Jezusowego kazania na równinie” (Łk 6, 12-19). W homilii odniósł się do słuchających, kapłanów, sług słowa Bożego, swoich uczniów. Przypomnił księżom „żeby, przygotowując homilię, nie ograniczali się do samego lekcjonarza, oderwanej perykopy, lecz żeby sięgali do całej Biblii”¹⁴⁶. Zdaniem Kudasiewicza, przygotowaniu kazania powinna towarzyszyć modlitwa. Kaznodzieja natomiast to człowiek modlitwy, która daje moc słowu schodzącemu z góry na „podół łąz”¹⁴⁷.

W ramach sympozjum w przemówieniu na zakończenie Mszy św. ks. Jan Twardy w doniosłych słowach podziękował ks. profesorowi, za długoletnią współpracę na rzecz popularyzacji biblijnego przepowiadania. W przemówieniu przypomniał o jubileuszu 50-lecia kapłaństwa ks. J. Kudasiewicza i o jego posłudze słowa z akcentem na wartość opracowań „medytacji biblijnych”¹⁴⁸.

Książd prof. Józef Kudasiewicz należał do teologów zajmujących się naukową refleksją przepowiadania słowa Bożego. Żywo interesował się pracami SHP, i miał duży wkład w jego działalność¹⁴⁹.

¹⁴⁴ Por. tenże, *Kaznodzieja jako prorok*, [w:] *Sługa Słowa*, dz. cyt. s. 64-87.

¹⁴⁵ Por. H. Sławiński, *Powstanie i rozwój Sekcji Homiletów Polskich*, [w:] *Polska bibliografia homiletyczna 1945-2005*, opr. W. Przyczyna, L. Szewczyk, Kraków 2007, s.77-96.

¹⁴⁶ Tenże, *Preambuła Jezusowego kazania na równinie (Łk 6, 12-19)*, [w:] *Mowa żywa*, red. J. Twardy, W. Broński, J. Nowak, Kielce 2005, s. 105.

¹⁴⁷ Tamże, s. 107.

¹⁴⁸ Por. tamże, s. 109-112.

¹⁴⁹ Por. *Statut SHP*, nr 2, *Statut Sekcji Homiletów Polskich*, <http://www.homileci.pl/historia.html> (dostęp, 11.02.2021). *Stowarzyszenie Biblistów Polskich*, <http://www.sbp.net.pl/docs/50%20Sympozjow%20Biblistow%20Polskich.pdf> (dostęp, 10.02.2021).

2.2.2. Promocja przez pełnione funkcje w organach KUL

W latach 1971-1997 J. Kudasiewicz kierował Katedrą Teologii Biblijnej Nowego Testamentu. Od 1982 do 1988 roku był kierownikiem Instytutu Nauk Biblijnych KUL. Jako kierownik był duszą tego Instytutu i nadawał mu swoją pracą właściwy kierunek¹⁵⁰. Działalność instytutu obejmowała i nadal obejmuje wszystkie wydziały Uniwersytetu, gdzie prowadzone są wykłady wprowadzające w zagadnienia studium Pisma.

Po powstaniu Instytutu Teologii Pastoralnej w KUL w 1968 roku stworzono specjalizację homiletyki, gdzie jednym z współpracowników był J. Kudasiewicz¹⁵¹. Rada Wydziału Teologicznego 5 czerwca 1970 roku powołała na kuratora Katedry Homiletyki ks. Stanisława Łacha. Decyzja była usankcjonowaniem trwającej od kilku lat owocnej współpracy biblistów i homiletów. Jeszcze dobitniej podkreślano to gdy w 1972 roku obowiązki kuratora Katedry Homiletyki, podjął ks. J. Kudasiewicz. Funkcję tę pełnił aż do 1982 roku. Po przedwczesnej śmierci ks. M. Brzozowskiego (+29.11.1991) wykłady z historii kaznodziejstwa podjął ks. J. Szczypa, a zagadnienia związane z teologią słowa Bożego, teologią przepowiadania i teologią homilii prowadził ks. W. Przyczyna. Kuratorem Katedry Homiletyki ponownie został wówczas ks. J. Kudasiewicz. Główne kierunki badań prowadzonych w ramach specjalizacji homiletycznej miały wtedy charakter interdyscyplinarny: biblijno-homiletyczny. W ten sposób realizowano

¹⁵⁰Por. *KUL, Wydział Teologii. Działalność Sekcji Nauk Biblijnych*, http://www.kul.pl/dzialalnosc-instytutu-nauk-biblijnych,art_398.html (dostęp, 10.02.2021).

¹⁵¹ Por. Godziny pracy J. Kudasiewicza dla katedry i innych działów KUL: w roku akademickim 1966/67, w ciągu 12 tygodni ks. dr J. Kudasiewicz miał następujące zajęcia: 30 godz. tyg. - do dyspozycji kierownika katedry, 6 godz. tyg. - własna praca naukowa; w 1967/68, w ciągu 12 tygodni ks. dr J. Kudasiewicz miał następujące zajęcia: 15 godz. tyg. - do dyspozycji kierownika katedry, 6 godz. tyg. - własna praca naukowa; w 1968/69, w ciągu 12 tygodni ks. dr J. Kudasiewicz miał następujące zajęcia: 30 godz. tyg. - do dyspozycji kierownika katedry, 6 godz. tyg. - własna praca naukowa; w 1969/70, w ciągu 12 tygodni ks. dr J. Kudasiewicz miał następujące zajęcia: 30 godz. tyg. - do dyspozycji kierownika katedry, 6 godz. tyg. - własna praca naukowa; w 1970/71, w ciągu 12 tygodni ks. dr J. Kudasiewicz miał następujące zajęcia: 30 godz. tyg. - do dyspozycji kierownika katedry, 6 godz. tyg. - własna praca naukowa; w 1971/72, 3 godz. tyg. - do dyspozycji Rektora; 2 godz. tyg. zajęć w Zakładzie Leksykograficznym; 2 godz. tyg. zajęć zakładowych, w ciągu pozostałych 13 tygodni ks. dr J. Kudasiewicz miał następujące zajęcia: 2 godz. tyg. zajęć w Zakładzie Leksykograficznym, 28 godz. tyg. zajęć zakładowych, zob. APlA.

soborowe postulatory dotyczące biblijnego odnowienia przepowiadania (por. KO 21-22) opracowując przy tym przepowiadanie oparte na trudniejszych tekstach Nowego Testamentu. Owocem tych badań było kilkadziesiąt prac dyplomowych i liczne publikacje, wśród których na szczególną uwagę zasługuje praca zbiorowa: „Biblia w przepowiadaniu chrześcijańskim” (red. J. Kudasiewicz, Lublin 1991). W 1994 roku kuratorem Katedry Homiletyki zostaje ks. A. Weiss¹⁵².

Ksiądz J. Kudasiewicz był członkiem Towarzystwa Naukowego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego i przewodniczącym Komisji Rewizyjnej. Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II powstało w roku 1934, jako prawnie odrębna, ale komplementarna w stosunku do Uniwersytetu, instytucja naukowo-wydawnicza. Od ponad 86 lat służy nauce i prawdzie („scientia-veritas”). Praca naukowa towarzystwa odbywa się w ramach sześciu wydziałów, odzwierciedlających strukturę dziedzinową KUL, a także poprzez realizację projektów badawczych. Co roku zarząd towarzystwa przyznaje Nagrodę im. Księdza Idziego Radziszewskiego, założyciela KUL-u, za wybitne osiągnięcia naukowe w duchu humanizmu chrześcijańskiego. J. Kudasiewicz razem z ks. Adamem Ludwikiem Szafrąnskim, który w latach 1970-1973 był przewodniczącym Komisji Teologicznej TN KUL, czynnie uczestniczyli w pracach i organizowali posiedzenia naukowe w ramach działalności KUL-u¹⁵³.

Ksiądz J. Kudasiewicz dał się poznać jako znawca tematyki redakcyjnej i wydawniczej. Od roku 1966 należał do Komitetu Redakcyjnego Roczników Teologiczno-Kanonicznych KUL-u. W latach 1973-1975 był członkiem Komitetu Redakcyjnego Zeszytów Naukowych KUL-u. Od 1976 roku był natomiast członkiem Senackiej Komisji Wydawniczej KUL-u oraz redaktorem działu Teologia Biblijna Nowego Testamentu w Encyklopedii Katolickiej wydawanej przez KUL¹⁵⁴, a także współredaktorem Słownika Teologicznego wydanego przez Księgarnię św. Jacka w Katowicach. Jest współorganizatorem i redaktorem serii wydawniczej: „Jak rozumieć Pismo św.?”.

¹⁵² Por. KUL, *Wydział Teologii, rozwój historyczny*, https://www.kul.pl/rozwój-historyczny,art_56927.html (dostęp, 10.02.2021).

¹⁵³ Por. E. Chat, *Ksiądz profesor dr hab. Adam Ludwik Szafrąnski*, dz. cyt., s. 163-173.

¹⁵⁴ Por. TN KUL, <https://tnkul.pl/> (dostęp, 10.02.2021).

Współpracował z Międzywydziałowym Zakładem Antyku Chrześcijańskiego na KUL-u, obecnie – Ośrodek Badań nad Antykiem Chrześcijańskim Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Od 1981 roku ośrodek wydaje pismo „*Vox Patrum*”, a w latach 1976-1993 ukazywała się seria „*Starożytne Teksty Chrześcijańskie*”¹⁵⁵.

Od 1970 roku ks. J. Kudasiewicz był delegatem do spraw Towarzystwa Przyjaciół Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Towarzystwo Przyjaciół Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego (TP KUL), czyli organizacji społecznej w służbie KUL. Zostało ono założone 1 grudnia 1922 roku przez o. Jacka Woronieckiego, dominikanina, ówczesnego rektora uczelni. Towarzystwo jest organizacją katolicką i prowadzi działalność w łączności z hierarchią kościelną. Reprezentantem jej interesów był ks. J. Kudasiewicz. Przez swoje homilie, konferencje w czasie spotkań TP KUL propagował życie Ewangelią, które jest otwarte dla wszystkich i angażował słuchaczy do realizacji celów działalności Towarzystwa. Za czasów delegatury Kudasiewicza TP w swojej działalności nie tylko przyczyniało się do materialnego wsparcia uniwersytetu, ale także szerzyło idee wyższych uczelni katolickich oraz kształtowało w społeczeństwie życzliwość dla Kościoła i odpowiedzialność za Katolicki Uniwersytet Lubelski. Jak twierdzą świadkowie, J. Kudasiewicz był ciepłym człowiekiem i mądrym kapłanem. Swą postawą tworzył atmosferę jedności. Był „zwornikiem” zarówno na płaszczyźnie duchowej, jak i materialnej. Płaszczyzna duchowa to między innymi modlitwa w intencji uniwersytetu, o rozwiązanie wszystkich jego problemów i pomoc w podejmowanych wyzwaniach. Płaszczyzna materialna to przede wszystkim dobrowolne składki od członków Towarzystwa. Jako przedstawiciel struktur kościelnych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego pomagał towarzystwu za pośrednictwem oddziałów prowadzić działalność informacyjną i kulturalną. Wielu profesorów i studentów uniwersytetu organizowało pod szyldem towarzystwa na przykład: tygodnie kultury chrześcijańskiej, sesje i sympozja, przyczyniając się do intelektualnego pogłębienia polskiego katolicyzmu.

¹⁵⁵ Por. *Międzywydziałowy Zakład Badań nad Antykiem Chrześcijańskim* [w:] *Księga pamiątkowa w 75-lecie Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Wkład w kulturę polską w latach 1968-1993*, red. Marian Rusecki, Lublin 1994.

Ksiądz prof. Józef Kudasiewicz, miłośnik myśli papieża Jana Pawła II, należał do Rady Naukowej Instytutu Jana Pawła II na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Razem z instytutem, założonym przez ks. prof. T. Stycznia a zatwierdzonym przez Senat KUL w dniu 24 października 1982 roku. Swoje zadania instytut realizuje poprzez działalność naukowo-badawczą, naukowo-dydaktyczną, a także wydawniczą. W ramach tej działalności organizuje specjalne konwersatoria i sympozja, prowadzi prace archiwalno-dokumentacyjne pontyfikatu Jana Pawła II, wydaje kwartalnik *Ethos* oraz inne publikacje, podejmuje różne akcje o charakterze formacyjnym.

2.2.3. Promocja przez współpracę z towarzystwami naukowymi

Ksiądz J. Kudasiewicz wskazywał łatwość tworzenia więzi z ludźmi oraz potrafił współpracować z innymi ośrodkami naukowymi. Wykorzystywał te umiejętności do osiągnięcia wspólnych celów.

2.2.3.1. Współpraca z uczestnikami Kongresów Teologicznych

Duże znaczenie dla działalności naukowej Kudasiewicza miało spotkanie, które odbyło się w 1972 roku w Krakowie, zorganizowane jako trzydniowy Kongres Biblijny, na którym ks. Józef Kudasiewicz wystąpił z referatem pod tytułem: „Jeruzalem punktem wyjścia misji apostołskiej (Łk 24, 47n; Dz 1, 8)”¹⁵⁶. Znaczenie tego wydarzenia było tym większe, że odbywało się pod patronatem kard. Stefana Wyszyńskiego, metropolity warszawskiego i gnieźnieńskiego, oraz Karola Wojtyły, metropolity krakowskiego. Byli oni prawdziwymi *spiritus movens* posoborowego ruchu biblijnego w Polsce.

W Krakowie w Opactwie Ojców Cystersów w dniach od 14 do 16 września 1976 roku odbył się Trzeci Kongres Teologów Polskich. Głównym tematem Kongresu była teologia jako nauką o Bogu. Otwarcia Kongresu dokonał ks. kard.

¹⁵⁶Por. J. Kudasiewicz, *Jeruzalem - punktem wyjścia misji apostołskiej (Łk 24, 47 n.; Dz 1, 8)*, [w:] *Materiały Kongresu Biblijnego w Krakowie (6-8 VI 1972)*, red. S. Grzybek, J. Chmiel, Kraków 1974, s. 124-154.

Karol Wojtyła. W przemówieniu wprowadzającym nawiązał do dwóch poprzednich kongresów na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim: „Teologia *Vaticanum II*” (1966) oraz „Teologia a antropologia” (1971). Ks. kardynał Karol Wojtyła przedstawił również zasadnicze idee i założenia tematyczne kongresu. Na zakończenie przemówienia odczytał obszerny list Prymasa Polski ks. kard. Stefana Wyszyńskiego skierowany do uczestników kongresu. Na program tego spotkania złożyły się referaty wygłaszane na sesjach plenarnych oraz posiedzeniach sekcyjnych. Na uwagę zasługują odczyty: ks. prof. dr hab. S. Kamińskiego, „Epistemologiczno-metodologiczne uwagi o teologii” ks. doc. dr hab. J. Chmiela, „Hermeneutyczny aspekt teologii biblijnej” oraz ks. doc. dr hab. J. Kudasiewicza, „Biblijne podstawy teologii”. W kongresie wzięło udział około 700 teologów i filozofów polskich reprezentujących wyższe uczelnie oraz wyższe seminaria duchowne diecezjalne i zakonne¹⁵⁷.

2.2.3.2. Współpraca z Sekcją Biblistów Polskich

W 1959 roku w Krakowie, w gmachu Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Częstochowskiej, odbyło się Seminarium Naukowe Polskich Biblistów, które zapoczątkowało tradycję dorocznych sympozjów. Preludium do tego wydarzenia stanowił Zjazd Księży Rektorów i Profesorów Polskich Zakładów Teologicznych, który miał miejsce we wrześniu 1958 roku na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Odpowiadając na postulaty zgłoszone przez biblistów, Konferencja Episkopatu Polski powołała do istnienia Sekcję Biblistów Polskich, której działalność przyczyniła się do integracji środowiska oraz owocnej wymiany myśli i doświadczeń.

Po powołaniu do istnienia Sekcji Biblistów Polskich kolejno odbyły się ich spotkania: w 1960 roku w Warszawie, 1961 roku w Gnieźnie i 1962 roku w Poznaniu. W tych spotkaniach brał udział i wygłaszał referaty ks. Józef Kudasiewicz, dołączając tym samym do ścisłej czołówki polskich katolickich bibli-

¹⁵⁷ Por. A. Kubiś, *III Kongres Teologów Polskich, 14-16 września 1976 roku*, „Studia Theologica Varsaviensia” 15(1977)2, s. 221-232; por. A. Wysocka, K. Mielcarek, *Godzina Biblii*. Z ks. Józefem Kudasiewiczem rozmawiają Alicja Wysocka i Krzysztof Mielcarek, [w:] *Dzieci Soboru zadają pytania, Rozmowy o Soborze Watykańskim II*, red. Z. Nosowski, Warszawa 1996, s. 267-287.

stów. Prelegenci w swoich wystąpieniach wyeksponowali, tak ważną dla Kudasiewicza, problematykę hermeneutyczną, dowartościowując ją w ten sposób. Poświęcili jej niemal w całości 8 Sympozjum Biblistów Polskich, które odbyło się w 1970 roku w Warszawie. Podjęto wówczas następujące tematy: „Współczesna hermeneutyka biblijna”, „Ogólne zasady stosowane we współczesnej hermeneutyce Starego Testamentu”, „Nowe zasady hermeneutyczne w interpretacji Psalmów”, „Zasady hermeneutyczne w zastosowaniu do Ewangelii”, „Hermeneutyka biblijna Nowego Testamentu” oraz „Współczesna hermeneutyka a przepowiadanie”¹⁵⁸.

W roku 1977 na zjeździe biblistów na Górze św. Anny J. Kudasiewicz podał komunikat na temat: „Zastosowania metody strukturalistycznej w egzegezie”. Zarówno na tym spotkaniu, jak i na późniejszych wracały zagadnienia z zakresu hermeneutyki biblijnej.

2.2.3.3. Współpraca z Akademią Teologii Katolickiej w Warszawie

Ksiądz Józef Kudasiewicz współpracował z Akademią Teologii Katolickiej w Warszawie i brał udział w organizowanych przez nią zjazdach naukowych. W roku 1972 Kudasiewicz brał udział w sesji międzydyscyplinarnej, której tematem była: „Hermeneutyka antropologii teologicznej”. W roku 1973 uczestniczył w seminarium międzydyscyplinarnym biblijno-dogmatycznym i wygłosił wykład pod tytułem: „Jak wyklądać dziś traktat *de Deo uno*”. Brał również udział w seminarium na temat: „Jak dziś wyklądać traktat dogmatyczny o Chrystusie” (1975) a, w 1977 wygłosił referat: „Sens cierpienia i starości w świetle Pisma Świętego”.

Uczestniczył w 6 przewodach doktorskich na Wydziale Teologicznym o specjalizacji biblijno-homiletycznej i przygotowywał recenzje prac dyplomowych. Swoją twórczością i pracą organizacyjną pomagał w kursach homiletycz-

¹⁵⁸ Por. *Stowarzyszenie Biblistów Polskich*, <http://www.sbp.net.pl/docs/50%20Sympozjow%20Biblistow%20Polskich.pdf> (dostęp, 10.02.2021).

no-katechetyczno-liturgicznych organizowanych w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie. Uczestniczył w czwartym, piątym i siódmym kursie.

W czwartym kursie na temat: „Chrystus wzywa i uczy” wykłady ogólnie dotyczyły zagadnień związanych z prezentowaniem założeń *Ordo Lectionum Missae*, zasad interpretacji Pisma, po Soborze Watykańskim II oraz problemu języka przekazu treści biblijnych. Konwersatoria homiletyki miały na celu przygotowanie homilii, których punktem wyjścia były czytania mszalne z listów apostoelskich z różnych okresów roku liturgicznego. Jedną z propozycji w temacie: „Kształcenie świadomości wspólnoty”¹⁵⁹ przedstawił J. Kudasiewicz i obejmowała ona okres po Objawieniu Pańskim¹⁶⁰. Prowadzone konwersatoria miały za zadanie wyrabianie w słuchaczach umiejętności właściwego ujmowania elementu biblijnego w przepowiadaniu.

W ramach piątego kursu – „Nowe życie w Chrystusie” podjęto problematykę teologii chrztu świętego i nowego rytu udzielania tego sakramentu. Podczas wykładów ukazano obrzęd chrztu w aspekcie liturgicznym, teologię wtańcemniczenia chrześcijańskiego oraz teologię biblijną sakramentu chrztu. Konwersatoria katechetyczne poświęcone były wychowaniu do świadomości znaczenia chrztu. Temat podejmowano w odniesieniu do poszczególnych etapów rozwoju katechizowanych. J. Kudasiewicz przedstawił konieczność doboru treści biblijnych ze względu na możliwości percepcyjne i potrzeby psychiczne dzieci w 1 i 2 roku katechizacji¹⁶¹.

W roku 1973 podczas kursu homiletyczno-katechetyczno-liturgicznego podjęto temat: „Sakramentu bierzmowania w życiu Kościoła”¹⁶². W ramach wy-

¹⁵⁹ Por. J. Kudasiewicz, *Kształcenie świadomości wspólnoty. Czytania z listów św. Pawła w okresie po Objawieniu Pańskim. Wprowadzenie biblijne*, [w:] *Chrystus wzywa i uczy. Materiały IV kursu homiletyczno-katechetycznego dla duchowieństwa 10-12 września 1970 roku*, red. L. Kuc, Warszawa 1971, s. 155-170.

¹⁶⁰ Por. J. Kudasiewicz, *Komentarz biblijny do czytań trzeciej niedzieli per annum cyklu C*, tamże, s. 462-472.

¹⁶¹ Por. tenże, *Wychowanie świadomości chrztu w I i II roku katechizacji. Wprowadzenie biblijne*, [w:] *Nowe życie. Materiały V kursu homiletyczno-katechetycznego dla duchowieństwa, 9-11 września 1971 roku*, red. A. Porębski, Warszawa 1973, s. 249-253.

¹⁶² Por. tenże, *Sakrament Bierzmowania w życiu Kościoła. Materiały VII kursu homiletyczno-katechetyczno-liturgicznego odbytego dla duchowieństwa 10-12 września 1973 roku*, [w:] *Ma-*

kładów ogólnych ukazano rolę Ducha Świętego w dziejach historii zbawienia oraz teologię odnowionej liturgii sakramentu bierzmowania. J. Kudasiewicz na podstawie *Ordo Lectionum Missae* oraz „Ogólnej instrukcji katechetycznej”, podkreślił wartość historiozbawczego użycia Pisma w katechezie. Zauważył, że katecheza historiozbawcza powinna pokazać ciągłość obydwu Testamentów według schematu – zapowiedź w Starym Testamencie – wypełnienie w Chrystusie – kontynuacja w Kościele. Podkreślił, że katecheza o Duchu Świętym najbardziej nadaje się do ujęcia historiozbawczego. Dokonuje się to przez ukazanie działalności Ducha Bożego w stworzeniu, w życiu ludu Bożego, zapowiedzi zesłania Ducha Bożego na Mesjasza oraz na nowy lud mesjański¹⁶³.

Kursy homiletyczno-katechetyczno-liturgiczne, prowadzone w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie w latach 1967-1976 przybliżyły dokumenty Soboru Watykańskiego II. Głęboka refleksja teologiczna podejmowana przez szerokie grono polskich teologów, biblistów, katechetyków i pedagogów, psychologów i socjologów miała na celu wprowadzenie idei Soboru do świadomości i praktyki duszpasterskiej. Przez wszystkie lata ukazywano fundamentalne miejsce i rolę Pisma w życiu chrześcijańskim. Akcentowano również konieczność uwzględniania uwarunkowań człowieka – adresata Bożego objawienia.

2.2.3.4. Współpraca z Międzyzakonnym Wyższym Instytutem Katechetycznym w Krakowie

W Międzyzakonnym Wyższym Instytucie Katechetycznym w Krakowie przy ul. Starowiślniej u Sióstr Urszulanek Unii Rzymskiej, staraniem sióstr została wzbudzona idea bp. Edwarda Materskiego popularyzowania biblii w katechezie. W tym przedsięwzięciu latach 2003-2010 mile widziany był emerytowany ks. J. Kudasiewicz. Jak powiedziała s. Anna Emmanuela Klich OSU, sympozja były przygotowywane w ten sposób, by wśród podejmowanych tematów referaty ściśle biblijne odgrywały wiodącą rolę, natomiast obrady sympozjów wieńczyły

teriały z kursów homiletyczno-katechetyczno-liturgicznych 1972-1974, red. W. Wojdecki, Warszawa 1979.

¹⁶³ Por. tenże, *Wprowadzenie biblijne do katechezy o sakramencie bierzmowania w schemacie II szkół podstawowych*, tamże, s. 325-335.

wspólne przeżywanie celebracji słowa Bożego z ikonami, pozwalając wejść w doświadczenie zbawienia. Kudasiewicz był prelegentem i prowadzącym celebracje słowa Bożego. Zainicjował również serię wydawniczą *Duc in altum*.

2.2.3.5. Współpraca z wydawnictwami

Ksiądz Józef Kudasiewicz współpracował z szeregiem wydawnictw, z których na uwagę zasługują: „Duc in altum”, „Homo Dei”, „św. Jacek”, „Jedność”, „Pallottinum”, „św. Wojciech”, „W drodze”, „Współczesna Ambona”, „Znak”; kwartalnik: „Collectanea Theologica”, „Przegląd Homiletyczny”; czasopisma: „Ateneum Kapłańskie”, „Ruch Biblijny i Liturgiczny”, „Nasza Przyszłość”, „Kielecki Przegląd Diecezjalny”.

Na szczególne zainteresowanie zasługują dwie publikacje: „Jezus i Ewangelie w ogniu dyskusji: od H. Reimarus do T. Polaka”¹⁶⁴ oraz „Powołanie do służby. Szkice z teologii i duchowości biblijnej”¹⁶⁵.

Ksiądz J. Kudasiewicz wraz z ks. H. Witczykiem przygotowali wspólną publikację, w której znalazły się zarówno ważniejsze fragmenty publikowanych wcześniej opracowań, jak i nowe materiały. Tym samym niejako zaktualizowano dokonania Instytutu Nauk Biblijnych KUL na tym polu. Książka pod tytułem „Jezus i Ewangelie w ogniu dyskusji” składa się z trzech części, z których dwie pierwsze zawierają rozdziały obydwu autorów, trzeci zaś jest teologicznym uzupełnieniem dyskusji o historycznym Jezusie i obejmuje tylko materiały H. Witczyka. Rozdział pierwszy, pod tytułem „Geneza zagadnienia Jezus historii a Chrystus wiary” napisany przez J. Kudasiewicza jest obszernym opisem problematyki sięgającym postaci Hermana Samuela Reimarus.

Książka „Jezus i Ewangelie w ogniu dyskusji” może stać się cenną pomocą dla wszystkich, którzy odczuwają potrzebę uporządkowania biblijnej wiedzy w kwestii historyczności Jezusa i Jego Ewangelii oraz pogłębionego obrazu Tajemnicy Jezusa Chrystusa.

¹⁶⁴ Por. J. Kudasiewicz, H. Witczyk, *Jezus i Ewangelie w ogniu dyskusji: od H. Reimarus do T. Polaka*, Kielce 2011.

¹⁶⁵ Por. J. Kudasiewicz, *Powołanie do służby. Szkice z teologii i duchowości biblijnej*, Lublin 2011.

W publikacji „Powołanie do służby. Szkice z teologii i duchowości biblijnej”¹⁶⁶, J. Kudasiewicz finalizuje badania nad etosem biblijnym, którego istota zawiera się w słowach „powołanie – służba”. Najpierw działa Bóg – powołuje, wyzwala, zbawia, na to Boże wezwanie człowiek odpowiada czynem, miłością i dziękczynieniem. Pierwsza część książki poświęcona jest powołującemu Bogu i różnorodnym odpowiedziom człowieka na to powołanie w Starym i Nowym Testamencie. Druga część książki poświęcona jest różnym rodzajom służby, do jakiej Bóg wzywa człowieka. Kudasiewicz, przywołując słowa z *Verbum Domini*, zachęca do poznania tak ważnych tematów biblijnych, które mogą się przyczynić do „biblijnej animacji całego duszpasterstwa (...) i do lepszego poznania osoby Jezusa Chrystusa, Objawiciela Ojca i pełni Objawienia Bożego” (VD 73).

2.3. Promocja przez działalność dydaktyczną

W działalności dydaktycznej Księdza profesora Józefa Kudasiewicza, dominował system tradycyjny z elementami dydaktyki systemu progresywnego. Wykłady prowadzone przez Kudasiewicza wyróżniały się zarówno poprawnością merytoryczną, jak i językową czy dydaktyczną. Były prowadzone w sposób przystępny oraz posiadały walory estetyczne. Podstawowym celem wykładów, spotkań seminaryjnych było poszerzenie wiedzy na temat Biblii i jej przepowiadania we współczesnym świecie.

2.3.1. Rola Pisma Świętego w przepowiadaniu

Nauczanie Soboru Watykańskiego II dotyczące roli i miejsca Pisma w Kościele zostało wyrażone w Konstytucji o Objawieniu Bożym *Dei Verbum* (KO 21), gdzie określono teologiczną wizję słowa Bożego oraz jego ścisły związek z Kościołem.

¹⁶⁶ Por. tenże, *Służba istotną treścią chrześcijańskiego powołania*, [w:] *Jan Paweł II naucza, t. 5 Redemptor hominis, tekst i komentarz*, red. Z. Zdybicka, Lublin 1982, s. 211-230.

2.3.1.1. Teologiczna wizja Pisma Świętego w przepowiadaniu

Ksiądz Józef Kudasiewicz teologiczną perspektywę przepowiadania w nauczaniu *Vaticanum II* formułuje w trzech fundamentalnych tezach.

Pierwsza z nich rozpoczyna rozdział IV *Dei verbum* poświęcony miejscu Pisma w Kościele: „Kościół zawsze otaczał czią Boże Pisma, podobnie jak i samo Ciało Pańskie. Zwłaszcza w Liturgii Świętej bierze ciągle chleb życia ze stołu Bożego słowa i Ciała Chrystusowego i podaje wierzącym” (KO 21).

Druga teza brzmi: Pismo Święte i Kościół wzajemnie się przenikają, a dzięki natchnieniu „spisane raz na zawsze, niezmiennie przekazują słowo Boże i sprawiają, że w wypowiedziach apostołów i proroków rozbrzmiewa głos Ducha Świętego. Tak całe przepowiadanie kościelne i sama religia chrześcijańska, musi karmić się Pismem i nim kierować” (KO 21). Dwa stwierdzenia zostały podkreślone jako szczególnie ważne: 1) Pismo przekazuje niezmiennie słowo samego Boga – uczestniczy w historycznej jedności i niepowtarzalności Objawienia; 2) Biblia stanowi dla Kościoła najwyższą regułę wiary: *normans et non normata*. Pismo ma być punktem wyjścia refleksji teologicznej i pastoralnej. Taka ubiblij-niona teologia nie może pozostawać bez wpływu na różne formy nauczania kościelnego, a szczególnie na kaznodziejstwo i katechezę: „tym samym słowem Pisma skutecznie żywi się oraz święcie umacnia także posługę słowa, to jest kaznodziejstwo, nadto katecheza i wszelkie nauczanie chrześcijańskie” (KO 24). Sobór postuluje, by studium Pisma stało się niejako duszą świętej teologii. Z Pisma, jak stwierdza Sobór, teologia czerpie swą skuteczność i żywotność. Odmładzanie się teologii dokonuje się właśnie poprzez powrót do źródeł, do fundamentu, czyli Biblii. To żywienie się kaznodziejstwa i katechez Pismem nakazuje nowy typ nauczania kościelnego, które winno mieć również charakter hermeneu-tyczny, to znaczy powinno wyjaśniać słowo Boże i przekazywać wiernym autentyczny kerygmat biblijny. Równocześnie nauczanie to powinno uwzględniać nie tylko pytania i problemy współczesnego człowieka, ale również jego poziom religijny i zdolności percepcyjne¹⁶⁷.

¹⁶⁷ Por. J. Kudasiewicz, *Adaptacja tekstów biblijnych we Mszy św. z udziałem dzieci*, RBL 30(1977)2-3, s. 113-127.

Trzecia teza teologicznej wizji Pisma akcentuje jego aspekt formacyjny: „Pismo Święte jest dla Kościoła podstawą i siłą żywotną, a dla dzieci Kościoła umocnieniem w wierze, pokarmem duszy, czystym i trwałym źródłem życia duchowego” (KO 21). Biblia jest źródłem życia, czyli łaski. Nie sama przez się jednak, lecz włączona w życie sakramentalne Kościoła, oznacza nie tylko łaskę, lecz również jest jej źródłem. Szczęólnego znaczenia nabiera samo czytanie słowa Bożego, które jest jedną z elementarnych form życia chrześcijańskiego. Sformułowania Soboru są tu jednoznaczne: „jest rzeczą konieczną, aby ci, którzy zajmują się posługą słowa, pozostawali w zażyłości z Pismem Świętym przez pilne czytanie duchowe oraz staranne studium. (...) Święty Sobór wzywa też wszystkich wiernych, a zwłaszcza członków wspólnot zakonnych, aby przez częste czytanie Pism Bożych osiągnęli «najwyższą wartość poznania Jezusa Chrystusa» (Flp 3, 8)” (KO 25). Czytaniu Pisma powinna towarzyszyć modlitwa, by stało się ono rozmową pomiędzy Bogiem a człowiekiem. Usilne wezwania ostatniego Soboru do czytania, medytacji i studium Pisma są powrotem do najbardziej autentycznej tradycji katolickiej, do tradycji ojców Kościoła i średniowiecza, do tradycji Kościoła męczenników i do zdrowej, autentycznej tradycji monastycznej. Żmudna praca powrotu do źródeł Pisma, jest jednocześnie powrotem do żywej wiary. Ciągłe studium Pisma jest konieczne do pełnego uczestnictwa w odnowionej liturgii. Nie ma przeżycia liturgii – podkreśla Kudasiewicz – bez głębszego zrozumienia Pisma, ponieważ to ono wyjaśnia jej zbawczy sens.

2.3.1.2. Przepowiadanie słowa Bożego w dydaktyce seminaryjnej

Dydaktyka jest nauką o kształceniu i samokształceniu. Jej nazwa pochodzi z języka greckiego *διδασκαλικός* (*nauczający*), w którym *didaktikos* oznacza „pouczający”, a *didasko* – „uczę”. Stanowi ona spójną wewnątrznie teorię wychowującego nauczania. W słowniku języka polskiego pod redakcją Witolda Doroszewskiego znajdziemy dwa znaczenia słowa „dydaktyka”: 1) dział pedagogiki traktujący o metodach nauczania; 2) pouczanie, moralizowanie. W opracowaniach encyklopedycznych pojęcie dydaktyki określane jest szerzej – wielopłaszczyznowo. Najważniejszymi elementami systemu dydaktycznego są: nauczycie-

le, ich kompetencje, metody pracy i zaangażowanie; uczniowie, ich potrzeby, motywacje i metody pracy; treść kształcenia, jej dobór i układ oraz sposoby osiągniętych wyników; środowisko kształcenia, a więc środki kształcenia i jego społeczno-materialne warunki.

Celem seminaryjnej formacji dydaktycznej jest zdobycie przez alumnów gruntownej wiedzy. Winna ona być fundamentem rozwoju ich wiary i życia duchowego oraz stanowić podstawy doktrynalne i pastoralne ich kapłańskiej posługi. Sama wiedza nie jest jednak gwarantem dojrzałości intelektualnej, by taką dojrzałość osiągnąć konieczna jest umiejętność samodzielnego myślenia i posiadanie pewnych umiejętności praktycznych, by w określonym celu skutecznie i odpowiedzialnie tą wiedzą i umiejętnościami się posługiwać¹⁶⁸.

Formacja biblijna według Kudasiewicza winna być: 1) nowoczesna – wprowadzająca we współczesne metody egzegetyczne; 2) teologiczna – zapoznająca z głównymi tematami objawienia; 3) ascetyczna – prowadząca do codziennego czytania; 4) duszpastersko – praktyczna – przygotowująca do przyszłej pracy biblijnej. J. Kudasiewicz w swym nauczaniu proponuje proforystykę pastoralną, gdzie Pismo jest Księgą Ludu Bożego¹⁶⁹. Przyjmuje się, że proforystyka jako dyscyplina naukowa ma określone działy. Podział został wprowadzony dla celów dydaktyczno-badawczych. Pierwszy z działów, bada teologiczne podstawy obecności Biblii w życiu Kościoła. Drugi zajmuje się egzegezą i formami wykładu sensu Pisma w historii Kościoła. Trzeci bada zasady właściwego przekazu i korzystania ze zbawczego orędzia w Biblii. Czwarty określa sposoby i formy obecności Biblii w duszpasterskiej działalności Kościoła. Piąty określa miejsce Biblii w studium teologii, formacji i duchowości stanów życia w Kościele. Szósty zajmuje się teorią i praktyką indywidualnej i wspólnotowej *lectio divina*. Siódmy wypracowuje sposoby i formy apostołatu biblijnego. Ósmy zajmuje się proble-

¹⁶⁸ Por. W. Broński, *Integralne kształcenie kaznodziei*, red. W. Broński, Lublin 2006, s. 12; por. Z. Chlewiński, *Problemy kształcenia w seminariach duchownych*, „Znak” (1996)11, s. 61-75; por. Jan Paweł II, *Adhortacja apostolska o formacji kapłanów we współczesnym świecie „Pastores dabo vobis”*, z dnia 25 marca 1992, Wrocław 1995.

¹⁶⁹ Por. J. Kudasiewicz, *Proferystyka pastoralna. Pismo św. jako Księga ludu Bożego*, [w:] *Wstęp do Pisma Świętego*, red. J. Szłaga, Poznań 1986, 220-270; por. *Biblia w nauczaniu chrześcijańskim*, red. J. Kudasiewicz, Lublin 1991.

matyką aktualizacji i inkulturacji orędzia biblijnego. Dziewiąty dotyka problem Biblii w dialogu ekumenicznym i międzyreligijnym. Dział dziesiąty natomiast zajmuje się organizacją i współpracą w służbie Słowa Bożego¹⁷⁰.

Proferystyka jest częścią biblijnej hermeneutyki, zajmującej się zasadami i sposobami przekazywania odkrytego sensu tekstów biblijnych zarówno od strony teoretycznej, jak i od strony praktycznej, pamiętając jednocześnie o szerokiej i różnorodnej obecności Biblii w duszpasterstwie, ewangelizacyjnej misji Kościoła, oraz w procesie przepowiadania. „Wszystko bowiem, co dotyczy wyjaśniania Pisma, podlega ostatecznemu osądowi Kościoła, który od Boga otrzymał nakaz i posługę strzeżenia i objaśniania Bożego słowa”¹⁷¹.

2.3.2. Dbalność o ukierunkowanie egzegezy na przepowiadanie

Ksiądz prof. Józef Kudasiewicz realizował zajęcia zgodnie z statutami Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Prowadził zajęcia przede wszystkim dla kleryków Seminarium Duchownego w Lublinie, ale także dla innych jednostek organizacyjnych KUL-u. Wykłady z biblistyki były sprofilowane na przepowiadanie a tematy dotyczyły współczesnej hermeneutyki biblijnej w przepowiadaniu.

2.3.2.1. Wykłady z biblistyki sprofilowane na przepowiadanie

Biblistyka jest grupą dyscyplin naukowych zajmujących się badaniem Biblii. Warto zaznaczyć, że umiejętne korzystanie ze współczesnych osiągnięć egzegezy biblijnej i teologii biblijnej wpływa na jakość przepowiadania.

¹⁷⁰ Por. Wydawana na KUL-u *Encyklopedia katolicka* przedstawia pochodzenie językowe wyrazu „proforystyka”. Pochodzi on od słowa zaczerpniętego z języka greckiego *proferein*, co w tłumaczeniu znaczy tyle, co „przedkładać”, „ogłaszać”, zob. S. Harężga, *Proforystyka pastoralna*, [w:] EK, t. 16, s. 450, Lublin 2011.

¹⁷¹ KO 12; por. J. Kudasiewicz, *Biblia, historia, nauka. Rozważania i dyskusje biblijne*, Kraków 1987, s. 106-126; por. S. Dyk, *Rozmowa z księdzem profesorem Józefem Kudasiewiczem. Stan posługi słowa Bożego w Kościele polskim*, [w:] PH 5-6(2001), s. 95-102.

2.3.2.1.1. Egzegeza biblijna

Ksiądz profesor J. Kudasiewicz był przede wszystkim dobrym biblistą, a żeby nim być trzeba bardzo dobrze znać języki, w których Biblia została napisana, a ponadto głęboko i wszechstronnie poznawać realia, w jakich Pismo Święte powstawało. Wybitny teolog w pierwszych latach dydaktyki seminaryjnej prowadził zajęcia z języka hebrajskiego, aramejskiego i greckiego¹⁷². Języki te odzwierciedlają mentalność ludzi Biblii, ich sposobu myślenia, wyznawania wiary w Boga, a więc to, co jest niezbędne do zrozumienia Pisma.

Dobry egzegeta jest również wyczulony na wiarę Kościoła dzisiaj, dlatego że Biblia jest własnością Kościoła. Powstała z wiary i dla wiary i została przechowana, ponieważ ludzie wierzący w Boga z największą troską ją przepisywali, utrwalali, przekazywali, objaśniali i komentowali. Dobry biblista z jednej strony musi cierpliwie i wytrwale poznawać owoce wysiłku komentowania Biblii w przeciągu stuleci, a z drugiej powinien być otwarty na potrzeby i dylematy współczesnego Kościoła i człowieka.

Egzegeza prowadzona przez J. Kudasiewicza na wykładach z przyszłymi duszpasterzami miała szczególny wpływ na ich późniejsze przepowiadanie. Obejmowała perykopy niedzielne oraz inne teksty stanowiące podstawę przepowiadania w Kościele¹⁷³. Na szczególną uwagę zasługuje egzegeza „Pieśń nad Pieśniami”, która rozwija obraz Boga jako Oblubieńca i Małżonka ludu. Zda-

¹⁷² Por. w roku akademickim 1961/62, 2 godz. tyg. wykl. - język grecki - kurs wyższy; 2 godz. tyg. wykl. - język syryjski - kurs wyższy; w 1962/63, 2 godz. tyg. wykl. - podstawy języka greckiego, 3 godz. tyg. wykl. - wybrane zagadnienia języka greckiego, 1 godz. tyg. wykl. - zasady języka hebrajskiego; w 1963/64, 1 godz. tyg. wykl. - język grecki, 1 godz. tyg. wykl. - język hebrajski, 3 godz. tyg. wykl. - język grecki biblijny, 2 godz. tyg. wykl. - podstawy języka syryjskiego - w 2 sem; w 1964/65, 1 godz. tyg. wykl. - język grecki, 3 godz. tyg. wykl. - język grecki biblijny, 1 godz. tyg. wykl. - język hebrajski - od dnia 15 listopada 1964; w 1965/66, 3 godz. tyg. wykl. - język grecki biblijny, 2 godz. tyg. wykl. - język grecki - w pierwszym semestrze; w 1966/67, 3 godz. tyg. ćwic. - język grecki biblijny; w 1967/68, 3 godz. tyg. ćwic. - język grecki biblijny, 1 godz. tyg. ćwic. - język syryjski; w 1968/69, 3 godz. tyg. ćwic. - język grecki biblijny, 1 godz. tyg. ćwic. - język aramejski, w 1969/70, 3 godz. tyg. ćwic. - język grecki biblijny, zob. APlA.

¹⁷³ Por. W roku akademickim 1975/76, 1 godz. tyg. wykl. - Perykopy niedzielne we współczesnym przepowiadaniu; w 1976/77, 1 godz. tyg. wykl. - Egzegeza wybranych tekstów; w 1980/81, 1 godz. tyg. wykl. - Egzegeza perykop kościelnych - ITP; w 1981/82, 2 godz. tyg. wykl. - Egzegeza perykop niedzieli (II sem.); w 1982/83; 1 godz. tyg. wykl. - Egzegeza perykop niedzielnych - ITP, zob. APlA.

niem Kudasiewicza do interpretacji „Pieśni nad Pieśniami” nawiązał subtelnie Nowy Testament przez tekst św. Pawła, który w Liście do Efezjan, opisał piękno Kościoła – Oblubienicy (por. Ef 5, 27 i Pnp 4, 7)¹⁷⁴.

2.3.2.1.2. Teologia biblijna

Z zagadnieniem przepowiadania ściśle związana jest teologia biblijna, którą praktykował ks. Józef Kudasiewicz. W latach 1976-1995, ksiądz profesor prowadził wykłady z teologii biblijnej. Ta dziedzina nauki jest wykładem wyprowadzonym w świetle wiary. Nie jest to dowolne badanie Pisma Świętego, ale teologiczne czyli podjęte z przeświadczeniem, że przedmiotem badań jest słowo Boże, a samo badanie musi być poddane nieomylnemu osądowi Magisterium Kościoła.

Przepowiadanie umiejętnie czerpie z teologii biblijnej, która potrzebuje krytycznego badania źródeł i tekstu, korzysta ze zdobyczy filologii biblijnej i uwzględnia konteksty: historyczny, literacki i teologiczny. Ponadto rozpatruje badane problemy w świetle całości Pisma w myśl zasady, że Pismo należy tłumaczyć nim samym. Teologia biblijna bazuje na dobrze przeprowadzonej egzegezie oraz na podstawie osiągnięć innych dyscyplin biblijnych tworzy syntezę, aby słowo Boże ukazać w pełni jego bogactwa, dlatego jest królową nauk biblijnych¹⁷⁵.

2.3.2.2. Tematy współczesnej hermeneutyki biblijnej w przepowiadaniu

Ksiądz profesor Józef Kudasiewicz w swoich wykładach udzielał niezbędnych informacji dotyczących zagadnień związanych z przepowiadaniem. Tematy zajęć prowadzonych przez wybitnego biblistę w naturalny sposób korelują z publikacjami jego autorstwa. Przykładem rozwiązań spraw związanych z przepowiadaniem są też tematy podejmowane na seminarium naukowym prowadzonym przez księdza profesora.

¹⁷⁴ Por. J. Kudasiewicz, *Poznawanie Boga Ojca*, Kielce 2000, s. 271-285.

¹⁷⁵ Por. J. Kudasiewicz, *Teologia Ewangelii synoptycznych*, Lublin 1986.

2.3.2.2.1. Biblia w kaznodziejstwie

Pismo Święte jest przede wszystkim źródłem kaznodziejstwa, które należy do historii zbawienia. Kaznodziejstwo jest kontynuacją działalności apostołskiej. J. Kudasiewicz na wykładach Biblii w kaznodziejstwie podkreślał, że najważniejsze w głoszeniu słowa Bożego jest poznanie Pisma, a także to, by zagłębić się w ducha języka Biblii. Słowa Pisma Świętego nie mogą być tylko ozdobą kazania, ale powinny być jego ożywczą siłą¹⁷⁶.

2.3.2.2.2. Biblia w katechezie

Obecność Pisma świętego w szkole i na lekcjach religii ma kluczowe znaczenie tak dla kultury, jak i dla formacji chrześcijańskiej uczniów, dlatego że jest ono wielkim kodem kulturowym oraz objawia prawdy wiary chrześcijańskiej.

Biblia podczas katechezy dla Kudasiewicza była czymś więcej niż zasobem cytatów, potwierdzających prawdy wiary ujęte w formę katechizmowych twierdzeń doktrynalnych bądź norm moralnych. Katecheza, podczas której sięga się po Pismo, uczy odpowiedniego sposobu czytania i wyjaśniania Biblii. Taka katecheza umacnia wiarę chrzcielną uczniów, prowadząc do dojrzałej wiary.

Program wychowawczy szkół powinien być inspirowany Biblią, ponieważ zawiera ona najbardziej podstawowe, ogólnoludzkie kryteria życia człowieka jako osoby zaangażowanej w budowanie braterskiej wspólnoty ludzkiej, tworzącej kulturę dobra, prawdy i piękna. Rola Biblii jest zatem w procesie wychowywania młodego człowieka nieodzowna¹⁷⁷.

¹⁷⁶ Por. W roku akademickim 1968/69, 1 godz. tyg. wykl. - Pismo Święte w kaznodziejstwie; w 1969/70, 1 godz. tyg. wykl. - Pismo Święte w kaznodziejstwie; w 1970/71, 1 godz. tyg. wykl. - Pismo Święte w kaznodziejstwie - III rok; w 1971/72, 2 godz. tyg. ćwicz. - proseminarium biblijno-homiletyczne; w 1972/73, 1 godz. tyg. wykl. - Pismo Święte w kaznodziejstwie, 2 godz. tyg. seminarium biblijno-homiletyczne; w 1979/80, 2 godz. tyg. seminarium biblijno-homiletyczne; w 1980/81, 1 godz. tyg. wykl. - Pismo Święte w kaznodziejstwie - ITP; w 1990/91, 1 godz. tyg. wykl. - Biblia w kaznodziejstwie - kurs A; w 1991/92, 1 godz. tyg. wykl. - Biblia w kaznodziejstwie - ITP, zob. APlA.

¹⁷⁷ Por. W roku akademickim 1971/72, 1 godz. tyg. wykl. - Biblia w katechezie; w 1973/74, 1 godz. tyg. wykl. - Pismo Święte w katechezie; w 1975/76, 1 godz. tyg. wykl. - Biblia w katechezie; w 1981/82, 1 godz. tyg. wykl. - Biblia w katechezie; w 1985/86, 1 godz. tyg. wykl. - Biblia w katechezie - ITP; w 1987/88, 1 godz. tyg. wykl. - Biblia w katechezie; w 1989/90,

2.3.2.2.3. Pneumatologia biblijna w przepowiadaniu

Ksiądz Józef Kudasiewicz, podczas wykładów z pneumatologii biblijnej przypominał, że świadectwa tekstów biblijnych o Duchu Świętym są źródłem wielkiej radości. „Ciągłe potrzebujemy przyzywania Ducha, bo jesteśmy słabi. Naszą radość potęguje zapowiedź Jezusa, który obiecał, że proszącym Ojciec nie odmówi swego Ducha (Łk 11,13). Uprzywilejowanym jednak miejscem, gdzie człowiek może doświadczyć Ducha, są sakramenty: chrzest, bierzmowanie z epiklezą szafarza, eucharystia z epiklezą konsekracyjną i komunijną, oraz sakrament pojednania z wezwaniem Ducha Świętego, danego nam na odpuszczenie grzechów”¹⁷⁸.

2.3.2.2.4. Sakramenty wtajemniczenia i obrzędy pogrzebu

Profesor J. Kudasiewicz na zajęciach seminaryjnych skupiał uwagę studentów na odnowionych obrzędach sakramentów świętych, zwłaszcza chrztu, bierzmowania i eucharystii, oraz na obrzędzie chrześcijańskiego pogrzebu. W związku z tym powstało dzieło zbiorowe „Sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego”¹⁷⁹, opracowane przez S. Czerwika, J. Kudasiewicza i E. Szafrów-

1 godz. tyg. wykł. - Biblia w katechezie - ITP; w 1993/94, 1 godz. tyg. wykł. - Biblia w katechezie; w 1995/96, 1 godz. tyg. wykł. - Biblia w katechezie, zob. APlA.

¹⁷⁸ J. Kudasiewicz, *Odkrywanie Ducha Świętego*. Medytacje biblijne, Kielce 1998, s. 382-383; por. J. Kudasiewicz, *Duch Święty i Jego Dary*, Kraków 2008; por. W roku akademickim 1978/79, 1 godz. tyg. wykł. - Pneumatologia Nowego Testamentu; w 1985/86, 1 godz. tyg. wykł. - Pneumatologia św. Jana; w 1986/87, 1 godz. tyg. wykł. - Pneumatologia św. Łukasza; w 1987/88, 1 godz. tyg. wykł. - Pneumatologia św. Łukasza (cz. II); w 1988/89, 1 godz. tyg. wykł. - Pneumatologia św. Pawła (cz. I); w 1989/90, 1 godz. tyg. wykł. - Pneumatologia św. Jana; w 1990/91, 1 godz. tyg. wykł. - Pneumatologia św. Jana, cz. II.; w 1991/92, 1 godz. tyg. wykł. - Pneumatologia Apokalipsy; w 1993/94, 1 godz. tyg. wykł. - Duch Święty a godzina Jezusa według św. Jana; w 1994/95, 2 godz. tyg. wykł. monograficzny - Pneumatologia św. Jana cz. II; w 1997/98, 1 godz. tyg. wykł. monograficznego - Pneumatologia biblijna; w 1998/99, 2 godz. tyg. wykł. - Pneumatologia św. Pawła, cz. II, I sem.; w 1999/2000; 2 godz. tyg. wykł. - Pneumatologia św. Pawła, cz. II, I sem.; w 2000/2001, 2 godz. tyg. wykł. - Pneumatologia św. Jana, cz. II (łącznie z egzaminem), zob. APlA; por. S. Dyk, *Duch - Słowo - Kościół*, Lublin 2007.

¹⁷⁹ Por. *Sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego*, red. J. Kudasiewicz, Warszawa 1981.

skiego. Dzięki temu opracowaniu nowe obrzędy sakramentów: chrztu¹⁸⁰, bierzmowania¹⁸¹ i eucharystii¹⁸², zawierają nie tylko normy liturgiczne, lecz także głęboką treść teologiczną tych sakramentów opartą na Piśmie, nauce Soboru oraz współczesnych badaniach teologicznych i pastoralnych. Większość tekstów z wymienionego wyżej dzieła stała się treścią wykładów seminaryjnych na Instytucie Teologii Pastoralnej: Perykopy liturgii chrztu świętego¹⁸³, Biblijnej teologii eucharystii¹⁸⁴.

W artykule „Teksty eschatologiczne na ambonie i w katechezie” J. Kudasiewicz tłumaczył, jak korzystać z tekstów w liturgii pogrzebowej i jak przepowiadać w ramach obrzędów pogrzebowych. Ponieważ słowo Boże rzuca światło na mroki i tajemnice śmierci, a wiara w zmartwychwstałego daje odpowiedź na niepokój o przyszły los, dlatego słowo proklamowane w liturgii powinno nieść pociechę w smutku i zapowiadać radość wieczną. Wskazuje na to charakterystyka czytań biblijnych oraz główne tematy teologiczne czytań¹⁸⁵.

2.3.2.2.5. Etos biblijny w przepowiadaniu

Wybitny teolog Józef Kudasiewicz interesował się specyfiką etosu biblijnego¹⁸⁶ i niektórymi jego tematami, jak miłosierdzie¹⁸⁷, sens starości¹⁸⁸, służ-

¹⁸⁰ Por. J. Kudasiewicz, *Biblijna teologia chrztu w świetle czytań Nowego Testamentu*, tamże, s. 17-42. Artykuł został zakończony wyjaśnieniem tezy: jak powinna wyglądać współczesna homilia chrzcielna.

¹⁸¹ Por. tenże, *Rola Ducha Świętego w dziejach zbawienia w świetle czytań biblijnych odnowionego obrzędu bierzmowania*, tamże, s. 93-155. Kudasiewicz zachęca by przepowiadanie o Duchu Świętym miało charakter biblijny, a nie scholastyczny.

¹⁸² Por. tenże, *Eucharystia w świetle historii zbawienia*, tamże, s. 193-232. Według J. Kudasiewicza do najważniejszych tematów współczesnej homilii eucharystycznej można zaliczyć: *Eucharystia jako pokarm ludu Bożego*, *Charakter paschalny eucharystii*, *Wymiar eklezjalny eucharystii* oraz *Homilia mszalna winna nawiązywać do tajemnicy eucharystii*.

¹⁸³ W roku akademickim 1977/78, 1 godz. tyg. wykl. - Perykopy liturgii chrztu świętego - ITP, zob. APła.

¹⁸⁴ Por. W roku akademickim 1979/80, 1 godz. tyg. wykl. - *Biblijna teologia eucharystii*, zob. APła.

¹⁸⁵ Por. J. Kudasiewicz, *Teksty eschatologiczne na ambonie i w katechezie*, [w:] *Biblia w nauce chrześcijańskiej*, red. J. Kudasiewicz, Lublin, 1991, s. 393-412.

¹⁸⁶ Por. J. Kudasiewicz, *Cechy specyficzne etosu biblijnego*, [w:] *W nurcie zagadnień posoborowych*, red. B. Bejze, t. 14(1981), s. 61-88.

¹⁸⁷ Por. J. Kudasiewicz, *Miłosierdzie w słowach i czynach Jezusa*, [w:] *Encyklika Ojca św. Jana Pawła II o Bożym miłosierdziu, tekst i komentarz*, Kraków 1981, s. 98-110.

ba¹⁸⁹, praca¹⁹⁰. Punktem wyjścia do rozważań autora, inspirowanego przez Sobór Watykański II, jest potrzeba ubiblijnienia teologii moralnej. Według Kudasiewicza etos biblijny wiąże się ściśle z kerygmatem¹⁹¹.

2.3.3. Promocja homiletów polskich

Ksiądz profesor Józef Kudasiewicz w swej działalności naukowej zwiększał popularność Pisma Świętego, nie tylko przez publikacje i prace dydaktyczne. Jako profesor promował swoich uczniów i dbał o przyznawanie im tytułów naukowych. Miał świadomość, że działania promocyjne wpływają na decyzje studentów i potencjalnych słuchaczy słowa. J. Kudasiewicz kształtował pozytywny obraz księdza, a poprzez dostarczanie informacji, argumentację, zachęcał do studium nad przepowiadaniem słowa Bożego¹⁹².

2.3.3.1. Promocja doktorów z seminarium biblijno-homiletycznego

Profesor J. Kudasiewicz w ramach seminarium biblijno-homiletycznego wypromował następujących doktorów: ks. Jana Pracza, ks. Jana Twardego, ks. Grzegorza Senderskiego, o. Bartłomieja Mazurkiewicza, ks. Henryka Sławińskiego i o. Andrzeja Prugara, OFMCon.

Pierwszym doktorem z seminarium biblijno-homiletycznego był ks. Jan Kazimierz Pracza, który urodził się 9 stycznia 1948 roku. W 1976 roku rozpoczął pracę w Katedrze Homiletyki na KUL-u. W swoich badaniach podejmował przede wszystkim problematykę związaną z komunikacyjnym aspektem posługi słowa Bożego w Kościele. Ściśle współpracował z Kudasiewiczem, który był

¹⁸⁸ Por. J. Kudasiewicz, *Sens starości w świetle Pisma świętego*, [w:] *Ludzie chorzy i starsi w Kościele*, red. B. Dąbrowski, Warszawa 1981, s. 91-102.

¹⁸⁹ Por. J. Kudasiewicz, *Służba istotną treścią chrześcijańskiego powołania*, dz. cyt., s. 111-129.

¹⁹⁰ Por. J. Kudasiewicz, *Nowy Testament o pracy*, [w:] *Jan Paweł II naucza t.7, Laborem exercens, tekst i komentarz*, Lublin 1986, s. 127-138.

¹⁹¹ Por. W roku akademickim 1982/83, 1 godz. tyg. wykl. - *Etos biblijny w przepowiadaniu* - ITP; w 1980/81, 1 godz. tyg. wykl. - *Biblia wobec problemów człowieka dorosłego* (II sem.); w 1981/82, 1 godz. tyg. wykl. - *Biblia wobec problemów człowieka*, zob. APlA.

¹⁹² Por. G. Kramarek, *Prace magisterskie i licencjackie napisane pod kierunkiem ks. prof. Józefa Kudasiewicza*, [w:] *Prorok potężny słowem i czynem. Prace ofiarowane ks. prof. J. Kudasiewiczowi z okazji 70-tej rocznicy urodzin*, red. B. Szier-Kramarek, Lublin 1997, s. 309-321.

promotorem pracy doktorskiej pod tytułem: „Ewangelia dzieciństwa Jezusa według Łukasza we współczesnym przepowiadaniu”. Praca poswatała na seminarium biblijno-homiletycznym Teologii Pastoralnej KUL w 1979. Pracz poddaje w niej dokładnej analizie kazania polskie z lat 1945-1978, oparte na omawianych tekstach Łukasza¹⁹³.

Kolejnym doktorem wypromowanym przez Kudasiewicza był ks. Jan Twardy. J. Twardy urodził się 6 czerwca 1941 roku. W 1983 roku uzyskał stopień naukowy doktora na podstawie rozprawy: „Cuda Jezusa w przepowiadaniu według współczesnej homiletyki niemieckiej”¹⁹⁴. Recenzentami pracy byli: ks. doc. dr hab. Jan Szłaga (KUL) i ks. prof. dr hab. Andrzej Zuberier (ATK). Publiczna obrona rozprawy doktorskiej odbyła się 15 grudnia 1982 roku. Zdaniem J. Kudasiewicza, wielką zaletą J. Twardego było świetne opanowanie obcojęzycznej literatury przedmiotu oraz uwzględnienie publikacji zarówno katolickich, jak i protestanckich¹⁹⁵.

Kolejnym księdzem, który uzyskał tytuł doktora przy pomocy prof. Kudasiewicza, był Grzegorz Senderski, który urodził się 17 listopada 1951 roku. W latach 1979-1984 odbył on specjalistyczne studia z zakresu homiletyki na KUL, uzyskując na koniec tytuł naukowy doktora. Praca doktorska zatytułowana: „Ewangelia Dzieciństwa Jezusa według Mateusza we współczesnym prze-

¹⁹³ J. Kudasiewicz, Recenzja pracy ks. Jana Pracza, AKUL; por. J. Pracz, *Ewangelia dzieciństwa Jezusa według Łukasza we współczesnej posłudze słowa*, [w:] *Biblia w nauczaniu*, dz. cyt., s. 248-283; por. *Polska bibliografia homiletyczna 1945-2005*, dz. cyt., s. 190-191, nr 1148-1159.

¹⁹⁴ Por. J. Twardy, *Cuda Jezusa we współczesnym przepowiadaniu*, [w:] *Biblia w nauczaniu*, dz. cyt., s. 286-354.

¹⁹⁵ J. Kudasiewicz, Recenzja pracy doktorskiej ks. J. Twardego, AKUL; por. *Polska bibliografia homiletyczna 1945-2005*, dz. cyt., s. 244-251, nr 1787-1874; W dorobku naukowym J. Twardego należy też wyróżnić publikację z rozprawy habilitacyjnej pod tytułem „Koncepcja pracy twórczej nad kazaniem. Inspiracje psychologiczne w niemieckojęzycznych publikacjach homiletycznych 1970-1996” oraz książkę profesorską zatytułowaną: „Aktualizacja słowa Bożego w kaznodziejstwie”. W laudacji z okazji wręczenia ks. prof. dr hab. Janowi Twardemu medalu *Bene Merenti* Stowarzyszenia Homiletów Polskich, ks. prof. Kazimierz Panuś dziękował za wkład naukowy na rzecz zagadnień współcześnie nurtujących polską homiletykę, „a także - co bardzo ważne - całą kulturę religijną w Polsce. Za szczególnie interesujące pod tym względem uważam prace poświęcone formacji kaznodziei oraz kazaniom pasyjnym, eucharystycznym i maryjnym.”, por. K. Panuś, *Laudacja z okazji wręczenia księgi pamiątkowej ks. prof. dr. Hab. Janowi Twardemu*, „Premisilia Christiana” 15(2012/2013), s. 335-340.

powiadaniu” pisana została na seminarium biblijno-homiletycznym Instytutu Teologii Pastoralnej KUL pod kierunkiem ks. J. Kudasiewicza (Lublin 1984)¹⁹⁶. Później w latach 1986-2001 ks. Grzegorz Senderski wykładał homiletykę w Wyższym Seminarium Duchownym w Radomiu. Do 2010 roku był dyrektorem Wydziału Duszpasterskiego Kurii Radomskiej. Od 2006 roku jest proboszczem parafii Bazyliki Mniejszej św. Kazimierza w Radomiu. Decyzją bpa Henryka Tomasika od sierpnia 2011 roku został mianowany dziekanem dekanatu Radom Zachód¹⁹⁷.

Kolejnym doktorem wypromowanym przez Kudasiewicza był O. Bartłomiej Mazurkiewicz, który urodził 24 lipca 1952 roku, święcenia kapłańskie przyjął 4 czerwca 1985. W 1993 roku obronił rozprawę doktorską pod tytułem: „Aspekty pastoralne w twórczości kaznodziejskiej i publicystycznej o. Euzebiusza F. Statecznego OFM (1864-1921)”. Była to praca z homiletyki pisana w Instytucie Teologii Pastoralnej przy Wydziale Teologicznym KUL, pod kierunkiem: ks. prof. dra hab. J. Kudasiewicza. Obecnie Mazurkiewicz wykłada homiletykę w WSD w Kalwarii Zebrzydowskiej. Jest wikariuszem klasztoru i parafii oraz ekonomem, a także opiekunem Liturgicznej Służby Ołtarza¹⁹⁸.

W 1996 roku swoją dysertację obronił ks. Henryk Sławiński, który urodził się 15 lipca 1964 roku. Rozprawa miała charakter biblijno-homiletyczny i nosiła tytuł: „Ewangeliczna teologia krzyża w polskim przepowiadaniu pasyjnym po II Soborze Watykańskim”. Została bardzo dobrze oceniona przez promotora – J. Kudasiewicza, który zwrócił uwagę na zebraną literaturę polską i światową (ponad 800 pozycji). Sławiński swoją pracą wniósł nowe elementy do teorii kazań pasyjnych¹⁹⁹.

¹⁹⁶ Por. G. Senderski, *Ewangelia dzieciństwa Jezusa według Mateusza we współczesnym nauczaniu Kościoła*, [w:] *Biblia w nauczaniu*, dz. cyt., s. 193-245.

¹⁹⁷ Por. *Bazylika Mniejsza św. Kazimierza w Radomiu. Duszpasterze*, https://www.bazylikakazimierza.pl/?page_id=1629 (dostęp, 10.02.2021).

¹⁹⁸ Por. *Klasztor Ojców Bernardynów w Alwerni*, <https://bernardyni-alwernia.pl/wspolnota-klasztoru/> (dostęp, 10.02.2021).

¹⁹⁹ Por. AKUL, J. Kudasiewicz, Recenzja pracy doktorskiej H. Sławińskiego. Obecnie ks. H. Sławiński jest wykładowcą na Uniwersytecie Papieskim Jana Pawła II w Krakowie, w Wyższym Seminarium Duchownym w Tarnowie i w Wyższym Seminarium Duchownym Księży Misjonarzy św. Rodziny. Pełni następujące funkcje: redaktor naczelny kwartalnika *Polonia Sacra*; przewodniczący Stowarzyszenia Homiletów Polskich, członek Międzynarodowego To-

Ostatnim doktorantem ks. Józefa Kudasiewicza był o. Andrzej Prugar²⁰⁰, OFMCon, który w 2005 roku obronił rozprawę doktorską pod tytułem: „Perykopy Maryjne ewangelii według św. Jana (2, 1-12; 19, 25-27) w polskim przepowiadaniu posoborowym. Studium egzegetyczno-homiletyczne” na wydziale teologii Instytutu Liturgiczno-Homiletycznego. Praca napisana została na seminarium z homiletyki. Andrzej Prugar aktualnie pełni funkcję prefekta do spraw formacji w prowincji krakowskiej – św. Antoniego i bł. Jakuba Strzemię. Od 2004 roku zastępuje dyrektora Instytutu Studiów Franciszkańskich²⁰¹.

2.3.3.2. Promocja homiletów – współpracowników

Profesor Józef Kudasiewicz skupiał wokół siebie ludzi, z którymi chętnie dzielił się swoimi projektami naukowymi i zachęcał do współpracy. Działalność ta zaowocowała przede wszystkim wspólną publikacją pod tytułem: „Biblia w nauczaniu chrześcijańskim” pod red. J. Kudasiewicza z roku 1991. Inni homileci, tacy jak W. Przyczyna czy S. Dyk cenili sobie znajomość z Kudasiewiczem i zapraszali go na sympozja lub robili z nim wywiady. Na szczególną uwagę zasługują, bo cenili sobie znajomość z ks. prof. J. Kudasiewiczem, następujące osoby:

Ksiądz Wiesław Wilk – kapłan diecezji Sandomierskiej, alumn i wychowanek tamtejszego Seminarium Duchownego, które ukończył w 1956 roku. Następnie ukończył studia na Wydziale Humanistycznym (filologia polska) na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. W 1969 roku został wykładowcą w Wyższym Seminarium Duchownym w Sandomierzu. W tym samym czasie podjął

warzystwa *Fides et Ratio* i Polskiego Towarzystwa Teologicznego. Na uwagę zasługuje książka z 2018 roku pod tytułem: „Homilia w zgromadzeniu eucharystycznym. Recepcja współczesnego nauczania Kościoła w Dyrektorium homiletycznym.” Publikacja stanowi krytyczne opracowanie pod względem recepcji nauczania Kościoła o homilii. Książka adresowana jest do wykładowców teologii homiletycznej i liturgicznej, a także do studentów teologii; por. H. Sławiński, *Homilia w zgromadzeniu eucharystycznym. Recepcja współczesnego nauczania Kościoła w Dyrektorium homiletycznym*, Kraków, 2018; por. *Polska bibliografia homiletyczna 1945-2005*, dz. cyt., s. 225-231, nr 1569-1630.

²⁰⁰ Brak daty urodzenia w ogólnie dostępnych informatorach.

²⁰¹ Por. *Franciszkańskie Duszpasterstwo Akademickie PORCJUNKULA we Wrocławiu, o. dr Andrzej Prugar OFMConv*, <http://www.porcjunkula.org/duszpasterze.php?t=prugar> (dostęp, 10.02.2021).

studia w zakresie Teologii Pastoralnej i uzyskał doktorat z homiletyki. W 1976 roku został mianowany Kanonikiem honorowym, gremialnym (1986) oraz archidiaconem (1995) Kapituły Katedralnej w Sandomierzu. To znakomity pedagog i przyjaciel młodzieży. Kapelan sandomierskich środowisk twórczych²⁰².

Ksiądz Herbert Simon – kapłan diecezji opolskiej. Studiował na KUL-u i w Monachium. W 1977 roku na KUL-u obronił dysertację pod tytułem: „Egzegetyczno-antropologiczna koncepcja przepowiadania w teorii i praktyce kaznodziejskiej Bruno Drehera”²⁰³. Przez wiele lat był wykładowcą akademickim.

Ksiądz Edward Marian Wiszowaty – urodził się w 1949 roku. Jest absolwentem Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego: w 1977 roku uzyskał tytuł magistra teologii, a w 1990 roku stopień doktora nauk teologicznych. Stopień doktora habilitowanego uzyskał w 2003 roku na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Opolskiego. Członek: Kapituły Medalu *Benemerenti Universitatis Nostrae*, Komisji Dyscyplinarnej do spraw Nauczycieli Akademickich, Stowarzyszenia Homiletów Polskich. Zainteresowania badawcze ks. prof. dra hab. E. Wiszowatego koncentrują się wokół zagadnień związanych z etyką policji oraz problematyką egzegetyczno-homiletyczną²⁰⁴.

Ksiądz Ryszard Kamiński – urodził się w 1942 roku. Specjalizuje się w teologii pastoralnej, a zwłaszcza w podstawach teologicznych i organizacji duszpasterstwa, stosunku teorii do praktyki kościelnej, problemach duszpasterstwa w społeczeństwie pluralistycznym, odnowy struktury i funkcji parafii, do-

²⁰² Por. A. Trześniowska, *Jubileusz ks. Wiesława Wilka*, „Niedziela sandomierska” 21/2012, <https://www.niedziela.pl/artypk/62384/nd/Wiedza-zyczliwosc-i-pokora> (dostęp, 10.02.2021); por. W. Wilk, *Pismo św. i liturgia a przepowiadanie w świetle polskiej myśli pastoralnej okresu międzywojennego*, [w:] *Biblia w nauczaniu*, dz. cyt., s. 117-138; por. *Polska bibliografia homiletyczna 1945-2005*, dz. cyt., s. 256-258, nr 1937-1962.

²⁰³ Por. tamże, dz. cyt., s. 282, nr 2194; por. tamże, s. 210-214, nr 1388-1428; por. H. Simon, *Przepowiadanie biblijne*, [w:] *Biblia w nauczaniu*, dz. cyt., s. 49-86.

²⁰⁴ Por. *Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Nowy profesor*, <http://www.uwm.edu.pl/egazeta/nowy-profesor> (dostęp, 10.02.2021); por. E. Wiszowaty, *Perykopy wielkanocne na ambonie dzisiaj na przykładzie Mt 28, 1-8*, [w:] *Biblia w nauczaniu*, dz. cyt., s. 356-391; por. *Polska bibliografia homiletyczna 1945-2005*, dz. cyt., s. 258-260, nr 1970-1981.

wartościowaniu funkcji diakonii i roli małych grup religijnych w Kościele oraz uczestnictwa katolików w życiu publicznym w Polsce²⁰⁵.

Ksiądz Wiesław Przyczyna – urodził się w 1953 roku. Był dyrektorem Instytutu Liturgicznego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie. Jest również członkiem Rady Programowej Podyplomowego Studium Retoryki na Wydziale Polonistyki UJ w Krakowie. Ks. prof. dr hab. Wiesław Przyczyna jest przewodniczącym międzynarodowej Komisji Języka Religijnego a także współtwórcą koncepcji Centrum Literatury i Języka – Planeta Lem w Krakowie²⁰⁶.

Ksiądz Stanisław Dyk – urodził się w 1967 roku. W 1992 ukończył studia w Wyższym Seminarium Duchownym w Kielcach i przyjął święcenia kapłańskie. Doktorat obronił w 1998, a habilitację w 2008. W 2014 uzyskał tytuł naukowy profesora nauk teologicznych. Specjalizuje się w homiletyce i teologii pastoralnej. Pełni funkcję kierownika Katedry Homiletyki w Instytucie Liturgiki i Homiletyki Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. Ks. Dyk jest członkiem Towarzystwa Naukowego KUL, Teologicznego Towarzystwa Naukowego w Krakowie, zastępcą przewodniczącego Stowarzyszenia Homiletów Polskich (wcześniej: Sekcja Homiletów Polskich); jest członkiem Zespołu Recenzentów czasopisma „Polonia Sacra” (wydawanego przy UPJPII w Krakowie). Od 2002 do 2013 roku był redaktorem naczelnym naukowego czasopisma „Przegląd Homiletyczny”, a od 2014 roku redaguje 12-y zeszyt „Roczników Teologicznych KUL”, pod tytułem „Homiletyka”²⁰⁷.

²⁰⁵ Por. *KUL, Wydział Teologii, ks. prof. dr. hab. Ryszard Kamiński*, https://www.kul.pl/ks-prof-dr-hab-ryszard-kami-ski,art_10320.html (dostęp, 10.02.2021); por. R. Kamiński, *Biblia w życiu parafii i małych wspólnot religijnych*, [w:] *Biblia w nauczaniu*, dz. cyt., s. 139-165; por. *Polska bibliografia homiletyczna 1945-2005*, dz. cyt., s.134, nr 426-427.

²⁰⁶ Por. *UPJPII, aktualności*, <https://upjp2.edu.pl/aktualnosci/ks-prof-dr-hab-wieslaw-przyczyna-przewodniczacy-miedzynarodowej-komisji-jezyka-religijnego-takze-wspoltworca-koncepcji-centrum--1019.html> (dostęp, 10.02.2021); por. *Polska bibliografia homiletyczna 1945-2005*, dz. cyt., s. 192-202, nr 1170-1273.

²⁰⁷ Por. *Komisja Duszpasterstwa KEP. Ks. Stanisław Dyk*, <https://duszpasterstwo.episkopat.pl/komisja-duszpasterstwa/ks-stanislaw-dyk> (dostęp, 10.02.2021); por. *KUL, Wydział Teologii*, https://www.kul.pl/struktura-osobowa,art_56834.html (dostęp, 10.02.2021); por. *Polska bibliografia homiletyczna 1945-2005*, dz. cyt., s. 119-120, nr 233-245.

Ksiądz profesor Józef Kudasiewicz zabiegał o przybliżanie Biblii jako podstawowej roli w przepowiadaniu. Promował przepowiadanie poza mszą świętą w formie celebracji słowa Bożego. Swoje poglądy upowszechniał podczas wielu konferencji naukowych, a także głosił je na piśmie, współpracując z różnymi wydawnictwami. Jako teoretyk przepowiadania formował głosicieli słowa Bożego prowadząc zajęcia dydaktyczne w seminarium dla przyszłych księży i wykładowców homiletyki.

3. JÓZEF KUDASIEWICZ JAKO PRAKTYK PRZEPOWIADANIA

Wartości duszpasterskie i formacyjne Pisma Świętego ks. Józef Kudasiewicz umacniał przez swoją pragmatyczną postawę w przepowiadaniu. W ten sposób popularyzował Biblię, stając się autorytetem w dziedzinie wychowania religijnego i formacji duchowej w praktyce przepowiadania słowa Bożego. Z dorobku naukowego i mądrości życiowej księdza profesora czerpało wielu ludzi, przede wszystkim studenci, ale też słuchacze z katedr, kościołów, zgromadzeń zakonnych, w których można było go usłyszeć. W zależności od miejsca usłyszeć można było różne typy przepowiadania, jak homilie, kazania czy konferencje. Wybitnego kaznodzieję cechowała wyjątkowa sprawność językowa, zarówno w tekstach pisanych, jak i mówionych. Dzięki niej sposób przepowiadania jest jasny i obrazowy ze znamionami dobrego stylu retorycznego.

3.1. Miejsca i adresaci przepowiadania

Wybitny kaznodzieja Józef Kudasiewicz głosił słowo Boże zarówno w Polsce, jak i za granicą²⁰⁸. Według ks. Jana Twardego, kapłan kielecki w ciągu 50 lat kapłaństwa do roku 2002 przeprowadził ponad 50 serii rekolekcji w kraju i kilka za granicą. Dokonana na potrzeby tej pracy kwerenda pozwoliła dotrzeć do miejsc związanych z działalnością społeczności akademickiej w diecezji kieleckiej i lubelskiej, a także domów zakonnych. Wybitny teolog poświęcił też wiele uwagi Ruchowi Światło – Życie i Dziełom Ognisk Miłości, a także rodzinnej miejscowości Kije i jej sąsiednim parafiom. Przedstawione tu miejsca, adresaci i okoliczności przybliżają jego posługę jako praktyka przepowiadania.

²⁰⁸Por. J. Twardy, *Teoria i praktyka*, dz. cyt. s. 49.

3.1.1. Miejsca przepowiadania

Miejsca przepowiadania ks. J. Kudasiewicza zwykle były uświęcone modlitwą, szukaniem Boga i potrzebami wymiany doświadczeń z innymi ludźmi. Były to miejsca, w których odbywała się celebracja słowa Bożego w codzienności, zwykłych gestach i prostych słowach.

3.1.1.1. Miejsca przepowiadania w diecezji kieleckiej

Wśród miejsc posługi księdza profesora na szczególną uwagę zasługuje katedra kielecka, która jest matką kościołów jego rodzinnej diecezji. Kielecka bazylika katedralna pod wezwaniem Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny to barokowa świątynia z pozostałościami stylu romańskiego. Jest zlokalizowana w centrum Kielc na Wzgórzu Zamkowym i posiada opinię jednego z najcenniejszych zabytków miasta. 3 czerwca 1991 roku papież Jan Paweł II dokonał koronacji obrazu Matki Boskiej Łaskawej. Bazylika jest uznana za Ogólnodiecezjalne Sanktuarium Maryjne²⁰⁹. W tym głównym kościele swej rodzinnej diecezji ks. J. Kudasiewicz 1 czerwca 1980 roku wygłosił homilię: „Idźcie więc i nauczajcie wszystkie narody” na mszy św. prymicyjnej ks. Andrzeja Żądły i ks. Andrzeja Strzelca²¹⁰. Wygłosił również trzydniowe rekolekcje przygotowujące do diecezjalnego dnia Jubileuszowego Roku 2000.

Kolejnym miejscem przepowiadania księdza kaznodziei był zabytkowy, murowany, jednonawowy kościół Trójcy Świętej mieszczący się w centrum Kielc przy ulicy Jana Pawła II. Jest to kościół seminaryjny Wyższego Seminarium Duchownego w Kielcach²¹¹. Uczestnicy mszy świętych wsłuchiwali się w słowo i odnotowali niektóre homilie ks. Kudasiewicza, na przykład z 25 lutego 2007 roku na temat „Kuszenie Jezusa”, z 4 marca 2007 roku na temat „Przemie-

²⁰⁹ Por. *Diecezja Kielecka. Parafia Wniebowzięcia NMP-Katedralna w Kielcach*, <http://www.diecezja.kielce.pl/parafie/kielce-wniebowziecia-nmp-katedralna> (dostęp, 10.02.2021).

²¹⁰ Por. *Przyjaciele*, dz. cyt., s. 4-18.

²¹¹ Por. *Wyższe Seminarium Duchowne w Kielcach*, <http://wsd.kielce.pl/seminariumm/kosciol-seminaryjny.html?showall=1&limitstart=>, (dostęp, 10.02.2021).

nienie na Górze Tabor” oraz wygłoszoną 15 września 2010 roku „O synu marnotrawnym”²¹².

Ksiądz Józef Kudasiewicz pielgrzymował do kościoła św. Marcina w Pacanowie erygowanego na przełomie lat 1109-1118. Dziś ten kościół w diecezji kieleckiej jest znanym sanktuarium Pana Jezusa Konającego. A 19 sierpnia 2008 roku decyzją papieża Benedykta XVI świątynia została podniesiona do rangi Bazyliki Mniejszej. W sanktuarium Pana Jezusa Pacanowskiego kapłan kielecki prowadził dni skupienia. Jedno z kazań z tych dni skupienia zostało umieszczone w folderze poświęconym jego diamentowemu jubileuszowi kapłaństwa²¹³.

3.1.1.2. Miejsca przepowiadania w diecezji lubelskiej

Archikatedra św. Jana Chrzciciela i św. Jana Ewangelisty to największy kościół w Lublinie. Jest prawdziwą perłą baroku na Lubelszczyźnie. 9 czerwca 1987 roku odwiedził ją papież Jan Paweł II, a 26 czerwca 1988 roku dokonano koronacji cudownego obrazu Matki Bożej Płaczącej. W dniach od 14 do 22 października 2000 roku w parafii archikatedralnej w Lublinie ks. Kudasiewicz jako starszy misjonarz uczestniczył w ludowych misjach parafialnych pod tytułem: „Chrystus zbawia w sakramentach – misje jubileuszowe”. Słowo wygłoszone w czasie misji transmitowane było przez radio PLUS, a także doczekało się publikacji w postaci małej książeczki na zakończenie Wielkiego Jubileuszu Odkupienia. We wstępie opracowanym przez księdza profesora opisano doświadczenie wydarzenia ośmiodniowych ludowych misji parafialnych²¹⁴.

Działalność ks. Józefa Kudasiewicza na rzecz przekazu słowa Bożego w Lublinie związana była przede wszystkim ze środowiskiem Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, czyli głównie z kościołem pod wezwaniem Świętego Krzyża w Lublinie (kościół akademicki KUL). Kościół pod wezwaniem Świętego Krzyża powstał w I połowie XV wieku przy trakcie prowadzącym z Lublina

²¹² Por. *Przyjaciele*, dz. cyt. s. 34-37.

²¹³ Zob. APrZW; por. *Sanktuarium Pana Jezusa Konającego w Pacanowie*, <http://www.sanktuariumpacanowskie.com/> (dostęp, 10.02.2021).

²¹⁴ Por. J. Kudasiewicz, H. Witczyk, *Chrystus zbawia w sakramentach, misje jubileuszowe*, Kielce 2001.

do Krakowa. Pierwotnie była to świątynia drewniana, a przed rokiem 1623 została zastąpiona kościołem murowanym. Ksiądz profesor KUL-u przepowiadał już w kościele gruntownie przebudowanym w latach międzywojennych, we wnętrzu z lat 60 dwudziestego wieku²¹⁵.

Ksiądz Kudasiewicz wygłaszał też konferencje w Konwicie Księży Studentów przy ulicy ks. Idziego Radziszewskiego 7, którego podstawowym celem jest zapewnienie księżom warunków do studiowania w pobliskim gmachu Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Profesor mieszkał na pierwszym piętrze naprzeciwko korytarza prowadzącego do kaplicy konwiku²¹⁶.

3.1.1.3. Miejsca przepowiadania w zgromadzeniach zakonnych

Klasztor Mniszek Bosych Zakonu Najświętszej Maryi Panny z Góry Karmel (siostry karmelitanki) został założony w 1958 roku z inicjatywy ks. biskupa Czesława Kaczmarka. Siostry są wspólnotą kontemplacyjną, klauzurową; jako mniszki karmelitanki bose są powołane do modlitwy za wszystkich ludzi – kapłanów, poszukujących wiary, zagubionych, cierpiących, za cały świat²¹⁷. Siostry w 2012 roku przeżywały jubileusz 400-lecia obecności karmelitanek bosych w Polsce. Dzięki uprzejmości archiwum zakonnego dowiadujemy się, że ks. Józef Kudasiewicz często odwiedzał ich zakon, odprawiał msze św., głosił homilie, a także prowadził dni skupienia.

Kolejną udokumentowaną wizytę Kudasiewicza znajdujemy w zgromadzeniu zakonnym Sióstr Urszulanek Serca Jezusa Konającego. Na uwagę w związku z interesującym nas tematem zasługuje notatka w archiwum Sióstr Urszulanek SJK w Pniewach, mówiąca o uroczystościach związanych z beatyfi-

²¹⁵ Por. *Kościół Świętego Krzyża w Lublinie (kościół akademicki KUL)*, <http://teatrn.pl/leksykon/artykuly/kosciol-pw-swietego-krzyza-w-lublinie-kosciol-akademicki-kul/> (dostęp, 10.02.2021).

²¹⁶ Na uwagę zasługuje serce konwiku, którym jest domowa kaplica. 26 listopada 1992 roku umieszczono w niej rzeźbę Chrystusa Ukrzyżowanego autorstwa Kazimierza Gustawa Zemęły. Konwikt, od początku istnienia KUL jest z nim nierozzerwalnie związany; por. *KUL, Konwikt Księży Studentów KUL. Historia Konwiku*, https://www.kul.pl/historia-konwiku.art_39596.html (dostęp, 10.02.2021).

²¹⁷ Por. *Karmelitanki Bose. Klasztory w Polsce*, <https://www.karmel.pl/klasztery-karmelitanek/> (dostęp, 10.02.2021).

kacją matki Urszuli (Julii) Ledóchowskiej, której dokonał w Poznaniu 20 czerwca 1983 roku Jana Pawła II. Ksiądz profesor, przebywający wówczas w Rzymie, podczas liturgii mszy świętej dziękczynnej wygłosił homilię „Patronka trudnych opuszczeń” w kaplicy Domu Generalnego Sióstr Urszulanek SJK²¹⁸, przy Via del Casaletto 557, 00151 Roma-Italia. Później podczas mszy świętej o północy z 26 na 27 maja 1989 roku²¹⁹ w bazylice archikatedralnej w Warszawie pod wezwaniem Męczeństwa św. Jana Chrzciciela²²⁰ kaznodzieja kielecki wygłosił homilię w związku ze sprowadzeniem ciała błogosławionej Urszuli z Rzymu do Polski.

3.1.1.4. Domy formacyjne Ruchu Światło – Życie i Dzieła Ognisk Miłości

Ksiądz Józef Kudasiewicz interesował się Ruchem Światło – Życie i prowadził dni skupienia dla uczestników ruchu, zwłaszcza związanych z dziełem *Marianum*. 25 marca 1982 *Marianum* stało się Międzynarodowym Centrum Ewangelizacji Ruchu Światło – Życie, który jest polskim ruchem katolickim, założonym przez Sługę Bożego ks. Franciszka Blachnickiego. Ze względu na fakt, że 11 czerwca 1973 roku kardynał Karol Wojtyła zawierzył cały Ruch Światło – Życie Niepokalanej Matce Kościoła, nosi on także nazwę: „Dzieło Niepokalanej Matki Kościoła”. *Marianum* jest międzynarodowym centrum polskiego ruchu oazowego Światło – Życie, z zadaniem szerzenia tego ruchu i wspierania go w ramach duszpasterstwa polonijnego w Niemczech i w innych krajach²²¹.

Kaznodzieja J. Kudasiewicz odwiedzał Carlsberg w Niemczech Zachodnich, ponieważ w Międzynarodowym Centrum Ewangelizacji Ruchu Światło –

²¹⁸ Por. AGsjk, G1 mps; por. *Urszulanki Serca Jezusa Konającego*,

<http://urszulanki.pl/zgromadzenie/dziela-na-swiecie/wspolnoty-adresy> (dostęp, 10.02.2021).

²¹⁹ Bazylika z znajduje się na Starym Mieście w Warszawie przy ul. Świętojańskiej 8. Stanowi jedno z najważniejszych miejsc kultury i tradycji narodowej Polski; por. *Archikatedra Warszawska, św. Jna Chrzciciela. Parafia*, <http://www.katedra.mkw.pl/> (dostęp, 10.02.2021).

²²⁰ Por. J. Kudasiewicz, *Homilia na sprowadzenie ciała błogosławionej Urszuli z Rzymu do Polski*, WA(1990)2, s. 118-122; por. *Sanktuarium Urszuli Ledóchowskiej w Pniewach*, <http://www.sanktuarium-pniewy.pl/przewiezienie-relikwii-m-urszuli-z-rzymu-do-pniew/> (dostęp, 10.02.2021).

²²¹ Por. *Międzynarodowe Centrum Ewangelizacji Ruchu Światło - Życie „Marianum”*, www.oaza.de (dostęp, 28.02.2019).

Życie w Carlsbergu²²² prowadził dni skupienia dla grup związanych z dziełem *Marianum*.

Kolejnym często odwiedzanym przez profesora KUL-u ośrodkiem formacyjnym było „Ognisko Miłości” w Kaliszanach. *Les Foyers de Charité* – Ogniska Miłości – są dziełem katolickim o charakterze międzynarodowym, zatwierdzonym przez Stolicę Apostolską w 1999 roku. Ogniska Miłości powstały w 1936 roku we Francji, po spotkaniu Marty Robin i księdza Jerzego Fineta. Są to wspólnoty mężczyzn i kobiet, mieszkających razem z księdzem, nazywanym ojcem ogniska. Członkowie wspólnot, idąc za przykładem pierwszych chrześcijan, dzielą się swoimi dobrami materialnymi, intelektualnymi i duchowymi. Żyją, modlą się i pracują razem, aby pokazać piękno Ewangelii wszystkim przybywającym na rekolekcje²²³.

3.1.2. Adresaci

Adresatami przepowiadania ks. Józefa Kudasiewicza byli ludzie, których wyróżniało intelektualne podejście do wiary. Można powiedzieć, że była to intelektualna elita Kościoła, do której należeli przede wszystkim księża i osoby zakonne. Słynny kaznodzieja głosił słowo Boże do wspólnot, gdzie członkowie zachowują anonimowość dla dobra grupy. Niekiedy jednak w jego przepowiadaniu pojawiają się personalne odniesienia, zwłaszcza gdy adresatami byli ludzie przyjmujący sakrament małżeństwa.

3.1.2.1. Zgromadzenia zakonne

Ksiądz Józef Kudasiewicz chętnie odwiedzał żeńskie domy zakonne zwłaszcza te, które w swoim charyzmacie miały szczególne nabożeństwo do eucharystii i Matki Bożej. Wzorem praktyki przepowiadania w domach zakonnych są materiały archiwalne sióstr karmelitanek w Kielcach. Siostry karmelitanki wierzą, że moc modlitwy sięga tam, gdzie nie może dotrzeć żadna ludzka pomoc.

²²² Por. *Jeździłem do Carlsbergu*, archiwum rodzinne Zuzanny Ferenc-Warchałowskiej z 2012.

²²³ Por. *Ogniska Światła i Miłości w Kaliszanach-Lopocznie*, <http://ognisko-milosci.pl/kontakt/> (dostęp, 10.02.2021); Stare Kaliszany 1, 24-340 Józefów nad Wisłą.

Żyjąc w ścisłej klauzurze, w Kościele i dla Kościoła, świadczą, że „Bóg sam wystarcza”. Swą cichą obecnością pragną otworzyć przestrzeń spotkania wszystkim szukającym Boga.

W swej posłudze słynny homileta wygłosił siostronom w czasie mszy św. w kaplicy następujące homilie: na Narodzenie Pańskie – msza w nocy, msza o świcie, msza w dzień; na Niedzielę w Oktawie Narodzenia Pańskiego; św. Szczepana; na Uroczystość Świętej Bożej Rodzicielki; na Objawienie Pańskie; na Święto Chrztu Pańskiego; na trzecią niedzielę zwykłą (Mt 4,12-23) – „Inauguracja działalności Jezusa”; na czwartą niedzielę zwykłą (Mt 5,1-12a) – „Błogosławieni miłosierni...”; na piątą niedzielę zwykłą (Mt 5,13-16) – „Zadania uczniów Jezusa w świecie” i na Środę Popielcową²²⁴.

Kaznodzieja Józef Kudasiewicz, dbając o rozwój duchowy sióstr, przeprowadzał w miarę możliwości comiesięczne dni skupienia, w trakcie których wygłaszał konferencje. Oto przybliżone daty i tematy konferencji udostępnione przez archiwum karmelitańskie w Kielcach: „Katechizm o Piśmie Świętym”; „Odpowiedź Maryi na powołanie według KKK”; marzec 1996 – „Miłość jako odpowiedź Maryi na powołanie”; „Soteriologia miłości według Jana Pawła II”; wrzesień 1997 – „Jezus Chrystus wczoraj i dziś – ten sam także na wieki”; październik 1997 – „Jezus dla Ojca, Jezus dla ludzi”; luty 1998 – „Duch Święty w życiu chrześcijańskim”; „Jezus Chrystus – Jedyny Zbawiciel świata, wczoraj i dziś i na wieki – I”; „Jezus Chrystus – Jedyny Zbawiciel świata, wczoraj i dziś i na wieki – II”; 1999 – „Bóg Ojciec – Rok Boga Ojca”; „Jezus Chrystus wzorem przeżywania Roku Boga Ojca”; wrzesień 1999 – „Jezus i Samarytanka”; marzec 2000 – „Tajemnica Wcielenia a życie konsekrowane”; lipiec 2000 – „Obdarowani w Chrystusie – medytacja jubileuszowa”; listopad 2000 – „II temat jubileuszowy”; grudzień 2000 – „Medytacja bożonarodzeniowa”; kwiecień 2001 – „Wielki Post Paschalna Duchowość Chrześcijanina”; grudzień 2001 – „Kontynuacja kontemplacji oblicza Jezusa Chrystusa (Adwent)”; luty 2002 – „Osiem błogosławieństw”; kwiecień 2002 – „Twoim Zmartwychwstaniem żyję”; czerwiec

²²⁴ Są to homilie przepisane i zredagowane do użytku wewnętrznego sióstr karmelitanek. Tematy zostały przedstawione w porządku chronologicznym. Przez niedokładność archiwisty przy niektórych tematach brak jest daty, czyli miesiąca i roku.

2002 – „*Lectio divina* na temat Mt 5, 13-16 (zadanie uczniów)”; wrzesień 2002 – „Przesłanie Ojca świętego z ostatniej pielgrzymki „Bóg bogaty w miłosierdzie”; wrzesień 2002 – „*Lectio divina* na temat Mt 21, 28-32”; wrzesień 2003 – „*Ecclesia in Europa* – adhortacja posynodalna”²²⁵; wrzesień 2004 – „Szukanie oblicza Boga”; listopad 2004 – „Rozważanie Adwentowe: Syn Człowieczy przyjdzie”; marzec 2005 – „Krzyż w życiu chrześcijańskim”; wrzesień 2005 – „Eucharystia Sakramentem Paschy”; listopad 2005 – „Adwent – Przyjście Syna Człowieczego w chwale, jak na to przyjście się przygotować”; „Biblijna teologia charyzmatów”; „Kryteria prawdziwości charyzmatów”; „Charyzmat mówienia językami”, adwent 2006 – „Duch Święty w życiu Maryi”; wrzesień 2007 – „Maryja, jako nauczycielka modlitwy kontemplacyjnej”; marzec 2008 – „I Prefacja Adwentowa”.

Siostry użyły także nagrane dwie homilie „o powołaniu” i „o strachu” oraz sześć nagranych konferencji, które zostały wygłoszone przez ks. Kudasiewicza w ich domu zakonnym²²⁶. Są to następujące konferencje: luty 2007 – „Matka Jezusa wierna prawu Pana” (audio); marzec 2007 – „Krzyż w życiu osoby konsekrowanej”; maj 2007 – „Maryja w życiu i duchowości osoby konsekrowanej” (audio); listopad 2008 – „Św. Paweł Apostoł” (audio); marzec 2009 – „Udział w kenozie Chrystusa według św. Pawła” (audio); maj 2009 – „I Niedziela Biblijna (3 niedziela wielkanocna)” (audio); grudzień 2009 – „*Lectio divina* Hbr 2, 17-18, Kapłaństwo Chrystusa” (audio); maj 2011 – „Refleksje nad *Tertio milenio ineunte* w klimacie beatyfikacji Jana Pawła II” (audio).

3.1.2.2. Członkowie ruchów formacyjnych i stowarzyszeń katolickich

Ksiądz Józef Kudasiewicz był znanym i cenionym rekolekjonistą. Liderzy wspólnot, zapraszali go, ponieważ byli pewni, że wówczas rekolekcje czy dni skupienia będą dla uczestników owocne i udane. Jego przepowiadanie przyciągało liczną grupę słuchaczy. Kapłan kielecki uczestniczył w spotkaniach modlitew-

²²⁵ Por. J. Kudasiewicz, *Pierwsza i nowa ewangelizacja według adhortacji „Ecclesia in Europa”*, [w:] *Opoka Kościoła Chrystusowego. Bibliści KUL w 25. rocznicę pontyfikatu Jana Pawła II*, Lublin 2004, s. 163-178.

²²⁶ Zob. ASKB.

nych, nie były to jednak długie pobyty. Zwykle wygłaszał homilię na mszy św. lub konferencje na dniu skupienia, wieczorem zaś rozmawiał z adresatami czy bliskimi osobami, a po przenocowaniu wyjeżdżał.

Dzięki uprzejmości archiwum Ogniska Miłości w Kaliszanach, dysponujemy nagraniami 8 konferencji i 3 homilii wygłoszonych w czasie rekolekcji wielkopostnych z 2005 roku²²⁷. W ich trakcie uczestnicy wraz z prowadzącym kontemplowali, wpatrywali się w zbawcze misteria przez słowo – Pisma Świętego – i przez obraz – ikony.

Przy okazji przebywania w domach zakonnych jak i domach oazowych czy ogniskach miłości profesor KUL-u odpoczywał i medytował, nabierając sił do kolejnych działań.

3.1.2.3. Uczestnicy duszpasterstwa młodzieżowego KUL

W książce „Kontemplacja Chrystusa – ikony miłosiernego Ojca” ks. Józef Kudasiewicz opowiada o następującym wydarzeniu: „W święto Niepokalanego Poczęcia NMP odprawiałem o godz. 19 Mszę św. w kościele akademickim KUL. Mówiłem o Duchu Świętym w życiu Maryi. (...) Po Mszy św. podano mi kartkę z krótkimi ogłoszeniami: „Pracownik administracyjny KUL jest w szpitalu i potrzebna jest dla niego krew, szczegółowe wiadomości w zakrystii”. Dodałem (...) od siebie: „Dzisiaj również jak widzimy – istnieje zapotrzebowanie na owoce Ducha Świętego, na miłość i dobroć. Byłem zaskoczony i zaszokowany, gdy po Mszy św. zastałem zakrystię pełną ludzi. (...) Po raz pierwszy doświadczyłem czegoś takiego w moim długim życiu kapłańskim. Odczytałem to jako działanie Ducha Świętego, który tchnie kędy chce”²²⁸.

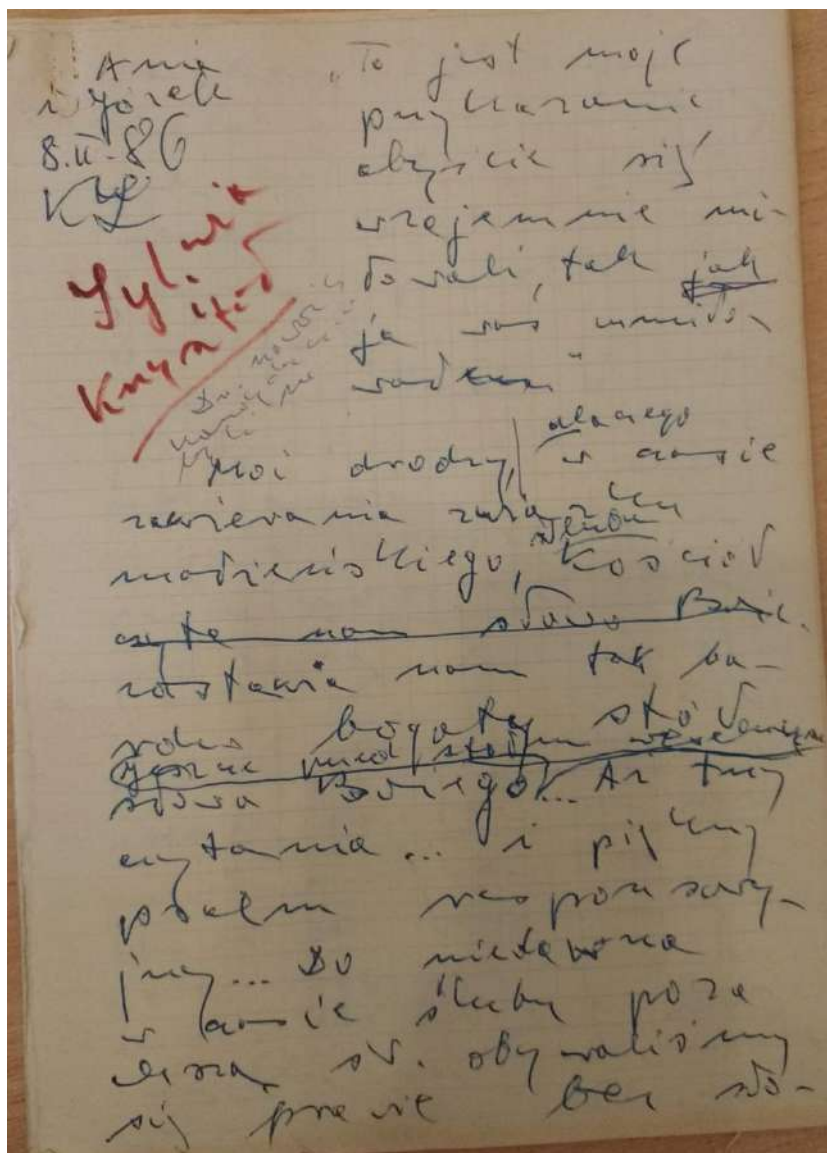
W trakcie pracy duszpasterskiej z młodzieżą, zdarzało się, że ksiądz profesor był zapraszany na uroczystości ślubne, podczas których przewodniczył we mszy św. z obrzędami udzielenia sakramentu małżeństwa. Z tych wydarzeń zachował się rękopis homilii z odnotowanymi na marginesie imionami nowożeń-

²²⁷ Zob. ADOM.

²²⁸ J. Kudasiewicz, H. Witczyk, *Kontemplacja Chrystusa - ikony miłosiernego Ojca. Medytacje biblijno-kerygmacyjne*, Kielce 2002, s. 83.

ców. Zapiski skierowane były do dwóch par nowożeńców: Ani i Józka z 8 lutego 1986 roku oraz Sylwii i Krzysztofa 25 czerwca 1988 roku.

Fot. 10. Rękopis homilii ślubnej ks. Józefa Kudasiewicza.

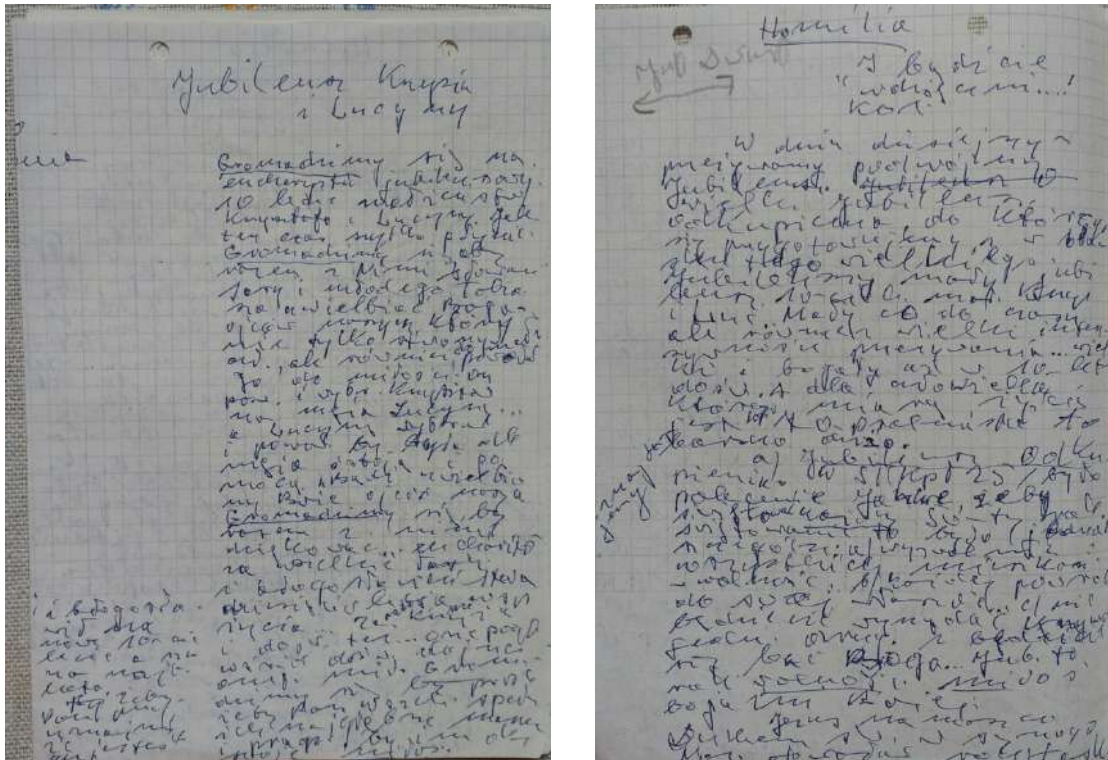

Źródło: APrZW

Oprócz uroczystości ślubnych J. Kudasiewicz odprawiał też msze jubileuszowe, na których najczęściej był głównym celebransem i wygłaszał homilie. Namacalnym dowodem jest rękopis homilii i wprowadzenia do mszy św. z okazji jubileuszu 10-lecia zawarcia sakramentu małżeństwa Krzysztofa i Lucyny.

Nie ma na nim daty, ale homilia zaczyna się od wzmianki o obchodach Jubileuszu Odkupienia, dlatego wiadomo, że był to rok 1983²²⁹.

Fot. 11. Rękopis homilii ks. Józefa Kudasiewicza na uroczystość jubileuszu małżeńskiego.

Źródło: APrZW

Ksiądz Józef Kudasiewicz regularnie odwiedzał rodzinną parafię w Kijach. Jako kapłan brał również udział w uroczystościach rodzinnych. Przewodził liturgii mszy św. i wygłaszał homilie, na przykład w czasie obrzędu sakramentu małżeństwa swego bratanka czy w czasie pierwszej komunii świętej córki tegoż bratanka oraz innych dzieci z parafii. Głosił też homilie w czasie uroczystości, które były związane z wydarzeniami historycznymi Kij i Pińczowa²³⁰.

²²⁹ Od 25 marca 1983 rozpoczął się Rok Odkupienia jako nadzwyczajny jubileusz Kościoła; por. Jan Paweł II, *Homilia w czasie Mszy św. odprawianej w Katedrze w czasie II pielgrzymki do Ojczyzny*, Warszawa 1983 rok.

²³⁰ Informacje na temat parafii Pińczów i Kije zostały umieszczone w pierwszym rozdziale pracy.

3.2. Dominujące tematy przepowiadania

Biblia była dla J. Kudasiewicza źródłem przepowiadania. Stąd myśl przewodnia i tematy eksponują prawdy zawarte na kartach Świętej Księgi. Poruszane zagadnienia ukazują naukowe zainteresowania autora, ponieważ omawiana przez niego problematyka dotyczy: Królestwa Bożego, miłosierdzia Bożego, odkupienia przez Krzyż, Ducha Świętego, Matki Odkupiciela oraz rodziny.

3.2.1. Królestwo Boże

Jednym z głównych tematów przepowiadania J. Kudasiewicza było Królestwo Boże. Wzięło się ono z przesłania Dobrej Nowiny głoszonej przez Jezusa, ponieważ zasadniczym tematem wypowiedzi Jezusa było orędzie o królewskim panowaniu Boga (*basileia tou theu*). Może to potwierdzić informacja statystyczna: fraza „Królestwo Boże” pojawia się w Nowym Testamencie 122 razy, z tego ogółem 99 razy w trzech Ewangeliach synoptycznych, z czego 90 razy pojawia się jako słowa Jezusa. Idea, że Bóg ma królować w życiu osobistym i społecznym Izraelitów, że ma w ich codzienności zajmować to samo miejsce, jakie w innych narodach zajmowali królowie, nie była nowa w czasach Jezusa. Miała swe głębokie korzenie w Starym Testamencie. Hebrajskie słowo *malkut* oznaczało dla ludzi Wschodu rzeczywistą zdolność rządzenia, funkcję królewskiego i realnego panowania. Nie rozumiano go w sposób abstrakcyjny, lecz zawsze jako coś dynamicznego, coś co się przejawia w konkretach²³¹. Zatem mówiąc o Królestwie Bożym, Jezus głosi po prostu samego Boga – Boga żywego, który może w konkretny sposób działać w świecie i historii, a w tamtym czasie działał przez osobę Jezusa. Do słuchaczy płynie więc mocny komunikat: Bóg istnieje i jest Bogiem, który interesuje się człowiekiem, kocha go, chce go zbawić i wejść z nim w niezwykłą zażyłość, pełną miłości i ufności. Nadszedł czas, kiedy w sposób doskonalszy niż dotychczas, ukazuje się w historii jako jej Pan i żywy

²³¹ Por. J. Kudasiewicz, *Ewangelie synoptyczne dzisiaj*, Warszawa, 1986, s. 295-317.

Bóg. To, co widzieli Apostołowie i uczniowie, to obecność samego Boga, który przyszedł zwyciężać zło i przemienić świat swoją miłością²³².

3.2.2. Miłosierdzie Boże

Praca J. Kudasiewicza pod tytułem: „Miłosierdzia chcę a nie ofiary (Oz 6, 6; Mt 9,13; 12, 7)”, jest wszechstronną i pogłębioną analizą dwóch cytatów proroka Ozeasza znajdujących się w ewangelii Mateusza²³³. Artykuł i osiem homilii o miłosierdziu znalazły się w pomocach duszpasterskich przygotowujących wiernych do pielgrzymki Ojca Świętego Jana Pawła II w 2002 roku²³⁴. Materiały, jakie zostały zaproponowane w tej książce, koncentrują się na wierze w miłosierdzie Boga i na właściwym jego kulcie. Słowo Boże, modlitwa, nauczanie papieskie, homilie miały za treść miłosierdzie, miłość i przebaczenie. Autorzy publikacji chcą wprowadzić czytelników w głębsze rozumienie teologii miłosierdzia. Kudasiewicz w biblijnym zarysie tego tematu przybliżył Ojca Miłosierdzia i Jezusa Chrystusa, który jest ikoną miłosiernego Ojca. Stąd mamy naśladować miłosiernego Ojca i dlatego też mamy za zadanie Go naśladować. Przeprowadzoną egzegezę Kudasiewicz zaproponował w homiliach pod następującymi tytułami: „Miłosierdzie Ojca”, „Miłosierdzie w Tajemnicy Wcielenia”, „Miłosierdzie w Tajemnicy Paschalnej”, „Przebaczenie jako znak miłosierdzia Bożego”, „Sakrament Pokuty – sakramentem miłosierdzia Bożego”, „Eucharystia jako dowód miłosierdzia Bożego”, „Jezus jako dowód miłosierdzia Bożego”, „Jezus – Miłosierny Samarytanin”, „Matka Miłosierdzia”, „Sąd i miłosierdzie Boże”.

²³² Por. J. Kudasiewicz, H. Witczyk, *Rok Boga Ojca*, Kielce 1999; por. J. Kudasiewicz, *Jezus Chrystus Pośrednikiem objawienia*, „Ateneum Kapłńskie” 84(1992), s. 432-447.

²³³ Por. J. Kudasiewicz, *Miłosierdzia chcę a nie ofiary (Oz 6,6; Mt 9,13; 12,7)*. [w:] *Powołanie człowieka*, t. 4, Poznań 1975, s. 123-143; por. tenże, *Ewangelie synoptyczne dzisiaj*, dz. cyt., s. 318-335.

²³⁴ Por. J. Kudasiewicz, J. Jagielka, T. Rusiecki, *Jan Paweł II Pielgrzymka Miłosierdzia do Ojczyzny*, Kielce 2002; por. Jan Paweł II, *Encyklika o Miłosierdziu Bożym „Dives in misericordia”*, z dnia 30 listopada 1980, Wrocław 1996.

3.2.3. Odkupienie przez krzyż

Ważne miejsce w głoszeniu J. Kudasiewicza zajmował temat krzyża²³⁵. Krzyż odkrywa tajemnicę planów Bożych i wyjaśnia konieczność posłuszeństwa woli Ojca (Mt 16, 21). Biblijna teologia krzyża uczy nas, że krzyż był zgorszeniem dla Żydów i głupstwem dla Greków. Nawet uczniowie Jezusa początkowo nie byli w stanie pojąć krzyża. Jezus wychowywał ich do zrozumienia krzyża. Tak jest do dziś. Krzyż dla wielu jest zgorszeniem lub głupstwem²³⁶. Wielu chrześcijan nie rozumie sensu krzyża. Chrystus jednak wszystkich bez wyjątku wezwał do „niesienia krzyża”²³⁷. Świadomość tego wezwania przygotowuje na godzinę cierpienia.

Biblijna prawda o krzyżu łączy ściśle krzyż z Jezusem, ze zbawieniem i chwałą. Chrystus pierwszy wziął krzyż, umarł na nim, wysłużył nam łaskę. Dzięki niej możemy podołać w dźwiganiu własnego. Ścisłe łączenie krzyża z chwałą chroni od cierpiętnictwa. Nie jest on bowiem celem samym w sobie. Krzyż jest drogą do chwały²³⁸.

Droga krzyżowa dla kogoś obdarzonego łaską i Duchem mocy jest możliwa do zrealizowania, jest wprowadzeniem w pełnię chrześcijaństwa. Dokonuje się to w zdrowej ascezie chrześcijańskiej: przez wyrzeczenia, znoszenie cierpień, małe ofiary (nieraz nawet z rzeczy dozwolonych: papierosy, alkohol, telewizja i tym podobnie). To wszystko jest codziennym umieraniem i noszeniem w sobie konania Jezusa²³⁹.

Nauką krzyża jest pełne uczestnictwo w eucharystii. Chrystus umiera dla nas i dla naszego zbawienia, a zmartwychwstając, przywraca nam życie. Krzyż rozumie dopiero w blasku zmartwychwstania. Chrystus, wzywając nas do niesie-

²³⁵ Por. J. Kudasiewicz, *Logos i etos krzyża*, Warszawa 1980, s. 1; publikacja służyła jako pomoc w przygotowaniu do ogólnonarodowej adoracji i intronizacji krzyża w rodzinach polskich; por. tenże, *Droga krzyżowa Maryi*, [w:] *Przez krzyż do chwały. Medytacje, kazania, nabożeństwa pasyjne*, red. J. Nowak, Kielce 2000, s. 9-29; por. tenże, *Zbawienie przyszło przez krzyż*, tamże, s. 130-142; tenże, *Bóg przebacza grzech*, tamże, s. 214-228; por. tenże, *Spotkanie z Jezusem w Tajemnicy Paschalnej. Medytacje biblijno-liturgiczne*, Kielce 2003.

²³⁶ Por. tenże, *Logos i etos krzyża*, dz. cyt., s. 5-8.

²³⁷ Por. tamże, s. 10.

²³⁸ Por. tamże, s. 9.

²³⁹ Por. tamże, s. 11-13.

nia krzyża, daje nam równocześnie pokarm mocnych, czyli eucharystię – owoc zbawczy krzyża²⁴⁰.

3.2.4. Duch Święty

Zasadniczym tematem przepowiadania dla ks. Józefa Kudasiewicza była osoba Ducha Świętego. Celem nauczania o Duchu Świętym jest wejście w relację z Nim, ponieważ On uobecnia zbawienie. Przepowiadanie o Duchu Świętym odsłania misterium Chrystusa w słowie Bożym i uobecnia je w celebracji liturgicznej oraz odtwarza to misterium w życiu wierzących. Dzieje się tak, kiedy stają się oni dojrzałymi uczestnikami Paschy Pana. Temat Ducha Świętego Kudasiewicz poruszał często a wyniki swoich badań zwieńczył publikacją „Odkrywanie Ducha Świętego”²⁴¹. Przypominał w niej, że Bóg Ojciec może ukształtować w wiernych obraz swego syna tylko przez Ducha Świętego. Książka oprócz medytacji biblijnych zawiera ciekawą bibliografię, która podzielona jest na dwie części – dokumenty kościelne i opracowania autorskie. Tytuł książki został zaczerpnięty z listu apostolskiego „*Tertio millennio adveniente* Ojca Świętego Jana Pawła II”²⁴². Kudasiewicz przypomina, że świadectwa tekstów biblijnych o Duchu Świętym są źródłem wielkiej radości. Jezus Chrystus siedzący po prawicy Ojca jako wieczny Orant wstawia się za nami i wyprasza nam Ducha Prawdy i Jego dary. Modlitwa Jezusa jest skuteczna, podobnie jak w dzień Pięćdziesiątnicy. Ciągłe potrzebujemy przyzywania Ducha, bo jesteśmy słabi. Naszą radość potęguje zapowiedź Jezusa, który obiecał, że proszącym o Ducha Świętego Ojciec nie odmówi (Łk 11,13). Uprzywilejowanym miejscem, gdzie możemy doświadczyć Ducha, są natomiast sakramenty²⁴³.

²⁴⁰ Por. tamże, s. 15; por. H. Sławiński, *Przepowiadanie Chrystusowego krzyża*, Warszawa 1997.

²⁴¹ Por. J. Kudasiewicz, *Odkrywanie Ducha Świętego. Medytacje biblijne*, Kielce 1998.

²⁴² Por. Jan Paweł II, *List apostolski Tertio Millennio adveniente do biskupów, duchowieństwa i wiernych w związku z przygotowaniem Jubileuszu Roku 2000*, Poznań 1995.

²⁴³ Por. J. Kudasiewicz, *Odkrywanie Ducha Świętego*, dz. cyt. s. 382-383; por. tenże, *Duch Święty i Jego Dary*, Kraków 2008.

3.2.5. Matka Odkupiciela

W kręgu zainteresowań i tematów przepowiadania ks. prof. J. Kudasiewicza znalazła się tajemnica Matki Bożej. W swoich homiliach, kazaniach i konferencjach zachęcał do kontemplowania życia Jezusa syna Maryi. W sposób opisowy czy też bezpośredni przytaczał myśl „przez Maryję do Jezusa”. Swoje doświadczenia kaznodziejskie i badania naukowe z dziedziny mariologii biblicznej zaprezentował przede wszystkim w książce pod tytułem: „Matka Odkupiciela”²⁴⁴. Książka ta jest próbą odpowiedzi na pytanie: jak głosić tajemnicę Matki Bożej? Układ książki, ukazuje mariologię wyprowadzoną z Pisma Świętego. Wskazują na to biblijne tytuły poszczególnych części:

- 1) Pan z Tobą (Łk 1, 28);
- 2) I była tam Matka Jezusa (J 2, 1);
- 3) Duch Święty zstąpi na Ciebie (Łk 1, 35).

Kompozycja książki jest trynitarna i wskazuje na szczególny związek Maryi z Trójcą Świętą. Struktura mariologii biblicznej zaprezentowana przez Kudasiewicza objawia rolę Bogarodzicy w dziejach zbawienia i daje światło na głębsze rozumienie Jej szczególnej czci. Książka została przetłumaczona na język rosyjski i wydana w 2000 roku w Moskwie²⁴⁵.

Józef Kudasiewicz jako wybitny kaznodzieja pobożności maryjnej często był zapraszany na uroczystości liturgiczne związane z Matką Bożą. Jego wielkie zaangażowanie w przepowiadanie o Bogarodzicy odzwierciedla 21 homilii, 6 ka-

²⁴⁴ Por. także, *Matka Odkupiciela*, Kielce 1991; Według Kudasiewicza dwa wydarzenia przyczyniły się do powstania tej publikacji: *Rok Maryjny* (7.06.1987-15.08.1988) i zapowiadająca go encyklika *Redemptoris Mater* oraz czwarta pielgrzymka Jana Pawła II do ojczyzny, w czasie której odwiedził również Kościół Kielecki; por. D. Mastalska, *Biblijna droga pobożności maryjnej*. Z ks. Józefem Kudasiewiczem rozmawiała Danuta Mastalska, „*Salvatoris Mater*” 3(2001)2, s. 239-277. Warto też zwrócić uwagę na pozycje: J. Kudasiewicz, *Nowe tajemnice Różańca Świętego, teologia, kontemplacja, życie*, Ząbki 2002, oraz tenże, *Różaniec Dziewicy Maryi*, Kielce 2007; wyd. 2, Kielce 2010.

²⁴⁵ Por. tenże, *Oto Matka twoja. Biblijny katechizm maryjny*, Kielce 2007.

zań pasyjnych i 1 konferencja, które zostały opublikowane we „Współczesnej Ambonie”²⁴⁶.

3.2.6. Wspólnota rodzinna

Istotną myślą w przepowiadaniu Kudasiewicza była rodzina, ponieważ sprawy dotyczące rodziny nie były mu obce. Starał się wyjść z orędziem biblijnym do domów swych przyjaciół i znajomych. Zdaniem J. Kudasiewicza rodzina powinna być „silna Bogiem” i otwarta na Jego miłość²⁴⁷. Wzorem takiej otwartości była Święta Rodzina, która w swej pobożności uczestniczyła w pielgrzymkach do Jeruzalem i brała udział w liturgii świątynnej. Coroczna wieczerza paschalna z katechezą św. Józefa miały żywy oddźwięk w życiu Świętej Rodziny. W takiej atmosferze „Jezus czynił postępy w mądrości, w latach i w łasce u Boga i u ludzi” (Łk 2, 25). Oprócz zaangażowania się w zewnętrzne akty pobożności członkowie Świętej Rodziny wypełniali swoje powołanie i osobiście na nie odpowiadali. Tak się wyrażała głęboka więź z Bogiem: Jezusa, Maryi i Józefa²⁴⁸. Mówiąc o powołaniu do świętości w rodzinie, Kudasiewicz zachęca do naśladowania miłosiernego Ojca. „Człowiek miłosierny znosi drugich ludzi, a szczególnie przebacza im na wzór Boga. Dzięki takiej postawie wprowadza w codzienne życie pokój Chrystusowy (...) Wolą samego Boga jest również miłość i harmonia w rodzinie”²⁴⁹.

Kudasiewicz podkreśla w chrześcijańskiej koncepcji małżeństwa i rodziny szczególny wymiar przymierza zawieranego między Stwórcą a dwojgiem ludzi,

²⁴⁶ Por. tenże, *Maryja pośród modlącego się ludu* (homilia na święto Najświętszej Maryi Panny Matki Kościoła, 23 maja 1994), WA(1994)2, s. 39-43; por. tenże, *Niepokalana* (homilia na Uroczystość Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny), WA(2001)4, s. 102-107; por. tenże, *Polska Kana, 50-lecie Jasnogórskich Ślubów Narodu* (homilia na Uroczystość Najświętszej Maryi Panny Częstochowskiej, 26 sierpnia 2006), WA(2006)2, s. 155-160; por. tenże, *Trzeci maja: Maryi Królowej Polski, Maryja - Królową* (homilia okolicznościowa), WA(1984)3, s. 151-153.

²⁴⁷ Tenże, *Święta Rodzina Bogiem silna*, WA(2006)4, s. 142.

²⁴⁸ Tenże, *Święta Rodzina posłuszna Prawu Pana*, WA(1994)4, s. 133; por. tenże, *Bóg powołuje św. Józefa*, WA(2000)1, s. 175-179.

²⁴⁹ Tenże, *Święta Rodzina Bogiem silna*, dz. cyt., s. 142-147; por. T. Wielebski, *Dzień Pański w życiu katolików w Polsce*, „Warszawskie Studia Pastoralne” 10(2010), s. 105-146.

którzy przez sakrament małżeństwa wkraczają w tajemnicę samego Boga. To On otacza małżonków opieką, udziela im wsparcia i stale jest między nimi obecny. W zamian pragnie całkowitego zawierzenia Jego Bożej mądrości i ufności w to, że uzdolni ich do bycia jednością na wzór Trójcy Świętej. Bóg więc najpierw obdarza małżonków, a dopiero potem oczekuje wypełnienia złożonych Mu przyrzeczeń. Tak rozumiane małżeństwo chrześcijańskie winno być znakiem dla współczesnego, zagubionego świata²⁵⁰.

3.3. Typy przepowiadania

Po analizie homilii czy kazań Kudasiewicza można zauważyć, że forma była dla niego tak samo ważna jak treść. W praktyce przepowiadania J. Kudasiewicz stosuje następujące typy przepowiadania: homilie, kazania i konferencje.

3.3.1. Homilie

Istotnym elementem celebracji liturgicznej jest liturgia słowa, której integralnym elementem jest homilia. Ze względu na swój związek z liturgią „homilia ma swoje źródło w celebrowanym misterium, zajmuje miejsce między liturgią słowa a obrzędem liturgicznym, a jej szczególna funkcja jest mistagogia”²⁵¹. Ksiądz prof. Józef Kudasiewicz w pełni realizował się jako homilista, odnajdywał się w celebracji mszy świętej opisaney aktualnych dokumentów kościelnych²⁵². Podczas mszy świętej pełnił dwie funkcje – „sługi słowa” i „sługi sakramen-

²⁵⁰ Por. Rozprawa doktorska J. Kudasiewicza: *Geneza symboliki małżeństwa w eklezjologii św. Pawła*; por. tenże, *Mężowie miłujcie żony wasze, jak Chrystus umiłował Kościół (Ef 5, 25-33)*, „Vox Patrum” z. 8-9, Lublin 1985, s. 81-88; por. J. Kudasiewicz, opis do książki: Z. Kiernikowski, *Dwoje jednym ciałem w Chrystusie*, Warszawa, 2015; por. H. Sławiński, *Wychowanie w rodzinie do słuchania słowa Bożego*, RBL 1(2009), s. 39-51.

²⁵¹ H. Sławiński, *Przepowiadanie słowa Bożego...*, dz. cyt., s. 61.

²⁵² Por. H. Sławiński, *Homilia w zgromadzeniu liturgicznym. Recepcja*, dz. cyt. s. 7-70. Autor w pierwszej, interesującej nas części, z wnikliwością opracowuje dokumenty Kościoła powszechnego na temat homilii od Soboru Watykańskiego II. Oprócz dokumentów soborowych jak: *Dei verbum* 24, *Sacrosanctum concilium* 35 i 52, ukazana jest też myśl na temat homilii papieży: Pawła VI, Jana Pawła II, Benedykta XVI i Franciszka. Przedstawione są też dokumenty Kurii Rzymskiej na temat homilii: homilia w instrukcjach o należyтым wykonywaniu konstytucji o liturgii; homilia we wprowadzeniu do mszału i lekcjonarza; homilia w dokumentach

tu”. Jako kapłan umiał dobrze sprawować Świętą Ofiarę „łamania chleba” i umiał „łamać wiernym chleb słowa Bożego”. W swej posłudze nie był połowiczny, wierny święceniom kapłańskim, w czasie których złożył na ręce biskupa obietnicę, że chce pobożnie i z wiarą odprawiać misteria Chrystusa, godnie i mądrze spełniać posługę słowa, głosić Ewangelię, coraz ściślej jednoczyć się z Chrystusem i z Nim samego siebie poświęcać Bogu na zbawienie ludzi, lojalnie wypełniał swoje zadanie²⁵³.

Kudasiewicz jako wykładowca teologii biblijnej, a zarazem homilista pociągał za sobą studentów – kapłanów. Na praktycznych zajęciach wspólnie tworzyli homilie, a potem już przygotowane on sam czy jego uczniowie wygłaszali w celebracji liturgicznej. Zdarzało się, że niektóre z nich zostały opracowane i zredagowane wychodziły drukiem, na przykład w kwartalniku homiletycznym „Współczesna Ambona”. Niestety mimo intensywnych poszukiwań, dysponujemy tylko czterema archiwalnymi nagraniami homilii ks. Kudasiewicza.

Analiza homilii ks. Kudasiwczca w kwartalniku „Współczesna Ambona”, wykazuje, że jego praktyka przepowiadania była poświęcona całemu rokowi liturgicznemu. Homilie synchronizowane były z uroczystościami i świętami oraz niedzielami poszczególnych okresów liturgicznych²⁵⁴.

W Kościele rzymskokatolickim rok liturgiczny rozpoczyna się w pierwszą niedzielę Adwentu, która wypada między 27 listopada a 3 grudnia. W okresie Adwentu, wierni przygotowują się nie tylko do obchodów Bożego Narodzenia, ale również do paruzji, czyli ponownego przyjścia Jezusa Chrystusa. Tę tematykę porusza wybitny teolog w trzech homiliach: „Jezus Chrystus – Synem Najwyższego” (z 4 niedzieli adwentu z roku 1996), „Powołani do wspólnoty z Jezusem Chrystusem” (z 1 niedzieli adwentu z roku 2008) oraz „Jan Chrzciciel wzywa do nawrócenia” (z 2 niedzieli adwentu z roku 2010).

dotyczących misterium eucharystii; homilia w dokumentach dotyczących posług w Kościele; homilia w dokumentach o celebracjach dla grup specjalnych i homilia w innych dokumentach Kurii Rzymskiej.

²⁵³ Por. S. Dyk, *Homilia - droga do żywego poznania misterium Chrystusa*, Kielce 2016.

²⁵⁴ Por. tenże, *Co głosić aby wierzyli? Studium homiletyczne lekcjonarza mszalnego*, Lublin 2013. Monografia odkrywa w zawartą w Lekcjonarzu pedagogię, z jaką Kościół interpretuje słowo Boże w ciągu roku liturgicznego.

Okres Bożego Narodzenia trwa od I nieszporów Uroczystości Narodzenia Pańskiego, czyli od mszy świętej odprawianej 24 grudnia w godzinach wieczornych, do II nieszporów niedzieli Chrztu Pańskiego, to jest do pierwszej niedzieli, która wypada po Uroczystości Objawienia Pańskiego (6 stycznia). Kapłan kielecki na ten okres zaproponował w WA 14 homilii. Pięć z nich na Uroczystość Narodzenia Pańskiego 25 grudnia: „Drogi wasze nie są drogami moimi” (do młodzieży 1985), „Noc paradoksów Uroczystości Narodzenia Pańskiego” (1994), „Ukazała się łaska Boga” (msza w nocy z 1998), „Dziś się narodził Chrystus Pan, Zbawiciel” (2000), „Oto twój Zbawca przychodzi – Iz 62,11” (2008). Na Niedzielę Świętej Rodziny powstały cztery homilie: „Świętej Rodziny Jezusa, Maryi i Józefa” (1985), „Święta Rodzina szuka zagubionego Jezusa” (1991), „Święta Rodzina posłuszna prawu Pana” (1999), „Święta Rodzina Bogiem silna” (2006). Na święto św. Szczepana, pierwszego męczennika powstała jedna homilia: „Odpowiedź człowieka na przyjście Pana” (1988). Z kolei na Uroczystość Objawienia Pańskiego zredagowano dwie homilie: „Postawy ludzi wobec Nowonarodzonego Mesjasza” (1988), „Droga Mędrców do Maryi” (2007). Oktawę Bożego Narodzenia kończy Niedziela Chrztu Pańskiego, na którą powstała jedna homilia: „Chrzest pański” (1999).

Okres Wielkiego Postu rozpoczyna się w Środę Popielcową i kończy się w Wielki Czwartek tuż przed wieczorną Mszą Wieczerzy Pańskiej. W kwartalniku „Współczesna Ambona” odnajdujemy na ten okres 9 homilii, ks. Kudasiewicza. Jedną na Środę Popielcową pod tytułem: „Nawracajcie się i wiercie w ewangelię” (2008). Pięć homilii na Niedzielę Wielkiego Postu: „Program Jezusa na Wielki Post” (1 niedziela, 1991), „Nawrócenie” (1 niedziela, 1995), „Trzy kuszenia” (1 niedziela, 2005), „Przemienienie u początku Drogi Krzyżowej” (2 niedziela, 1990), „Kult Ojca w Duchu i prawdzie” (3 niedziela, 1996) oraz trzy homilie na Niedzielę Palmową: „Męka Jezusa Chrystusa według św. Marka” (2003), „Męka Jezusa walką z mocami zła” (2004), „Męka i śmierć Niewinnego” (2005).

Okres Świętego Triduum Paschalnego zaczyna się od Mszy Wieczerzy Pańskiej sprawowanej w Wielki Czwartek w godzinach wieczornych, obejmuje Wielki Piątek i kończy się w Wielką Sobotę. We „Współczesnej Ambonie” jest

9 homilii księdza profesora, dwie na Wielki Czwartek: „Chrystus naszą Paschą” (1986), „Pascha Jezusa objawieniem miłości” (2003). Następnie dwie na Wielki Piątek: „Ukrzyżowanie Pana Jezusa” (1986), „Jako nasza Pascha ofiarowany jest Chrystus” (2003). Na Wigilie Paschalną jest jedna homilia: „Chrzest zobowiązuje” (1984)²⁵⁵.

Okres Wielkanocny obejmuje 50 dni, które trwają od Niedzieli Zmartwychwstania Pańskiego (Wielkanocy) do Uroczystości Zesłania Ducha Świętego, tak zwanej Pięćdziesiątnicy. Oba te święta należą do świąt ruchomych, Wielkanoc obchodzona jest zawsze w pierwszą niedzielę po wiosennej pełni księżyca. Na ten okres ks. J. Kudasiewicz skomponował 15 homilii. Na Niedzielę Zmartwychwstania Pańskiego cztery: „Spotkanie ze Zmartwychwstałym Panem” (1984), „Zmartwychwstanie Pana Jezusa” (1986), „Wiara i rozum” (1987), „Radość paschalna” (2003); na Poniedziałek Wielkanocny: „Co jest twoim wielkim zmartwychwstaniem” (1989); na niedziele okresu wielkanocnego cztery homilie: „Błogosławieni, którzy nie widzieli, a uwierzyli” (2 niedziela, 1990), „Obietnica Parakleta – Ducha Prawdy” (6 niedziela, 2005), „Co to znaczy być miłosiernym” (2 niedziela, 2006), „Trzy filary jedności kościoła komunii” (2 niedziela, 2011); na Wniebowstąpienie Pańskie jedną homilię: „Polska potrzebuje nowej ewangelizacji” (1988); na Niedzielę Zesłania Ducha Świętego profesor KUL-u napisał pięć homilii: „Zesłanie ducha świętego” (do młodzieży, 1985), „Chrzest naszą Pięćdziesiątnicą” (1986), „Jezus daje Ducha Świętego” (1998), „Zesłanie Ducha Świętego wypełnieniem obietnicy Jezusa – Dz 2,1-47” (2001), „Duch Święty w życiu chrześcijańskim” (2006).

Po okresie Wielkanocy następuje w ciągu roku liturgicznego okres zwykły, który liczy trzydzieści trzy lub trzydzieści cztery tygodnie. Najważniejsze w tym okresie jest właściwe celebrowanie misterium Chrystusa w każdą niedzielę, dlatego jest on mocno ukierunkowany na osobę Jezusa Chrystusa. Wybitny teolog napisał 32 homilie właśnie na okres zwykły²⁵⁶. Warto zauważyć, że na 16 niedziele zwykłą ks. J. Kudasiewicz skomponował aż pięć homilii: „Modlitwa

²⁵⁵ Por. S. Czerwik, J. Kudasiewicz, H. Witczyk, *Święte Triduum Paschalne. Komentarze biblijno-liturgiczne i medytacje*, Kielce 2001.

²⁵⁶ W WA brakuje homilii na 4, 7, 9, 10, 15, 18, 22, 24, 25, 29, 33 niedzielę zwykłą.

i działanie” (1989), „Jezus naszym pojednaniem i pokojem” (1997), „Rola kobiety w Kościele” (1998), „Ewangeliczny radykalizm” (2009), „Chwast w pszenicy” (2011).

Oblicze Chrystusa, jakie ukazuje nam liturgia, to najczęściej oblicze Jezusa – Sługi Pańskiego z okresu paschalnego oraz oblicze Wcielonego Słowa Bożego z okresu Bożego Narodzenia. Jednak poza tymi wielkimi okresami liturgicznymi w kalendarzu rzymskim można znaleźć także pewną grupę uroczystości, należących do tak zwanych Uroczystości Pańskich w okresie zwykłym. W kwartalniku homiletycznym „Współczesna Ambona” odnajdujemy 8 homilii kapłana kieleckiego związanych z tymi uroczystościami. Dotyczą one: Uroczystości Najświętszej Trójcy dla której są cztery homilie: „Być chrześcijaninem” (1985), „Chwała Ojcu i Synowi i Duchowi Świętemu” (1986), „Chrzest w imię Trójcy Przenajświętszej” (1995), „Dary miłosiernego Boga” (1999). Dla pozostałych uroczystości, mianowicie: Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa, znajdujemy jedną homilię: „Eucharystia pokarmem ludu Bożego” (2008); na uroczystość Najświętszego Serca Pana Jezusa: „Znaczenie kultu Najświętszego Serca Jezusa” (1996), a na uroczystość Jezusa Chrystusa Króla Wszechświata: „Droga na spotkanie z Chrystusem Królem w chwale” (1987), „Przyjdź Królestwo Twoje” (2005).

Ksiądz J. Kudasiewicz tworzył też homilie na msze własne o świętych. We „Współczesnej Ambonie” odnajdujemy 22 homilie na takie okazje. Dotyczą one świętych apostołów Piotra i Pawła, św. Józefa, św. Faustyny Kowalskiej. Szczególne miejsce w przepowiadaniu cenionego rekolekcjonisty zajmowała Matka Boża, choć nie ma homilii na Uroczystość Świętej Bożej Rodzicielki Maryi (1 stycznia). Jednak w trosce o właściwe zrozumienie dogmatu o Wniebowzięciu Najświętszej Maryi Panny, Kudasiewicz skomponował aż pięć homilii na tę okazję: „Wniebowzięcie Matki Bożej” (do młodzieży, 1985), „Matka Kościoła” (1987), „Wniebowzięcie – chrystofanią Maryi” (1990), „Maryjny drogowskaz do nieba” (2005), „Dróżki Maryi do chwały nieba” (2011).

Kwartalnik „Współczesna Ambona” zawiera 108 homilii autorstwa ks. Józefa Kudasiewicza. Wyjaśniają one fragmenty Pisma Świętego w okresach roku

liturgicznego. Stanowią pokarm konieczny do podtrzymywania chrześcijańskiego życia. Przedstawiają misteria Chrystusa i uwzględniają potrzeby słuchaczy.

3.3.2. Kazania

Do zadań kaznodziei należy głoszenie słowa Bożego i zawartych w nim prawd objawionych. Przedmiotem kazania są zwykle prawdy wiary a jego temat jest z założenia rozwinięciem tekstu Pisma Świętego²⁵⁷.

„Kazanie jest jedną z form kościelnej posługi słowa, ale różną od homilii. W odróżnieniu od niej kazanie jest głoszone poza kontekstem liturgicznym, na przykład w trakcie różnych nabożeństw ludowych. Ponadto nie jest ono zastrzeżone dla osoby wyświęconej. To znaczy, że również osoby świeckie, mając „misję kanoniczną”, czyli upoważnienie od odpowiedniej władzy kościelnej, mogą głosić kazania”²⁵⁸.

Kazania ks. J. Kudasiewicza są wydarzeniem zbawczym. Ukazują jedność Bożego misterium i Bożego zamysłu zbawienia, a także centralne miejsce Jezusa Chrystusa, Jednorodzonego Syna Bożego, który został posłany przez Ojca i za sprawą Ducha Świętego stał się człowiekiem w łonie Najświętszej Dziewicy Maryi, by być naszym Zbawicielem. Nasz kaznodzieja przedstawiał Chrystusa, który umarł i zmartwychwstał, i który jest zawsze obecny w swoim Kościele, zwłaszcza w sakramentach; jest źródłem wiary, wzorem chrześcijańskiego postępowania, Nauczycielem naszej modlitwy²⁵⁹. Jest to przepowiadanie wiążące się z tematem nabożeństw, rekolekcji i misjami ludowymi²⁶⁰.

3.3.2.1. Kazania pasyjne

Kazania pasyjne to cykl sześciu rozważań o męce i śmierci Chrystusa, wygłaszanych najczęściej w czasie trwania nabożeństw Gorzkich Żali. Gorzkie

²⁵⁷ Por. J. Twardy, *Pojęcie kazania i jego rodzaje w świetle polskich podręczników homiletyki XIX i pierwszej połowy XX wieku*, [w:] *Fenomen kazania*, red. W. Przyczyna, Kraków 1994, s. 30.

²⁵⁸ H. Sławiński, *Homilia w zgromadzeniu liturgicznym. Recepcja*, dz. cyt. s. 92.

²⁵⁹ Por. W. Przyczyna, *Jak głosić prawdy wiary*, [w:] *Prawdy wiary w przepowiadaniu*, red. W. Przyczyna, Kraków 2012, s. 7-17.

²⁶⁰ Por. B. Migut, A. Lewek, *Kazanie*, [w:] EK, t. 8, Lublin 2000, s. 1265-1268.

Żale to popularne w Polsce nabożeństwo pasyjne, połączone z wystawieniem Najświętszego Sakramentu i, wspomnianym wyżej, kazaniem pasyjnym. Pochodzi ono z początków XVIII wieku – po raz pierwszy odprawiono je w 1707 roku. Jego tekst zachował oryginalne, staropolskie brzmienie²⁶¹ i współcześnie wielu ludzi ceni sobie tę formę modlitwy. Gorzkie Żale są znakiem autentycznej troski o głębsze życie religijne.

Tematyka podejmowana w kazaniach pasyjnych wiąże się ściśle z rozważaniami tajemnic cierpienia i śmierci Jezusa. Kazania pasyjne stanowią jedną z form przepowiadania dla dorosłych, dlatego kaznodzieja musi zaplanować sześć kazań na jeden temat. Ważnym elementem konstrukcyjnym jest prowadzenie słuchaczy stopniowo – niedziela po niedzieli – do coraz wyższego stopnia przeżywania. O tematyce serii kazań decyduje sam głosiciel²⁶². A jednym z głównych tematów kazań pasyjnych ks. J. Kudasiewicza jest „Droga krzyżowa Maryi”. Odsłania go w następujących sześciu kazaniach: 1. „Żłobek zapowiedzią krzyża”; 2. „Jezus znakiem sprzeciwu”; 3. „Duszę Maryi przeniknie miecz”; 4. „... z bólem serca szukaliśmy Ciebie” (Łk 2, 48); 5. „Stała Matka Boleściwa”; 6. „Oto Matka Twoja” (J 19, 27). Tak ujęta tematyka pozwala odkryć wartość ludzkiego trudu w życiu Mistrza z Nazaretu i Jego Matki. Ukazuje sposób, w jaki należy dobrowolnie podejmować bolesne doświadczenia, jakich nie szczędzi nam życie²⁶³.

Rozważania pasyjne w dużej części są kaznodziejskim komentarzem do ewangelicznych opisów męki Chrystusa. Z racji tego mogą być pomocą dla wszystkich czytających Pismo Święte. Komentarz taki bowiem ułatwia dostrzeżenie aktualności wydarzeń Wielkiego Tygodnia, nie tylko z punktu widzenia dzieła odkupienia, ale i z naśladowania Chrystusa cierpiącego. J. Kudasiewicz uczył o krzyżu i głosił, że „Zbawienie przyszło przez krzyż”²⁶⁴.

²⁶¹ Por. E. Staniek, *Kazania pasyjne*, Kraków 2003, s. 5-11.

²⁶² Por. H. Sławiński, *Geneza, kontekst i tematyka kazań pasyjnych*, „Polonia Sacra” 18(2014), nr 2 (35), s. 87-94.

²⁶³ Por. J. Kudasiewicz, *Droga krzyżowa Maryi*, WA(1992)1, s. 111-124; por. tenże, *Droga krzyżowa Maryi*, [w:] *Przez krzyż do chwały: medytacje, kazania, nabożeństwa pasyjne*, red. J. Nowak, Kielce 2000, s. 9-33.

²⁶⁴ Por. tenże, *Zbawienie przyszło przez Krzyż*, [w:] tamże, s. 130-143.

3.3.2.2. Kazania podczas misji ludowych

Przepowiadanie w misjach ludowych ma na celu przekazanie kerygmatu misyjnego: prawdy wiary i zasad życia chrześcijańskiego. Wyrażają się one w tematach: miłość Boga do człowieka, grzech, nawrócenie, dobrodziejstwo sakramentu pokuty i eucharystii, śmierć człowieka, zmartwychwstanie umarłych, troska o własne zbawienie. Kaznodzieje podczas misji ludowych, by sprostać wymaganiom przekazu kerygmatu, używają następujących środków: przepowiadanie słowa Bożego wzywające do nawrócenia (kaznodziejstwo konwersyjne), sprawowanie sakramentów, zwłaszcza pokuty i pojednania oraz eucharystii, a także różnego rodzaju uroczystości i ceremonii. Przepowiadanie podczas misji ludowych jest formą kaznodziejstwa wędrownego, prowadzą je misjonarze, którzy przychodzą z zewnątrz i nie są związani ze zwyczajnym duszpasterstwem. Ich działalność charakteryzuje się czasowością, epizodycznością i przejściowością²⁶⁵.

Kazania w czasie misji ludowych są adresowane do ludu Bożego. Do ludzi związanych blisko z Kościołem lub znajdujących się na jego obrzeżach. Celem misji jest gruntowna przemiana życia chrześcijańskiego konkretnych ludzi, a przez nie wspólnot parafialnych, diecezjalnych a nawet całych prowincji kościelnych²⁶⁶.

W dniach od 14 do 22 października 2000 roku w parafii archikatedralnej w Lublinie odbyły się misje ludowe pod tytułem: „Chrystus zbawia w sakramentach – misje jubileuszowe”, prowadzili je oprócz ks. prof. Józefa Kudasiewicza – starszego misjonarza, misje prowadzili: dla dorosłych – ks. prof. Henryk Witczak; dla młodzieży – ks. Józef Maciąg; dla dzieci – ks. Andrzej Krasowski²⁶⁷.

W czasie lubelskich misji ludowych ks. Kudasiewicz wygłosił następujące kazania: w sobotę na rozpoczęcie misji – „Zacheusz – patronem misji jubile-

²⁶⁵ Por. W. Przychyła, „Stare” misje i nowa ewangelizacja, [w:] *Nowa ewangelizacja. Język - teologia - kultura*, red. M. Nowak, W. Przychyła, Tarnów 2017, s. 147-149.

²⁶⁶ Misje ludowe przeprowadzane w parafiach mają charakter jurydyczny. *Kodeks Prawa Kanonicznego* z 1980 roku problematykę misji parafialnych sytuje w tytule: *Posługa Słowa Bożego*, w rozdziale *Przepowiadanie Słowa Bożego* - kan. 770.

²⁶⁷ Por. J. Kudasiewicz, H. Witczyk, *Chrystus zbawia w sakramentach*, dz. cyt., s. 8.

uszowych”²⁶⁸; w niedzielę – „Sakrament chrztu”²⁶⁹; w poniedziałek – „Bierzowanie – sakramentem dojrzałości chrześcijańskiej”²⁷⁰; we wtorek – „Pokuta sakrament wyzwolenia z niewoli grzechu”²⁷¹; w środę – „Celebracja sakramentu pojednania”²⁷²; w czwartek – „Sakrament eucharystii i kapłaństwa”²⁷³; w piątek – „Sakrament namaszczenia chorych”²⁷⁴; w sobotę – „Sakrament małżeństwa”²⁷⁵; w niedzielę – „Matka zawierzenia”²⁷⁶. Cztery z nich (z soboty, poniedziałku, wtorku i niedzieli) były skierowane do dorosłych.

Starszy misjonarz przepowiadał kerygmat misyjny²⁷⁷. Obwieszczał pełen radości fakt, że tak Bóg umiłował świat, że Syna swego Jednorodzonego dał (J 3, 16). W tym kontekście w czasie misji w katedrze lubelskiej jedna osoba została uzdrowiona. Píše o tym ks. Kudasiewicz w następujących słowach: „Jezus Chrystus Zbawiciel – Lekarz dusz i ciał wysłuchał prośb modlącego się Kościoła. Uzdrowił młodą, ciężko chorą osobę. Przyjeliśmy to z wdzięcznością – jako znak, że Chrystus był obecny na naszych misjach; oczyszczał z grzechów i leczył ciała. Stąd orzeczenie tytułu jest w czasie terażniejszym – „zbawia”. Chrystus jest nieustającym naszym Zbawicielem”²⁷⁸.

Dzięki zastosowanemu przez Kudasiewicza toposowi *loci communes* kazania nie były abstrakcyjną teologią inkrustowaną wyrwanymi z kontekstu cytacjami ani tanim moralizowaniem. Kazania cenionego kaznodziei charakteryzują się rzeczywistością, autor jasno określał ich temat i się go trzymał. Zarówno kompozycja kazań, jak i ich seryjność, a co za tym idzie ich tematyka formułują się w spójną całość. Przedmiotem kazań ks. J. Kudasiewicz, nie były tylko pouczenia, indoktrynacja, działanie na sferę intelektualną słuchaczy lecz także for-

²⁶⁸ Por. tamże, s. 13-21.

²⁶⁹ Por. tamże, s. 22-33.

²⁷⁰ Por. tamże, s. 34-49.

²⁷¹ Por. tamże, s. 50-61.

²⁷² Por. tamże, s. 62-73.

²⁷³ Por. tamże, s. 74-86.

²⁷⁴ Por. tamże, s. 87-98.

²⁷⁵ Por. tamże, s. 99-110.

²⁷⁶ Por. tamże, s. 111-121.

²⁷⁷ Por. G. Siwek, *Misje ludowe w teorii i praktyce Kościoła, Studium homiletyczne*, Kraków 1999, s. 236-253; por. S. Dyk, *Nowa ewangelizacja - konkretne wezwanie*, Gubin 2015, s. 35-155.

²⁷⁸ J. Kudasiewicz, H. Witczyk, *Chrystus zbawia w sakramentach*, dz. cyt., s., 7-8.

mą apelu i zachęty do życia ewangelicznego. Kudasiewicz, spełniając się jako kaznodzieja, w swoich słuchaczach wzbudzał mocne postanowienie poprawy, zachęcał do czynienia dobrych uczynków i przebaczenia oraz pociągał do postępu w cnocie i wytrwałości²⁷⁹.

3.3.3. Konferencje

Ze swej natury konferencje są formą przepowiadania słowa Bożego. Termin „konferencja” pochodzi od łacińskiego słowa *confēro, contuŕli, collatŭm, conferrē* – i znaczy „razem wnosić”, „jednoczyć”, „znosić w jedno miejsce”, „donosić”, lub „przekazywać” – wskazuje zatem na czynność wykonywaną wspólnie. Zatem konferencjonista to wyrażający swoją opinię, zdanie w dialogicznej wspólnotcie. Konferencjonista to także człowiek mający ogólną uznaną powagę w prowadzeniu rozmowy o pouczającej treści w spokojnym, bezpośrednim tonie na zasadzie kolokwium. W innym znaczeniu konferencjonista to wygłaszający publicznie treści na jakiś temat (religijny, naukowy, artystyczny, polityczny) do grona słuchaczy zaproszonych publicznie (na przykład przez media) lub indywidualnie.

Według tradycji Kościoła i źródeł monastycznych konferencja była dialogiem, w którym uczestniczyło wielu rozmówców pod przewodnictwem doświadczonego mnicha, kierującego debatą oraz reasumującego poszczególne wypowiedzi. Kasjan w swych *Collationes Patrum* nadaje konferencjom formę, w której konferencjonista – mnich mający autorytet wśród wspólnoty – wygłasza egzortę lub podaje instrukcje dotyczące życia duchowego. Według Kasjana, głoszący konferencję powinien wywierać na słuchaczu wpływ, nakłaniać do zmiany wysłuchanych słów w czyn – zachęcać do wspólnego działania w myśl wspólnych interesów, idei. Reguła Benedykta z Nursji, która w dużej mierze dzięki wysiłkom Benedykta z Aniane w IX w. stała się podstawowym i autorytatywnym tekstem dla średniowiecznych kręgów monastycznych czerpie z pism Kasjana. Pod koniec tekstu *Reguły* Benedykta, po zaleceniach lektury Starego i Nowego Testamentu, a także ksiąg świętych ojców, autor wtrąca takie zdanie: „Czymże

²⁷⁹ Por. tamże, s. 125-131, uczestnicy dają świadectwo o misjach.

zaś są i Konferencje Ojców, i Ustawy i ich żywoty, czymże Reguła świętego ojca naszego Bazylego²⁸⁰.

Począwszy od cenobitów konferencjonista – opat – obowiązkowo wygłaszał codziennie do małej grupy słuchaczy konferencje mające znamiona wykładu w przystępny i interesujący sposób. Temat konferencji obejmował jakąś dziedzinę życia cenobityczno-wewnętrzznego. Tradycję tę kultywowano u dominikanów za wskazaniem św. Dominika, a u franciszkanów naukami gwardiana do braci. W XVI wieku biskupi organizowali konferencje kościelne, mające na celu intelektualną i duchową formację zakonników i kapłanów. Rodzajem konferencji, w których kładziono nacisk na wybór drogi całkowicie poświęconej Bogu, były „Ćwiczenia duchowne”, Ignacego Loyoli.

Według Gerarda Siwka konferencjom apologetycznym pod względem formy bliżej było do swobodnego uniwersyteckiego wykładu niż mowy oratorskiej. Dzielono je na teologiczno-ascetyczne i zwykłe były wygłaszane podczas rekolekcji do ludzi wierzących w celu pogłębienia wiary; oraz filozoficzno-religijne – kierowane do ludzi obojętnych religijnie w celu ożywienia ich wiary²⁸¹. Zygmunt Pilch w swoim opracowaniu podaje przykłady konferencji apologetycznych²⁸².

Ksiądz profesor Józef Kudasiewicz gdy został Ojcem Duchownym Konwiktu Księży Studentów KUL głosił cotygodniowe konferencje dla jego mieszkańców oraz przewodniczył ćwiczeniom duchowym. Korzystając z bogatej tradycji Kościoła konferencjonista Kudasiewicz w swoim przepowiadaniu przeciwdziałał przejawom niewiary i ignorancji religijnej. W swych konferencjach poruszał on następujące kwestie: istnienie Boga, historyczność i bóstwo Jezusa Chrystusa, nieśmiertelność duszy, sens życia, pochodzenie religii, fakt objawienia chrześcijańskiego, odkupienie, boski charakter Kościoła. Ukazywał też myśl Bożą w rozwoju dziejów ludzkości, często w kontekście zagadnień współczesnej

²⁸⁰ RB 73, 5; Por. M. Sheridan, *Jan Kasjan i formowanie się autoratywnej tradycji*, [w:] *Źródła monastyczne 70*, red. M.T. Gronowski, S. Hiżycki, *Jan Kasjan, rozmowy z ojcami*, t. 2. Rozmowy XI-XVII, Kraków 2015, s. 23-51, por. S. Kyc, *Ojciec Augustyn Jankowski OSB jako konferencjonista*, „Polonia Sacra” 21(2017) nr 3, s. 167-189.

²⁸¹ Por. G. Siwek, *Rekolekcje wczoraj i dziś*, Kraków 2011, s. 28-29.

²⁸² Por. Z. Pilch, *Apologijne konferencje*, [w:] EK, t. I, Lublin 1973, s. 792-794.

bibliistyki. Prawdy te rozważał przede wszystkim w świetle argumentacji rozumowej, unikając zarazem jednostronnego intelektualizmu²⁸³.

W swych wypowiedziach konferencjonista unikał polemiki na korzyść pozytywnego wykładu prawd wiary. Przed Soborem Watykańskim II, jak i po nim według zaleceń biskupów polskich proboszczowie praktykowali formę zaproszenia skierowaną do cenionego rekolekcjonisty, który przyjeżdżał do wspólnoty parafialnej, by głosić słowo Boże. Podobnie było w domach zakonnych. Konferencje księdza profesora KUL-u stały się istotnym elementem kształtowania członków ruchów religijnych, organizacji kościelnych, zakonów, a także zwyczajną formą przepowiadania i przekazu prawd wiary w lokalnych kościołach.

Na podstawie ogłoszonych przez Kudasiewicza konferencji możemy powiedzieć, że ich charakterystyczną cechą jest podejmowanie różnorodnej problematyki religijno-ascetycznej – przy zastosowaniu formy swobodnego wykładu, zbliżonego do dyskursu naukowego. W domach życia konsekrowanego, na przykład sióstr karmelitanek najczęściej głosił konferencje ascetyczno-formacyjno-wychowawcze. Odgrywały one ważną rolę w tak zwanych rekolekcjach zamkniętych głoszonych dla członków instytutów życia konsekrowanego lub grupy słuchaczy wykorzystujących duchowe miejsca (sale, oratoria) danej tradycji zakonnej. Konferencje zwykle trwały dłużej niż homilie, ok. 30-40 minut. Wygłaszane były poza celebracją mszy św., w pomieszczeniach sakralnych i pozasakralnych. Jego konferencje niekiedy, zwłaszcza gdy były wygłaszane podczas rekolekcji parafialnych lub misji ludowych, przyjmowały postać kazań bądź nauk stanowych²⁸⁴.

²⁸³ Na szczególną uwagę zasługują konferencje: J. Kudasiewicz, *Biblijna teologia spotkania*, WA(1986)2, s. 126-135; por. tenże, *Nowa ewangelizacja*, WA(1993)2, s. 93-98; tenże, *Święci przez powołanie*, WA(1993)2, s. 123-132; tenże, *Chrzest w imię Trójcy Przenajświętszej*, WA(1995)2, s. 113-119; tenże, *Dobra nowina o Bożym miłosierdziu* WA(1995)2, s. 152-162; tenże, *Grzech - pojednanie - pokuta w Piśmie świętym*, WA(1996)2, s. 162-173; tenże, *Co powinien kapłan wiedzieć o epiklezie?*, WA(1998)3, s. 116-125; tenże, *Bóg przymierza*, WA(1999)2, s. 115-130; tenże, *Teologia i paraneza chrzcielna*, WA(2001)2, s. 167-173; tenże, *Mane nobiscum Domine, Jezusowa katecheza eucharystyczna*, WA(2005)3, s. 184-189; tenże, *Wierność Chrystusa - wierność kapłana*, WA(2010)1, s. 179-185.

²⁸⁴ Por. 3.1. Miejsca i adresaci przepowiadania, jak wyżej.

Konferencje wybitnego kaznodziei miały charakter teologiczno-pastoralny. Łączył on w nich kerygmat z tradycją wiary Kościoła, powoływał się na ojców Kościoła, wypowiedzi Urzędu Nauczycielskiego Kościoła, a szczególnie na nauczanie Jana Pawła II, a także liturgię i teologię.

Ksiądz Józef Kudasiewicz w konferencjach dbał o natężenie poziomu uwagi słuchacza, umieszczając najważniejsze treści przekazu na początku i na końcu wypowiedzi. Umiejętnie przedstawiał poglądy budzące sprzeciw słuchaczy. Najpierw ukazywał te, które są wspólne dla konferencjonisty i słuchaczy, by dopiero potem przejść do poglądów kontrowersyjnych. Skuteczność argumentacji ks. Józefa przejawiała się też przez prezentację problemu, a następnie jego efektowne rozwiązanie. Kolejność argumentów stosował w zależności od konkretnych warunków, jednak zwykle zaczynał od słabszych, a kończył na najmocniejszych. Na zakończenie ksiądz profesor sam wyciągał konkluzję oraz jasno i wyraźnie przedkładał ją słuchaczom.

3.4. Sposób i model przepowiadania

Mówienie o Bogu i jego działaniu dotyczy misterium, do udziału w którym człowiek jest zaproszony. Jednak mówienie o tym misterium nie ma go zaciemniać, ale rozjaśniać, nie oddalać, a przybliżać. Bazując na własnym doświadczeniu, J. Kudasiewicz pokazywał jak mówić o tej tajemnicy w sposób jasny i obrazowy²⁸⁵.

3.4.1. Jasność i zrozumiałość

Przepowiadanie ks. Józefa Kudasiewicza jest jasne i zrozumiałe. Jego wypowiedzi charakteryzują się: jasnym porządkiem, logiką i monotematycznością. Jasność należy do podstawowych środków osiągnięcia komunikatywności, a decyduje o niej klarowność tego, co się chce powiedzieć, czyli precyzyjna myśl; następnie – odpowiednio dobrane słowa, czyli popularne, a zatem najbardziej zro-

²⁸⁵ Por. H. Sławiński, *Wkład papieża Franciszka w język nowej ewangelizacji*, [w:] *Nowa ewangelizacja*, dz. cyt., s. 231-256.

rozumiały niż wyrafinowane i poprawne językowo; i wreszcie – odpowiednie zestawienie słów w klarowne zdania, służące komunikatywności myśli²⁸⁶.

W tekstach pisanych Kudasiewicza zauważa się starannie wstawiane akapity. Akapit, dzieląc wypowiedź na fragmenty, sprawia, że staje się ona przejrzysta, akcentuje także jej logiczny charakter, oddaje porządek myślenia autora. Akapit zawiera jedną myśl i dzieli się na część początkową, rozwijającą i podsumowującą. Jedna myśl tematu skupia wokół siebie poszczególne zdania i wiąże jego części składowe. Są one ze sobą zharmonizowane i wynikają ze zdania wcześniejszego, zapowiadają też następne. Precyzja umieszczenia składników zdania pozwala na bezbłędne odczytanie jego sensu.

Teksty kaznodziejskie Kudasiewicza nie stanowią jedynie zbioru istniejących obok siebie zdań czy akapitów, lecz łączą się ze sobą. Nowe informacje ujawniają się w tezach, które dają się przekształcić w kilka lub kilkanaście zasadniczych tez. W ten sposób łatwo zwrócić uwagę na to, czy poszczególne tezy dają się wyodrębnić z mniej więcej podobnego obszaru tekstu. Kielecki kaznodzieja sam w niektórych jednostkach przepowiadania w przypisie czy w końcowej części tekstu sugerował ich liczbę i tematy. Przykładem może być „Modlitwa apostołska”, gdzie Kudasiewicz proponuje aby materiał homilii wykorzystał do „dwóch homilii: 1) *Modlitwa Kościoła pierwotnego*; 2) *Rola Ducha Świętego w życiu Jezusa i Kościoła*”²⁸⁷.

W zakończeniu homilii *Bóg stworzył człowieka do nieśmiertelności* ksiądz profesor daje inne propozycje tematów, twierdząc, że z „materiału tego można również skomponować trzy homilie: 1) *Życie darem Boga*; 2) *Jezus zwycięzca śmierci*; 3) *Bóg nie uczynił śmierci i nie chce śmierci. Śmierć weszła na świat przez zawiść diabła. Kto zabija człowieka, ten realizuje wolę diabła*”²⁸⁸.

Duży wpływ na jasność i zrozumiałość tekstu ma „dygresja”. Im mniej dygresji tym wypowiedź jest jaśniejsza. Kudasiewicz nie umieszczał dygresji

²⁸⁶ Por. G. Siwek, *Przepowiadać skuteczniej*, Kraków 1992, s. 133-135.

²⁸⁷ J. Kudasiewicz, *Modlitwa apostołska*, WA(1996)2, s. 67; por. tenże, *Nasza Polska pobożność Maryjna*, WA(1984)5, s. 104; por. tenże, *Zadania roku Boga Ojca*, WA(1999)3, s. 13; por. tenże, *Ważniejszy Pan młody niż post*, WA(2006)1, s. 95; por. tenże, *Ewangeliczny radykalizm*, WA(2009)3, s. 15; por. tenże, *Całe życie w służbie ewangelii*, WA(2009)2, s. 176.

²⁸⁸ Tenże, *Bóg stworzył człowieka do nieśmiertelności*, WA(2000)2, s. 142.

w tekście głównym. Jeśli uważał, że są konieczne wyodrębnił je poza głównym tekstem w formie przypisu czy dodatku. Na szczególną uwagę zasługują dwie dygresje – pierwsza porusza temat pobożności maryjnej, a druga aktualną sytuację kaznodziei: „Żeby nie być posądzonym o przesadę i pesymizm warto zwrócić uwagę na jeden fakt. Już rozpoczęła się druga peregrynacja do obrazu NMP Częstochowskiej, a nadal brak przystępnej mariologii lub choćby katechizmu maryjnego. Najpiękniejszy dokument maryjny Kościoła *Marialis cultus* jest nieznanymi. Nie ma go kto masowo wydać. Natomiast w wielkich nakładach wydaje się prywatne objawienia i starocie teologiczne. Sytuacja ta woła o pomstę do nieba”²⁸⁹. (...) „Kaznodzieja nie tylko mówi kazanie dla wiernych, ale na pierwszym miejscu do siebie. Inaczej będzie tylko „miedzią brzęczącą” i „cymbałem brzęczącym”²⁹⁰.

Czynnikiem spajającym wypowiedź jest umiejętne powtarzanie słów. Można wyróżnić powtórzenia dokładne i powtórzenia niedokładne. Uniknięcie powtórzenia słów jest niejednokrotnie niemożliwe. Ksiądz profesor KUL-u stosował powtórzenia słów jako świadomy chwyt stylistyczny i retoryczny mający z jednej strony uwypuklić dane słowo, z drugiej zaś uspójnić fragmenty wypowiedzi, łącząc tym samym kolejne zdanie ze zdaniem je poprzedzającym. Przykładem może być następujący fragment: „Spotkanie to zobowiązuje. Zobowiązuje do adoracji wraz z pasterzami Słowa, które ciałem się stało; zobowiązuje do konfrontacji naszego człowieczeństwa z tym jedynym Człowiekiem; zobowiązuje do dojrzenia w każdym człowieku królewskich rysów człowieka; zobowiązuje do otwarcia się na łaskę Zbawiciela”²⁹¹.

Ksiądz J. Kudasiewicz w swych wypowiedziach używał wyrazów i wyrażeń zespalających do których należą spójniki, zaimki względne i wyrażenia nawiązujące. Często używał spójnika „ale” czy tak zwanego spójnika wtórnego „na przykład”, używając skrótu: „Dlatego na przykład można być pielęgniarką albo

²⁸⁹ Tenże, *Nasza Polska*, dz. cyt., s. 96-97.

²⁹⁰ Tenże, *Kult Ojca w Duchu i prawdzie*, WA(1995)1, s. 91; por. tenże, *Trzy filary jedności Kościoła komunii*, WA(2011)2, s. 42.

²⁹¹ Tenże, *Boże Narodzenie*, WA(1984)5, s. 104.

tylko z zawodu, albo z charyzmą”²⁹²; „Zdławił w sobie wrażliwość uczuciową i zna tylko namiętność, jak na przykład ambicja i gniew”²⁹³.

Każda wypowiedź powstaje w określonym czasie i z perspektywy jakiejś osoby. Kaznodzieja kielecki zwykle stosuje formę czasownika w pierwszej osobie liczby mnogiej – „my”. Jest ona obecna zwłaszcza w dawniejszych tekstach naukowych czy popularnonaukowych. Mogła ona służyć do zmanifestowania skromności autora, który nie ośmiela się mówić „ja”. Czasami jednak przy apełach i nakazach w wypowiedziach Kudasiewicza pojawiają się czasowniki w pierwszej osobie liczby pojedynczej, co nadawało mowie charakter apodyktyczny, typowy, zwłaszcza w tamtych czasach, zabieg, gdy nadawca mógł liczyć na imperatyw posłuszeństwa, na bojaźń Bożą²⁹⁴.

Wydawałoby się, że z racji zainteresowań i pracy naukowej ksiądz profesor Józef Kudasiewicz w homiliach, kazaniach czy konferencjach będzie nadużywał terminologii specjalistycznej, która utrudnia często odbiór wypowiedzi, ale tak nie było. Z powodzeniem używał rodzimych słów zamiast terminów obco brzmiących, na przykład łacińskich. Nie zmuszał czytelnika czy słuchacza do ciągłego zaglądania do słownika wyrazów obcych. Sięgał po te trudne słowa lub terminy tylko wtedy, gdy było to niezbędne, gdy wymagał tego temat i adresat przepowiadania.

Jasność i klarowność, którą propagował ks. Józef Kudasiewicz w swym przepowiadaniu sprzyja monotematyczności oraz przejrzystej strukturze wypowiedzi. Porządek i powiązania między zdaniem umożliwia słuchaczowi łatwe śledzenie myśli głosiciela słowa. Z kolei monotematyczność decyduje o umiejętności dokonywania syntezy myśli. Dzięki niej tekst ma sens i jest zrozumiały.

3.4.2. Obrazowość

Obrazowość to plastyczne prezentowanie uczuć, myśli poprzez odpowiednie stosowanie epitetów, przenośni. Plastyczność, którą stosował kaznodzie-

²⁹² Tenże, *Bierzmowanie sakramentem dojrzałości chrześcijańskiej*, WA(2002)4, s. 185.

²⁹³ Tenże, *Wierność Chrystusa - wierność kapłana*, WA(2010)1, s. 183.

²⁹⁴ Por. M. Makuchowska, *Styl religijny*, [w:] *Styl współczesnej polszczyzny*, red. E. Malinowska, J. Nocuń, U. Żydek-Bednarczuk, Kraków 2013, s. 510.

ja kielecki była narzędziem służącym metaforze. Obrazowe przepowiadanie wybitnego teologa wprowadzało w komunie, w której sama Trójca Święta kształtowała w kontemplacji człowieka – obraz Boży – „na swoje podobieństwo” (por. KKK 2713).

Ksiądz J. Kudasiewicz autor medytacji łączył słowo Boże z życiem, wskazując na problemy egzystencjalne współczesnego człowieka, często odwołując się do literatury pięknej i środków społecznego przekazu. W ten sposób uczył wnikać w orędzie zbawienia i łączył je z życiem człowieka. Głosząc i publikując medytacje biblijne, Kudasiewicz uczył refleksyjnego czytania Pisma Świętego. W publikacji „Kontemplacja Chrystusa – Ikony miłosiernego Ojca. Medytacje biblijno – kerygmatyczne” zwraca uwagę na następujące zagadnienia w tytułach: „Oblicze Jezusa Chrystusa na kartach Ewangelii”²⁹⁵, „Kontemplacja Oblicz Syna”²⁹⁶, „Uczniowie przyjmują i kontemplują paschalny Dar Jezusa”²⁹⁷, „Wizja Chrystusa – Sędziego czasów ostatecznych”²⁹⁸, „Szukanie ojcowskiego oblicza Boga”²⁹⁹, „Jezus ikoną miłosierdzia Ojca”³⁰⁰, „Medytacja biblijna kluczem do poznania oblicza Jezusa”³⁰¹, „Głoszenie Ewangelii ukazywaniem Pana naszego Jezusa Chrystusa”³⁰².

Ikona nie jest płytkim „obrazkiem” lecz posiada głębię, nic nie jest w niej przypadkowe, wszystko niesie znaczenie, które nie jest nawet prostym słowem, ale opowieścią, głębią odkrywającą przedziwną tajemnicę. W ikonie wszystko jest odwrócone. Światło nie pada z zewnątrz, ale świeci od wewnątrz. Perspektywa nie jest zbieżna, ale odwrócona. Barwy nie są naturalistyczne, lecz symboliczne, kształtami postaci rządzi bardziej geometria niż anatomia, pejzażami zaś schemat, nie geologia. „Światło nie tylko oświeca, ale posiada także swoje brzmienie i znaczenie. Światłość, która przyszła na świat, jak mówi o tym Prolog

²⁹⁵ Por. J. Kudasiewicz, H. Witczyk, *Kontemplacja Chrystusa - Ikony miłosiernego Ojca. Medytacje biblijno-kerygmatyczne*, Kielce 2002, s. 13-22.

²⁹⁶ Por. tamże, s. 23-32.

²⁹⁷ Por. tamże, s. 61-84.

²⁹⁸ Por. tamże, s. 85-90.

²⁹⁹ Por. tamże, s. 123-157.

³⁰⁰ Por. tamże, s. 187-203.

³⁰¹ Por. tamże, s. 237-246.

³⁰² Por. tamże, s. 301-317.

Janowej Ewangelii, jest jednocześnie Słowem, które stało się ciałem.”³⁰³ Na innym miejscu czytamy: „Pisanie ikony dotyczy sposobu jej kontemplowania, ikonę bowiem, jak każdy wizerunek, kontempluję się, jednak nie po to, aby wywołać wrażenia estetyczno-emocjonalne. Tutaj chodzi o poznanie Prawdy, o zetknięcie się z opowieścią, która posiada wymiar uniwersalny – chociaż dotyczy objawienia się Boga w konkretnym momencie historii, to jednak przekazuje «treść» zawsze aktualną”³⁰⁴.

Proponowane przez kaznodzieję kieleckiego ikoniczne myślenie jest potrzebne do głoszenia tajemnicy, którą jest Bóg, rzeczywistości odmiennej od zwykłego ludzkiego doświadczenia. Ikona jest niewątpliwie językiem wiary – preferowanym przez Pismo sposobem przekazywania prawdy o Bogu i Jego miłości.

Obrazowość, jaką stosował ks. J. Kudasiewicz poruszała słuchaczy i oddziaływała na ich wyobraźnię. Żywo opisywał okoliczności wydarzeń skupiając uwagę na to co się dzieje w danej chwili. Kudasiewicz był świadomy, że obrazowość jest niezbędna do życia, ponieważ jest drogą do rzeczywistości, odczuwalnej zarówno fizycznie, jak i intelektualnie. Przepowiadanie obrazowe Kudasiewicza szanowało słuchacza i z rozwagą dawało miejsce na działanie Duchowi Bożemu.

3.4.3. Model przepowiadania

Homilia, kazania i konferencje ks. Józefa Kudasiewicza są konstrukcją całościową i zamkniętą, o nieodwracalnym porządku i postaci. Mają swój początek, rozwinięcie i zakończenie. Są spójnym i zorganizowanym zbiorem zdań, odrębnym od innych zbiorów. Stanowią swoistą całość. Model przepowiadania stosowany przez księdza profesora przekazuje od autora informację skończoną. Z jednej strony wypowiedzi kaznodziei kieleckiego są oryginalne i niepowtarzalne, a z drugiej respektują określone zasady przepowiadania i są one mniej lub

³⁰³ N. Miazhevich, J. Strumiłowski, *Ikony zbawienia*, Kraków 2017, s. 16.

³⁰⁴ Tamże, s. 7-8.

bardziej konwencjonalne. Poniżej zwrócimy uwagę na model homilii oraz kazania i konferencji.

3.4.3.1. Model homilii

Ważnym zagadnieniem w przepowiadaniu jest budowa homilii, zorganizowanie myśli w jedną dynamiczną, wypowiedź. Liturgiczny kontekst homilii podlega każdorazowej twórczej kompozycji homilisty³⁰⁵. Ks. Józef Kudasiewicz często, zanim wygłosił homilię, spisywał ją odręcznie.

W budowie homilii stosował przede wszystkim model egzystencjalno-dialogiczny. Został on wypracowany przez polskich homiletów i przyjęty jako obowiązujący przez program kaznodziejski w Polsce na rok 1972/1973. Posiadał on następujący schemat: 1) doświadczenie życiowe; 2) to mówi Pan; 3) życie chrześcijańskie³⁰⁶.

Kudasiewicz zdawał sobie sprawę, że popularyzowany model egzystencjalno-dialogiczny, nawet w rozbudowanej formie, nie wyrażał istoty soborowej odnowy homilii. Mając przyjaciół wśród biblistów i liturgistów miał świadomość, że homilia musi mieć odniesienie liturgiczne i dlatego jeśli możemy mówić o modelu homilii, to stosował on wzór, który został opisany przez W. Świerzawskiego i J. Twardego. W modelu W. Świerzawskiego wyróżnia się trzy etapy budowy homilii: „1) postawienie problemu w konkretnej sytuacji – punkt wyjścia jest oparty o metodę indukcji i ma na względzie słuchaczy; 2) rozwiązanie przez Chrystusa i pogłębienie teologiczne – postawiony problem domaga się rozwiązania w oparciu o autorytet Chrystusa, co obejmuje również umiejętne uwzględnienie czytań starotestamentalnych; 3) zakończenie homilii przez wspomnienie liturgicznego „dzisiaj” – ma ono wskazać na obecność Chrystusa

³⁰⁵ Z. Grzegorski, twórca homiletyki kontekstualnej, zwrócił uwagę, że w Bożym misterium, homilia jawi się jako „akt” słownej komunikacji międzyludzkiej a sama chwila przekazu i słuchania słowa Bożego jako wydarzenie zbawcze. Ten epizod językowy musi na sobie koncentrować większą uwagę obu stron: homilisty i zgromadzenia liturgicznego; por. Z. Grzegorski, *Wprowadzenie do teorii przekazu homiletycznego. Praktyka przepowiadania słowa Bożego*, t. 2, Warszawa 1973; por. S. Dyk, M. Klementowicz, M. Wyrostkiewicz, *Słowo aktualne. Przepowiadanie a kwestie społeczne*, Lublin 2019, s. 19-53.

³⁰⁶ Por. H. Sławiński, *Potrzeba urozmaicenia modelu homilii*, „Studia Wocławskie” 11(2009), s. 90-97.

w zgromadzeniu wiernych, a także przypomnieć słuchaczom, iż stoją w obecności Chrystusa i słuchają Jego słowa³⁰⁷.

Model J. Twardego opiera się o aktualizacyjne *hodie* – „dzisiaj”. Zawiera następujące elementy: „1) *hodie* egzystencjalne, na które składają się aktualne problemy, pytania, przeżycia lub potrzeby słuchaczy; 2) *hodie* biblijne, które stanowi aktualny sens tekstów świętych; 3) *hodie* liturgiczne, którym jest dzieło zbawienia uobecniające się w danym obrzędzie liturgicznym, w konkretnym dniu roku liturgicznego; 4) *hodie* chrześcijańskiego życia, na które składają się „konkretne wskazania życiowe i ciepłe zachęty do wytrwania w dobrym”³⁰⁸.

Po analizie homilii w modelach zastosowanych przez ks. prof. Józefa Kudasiewicza zauważyć można, że przywiązywał wielką wagę do wstępu, rozwinięcia i zakończenia. Zwykle jego wstęp rozpoczynał się mottem, który stanowił nagłówek homilii³⁰⁹. Były to przede wszystkim teksty wyjęte z Pisma Świętego na przykład w homilii „Jan Chrzciciel wzywa do nawrócenia” czytamy:

„Nawracajcie się, bo blisko jest królestwo niebieskie...” (Mt 3, 1)³¹⁰.

Wstępy homilii były naturalne, proste, i oryginalne. Odwoływały się do zasady antropologicznej indukcji, proponując wyjście od konkretnych sytuacji (problemów, pytań) słuchaczy. Stąd czasami pojawiają się tematy homilii w formie pytania egzystencjalnego opartego o analizę czytań mszalnych i potrzeb słuchaczy³¹¹.

W rozwinięciu (*disputatio, tractatio*), ksiądz profesor kierował się zasadami logiki i perswazji. Jego homilie cechował styl prosty, jasny, komunikatywny, rzeczowy³¹².

Ostatnim elementem przedstawionych wyżej modeli homilii jest zakończenie. W zakończeniach ks. J. Kudasiewicz stosuje rekapitulację w myśl zasady

³⁰⁷ H. Sławiński, *Potrzeba urozmaicenia*, dz. cyt., s. 92-93.

³⁰⁸ Por. G. Siwek, *Przepowiadać skutecznie. Elementy retoryki kaznodziejskiej*, Kraków 1992, s. 93.

³⁰⁹ Por. tamże, s. 53-57.

³¹⁰ J. Kudasiewicz, *Jan Chrzciciel wzywa do nawrócenia*, WA(2010)4, s. 99.

³¹¹ Por. G. Siwek, *Przepowiadać skutecznie*, dz. cyt., s. 58-59.

³¹² Por. tamże, s. 59-62.

antropocentrycznej dedukcji. W zdaniach, najczęściej w postaci wypunktowanych wniosków ujawnia jeszcze raz zasadniczy cel homilii i związek głoszonej prawdy z życiem³¹³.

3.4.3.2. Model kazań i konferencji

Kazania i konferencje są typami przepowiadania. Kudasiewicz oparł je na modelu klasycznym³¹⁴. Ich budowę można porównać do schematu proponowanego przez wydawnictwo „Przegląd homiletyczny” z 1935 roku: „Schemat konferencji wstępnej (trwa. 30 – 40 min); Motto (z Pisma, mszału lub nauki Świętych); WSTĘP – Obraz (najlepiej biblijny, ilustrujący zawartą w motto przewodnią myśl rekolekcyjną); ROZWINIĘCIE – zastosowanie praktyczne obrazu: I. Wykład jego treści religijno-życiowej: ideał życia pod omawianym względem; II. Porównanie życia naszego faktycznego z omówionym ideałem. Wnioski; III. Sposób naprawy życia – rekolekcje odbyte: 1. w skupieniu, 2. W serdecznej prostocie, 3. w modlitwie; ZAKOŃCZENIE – Pobudka do ofiarnej pracy nad sobą – zamknięcie konferencji, nawiązując do punktu wyjścia; Motto”³¹⁵.

W związku z tym, że konferencje były wygłaszane do osób zakonnych, inwencja narzucała schemat konferencji opartych na cnotach życia konsekrowanego. „Schemat konferencji dnia II-go (trwa. 30); Motto (z Pisma, mszału lub nauki Świętych); WSTĘP – Konieczność danej cnoty, wziętej w sensie zwykłym: 1. jak wynika ze słów Chrystusa Pana, 2. jak wynika z obserwacji życiowej; ROZWINIĘCIE – Istota danej cnoty, jej chrześcijański sens: 1. określenie dokładne i wytłumaczone, 2. stopnie oraz przejawy tej cnoty, jako też przeciwnej wady (światłości); Środki do zdobycia i rozwoju tej cnoty (podać mało, ale naj-

³¹³ Por. tamże, s. 62-67.

³¹⁴ „Forma, w tych warunkach, zyskuje bardzo wiele. Przewodnia myśl nie tylko wszystko łączy, lecz łącząc, rodzi pewien styl serji rekolekcyjnej i jej pierwiastków. A im ta myśl jest w duszy rekolekcyjisty dojrzała, im głębiej własna, nim się naturalnie rozczepia, by pod koniec rekolekcji z wdziękiem wrócić do syntezy, tam i rekolektant wychodzi z ćwiczeń rzetelnej w duchu przeorany.”, por. *Homiletyka duszpasterska. Zbiorowy podręcznik nauki kaznodziejstwa dla polskiego kleru*, Kielce 1935, s. 475.

³¹⁵ Tamże, s. 477.

skuteczniejsze); ZAKOŃCZENIE – Pobudka do ofiarnej pracy nad sobą – zamknięcie konferencji, nawiązując do punktu wyjścia; Motto”³¹⁶.

Model przepowiadania kieleckiego kaznodziei oparty jest przede wszystkim na modelu klasycznym. Jednak determinuje go obecność modeli proponowanych przez jego uczniów. Nie tylko służą one zrozumieniu koncepcji, kompozycji wypowiedzi, ale przede wszystkim podjęcia drogi zbawienia wynikającej z Pisma Świętego. Model Kudasiewicza niweluje barierę komunikacyjną. Dzięki klasycznemu modelowi wystarczająco efektywnie można wyrazić treści dotyczące spraw nadprzyrodzonych, duchowych oraz etycznych.

3.4.4. Figury retoryczne

Przepowiadanie ks. J. Kudasiewicza jest pełne figur retorycznych, oprócz figur klasycznej retoryki pojawiają się także główne figury języka biblijnego, takie jak: porównanie, metafora, przypowieść, typ, alegoria, wizja, antyteza, epigramat, metonimia, synekdocha, pytanie retoryczne, wykrzyknik, apostrofa, personifikacja, hiperbola, ironia, gradacja, zagadka³¹⁷. Przeprowadzona w tym paragrafie analiza formy przepowiadania ks. Kudasiewicza, jest próbą przybliżenia, jakimi figurami retorycznymi się on posługiwał, i oceny, jaki wpływ miały na obrazowość, emocjonalność, dialogowość, zwięzłość i komunikatywność jego wypowiedzi.

3.4.4.1. Figury retoryczne wpływające na obrazowość

Ksiądz Józef Kudasiewicz dzięki umiejętnemu stosowaniu figur retorycznych przemawiał do wyobraźni słuchaczy. Przywoływał i tworzył w myślach

³¹⁶ Tamże, s. 478.

³¹⁷ Gatunki literackie w Biblii - formy literackie w księgach biblijnych; wyróżnia się poemat epicki, sagę rodową, opowiadanie historyczne, kronikę, zbiór praw, dialog filozoficzny, monolog filozoficzny, pieśń miłosną, przypowieść, przysłowie, aforyzm, psalm, hymn, pieśń, modlitwę, kazanie, mowę religijną, wyrocznię, przekleństwo, list, apokalipsę. Por. *Słownik encyklopedyczny. Język polski*, E. Olinkiewicz, K. Radzymińska, H. Styś, Wrocław 1999; por. S. Hałas, *Analiza struktury literackiej drogą do lepszego zrozumienia tekstu biblijnego*, [w:] *Interpretacja Biblii w Kościele. Dokument Papieskiej Komisji Biblijnej z komentarzem biblistów polskich*, red. R. Rubinkiewicz, Warszawa 1999, s. 117-130.

wyobrażenia przede wszystkim: metaforą, alegorią, porównaniem, przypowieścią, antytezą, interpretacją i przykładem.

3.4.4.1.1. Metafora

Metaforę definiuje się jako „wyrażenie, w obrębie którego następuje zamierzona przemiana znaczeń składających się na nie słów. Nowe, zmienione znaczenie, zwane metaforycznym, kształtuje się zawsze na fundamencie znaczeń dotychczasowych pod presją szczególnych okoliczności użycia, (...)”³¹⁸. Wyróżnia się metaforę poetycką, która różni się od metafory potocznej, zwanej też językową „nie tyle okolicznościami użycia czy zasadami budowy, ile stopniem konwencjonalności”³¹⁹.

Przykładem posługiwania się przez Kudasiewicza wyżej wspomnianymi metaforami, jest opis pojęcia „radosnej nowiny”.

„Na przykładzie Zacheusza uczymy się radosnej nowiny, którą można by sformułować w zdaniu: Jezus każdemu i zawsze daje szansę. Nie wyłączając z tego grzeszników, celników i ludzi bogatych”³²⁰.

Radosna nowina to, zdaniem Józefa Kudasiewicza, szansa dla grzesznika który spotyka się z miłosierdziem Bożym i się nawraca. Kaznodzieja kielecki mówiąc o „radosnej nowinie” miał na myśli zbawienie dokonujące się w autentycznym spotkaniu z Bogiem i spotkaniu z człowiekiem³²¹.

3.4.4.1.2. Alegoria

Alegoria jest rodzajem rozbudowanej metafory w postaci obrazowego opisu. Powstaje przez nadanie nowego znaczenia opisowi zjawisk, zdarzeń, osób

³¹⁸ A. Okopień-Sławińska, *Metafora*, [w:] *Słownik terminów literackich*, red. M. Głowiński, T. Kostkiewiczowa, A. Okopień-Sławińska, J. Słowiński, Wrocław-Warszawa-Kraków 2008, s. 300.

³¹⁹ Tamże.

³²⁰ J. Kudasiewicz, *Jezus każdemu daje szansę*, dz. cyt., s.59.

³²¹ Por. J. Kudasiewicz, H. Witczyk, *Chrystus zbawia w sakramentach*, dz. cyt., s. 19-21.

rzeczywistych lub fikcyjnych postaci. Nowe dodatkowe znaczenie opisu wykracza poza to, co jest powiedziane wprost³²².

O alegorii możemy mówić w homilii „Testament Matki”³²³. Kudasiewicz, skupiając się na wyrażeniu „trzeciego dnia”, nawiązuje z jednej strony do wydarzenia na Górze Synaj, z drugiej zaś do wydarzenia paschalnego. Zaproponowany przez lekcjonarz fragment z ewangelii na drugą niedzielę zwykłą dotyczy cudu w Kanie Galilejskiej (por. J 2, 1-12). Zdaniem Kudasiewicza:

„Wydarzenie w Kanie ustawia Jan w kontekście historiozbawczym: między Synajem a Paschą. Trzeciego dnia w Kanie Galilejskiej objawił Jezus swoją chwałę, a uczniowie uwierzyli w Niego. Kontekst ten rzuca nowe światło na to wydarzenie: Jezus jako nowy Mojżesz rozpoczyna swą działalność zbawczą (eksodus), która wypełni się w tajemnicy paschalnej”³²⁴.

Wyjaśniając frazę „trzeciego dnia”, Kudasiewicz posługuje się symboliką wina, które z jednej strony podkreśla pełnię i obfitość darów, a także podkreśla tradycje mądrościowe – biblijną i judaistyczną – które uważały wino za symbol mądrości wcielonej w Prawie Mojżesza (por. Prz 9, 1-6; Iz 55, 1-3).

„W literaturze rabinackiej wino jest jednym z najbardziej ulubionych symboli Tory. Św. Jan nawiązywał do tej tradycji Starego Testamentu i judaizmu. I właśnie przez to wyraźne nawiązanie sugeruje, jak należy rozumieć wino Kany; jest ono po prostu symbolem nowego Prawa Chrystusowego”³²⁵.

Ksiądz Józef Kudasiewicz alegorię stosuje najczęściej przy przedstawianiu tajemnicy Matki Bożej. W sposób szczególny odkrywamy ją w kazaniach pasyjnych „Droga krzyżowa Maryi”³²⁶. Kudasiewicz w serii kazań opisuje poszczególne momenty cierpienia Maryi, łącząc je z wyrażeniami symbolicznymi,

³²² Por. *Alegoria*, M. Korolko, *Sztuka retoryki: przewodnik encyklopedyczny*, Warszawa 1998, s. 106.

³²³ Por. J. Kudasiewicz, *Testament Matki*, WA(1992)1, s. 30-35.

³²⁴ Tamże, s.31.

³²⁵ Tamże, s. 32.

³²⁶ Por. J. Kudasiewicz, *Droga krzyżowa Maryi*, [w:] *Przez krzyż do chwały...*, dz. cyt., s. 9-33; por. tenże, *Droga krzyżowa Maryi*, WA(1992)1, s. 111-124.

takimi jak „owinięty w pieluszki”³²⁷, „żłób zapowiada śmierć”³²⁸, „Duszę Maryi przeniknie miecz”³²⁹, „Stała Matka Bolesciwa”³³⁰.

Maryja jest Matką Boga – człowieka. Łączność Matki z Synem – w dziele zbawienia świata – jest widoczna od chwili dziewiczego poczęcia Jezusa Chrystusa za sprawą Ducha Świętego, aż do Jego śmierci na krzyżu. Chrześcijaństwo od wieków poszukuje najpiękniejszych słów, by głosić godność Maryi – Matki Boga. Kudasiewicz mówi o niej najchętniej za pomocą obrazów Pisma Św. Starego i Nowego Testamentu. Jest więc Maryja – w jego przepowiadaniu: nową Ewą, Arką Przymierza, świątynią, archetypem Kościoła. Kaznodzieja wykorzystuje mnóstwo obrazów i symboli, podkreślając jednocześnie, że nie są one w stanie wyrazić tajemnicy macierzyństwa Maryi³³¹.

2 maja 2004 roku na Mszy św. w kościele parafialnym w Kijach ks. J. Kudasiewicz wygłosił homilię pod tytułem „Gmina Kije ma swój herb”. Homilia była związana z uroczystością nadania gminie Kije herbu i flagi. Ujęcie alegoryczne symbolów herbu i flagi w słowach kaznodziei przybliżyły wartość miłowania „małej ojczyzny” i tradycję religijną gminy Kije – zwaną Ponidziem³³².

3.4.4.1.3. Porównanie

W swoim przepowiadaniu ks. Kudasiewicz stosuje porównania, które uwydatniają właściwości opisywanego zjawiska poprzez wskazanie na jego podobieństwo do innego. Porównanie jest dwuczłonową konstrukcją semantyczną sprzęgniętą wewnątrznie za pomocą wyrażen takich jak: podobny, przypomina,

³²⁷ Tenże, *Droga krzyżowa Maryi*, [w:] *Przez krzyż do chwały...*, dz. cyt., s. 9-10.

³²⁸ Por. „(...) ikonografia chrześcijańska już od pierwszych wieków przedstawia żłóbek betlejemski jako mały grób, najczęściej prostokątny; Dziecię Jezus spoczywa w nim jako mała mumia, owinięta w płótna od głowy aż do stóp, na wzór ciała przygotowanego do pogrzebu (por. J 11,44; 19,40; 20, 5-7). Przykład takiej typologii spotyka się w katedrze w Rawennie (IV w.). Podobną interpretację żłóbka spotyka się w ikonografii wschodniej. Ruska ikona Bożego Narodzenia, pochodząca ze szkoły nowogrodzkiej (XVI w.), przedstawia Dziecię Jezusa w żłobie, który ma formę małej trumienki. Żłóbek zapowiada śmierć i pogrzeb.”; tamże, s. 11-12.

³²⁹ J. Kudasiewicz, *Droga krzyżowa Maryi*, WA(1992)1, s. 113.

³³⁰ Według J. Kudasiewicza „pobożność chrześcijańska dobrze odczytała Ewangelię św. Jana, nazywając Maryję Bolesciwą - Dolorosa, a nie Rozpaczącą”, tamże, s. 120.

³³¹ Por. J. Kudasiewicz, *Maryja pośród modlącego się ludu*, WA(1994)2, s. 42.

³³² Por. tenże, *Gmina Kije ma swój herb* [w:] *Kije - Gmina naturalnie przyjazna*, dz. cyt., s. 12-15.

niczym. Oba człony odznaczają się przy tym pewną wspólną cechą semantyczną, motywującą porównanie i stanowiącą jego logiczną podstawę. W wyniku porównania zjawisko, o którym jest mowa, zostaje zinterpretowane poprzez pryzmat zjawiska, z którym je zestawiono³³³. Przykładem może być porównanie wina w bukłakach do głoszenia Ewangelii:

„Aż do naszych czasów istnieje na Wschodzie zwyczaj wlewania wina do bukłaków, tj. do skórzanych worków. Młodego wina nie można wlewać do starych bukłaków, ponieważ w momencie fermentowania rozewałyby stare bukłaki. Młode wino oznacza Ewangelię Jezusa, która zawiera w sobie dynamiczną moc, potężny ferment. Nie można jej wlewać do starych bukłaków faryzejskiego judaizmu, bo rozsadzi je i zniszczy. Wino Dobrej Nowiny należy roztropnie dawkować. Obraz ten wyraża dwie prawdy: ferment Dobrej Nowiny od wewnątrz przemienia ludzi i środowisko ludzkie. Nie działa rewolucyjnie tylko ewolucyjnie i wewnętrznie; najpierw zmienia człowieka, który następnie będzie zmieniał stopniowo środowisko”³³⁴.

W kazaniu „Zachowanie Prawa Bożego chroni przed katastrofą” Kudasiewicz porównuje przestrzeganie znaków drogowych do życia dekalogiem.

„Bolesne konsekwencje złamania Bożego prawa potwierdza życie. Pan dał człowiekowi Prawo dla jego dobra i szczęścia. Boże prawa można by porównać do znaków drogowych: zachowanie ich zapewnia bezpieczną i radosną podróż (np. samochodem). Człowiek, podobnie jak kierowca samochodu, jest wolny, może przekroczyć prawo drogowe. Konsekwencje tego są jednak tragiczne nie tylko dla kierowcy, ale również dla niewinnych ludzi. Co tydzień ginie na drogach kilkadziesiąt osób, rannych są setki. Można prawo przekroczyć, zignorować, ale czy się to opłaca? Podobnie ma się rzecz z prawem Bożym. Bóg mówi: «Nie zabiaj», a więc unikaj tego, co cię zabija – alkohol, narkotyki, nikotyna. Ilu ludzi się rozbiło na przekraczaniu tego jednego przykazania? Czy warto? Pan mówi: «Nie cudzołóż». Dla ilu ludzi lekceważenie tego zakazu stało się przysłowiowym gwoździem do trumny? Ile nieszczęść i tragedii ma swoje źródło w ludzkiej głupocie i niewierności prawu Pana?»³³⁵.

³³³ Por. A. Okopień-Sławińska, *Porównanie*, [w:] *Słownik terminów literackich...*, dz. cyt., s. 411.

³³⁴ J. Kudasiewicz, *Ważniejszy Pan młody niż post*, WA(2006)1, s. 95.

³³⁵ Tenże, *Zachowanie Prawa Bożego chroni przed katastrofą*, WA(1995)4, s. 8.

3.4.4.1.4. Przypowieść

Przy omawianiu głównych figur retorycznych używanych przez ks. Józefa Kudasiewicza należy zwrócić uwagę na przypowieść, która jest krótkim, metaforycznym opowiadaniem o moralno-wychowawczym charakterze. Przypowieść, inaczej parabola (gr. *parabolé* – „porównanie, analogia”) jest utworem narracyjnym należącym do literatury moralistycznej, w którym fabuła, silnie uschematyzowana, służy przedstawieniu pewnych prawd moralnych lub filozoficznych. W ewangeliach zdarzenia i sytuacje przedstawione w przypowieściach mają charakter przykładowy, i ilustrują nadrzędną prawdę. Tematem głównym przypowieści ewangelijnych jest Królestwo Boże. Ks. Józef Kudasiewicz w swym przepowiadaniu wykorzystuje przypowieści ewangeliczne, które mają formę rozwiniętych: porównań, symboli, alegorii, czyli metafor, przypowieści mieszanych³³⁶. W przepowiadaniu Kudasiewicza warto zwrócić uwagę na alegorię i porównanie.

3.4.4.1.5. Antyteza

Wybitny kaznodzieja ks. J. Kudasiewicz, by lepiej podkreślić ekspresję w przepowiadaniu, stosował figurę retoryczną zwaną antytezą. Polega ona na zestawieniu dwóch elementów znaczeniowo przeciwstawnych w jedną całość treściową³³⁷. W kazaniu jedna z nich mówi o błogosławieństwie i przekleństwie³³⁸, druga o różnicach między wyborem dobra a zła przez człowieka:

„Przykazania Boże są po to również, by ograniczać w nas świnie (to, co świńskie), zwierzę, bydłę, a rozwijać i wspierać to co ludzkie. Taką dziwną istotą jest człowiek: rozpięty między bydlęciem a aniołem, między heroizmem a bestialstwem, między świętością i grzechem”³³⁹.

W kazaniu „Selektywne chrześcijaństwo” Kudasiewicz stosuje antytezę aby ukazać niespójność w postępowaniu niektórych członków Kościoła:

³³⁶ Por. W. Przychyna, *Kaznodziejski przekaz opowiadań biblijnych*, Kraków 2000, s. 17-84.

³³⁷ Por. G. Siwek, *Przepowiadać skuteczniej*, Kraków 1992, s. 178.

³³⁸ J. Kudasiewicz, *Zachowanie Prawa Bożego chroni...*, dz. cyt., s. 7.

³³⁹ Tamże, s. 8.

„Jestem praktykującą katoliczką, ale zdecydowanie występuję przeciw religii w szkole. Jestem oświeconym chrześcijaninem, od wielu lat należę do KIK-u, ale opowiadam się za laickim państwem”³⁴⁰.

Antyteza zastosowana przez J. Kudasiewicza została wprowadzona w jednym przypadku za pomocą spójnika „a”, a drugim przypadku za pomocą spójnika „ale”.

3.4.4.1.6. Interpretacja

Ksiądz J. Kudasiewicz często używał figury retorycznej zwanej interpretacją dzięki której przedstawiał jedną myśl za pomocą opisu lub metafory³⁴¹. Taką interpretacją jest opis choroby trądu:

„Jezus nie tylko łamie bariery rasowe i religijne lecz również bariery społeczne. «Wyszło naprzeciw Niemu dziesięciu trędowatych». Trąd w owych czasach uważano za największą chorobę. «Żadna inna choroba w takim stopniu nie doprowadzała człowieka do ruiny jak trąd» (E. Marterman). W ostatnim stadium choroby sytuacja zarażonego była tragiczna. Wiotczały mięśnie, kurczyły się ścięgna tak, że palce wyglądały jak szpony. Ręce i nogi ulegały owrzodzeniu. Później odpadały palce u rąk i nóg, potem odpadały ręce i stopy. Tego rodzaju trąd mógł trwać 20-30 lat. Właściwie było to konanie, człowiek umierał cal po calu. (...) Gdy tylko stwierdzono trąd, wyrzucano chorego poza nawias życia społecznego i religijnego. Uważano go po prostu za zmarłego”³⁴².

3.4.4.1.7. Przykład

Przykład (exemplum) to figura polegająca na przedstawieniu jakiegoś przeszłego faktu lub oświadczenia³⁴³. Ks. Kudasiewicz w swym przepowiadaniu często używa tej figury. W kazaniu „Boże Narodzenie” posługuje się nią kilkakrotnie a jednym z przykładów jest fragment:

„Hanna Malewska swą powieść „Przemija postać świata” kończy wzruszającym epizodem: Stary Kasjodor «odkleiwszy spojenie trafił wreszcie

³⁴⁰ J. Kudasiewicz, *Selektywne chrześcijaństwo*, WA(1992)2, s. 103-104.

³⁴¹ *Interpretacja*, M. Korolko, *Sztuka retoryki...*, dz. cyt., s. 117. Korolko: „Figurę tę w podręcznikach retoryki łączono z wykładnią peryfrazy, podkreślając, że interpretacja retoryczna jest jaśniejszym opisaniem tego, co powiedziało się poprzednio”, tamże.

³⁴² J. Kudasiewicz, *Miłość przekracza granice dzielące ludzi*, WA(1992)4, s. 12.

³⁴³ Por. M. Korolko, *Sztuka retoryki...*, dz. cyt., s. 120.

na czytelne słowa – stare greckie pismo – zdanie bez początku i bez końca. Oczytał: ... jakże piękny jest człowiek, gdy jest człowiekiem. Zamknął oczy. Po długiej chwili spod jego zrogowaciałych, sinych powiek wytoczyły się duże łzy»³⁴⁴.

3.4.4.2. Figury retoryczne wyrażające emocjonalność

Przepowiadanie Kudasiewicza nie było tylko przekazywaniem suchych informacji, lecz prowadziło do przeżycia głoszonej prawdy³⁴⁵. By nie odwoływać się jedynie do racjonalnych dowodów, ks. Kudasiewicz stosował figury retoryczne takie, jak: hiperbola, epitet, eksklamacja, konkluzja, czyli te o silnym zabarwieniu emocjonalnym.

3.4.4.2.1. Hiperbola

Figurą retoryczną odwzorowującą rzeczywistość, poddaną pod kryterium prawdy jest hiperbola. Przedstawia ona jakies zjawisko, wyolbrzymiając jego wygląd, znaczenie, działanie i oddziaływanie. „Uważana jest za (...) efekt współdziałania rozmaitych tropów i figur, szczególnego doboru słownictwa oraz ekspresywnych intonacji”³⁴⁶. Posługiwanie się hiperbolą jest wyrazem emocjonalnego zaangażowania mówiącego i ma na celu wywołanie identycznych zachowań u odbiorcy. Przykład znajdziemy w kazaniu ks. Józefa, wygłoszonym z okazji Roku Jubileuszowego – „Zbawienie przyszło przez krzyż”. Poświęcone jest ono idei odkupienia, rozważania i kontemplacji krzyża:

„Jeśli mamy w pamięci to, czym był krzyż w starożytności (a mianowicie narzędziem kaźni niewolników), jest rzeczą zrozumiałą, że wzbudzał on trwogę i wstręt. Jest również rzeczą naturalną, że B ó g u k r z y ż o w a n y był po prostu s k a n d a l e m i absolutnym szaleństwem. Krzyż zbawczy Chrystusa jest paradoksem dla „mądrości” (...)”³⁴⁷.

³⁴⁴ J. Kudasiewicz, *Boże Narodzenie*, WA(1984)5, s. 102.

³⁴⁵ Por. G. Siwek, *Przepowiadać skutecznie...*, dz. cyt., s. 150-155.

³⁴⁶ A. Okopień- Sławińska, *Hiperbola*, [w:] *Słownik terminów literackich...*, dz. cyt., s.197.

³⁴⁷ J. Kudasiewicz, *Zbawienie przyszło przez krzyż...*, dz. cyt., s. 133.

Autor posłużył się rozstrzelonym tekstem w celu wywołania zaciekawienia i zainteresowania omawianym tematem³⁴⁸, dzięki temu słowa te zwracały uwagę czytelnika, również w trakcie interpretacji.

Interesujący przykład spersonifikowanej hiperboli pojawia się w kazaniu „Zachowanie Prawa Bożego chroni od katastrofy”:

„Człowiek, według definicji tomistycznej, jest *animal rationale* – bydlę rozumne. Przykazania ograniczają w nas to, co bydlęce, a wyzwalają to, co rozumne, ludzkie (*rationale*). W tomistycznej definicji człowieka zakorzeniona jest tradycja odnoszenia do człowieka określeń zwierzęcych (zob. „Polskie zoo”, liczne bajki dziecięce). Mówi się: ty świnio, ty małpo, ty papugo, ty lisie, ty flądrowo, ty byku, ty wężu itp. Słyszemy: to zwierzę, a nie człowiek. Człowiek może się zbliżyć do poziomu tych zwierząt”³⁴⁹.

W homilii „Polska potrzebuje nowej ewangelizacji” J. Kudasiewicz przywołuje słowa papieża Jana Pawła II wypowiedziane na Placu Defilad w Warszawie podczas trzeciej pielgrzymki do Ojczyzny. Stwierdza, że:

„Twarda jest ta papieska ocena. Jest się nad czym zadumać i czym zasmucić. Kiedy po drugiej wojnie światowej ukazała się książka pod tytułem „Francja krajem misyjnym”, to kardynał Suhard – czytając tę książkę – płakał. Na Placu Defilad, gdzie padły podobne słowa papieskie – nikt nie płakał. Wręcz przeciwnie... Panowała radość i euforia. Brawom i okrzykom nie było końca. Czy Ojciec św. przesadził? Czy chory jeszcze w ogóle nie uświadamia sobie swojej choroby? Oczywiście raczej to drugie. O ty biedna papugo narodów”³⁵⁰.

3.4.4.2.2. Epitet

Najbardziej popularnym środkiem stylistycznym i zarazem figurą retoryczną jest epitet. Dlatego znajdziemy go również w przepowiadaniu ks. Kudasiewicza.

³⁴⁸ Por. *Emfaza*, M. Korolko, *Sztuka retoryki...*, dz. cyt., s. 104.

³⁴⁹ J. Kudasiewicz, *Zachowanie Prawa Bożego chroni...*, dz. cyt., s. 8.

³⁵⁰ Tenże, *Polska potrzebuje nowej ewangelizacji*, WA(1988)2, s. 49-50; por. utwór *Grób Agamemnona* J. Słowackiego, który jest ostrą krytyką Polaków. Poeta posłużył się w tym celu między innymi symbolami pawia i papugi: „Polsko! Lecz ciebie błyskotkami ludzą;/ Pawiem narodów byłaś i papugą;/ A teraz jesteś służebnicą cudzą”. Paw to ptak wyjątkowo strojny w pióra, papuga zaś znana jest ze zdolności do bezmyślnego naśladowania.

Samo słowo „epitet” wywodzi się z gr. *epithetos* i znaczy „dodatkowy”. Epitet pełni w tekście funkcję określającą rzeczownik. Uznawany jest za środek przydający plastyczności przedstawianemu światu oraz wspaniałości i bogactwa wysławianiu³⁵¹. Oto przykłady epitetów używanych przez ks. Kudasiewicza:

„podeszły wiek, wielkie rzeczy”³⁵²; „dobre oczy”³⁵³, „ubogi żebrak”³⁵⁴; samotny strzelec, starochrześcijański pisarz, osobisty list, postać historyczna, wierne uczucia.³⁵⁵; bolesna granica, granice religijno-moralne, mieszanka etniczno-religijna, nieczystość kultyczna, bariery rasowe i religijne, stare prawo, nowa wiara, nowy dom, ruina fizyczna, bolesne mury, mądrzy konstruktorzy.³⁵⁶; „mądry Polak, cierpiący i zagubiony tłum, mała wspólnota, Jezus miłosierny, żywy sens, biedna Polska,³⁵⁷; „bytowe oblicze, oblicza komplementarne, dobry człowiek, święte życie, czyste serca, ludzie prawi, symboliczna liczba”³⁵⁸.

3.4.4.2.3. Eksklamacja

Eksklamacja to figura retoryczna, wyraz, grupa wyrazów lub zdanie wykrzyknikowe, eliptyczne, często urwane, (niedomówienie – aposiopesis), wtrącone w tok wypowiedzi, niejednokrotnie w formie apostrofy. Adresat takiego wykrzyknienia może być mniej lub bardziej określony. Wykrzyknienie zazwyczaj jest wyrazem emocjonalnego zaangażowania nadawcy wypowiedzi, sygnalizuje jego stan emocjonalny. Figura ta ma za zadanie wyrażać uczucia wstrętu, zachwytu, nienawiści, smutku³⁵⁹. Poniżej przywołane zostały następujące eksklamacje:

- a) „(...) Polska naprawdę potrzebuje nowej ewangelizacji. Papież zna nas na wylot. Uwierzmy mu!”³⁶⁰.
- b) „Słowo Boże przed chwilą proklamowane, ludzie Biblii – odpowiadają nam jasno: grzech istnieje!”³⁶¹.

³⁵¹ Por. A. Okopień- Sławińska, *Epitet*, [w:] *Słownik terminów literackich*, dz. cyt., s.137.

³⁵² J. Kudasiewicz, *Dróżki Maryi do chwały nieba*, WA(2011)3, s. 58.

³⁵³ J. Kudasiewicz, *Jezus każdemu daje szansę...*, dz. cyt., s. 57.

³⁵⁴ Tenże, *Zachowanie Prawa Bożego chroni...*, dz. cyt., s. 6.

³⁵⁵ Tenże, *Całe życie w służbie Ewangelii*, WA(2009)2, s. 169-176.

³⁵⁶ Tenże, *Miłość przekracza granice ...*, dz. cyt., s. 11-14.

³⁵⁷ Tenże, *Nowa ewangelizacja*, dz. cyt., s. 94-98.

³⁵⁸ Tenże, *Kto to jest święty?*, WA(2004)4, s. 45-50.

³⁵⁹ *Eksklamacja*, G. Siwek, *Przepowiadać skutecznie...*, dz. cyt., s. 180.

³⁶⁰ J. Kudasiewicz, *Polska potrzebuje nowej ewangelizacji...*, dz. cyt., s. 50.

- c) „Grzech istnieje, człowiek może grzech popełnić!”³⁶².
- d) „(...) po prostu rzucić się w ramiona Ojca jak marnotrawny syn i powiedzieć z otwartą twarzą: Abba – Tato!”³⁶³.
- e) „Trzeba do nich iść z Ewangelią i Chrystusem!”³⁶⁴.
- f) „Mamy prawo tak jak Jezus zwracać się do Boga najpiękniejszym słowem – Abba, Ojczy! Abba jest aramejskim słowem zdrobniałym i oznacza „tato! tatusiu!”³⁶⁵.
- g) „Podnosi rękę i woła: zatrzymajcie się ... wypocznijcie nieco!”³⁶⁶.

3.4.4.2.4. Konkluzja

Ksiądz Kudasiewicz w punkcie kulminacyjnym swej mowy czasami używał dosadnych słów³⁶⁷. Przykładem użycia figury zwanej „konkluzją” jest epilog z kazania „Nowa ewangelizacja”:

„Poślemy ich z Ewangelią, a nie z dokumentami *Vaticanum II*; oni bowiem potrzebują podstawowej ewangelizacji, która budzi wiarę i wiąże z Jezusem. Z dokumentami soborowymi możemy pójść do tych, którzy są w Kościele i nie utracili sensu życia chrześcijańskiego. Z dokumentami tymi możemy katechizować, duszpasterzować, a nie ewangelizować. Nie mylmy elementarnych pojęć. Nie kompromitujmy się”³⁶⁸.

3.4.4.3. Figury retoryczne sprzyjające dialogowości

Przekazywane przez Kudasiewicza treści mają charakter dialogiczny i do pełnego wybrzmienia wymagają spotkania ludzi. W przepowiadaniu Kudasiewicza najczęstszymi figurami retorycznymi sprzyjającymi dialogowości są: apostrofa, obsecratio, correctio, eroteza, optatio, sermocinatio.

³⁶¹ Tenże, *Grzech istnieje*, WA(1989)2, s. 83.

³⁶² Tamże, s. 84

³⁶³ Tamże, s. 86.

³⁶⁴ Tenże, *Całe życie w służbie...*, dz. cyt., s. 174.

³⁶⁵ Tenże, *Duch Święty w życiu chrześcijańskim*, WA(2006), s. 92.

³⁶⁶ Tenże, *Ewangeliczny radykalizm*, WA(2009)2, s. 10.; por. *Umilknijcie*, M. Korolko, *Sztuka retoryki...*, dz. cyt., s. 115.

³⁶⁷ Por. *Konkluzja*, tamże, s. 117.

³⁶⁸ J. Kudasiewicz, *Nowa ewangelizacja*, dz. cyt. s. 98.

3.4.4.3.1. Apostrofa

Apostrofa to figura retoryczna, którą wykorzystuje się w celu wywołania określonego wrażenia u odbiorców, wprowadzenia nastroju. Jest to „bezpośredni, patetyczny zwrot do osoby, bóstwa, upersonifikowanej idei lub przedmiotu (...) występujący najczęściej w przemówieniu lub retorycznym i uroczystym utworze poetyckim (...). Znamionuje ją styl podniosły przeciwstawiony mowie potocznej i użytkowej”³⁶⁹.

W zredagowanych formach przepowiadania w kwartalniku homiletycznym „Współczesna Ambona” nie odnajdujemy zwrotu pozdrowienia wobec słuchaczy. Moglibyśmy sądzić, że kapłan kielecki nie stosował pozdrowień na początku homilii czy kazań. Nic bardziej błędnego gdyż odnajdujemy je w innych homiliach na przykład: „Na 450-lecie Gimnazjum Humanistycznego w Pińczowie (1551-2001)”:

„Szanowni Goście,
Drodzy Pińczowianie,
Koleżanki i Koledzy!”³⁷⁰.

Tą formę apostrofy odnajdujemy także w dwóch homiliach poświęconych wydarzeniom rodzinnej miejscowości ks. J. Kudasiewicza w homilii „Gmina Kije ma swój herb”:

„Szanowny Panie Wójcie,
Dostojni Goście,
Drodzy Rodacy”³⁷¹;

oraz w homilii „Gloria victis”:

„Szanowny Panie Wójcie,
Drodzy drużny i druhowie,
Braci i siostry!”³⁷².

³⁶⁹ M. Głowiński, T. Kostkiewiczowa, *Apostrofa*, [w:] *Słownik terminów literackich*, red. J. Sławińskiego, Wrocław 2010, s. 40.

³⁷⁰ J. Kudasiewicz, *Akademia małej ojczyzny*, dz. cyt., s. 5.

³⁷¹ Tenże, *Gmina Kije ma swój herb* [w:] *Kije - Gmina naturalnie przyjazna*, dz. cyt., s. 12.

³⁷² Tenże, *Gloria victis*, dz. cyt., s.15.

W odniesieniu do Boga apostrofa ma charakter modlitwy. Przykład zwrotu do Ducha Świętego odnajdziemy w kazaniu „Duch Święty w życiu Maryi”:

„Oddając Jej cześć, równocześnie czcimy Ducha Świętego, który wielkie rzeczy uczynił w Maryi i przez Maryję (...) Jeżeli więc i my chcemy przeżyć i doświadczyć Zesłania Ducha Świętego z obfitością Jego darów, to powinniśmy jak Apostołowie wraz z Maryją trwać na modlitwie i wraz z Nią błagać: «O Stworzycielu, Duchu przyjdź!»³⁷³.

W swoim przepowiadaniu Kudasiewicz stosował apostrofy o charakterze biblijnym. Jedna z nich mówi o uroczystym wjeździe Pana Jezusa do Jerozolimy:

„W czasie uroczystego wjazdu Jezusa do Jerozolimy byli w mieście niektórzy Grecy (J 12,20); przybyli oni na święta Paschy (zob. J 12,1). Grecy ci prosili Filipa: „Panie, chcemy ujrzeć Jezusa” (J 12,21)”³⁷⁴.

3.4.4.3.2. Obsecratio

Obsecratio – błaganie stosuję się w rozmaitych formach modlitewnych³⁷⁵. Szczególną formą modlitwy, o której mówi ks. Kudasiewicz jest akt strzelisty:

„Na przykład tajemnicę Zwiastowania możemy zakończyć takim aktem strzelistym: „O Maryjo, która na pełne tajemnice powołania na Matkę Syna Najwyższego odpowiedziałaś z entuzjazmem «fiat» – niech mi się stanie, spraw, abyśmy i my przyjmowali na co dzień trudną wolę Ojca”. W akcie tym pierwsza część nawiązuje do treści tajemnicy, druga do naszego życia” (...) Dziękujemy Ci, bł. Janie Pawle II, za tę odnowioną szkołę różańca³⁷⁶.

3.4.4.3.3. Correctio

W celu skorygowania wcześniej sformułowanych zdań używa się celowego chwytu stylistycznego – „correctio”, który ma na celu uwydatnienie wypowiedzianej myśli³⁷⁷. Jako przykład zaprezentować można w tym miejscu zwrot do księży którzy porzucili swoje powołanie:

³⁷³ Tenże, *Duch Święty w życiu Maryi*, WA(1986)2, s. 66.

³⁷⁴ Tenże, *Jezus każdemu daje szansę*, WA(2001)4, s. 56.

³⁷⁵ Por. *Obsecratio*, M. Korolko, *Sztuka retoryki...*, dz. cyt., s. 116.

³⁷⁶ J. Kudasiewicz, *Różaniec pogłębiony i odnowiony*, WA(2011)4, s. 122.

³⁷⁷ Por. A. Okopień- Sławińska, *Correctio*, [w:] *Słownik terminów literackich*, dz. cyt., s.83.

„Darowano by księżom, którzy by rzucili sutannę, byleby tylko mówili o Bogu. Zauważamy, drodzy, co jest istotne dla nas – Ewangelia o Dobrym Ojcu jest największym zapotrzebowaniem współczesnego człowieka. Dlatego nigdy nie można ze swojego głoszenia zatracić tej prawdy”³⁷⁸

3.4.4.3.4. Eroteza

Pytania retoryczne należą do ulubionych środków oratorskich ks. J. Kudasiewicza, ich celem jest wyrażenie przekonań mówcy, który pytając, mocniej przyciąga uwagę słuchaczy i silniej apeluje o ich współudział, niż gdyby wypowiedział zdania twierdzące³⁷⁹. Pytania retoryczne mają na celu nie tylko wykorzystanie formy pytania, aby zakomunikować pewną wątpliwość, ale przyciągają, zaciekawiają, intrygują odbiorcę, na przykład we fragmencie homilii:

„Jakie znaczenie dziś ma to wezwanie i ten tytuł. Żyjemy przecież w czasach, w których kończy się na naszych oczach epoka królów, królowych i królestw. Jeżeli jeszcze tu i ówdzie spotyka się tytuły, to bardziej oznaczają one godność niż władzę i panowanie. Bardziej przywiązanie do tradycji niż udział w rządach. Czy więc nazywanie Maryi Królową ma sens, czy nie jest anachronizmem, czy nie trąci myszką?”³⁸⁰

Czasami ks. profesor stawia pytania retoryczne na początku akapitu, by pobudzić czytelnika do nowego spojrzenia na jakiś fragment Pisma Świętego:

„Jaki związek ma ta przypowieść z pokutą i nawróceniem? Czy jest to zestawienie przypadkowe, czy ma głębszy sens? (...) Czy my poprawnie rozumiemy nawrócenie? Czy nie jesteśmy czasem podobni do nawróconych jednego dnia, lub nawet jednej godziny?”³⁸¹

3.4.4.3.5. Optatio

Optatio – życzenie jest to figura wyrażająca ważne życzenia i pragnienia mówcy, wypowiedziane najczęściej na początku i w zakończeniu retorycznego

³⁷⁸ Por. J. Kudasiewicz, *Idźcie więc i nauczajcie wszystkie narody*, [w:] *Przyjaciele*, dz. cyt., s. 11.

³⁷⁹ Por. A. Okopień-Sławińska, *Pytania retoryczne*, [w:] *Słownik terminów literackich*, dz. cyt., s. 457; por. D. Zdunkiewicz-Jedynak, *Językowe środki perswazji*, dz. cyt., s. 84-88.

³⁸⁰ J. Kudasiewicz, *Maryi Królowej Polski, Maryja-Królową*, WA(1984)3, s. 1.

³⁸¹ Tenże, *Nawrócenie*, WA(1995)1, s. 77.

dyskursu³⁸². W epilogu „Niepokalanego Poczęcia” ks. Józef Kudasiewicz pragnie, byśmy zawierzyli się Matce Bożej i zabrali ją do siebie. Wyraża to w słowach:

„«Oto Matka twoja. I od tej godziny uczeń wziął Ją do siebie». Ojciec święty mówi, że odtąd „całe pokolenia uczniów ... niejako zabierały do siebie tę Matkę” (RH 22). Winniśmy się włączyć w te pokolenia uczniów Jezusa i zabrać do siebie Jego Matkę, jak Jan. Obecny wśród nas Pan kieruje do nas słowa: «Oto Matka twoja». Co to znaczy dziś zabrać Ją do siebie? Oznacza to zabrać w nasze życie Jej zawierzenie Boga wyrażone w zwiastowaniu, Jej pośpiech, z jakim szła służyć starym ludziom, Jej rozmodlenie w wieczniku. Gdy to wszystko wraz z Nią zabierzemy w nasze życie to i my staniemy się na Jej wzór ludźmi zawierzenia. Amen»³⁸³.

3.4.4.3.6. Sermocinatio

Analizując twórczość Kudasiewicza, odnajdziemy w jego tekstach figurę „sermocinatio”. Ma ona na celu „wprowadzenie w obręb wypowiedzi słów cudzych, przytoczenie rozmów, powiedzeń i myśli innych osób”³⁸⁴.

„W «Dzumie» Camusa jest prosta, ale jakże przejmująca rozmowa między dziennikarzem Tarrou a doktorem Rieux: „Krótko mówiąc – powiedział Tarrou z prostotą – chciałbym wiedzieć, jak stać się świętym; tylko to mnie interesuje.

– Ale pan nie wierzy w Boga.

– Właśnie. Znam dziś tylko jedno konkretne zagadnienie: czy można być świętym bez Boga»³⁸⁵.

Kudasiewicz w homilii z okazji Wielkiego Piątku w swojej wypowiedzi posiłkuje się słowami Jana Pawła II, powołując się na jego interpretację katechez³⁸⁶. Również w kazaniach przytacza Jana Pawła II:

„Tak również interpretuje postawę Józefa Jan Paweł II: „Józef nie wiedział, jak ma się zachować wobec «cudownego» macierzyństwa Maryi. Szukał zapewne odpowiedzi na to dręczące go pytanie, ale nade wszystko szukał wyjścia z tej trudnej dla siebie sytuacji” (RC 3). Wątpliwości

³⁸² Por. *Optatio*, M. Korolko, *Sztuka retoryki...*, dz. cyt., s. 118.

³⁸³ J. Kudasiewicz, *Niepokalane Poczęcie*, WA(1994)5, s. 79.

³⁸⁴ A. Okopień- Sławińska, *Sermocinatio*, [w:] *Słownik terminów literackich*, dz. cyt., s. 507.

³⁸⁵ J. Kudasiewicz, *Czy można być świętym bez Boga?*, WA(1986)4, s. s. 29-30.

³⁸⁶ J. Kudasiewicz, *Jako nasza pascha ofiarowany jest Chrystus...*, dz. cyt., s. 18.

Józefa, zdaniem papieża, nie budziła postawa Maryi, lecz to, jak on sam ma się zachować wobec Jej cudownego macierzyństwa. Wątpliwość dotyczyła jego, a nie Maryi³⁸⁷.

3.4.4.4. Figury retoryczne sprzyjające zwięzłości

Przepowiadanie ks. J. Kudasiewicza charakteryzuje się zwięzłością, nie znajdziemy w nim zbędnych słów, a taka zwięzłość jest zaletą gdyż umożliwia szybsze porozumienie nadawcy z odbiorcą³⁸⁸. Figurami retorycznymi sprzyjającymi zwięzłości są: synekdocha, elipsa.

3.4.4.4.1. Synekdocha

Synekdocha jest odmianą metonimii opierającej się na zależnościach ilościowych i zakresowych między zjawiskami, których nazwy zostały użyte jedna zamiast drugiej. „Termin ten polega na wprowadzeniu nazwy mającej zakres logiczny szerszy (według zasady łac. *Totum pro parte* – całość zamiast części) lub węższy (według zasady łac. *Pars pro toto* – część zamiast całości). (...) W obrębie synekdochy użyte słowo nabiera znaczenia bardziej szczegółowego lub bardziej ogólnego niż zazwyczaj³⁸⁹. Przykładem doskonale odpowiadającym przywołanej definicji jest początek homilii ks. Kudasiewicza wygłoszonej do wiernych w związku ze świętem św. Szczepana:

„Jeszcze nie zdążyliśmy w pełni nacieszyć się Narodzeniem Pańskim, naszymi pięknymi kolędami i choinką, aż tu nagle krew, śmierć, nienawiść! Dlaczego radosna oktawa Bożego Narodzenia została zakłócona tą niewinną śmiercią? Spróbujmy odczytać myśl Kościoła³⁹⁰.

Dwie pierwsze linijki owego fragmentu odnoszą się do świąt Bożego Narodzenia, natomiast użyte przez kaznodzieję słowa: krew, śmierć, nienawiść są bez wątpienia synekdochą śmierci św. Szczepana i związanym z tą okolicznością Triduum Paschalnym.

³⁸⁷ Tenże, *Uroczystość św. Józefa...*, dz. cyt., s. 178.

³⁸⁸ Por. G. Siwek, *Przepowiadać skutecznie...*, s. 137-142.

³⁸⁹ A. Okopień-Sławińska, *Synekdocha*, [w:] *Słownik terminów literackich*, dz. cyt., s. 551.

³⁹⁰ J. Kudasiewicz, *Odpowiedź człowieka na przyjście Pana*, WA(1988)4, s. 114.

„Św. Szczepan stał się żywą repliką Chrystusa dzięki mocy Ducha”³⁹¹.

Innym przykładem użycia części zamiast całości jest fragment z „Przyjdź Królestwo Twoje”:

„Formuły te mają identyczne znaczenie, ponieważ «niebiosa» oznaczały Boga. Nam, współczesnym ludziom Zachodu „królestwo” kojarzy się zwykle z terytorium”³⁹².

3.4.4.4.2. Elipsa

W przepowiadaniu ks. Kudasiewicza, zwłaszcza we fragmentach, które odnoszą się do trudnych spraw moralnych, można zauważyć pominięcie w „zadaniu lub wyrażeniu jakiegoś składnika, który przy odbiorze daje się na ogół zrekonstruować na podstawie kontekstu lub sytuacji towarzyszącej wypowiedzi”³⁹³. Są to następujące przykłady:

- a) „Tak można by je przedstawić słowami dzisiejszej ewangelii: „Chcę pójść za Tobą, Panie, ale... równocześnie chcę zabijać nienarodzone dzieci...”³⁹⁴.
- b) „o dary Ducha winniśmy się modlić...”³⁹⁵.
- c) „I dziś nie brak Samarytan, którzy nie przyjmują Chrystusa do swego miasta. Ale... ale... ale... Warto więc raz na jakiś czas powiedzieć homilię na temat tego małego słówka (...)”³⁹⁶.
- d) „Prawdziwa miłość bowiem nie zna granic. A tyle jest jeszcze granic między ludźmi w świecie... w Europie, w naszej Ojczyźnie ... (...)”³⁹⁷.
- e) „Polskie Zielone Świątki...” (...) Zieleń to nadzieja...”³⁹⁸.

³⁹¹ Tamże, s. 117.

³⁹² Tenże, *Przyjdź Królestwo Twoje*, WA(2005)4, s. 87.

³⁹³ Por. *Elipsa*, G. Siwek, *Przepowiadać skutecznie...*, dz. cyt., s. 181; por. M. Korolko, *Sztuka retoryki...*, s. 109.

³⁹⁴ J. Kudasiewicz, *Selektywne...*, dz. cyt., s. 103.

³⁹⁵ Tenże, *Chwast w pszenicy*, WA(2011)3, s. 9.

³⁹⁶ Tenże, *Selektywne...*, dz. cyt., s. 104.

³⁹⁷ Tenże, *Miłość przekracza granice ...*, dz. cyt., s. 13.

³⁹⁸ Tenże, *Zesłanie Ducha Świętego*, WA(1985)2, s. 80.

3.4.4.5. Figury retoryczne wpływające na komunikatywność

Komunikatywność, czyli jasność wypowiedzi jest wymogiem każdego utworu, nie tylko mówionego. Wybitny kaznodzieja, głosząc słowo Boże, stosował odpowiednie środki językowe, aby być dobrze zrozumianym przez swoich słuchaczy³⁹⁹. Poniżej zaprezentowano figury retoryczne sprzyjające komunikatywności, którymi są: anafora i epifora oraz dystrybucja.

3.4.4.5.1. Anafora i epifora

Z komunikatywnością związana jest anafora, czyli „powtórzenie tego samego słowa lub zwrotu na początku kolejnych segmentów wypowiedzi: grup składniowych, zdań, wersów, strof zazwyczaj ukształtowanych paralelnie”⁴⁰⁰.

„W każdej eucharystii spotykamy się z żywym i prawdziwym Bogiem, ze Zmartwychwstałym Panem.

Gorąco módlmy się, byśmy Go spotkali – tak naprawdę:

tak, jak spotkała Go płacząca Magdalena, którą pocieszył;

tak, jak spotkali Go smutni uczniowie z Emaus, którym wyjaśnił trudności;

tak, jak spotkali Go bojaźliwi Apostołowie, których strach przemienił w odwagę;

tak, jak spotkał Go prześladowca Szaweł, którego uczynił Apostołem i świętym”⁴⁰¹.

Innym przykładem może być:

„W największej nocy zezwierżenia są światłem wskazującym na właściwy kierunek: ku heroizmowi, ku dobru, ku świętości. Tylko człowiek posiada Prawo, tylko człowiek posiada dekalog”⁴⁰².

Zarówno anafora, jak i epifora należą do tej samej kategorii. Z gr. *epiphora*, czyli dodanie, powtórzenie. Jest to nic innego jak swoistego typu „powielenie tego samego słowa lub zwrotu na końcu kolejnych segmentów wypowiedzi: grup składniowych, zdań, wersów, strof, zazwyczaj ukształtowanych paralelnie”⁴⁰³.

³⁹⁹ Por. G. Siwek, *Przepowiadać skutecznie...*, s. 130-137.

⁴⁰⁰ A. Okopień-Sławińska, *Anafora*, [w:] *Słownik terminów literackich*, dz. cyt., s.29.

⁴⁰¹ J. Kudasiewicz, H. Witczyk, *Spotkanie ze zmartwychwstałym Panem*, dz. cyt., s. 27.

⁴⁰² J. Kudasiewicz, *Zachowanie Prawa Bożego chroni...*, dz. cyt., s. 8.

⁴⁰³ A. Okopień- Sławińska, *Epifora*, [w:] *Słownik terminów literackich*, dz. cyt., s.133.

W homilii Kudasiewicza z okazji św. Józefa można odnaleźć epiforyczne zwroty, na przykład słowo „sprawiedliwy”⁴⁰⁴.

3.4.4.5.2. Dystrybucja

Dystrybucja jest to figura, która dzieli myśl na kilka członów i przydziela im różnorodne funkcje, dystrybucja myśli powoduje, że tę samą rzecz przedstawia się w wielu ujęciach⁴⁰⁵. Przykładem zastosowania takiej figury retorycznej może być konferencja „Co powinien wiedzieć kapłan o epiklezie?”⁴⁰⁶. Teza zawarta w temacie została podzielona na podpunkty: Wstęp; 1) epikleza konsekracyjna; 2) epikleza komunijna; 3) epikleza pokutna; Wnioski i postulaty. Główna myśl główna konferencji została podzielona na kilka członów i przydzielone zostały jej konkretne funkcje, stąd jest łatwa w odbiorze i zrozumiała.

3.4.5. Sposoby argumentacji

Argumentacja wiąże się przede wszystkim z problemem poprawnego myślenia. Kudasiewicz w swoim przepowiadaniu respektuje zasady logiki i retoryki. Jego wypowiedzi są spójną konstrukcją, na którą składają się właściwie dobrane i uporządkowane argumenty. Przepowiadanie ks. J. Kudasiewicza nie jest sprzeczne z logiką argumentacji, gdyż umiejętnie respektował on podstawę tworzenia wyводу i precyzyjnie zmierzał do określonego celu. W pracy nad homilią, kazaniem czy konferencją gruntownie rozważał, jakich argumentów użyć. Podstawowym celem przepowiadania jest postawienie jakiegoś problemu i rozwiązanie go w określony sposób (*inventio*). Jest to argumentacja, czyli zespół czynności podejmowanych w celu uzasadnienia jakiegoś poglądu. W retoryce klasycznej występuje bliskie pojęciu argumentacji specyficznie rozumiane „dowodzenie”⁴⁰⁷ – *argumentatio, probatio, confirmatio*. Określa się tak uzasadnianie prawdziwości zdarzeń i decyzji w narracyjnej części mowy.

⁴⁰⁴ Por. J. Kudasiewicz, *Uroczystość św. Józefa*, WA(2000)1, 175.

⁴⁰⁵ Por. *Dystrybucja*, M. Korolko, *Sztuka retoryki...*, s. 119.

⁴⁰⁶ Por. J. Kudasiewicz, *Co powinien wiedzieć kapłan o epiklezie?*, WA(1998)3, s. 116-125.

⁴⁰⁷ Por. K. Szymanek, *Sztuka argumentacji, Słownik terminologiczny*, Warszawa 2012, s. 112-113.

3.4.5.1. Argumentum ad reverentiam

Najczęściej w swym w przepowiadaniu ks. prof. Józef Kudasiewicz odwoływał się do autorytetów, cytując ich wypowiedzi⁴⁰⁸. Cytat jest to dosłowne przytoczenie w tekście fragmentu innego tekstu, wypowiedzi cudzej lub własnej, najczęściej graficznie zaznaczone przez cudzysłów. Cytat wzbogaca i komplikuje znaczeniową zawartość wypowiedzi, wprowadzając do niej informacje wielowarstwowe. Przytaczana wypowiedź odsyła bowiem nie tylko do samych treści przedmiotowych, ale również wskazuje na swego nadawcę oraz na macierzysty kontekst, który pierwotnie współtworzył jej znaczenie. Zarazem między wypowiedzią cytowaną, a jej nowym otoczeniem zachodzą związki semantyczne reinterpretujące sensy przytaczanych słów. W dziele literackim cytat może być świadectwem przejścia przez pisarza perspektywy znaczeniowej cytowanego dzieła lub wyrazem uznania dla jego doniosłości⁴⁰⁹.

Podobnie cytuje ks. Kudasiewicz wypowiedzi osób powszechnie uważanych za autorytet w danej dziedzinie na przykład papieża Jana Pawła II czy św. Faustynę Kowalską. W kazaniu: „Poznawać miłość miłosierną Jezusa”⁴¹⁰ na wspomnienie św. Faustyny Kowalskiej przytacza obszerną wypowiedź z *Novo millennium ineunte*⁴¹¹.

⁴⁰⁸ Por. *Argumentum ad reverentiam*, tamże, s. 60; por. *Argument z autorytetu*, tamże, s. 66-69.

⁴⁰⁹ Józef Kudasiewicz cytuje ojców Kościoła: św. Hieronima, św. Ambrożego, św. Augustyna, św. Jan Chryzostoma; doktorów Kościoła: św. Anzelma z Canterbury, św. Tomasza z Akwinu, św. Teresę Wielką, św. Jana od Krzyża, św. Teresę od Dzieciątka Jezus, Matkę Teresę z Kalkuty; współczesnych teologów: Karla Rahnera, Hansa Urs von Balthasara, Benedykta XVI, Alfonsa Deisslera, Marty Robin..., oraz świeckich klasycznych pisarzy i innych autorów opracowań z dziedzin biologii, psychologii, socjologii.

⁴¹⁰ Por. J. Kudasiewicz, *Poznawać miłość miłosierną Jezusa*, WA(2007)3, s. 162-166.

⁴¹¹ Tamże, s. 162; zob. *Argumentum ex concessis* - jest to argument z przyzwolenia, zgody. Argument oparty na przesłankach, w które wierzy osoba, do której argument jest kierowany, por. K. Szymanek, *Sztuka argumentacji...*, dz. cyt. s. 65.

3.4.5.2. Argumentum ad antiquitatem

Do uzasadnienia wartości chrześcijańskich ks. Kudasiewicz umiejętnie odwoływał się do treści biblijnych i tradycji⁴¹². Stąd w jego przepowiadaniu pojawiają się sigla najczęściej kończące cytaty z Pisma. Cytaty biblijne, jako zjawisko literackie, funkcjonują w rozmaitej postaci: jako dosłowne przytoczenia formuły czy większego tekstu (na przykład przypowieści), parafrazy lub aluzji. Cytaty biblijne, zwłaszcza te pochodzące z powszechnie znanych tekstów, są łatwo rozpoznawalne nawet wówczas, gdy mają charakter urywkowy lub ograniczają się do poszczególnych słów. Czasem są traktowane jako sformułowania wyrażające doniosłe prawdy filozoficzne, religijne, moralne dzięki autorytetowi świętej księgi i często ukazują przesłanie utworu, w którym się znalazły.

3.4.5.3. Argumentum ab exemplo

Ksiądz Kudasiewicz, odkrywając przed słuchaczem prawdy wiary, często stosuje argument z przykładu – argumentum ab exemplo⁴¹³, a w nim wysuwają się na pierwszy plan przykłady do wykazania prawdziwości tezy oraz wskazania wzorca do naśladowania, a tym samym uzasadnienia słuszności jakiegoś sposobu postępowania. Przykładem takiego rozumowania jest fragment homilii „Zmartwychwstanie Pana Jezusa”, gdzie został zastosowany przykład z dziedziny sportowej:

„Tak przeżywali dobrą nowinę paschalną apostołowie. A jak my przeżywamy? Na wieść o pustym grobie apostołowie biegli; bieg w języku biblijnym kojarzy się ze sportem, z zapasami na arenie. A w sporcie, w zapasach są ci co biegną, co się całą duszą angażują w ów bieg i w zapasy i ci, którzy się tylko z boku przyglądają – tak zwani kibice. Na pierwszy sposób przeżywali apostołowie; zaangażowani w wielki dramat Męki, Śmierci i Zmartwychwstania Chrystusa, zaangażowani całym życiem. A na czym polega przeżywanie na wzór kibica? Kibic nie angażuje się w bieg i zapasy, kibic się tylko przygląda z boku; może z emocją i sympatią, ale bez czynnego zaangażowania. I Wielkanoc można również przeżywać na wzór kibica; można się tylko przyglądać zmartwychwstaniu Pana i dobrej nowinie paschalnej. Można to czynić nawet z sympatią, ale bez czynnego włączenia się w ten wielki bieg, w tę wielką przygodę

⁴¹² Por. *Argumentum ad antiquitatem*, K. Szymanek, *Sztuka argumentacji...*, dz. cyt. s. 49.

⁴¹³ Tamże, s. 46.

jaka rozpoczęła się wraz ze zmartwychwstaniem Chrystusa. Kibic ma w sobie coś z wiary, ale jest to wiara słaba, tradycyjna; wiara która nie angażuje całego życia, nie nadaje temu życiu jednego zdecydowanego kierunku. Kibice – to często byli sportowcy, to ludzie niegdyś bardzo zaangażowani we wierze, ale ostygli, opadły im ręce. Z dawnej wiary zostały im tylko strzępy „tradycji i folkloru”. Przeżywanie Wielkanocy ogranicza się u nich do odwiedzenia grobu Pańskiego w Wielki Piątek, do wysyłania dzieci ze święconym, do udziału w rezurekcji. Kibice nie są ludźmi złymi: interesują się Chrystusem, chrześcijaństwem i Kościołem; interesowali się Soborem i beatyfikacją Ojca Maksymiliana Kolbe, pielgrzymkami papieża do Ojczyzny. Mają jednak tak słabą wiarę, że nie stać ich już na życie z wiary, na odważne świadectwo”⁴¹⁴.

3.4.5.4. Inne sposoby argumentacji

Wzorem do naśladowania wypowiedzi argumentacyjnej, liczącej się z regułami inferencyjnymi⁴¹⁵, może być każda jednostka przepowiadania ks. Józefa Kudasiewicza. Jedną z nich jest homilia „O zgorszeniu”⁴¹⁶, gdzie autor stosuje *argumentum ad fidem*⁴¹⁷ i *argumentum ad consequentiam*⁴¹⁸ oraz formę argumentacji wielostronnej. Zastosowana amplifikacja ujmuje myśli za pomocą dobitnych, wyrazistych, przykuwających uwagę sformułowań⁴¹⁹. Mają one na celu właściwe wyeksponowanie tematu oraz jego uwydatnienie tudzież uwydatnienie rangi myśli w obrębie prowadzonej argumentacji.

*Argumentum ad amicitiam*⁴²⁰ ilustruje homilia „Najtrudniejsza prośba Modlitwy Pańskiej”⁴²¹. Kudasiewicz, odwołując się do więzów przyjaźni, zachęca słuchaczy do podjęcia decyzji o przebaczeniu⁴²². Odrzucenie przebaczenia prowadzi do zemsty, a według Kudasiewicza nawet do terroryzmu, dlatego uważa *argumentum ad socordiam* (do gnuśności, opieszałości), *argumentum ad*

⁴¹⁴ J. Kudasiewicz, *Zmartwychwstanie Pana Jezusa*, WA(1986)1, s. 109.

⁴¹⁵ Por. tamże, s. 282-284.

⁴¹⁶ Por. J. Kudasiewicz, *O zgorszeniu*, WA(1988)3, s. 95-98; por. *Dwie smutne przypowieści*, WA(2008)3, s. 125-130; por. *Jan Chrzciciel wzywa do nawrócenia*, WA(2010)4, s. 99-103.

⁴¹⁷ Por. K. Szymanek, *Sztuka argumentacji...*, dz. cyt. s. 51.

⁴¹⁸ Por. Tamże, s. 50.

⁴¹⁹ Por. *Argumentum ad baculum*, tamże, dz. cyt. s. 50.

⁴²⁰ Por. tamże, s. 49.

⁴²¹ Por. J. Kudasiewicz, *Najtrudniejsza prośba Modlitwy Pańskiej*, WA(2004)3, s. 37-42.

⁴²² Por. *Argumentum ad misericordiam*, K. Szymanek, *Sztuka argumentacji...*, dz. cyt. s. 58.

superbiam (do dumy, pychy) i *argumentum ad vanitatem* (do próżności)⁴²³ i je krytykuje.

Konkludując, wypowiedź argumentacyjną w przepowiadaniu ks. Józefa Kudasiewicza, warto zwrócić uwagę, że pouczenie słuchacza (*docere*) to nie tylko odwołanie się do elementów rzeczowych i logicznych. Dla funkcji pouczającej i informacyjnej Kudasiewicz w swych wypowiedziach zaznaczał istotny także pierwiastek emocjonalny⁴²⁴ oraz odwołujący się do ambicji czy wiary słuchaczy. Ważną rolę w przepowiadaniu kaznodziei kieleckiego odgrywały też argumenty oparte na doświadczeniu, narracji, obrazie oraz na powszechnej opinii lub wiedzy czy autorytetach.

Ksiądz prof. Józef Kudasiewicz jako praktyk przepowiadania odkrywa przed nami swój styl wypowiedzi. Styl tekstów mówionych lub pisanych kaznodziei kieleckiego w dużej mierze zależał od miejsca i adresatów przepowiadania. Przeprowadzone badania pomogły określić ulubione tematy, które podkreślał w swoim przepowiadaniu, są to: Królestwo Boże, Miłosierdzie Boże, odkupienie przez Krzyż, Duch Święty, Matka Odkupiciela, wspólnota rodzinna. Styl ks. Józefa Kudasiewicza, autora homilii, kazań i konferencji, wyraża się naturalnie. O tajemnicach wiary mówił w sposób jasny i obrazowy. W swych wypowiedziach respektuje konwencjonalne modele przepowiadania, które przybierały różne warianty ze względu na odbiorcę i sytuację komunikacyjną. Szanował swoich słuchaczy przez staranne dobranie figur retorycznych oraz przez zwięzłą i komunikatywną argumentację.

Z bogatego warsztatu środków retorycznych udało się zidentyfikować następujące: metafora, alegoria, porównanie, przypowieść, antyteza, interpretacja, przykład, hiperbola, epitet, eksklamacja, konkluzja, apostrofa, obsecratio, correctio, eroteza, optatio, sermocinatio, synekdocha, elipsa, anafora, epifora i dystrybucja. Wszystkie one świadczą o ogromnej erudycji kieleckiego teologa i znakomitym warsztacie językowym, jaki opanował.

⁴²³ Por. tamże, s. 61.

⁴²⁴ Por. *Psychologiczne mechanizmy kształtowania przekonań*, K. Szymanek, *Sztuka argumentacji...*, dz. cyt. s. 254-260.

4. EWALUACJA HOMILETYCZNEJ I KAZNODZIEJSKIEJ DZIAŁALNOŚCI JÓZEFA KUDASIEWICZA

Ksiądz prof. Józef Kudasiewicz był wybitnym biblistą czyli znawcą i badaczem Biblii. W swym przepowiadaniu odsłaniał głębię i bogactwo zbawczego orędzia oraz wkładał wiele wysiłku i trudu w analizę Pisma jako dzieła literackiego. Jego analiza tekstów biblijnych dawała gwarancję zrozumienia prawdziwego znaczenia tekstu przez słuchających. Ks. Kudasiewicz doceniał rolę *lectio* jako „starannego studium” (por. KO 25) w spotkaniu ze słowem Bożym. Po wydaniu w roku 2010, *Verbum Domini* – adhortacji papieża Benedykta XVI, Kudasiewicz zachęcał do poznania ważnych tematów biblijnych, które mogą się przyczynić do animacji całego duszpasterstwa i do lepszego poznania osoby Jezusa Chrystusa. Przeprowadzone badania pozwalają na ocenę teorii i praktyki przepowiadania wybitnego kaznodziei, dzięki której określimy jego wartość w walorach, mankamentach i postulatach.

4.1. Walory

Zaletami przepowiadania ks. prof. J. Kudasiewicza są między innymi inspiracja charyzmatem spotkania, pogłębienie nauki o przebaczeniu i sprawiedliwości, dowartościowaniu roli kobiety w Kościele oraz mobilizowanie do medytacji i przepowiadania w kontekstach życiowych słuchaczy.

4.1.1. Inspiracja charyzmatem spotkania

Według ks. J. Kudasiewicza Biblia jest Księgą spotkań⁴²⁵ i jest to jej atut. Spotkania należą do podstawowych i centralnych tematów biblijnych i przenikają całe Pismo Święte. Spotkanie to historia ludzi, partnerów, którzy brali udział

⁴²⁵ Por. J. Kudasiewicz, *Biblijna teologia spotkania* WA(1986)2, s. 126-135.

w dziele Objawienia Bożego. Stąd Kudasiewicz jako teoretyk i praktyk przepowiadania wyróżnia się tym, że wychowuje do spotkania ze słowem Bożym zawartym na kartach Biblii. Bóg inspiruje Pismo przez Ducha Świętego, dzięki Jego natchnieniu Biblia posiada szczególne wartości wychowawcze i formacyjne, zachęca do dobrego czynu, prowadzi do doskonałości (2 Tm 3,17). Nie można powiedzieć tego o żadnej innej ludzkiej księdze. Według Kudasiewicza Pismo Święte obydwu testamentów oraz tradycja ojców Kościoła podkreślają ten formujący i uświęcający walor Biblii.

Spotkanie Boga z człowiekiem to konwersacja, czyli dialog, który ma różne aspekty. Każde takie spotkanie jest jakoś ukierunkowane, ma jasno sprecyzowany cel i sens, jest Bożą pedagogią. „W czasie sprawowania eucharystii – mówił wybitny kaznodzieja – we wspólnocie wierzących w sposób najdoskonalszy i najpiękniejszy realizuje się tak zwany charyzmat spotkania. (...) Wspólna wiara pociesza i pokrzepia. Spotkanie wierzących w Pana, szczególnie przy stole słowa Bożego i Ciała Pańskiego, jest spotkaniem nie towarzyskim lub klubowym, ale charyzmatycznym; jest udzielaniem sobie daru duchowego ku wzajemnemu zbudowaniu i umocnieniu. Udzielanie nie przebiega jednokierunkowo od celebransa do wiernych, ale jest wzajemne. Celebrans, który ma otwarte oczy i serce, dużo otrzymuje od uczestników eucharystii. Buduje się i współraduje ich wiarą i pobożnością; to go ukierunkowuje ku Bogu i trzyma na godnym poziomie. Ona go napełnia radością, gdy widzi blisko siebie ludzi o tak dojrzałej wierze. Nie czuje się wówczas osamotniony, (...) Charyzmatu spotkania doświadczam wtedy, gdy sprawuję eucharystię zawsze w tej samej wspólnocie wiernych przez dłuższy okres. Znam wielu uczestników osobiście. Tam, w ostatniej ławce modli się pielęgniarka która wraca do domu po nocnej zmianie; zanim wyprawi dzieci do szkoły uczestniczy w eucharystii. Pod chórem stoi wysoki pan, profesor wyższej uczelni. Od kilkunastu lat jest wierny codziennej eucharystii. W czasach stalinowskich był z tego powodu represjonowany. Tej czarnej pani w żałobie niedawno zmarł mąż; codziennie się za niego modli. Inna pani, która przychodzi z mężem, jest ciężko chora. Bracia i siostry, znam was prawie wszystkich i wiem, czym jest dla was Msza święta. Zarażam się waszą gorliwością i pobożnością. Wy mnie codziennie uczycie miłości i gorliwości. Jakbym śmiał stanąć

wśród was w ubłoconych sandałach i ze znudzoną twarzą? Byłaby to obraza Boga i wielki nietakt wobec was. Obecność wśród was jest dla mnie największą radością. Jestem przekonany, że po spotkaniu z wami przy ołtarzu wracam obdarowany i lepszy. „Z kim się kto wdaje, takim się staje”. Dziękuję nieustannie Panu za charyzmat spotkania z braćmi w wierze. Rozumiem teraz lepiej smutnych kapłanów na Zachodzie, którzy codzienne Msze święte odprawiają w pustych kościołach”⁴²⁶.

Biblia jest wyjątkową księgą spotkań. Po pierwsze Boga z człowiekiem; trzykrotnie świętego Boga z grzesznikiem. Spotkanie to nigdy nie jest banalne i puste, w jego trakcie Bóg objawia się człowiekowi, prowadzi z nim dialog, oświeca go, przebacza mu. Po drugie Biblia jest księgą spotkania człowieka z człowiekiem. Św. Paweł takie spotkanie ludzi wyniósł do poziomu charyzmatu, tak zwanego charyzmatu spotkania. Takie spotkania stają się inspiracją do odpowiedzialnego przepowiadania.

4.1.2. Pogłębienie nauki o przebaczeniu i sprawiedliwości

Księża Józefa Kudasiewicza wyróżniała doskonała znajomość Pisma i umiejętność interpretacji wskazującej na problemy egzystencjalne współczesnego człowieka. Odwołując się do literatury pięknej i środków społecznego przekazu, uczył wnikać w orędzie zbawienia i łączyć je z życiem. Ksiądz profesor wiele miejsca poświęcił tematyce przebaczenia i sprawiedliwości⁴²⁷, w swoim przepowiadaniu kaznodzieja kielcki nie poprzestawał na minimalizmie, umiał zwrócić uwagę, wymagał od innych w myśl zasady: kto wymaga od siebie i innych niewiele, ten nie osiągnie niczego. Nie zadowalał się popularną ideologią dostrzegającą w człowieku głównie jego pozytywne aspekty i możliwości, ale

⁴²⁶ Por. tenże, *Godni szafarze wielkiej tajemnicy wiary*, [w:] *Sztuka bycia księdzem. Poradnik*, opr. J. Augustyn, Kraków 2010, s. 273-275; por. Benedykt XVI, *Adhortacja apostolska o eucharystii, źródle i szczycie życia i misji Kościoła „Sacramentum caritatis”*, z dnia 22 lutego 2007, Kraków 2007.

⁴²⁷ Por. J. Kudasiewicz, *Nawrócenie*, WA(1995)1, s. 73-78.

miał odwagę proponować wychowankom życie w prawdzie, miłości i wolności⁴²⁸.

Dojrzały kapłan, jakim był ks. J. Kudasiewicz nie poddawał się wypaleniu zawodowemu nawet wtedy, gdy jego metody wychowawcze wydawały się bezowocne, a nawet spotykały się z jawnym odrzuceniem czy wręcz szyderstwem⁴²⁹. Zdawał sobie sprawę, że jest jedynie narzędziem w ręku Boga – wychowawcy. Ks. profesor miał świadomość, że aby upomnieć, nie wystarczy mieć rację i nie wystarczy być bardziej kompetentnym od demoralizatorów, trzeba kochać, tylko wtedy bowiem, gdy upomniany widzi, że jego los naprawdę leży na sercu wychowawcy, będzie skłonny skorzystać z jego pomocy. Stąd wybitny kaznodzieja przez swoje przepowiadanie staje się ratownikiem dla wielu poszukujących Boga⁴³⁰. Jego umiejętność pomagania ludziom w sytuacjach kryzysowych to szczególnie ważne potwierdzenie troski o tych którzy się źle mają (por. Mk 2, 17). To nie przypadek, że pomaganie tej grupie ludzi jest też podstawowym kryterium sądu ostatecznego (por. Mt 25, 31-46). Chrystus wyjaśnia swoim uczniom, że przy końcu czasów nie spyta nas o miłość do naszych bliskich i przyjaciół, lecz najpierw o miłość do tych, którzy byli biedni, bezradni, uwięzieni i którzy nie mogli odplacić się miłością za miłość⁴³¹.

Ksiądz J. Kudasiewicz nie czeka z działaniem, aż człowiek cierpiący czy bezradny zwróci się do niego z wołaniem o pomoc, ale „wychodzi na drogę” i szuka takich ludzi. Dojrzały kaznodzieja w swoim słowie ukazuje prawdę, że sam nie rozwiąże wszystkich trudności swoich wiernych. Właśnie dlatego stara się tworzyć i wychowywać wspólnotę, w której zdrowi pomagają chorym, młodzi starszym, bogaci biednym, a silni tym, którzy czują się bezradni⁴³².

Najpiękniejszym braterskim czynem według ks. Józefa jest przebaczenie. Przebaczenie jest trudne, dlatego codziennie wierzący modlą się o przebaczenie:

⁴²⁸ Por. tenże, *Ważniejszy Pan młody niż post*, WA(2006)1, s. 93.

⁴²⁹ Por. tenże, *Wierność Chrystusa - wierność kapłana*, WA(2010)1, s. 179-183; por. tenże, *Kto to jest święty?*, WA(2004)4, s. 45-50; por. H. Sławiński, *Homilia wprowadzeniem w doświadczenie Boga a kontekst sekularyzmu*, PH 16(2012), s. 119-134.

⁴³⁰ Por. J. Kudasiewicz, *Jezus naszym pojednaniem i pokojem*, WA(1997)3, s. 15-20.

⁴³¹ Por. tenże, *Jezus każdemu daje szansę*, WA(1989)4, s.49-51.

⁴³² Por. tenże, *Miłość przekracza granice dzielące ludzi*, WA(1992)4, 11-14.

„Wspaniałomyślne przebaczenie braterskie więcej znaczy niż jakikolwiek ludzki wyczyn, ponieważ zostało mu w pewien sposób podporządkowane przebaczenie samego Boga. Jest to zobowiązanie bardzo poważne, ponieważ jest bardzo trudne i ponieważ od niego zależy nasza wieczność. Odrzucenie przebaczenia prowadzi do zemsty. Przykładem jest Lamek, który gotów był zabić nie tylko siedem, ale nawet siedemdziesiąt siedem razy (Rdz 4, 23-24). Zemsta Lameka mnoży się przez siedem, i tak powstaje rosnąca spirala gwałtu. Co będzie z ludźmi, jeżeli nie nauczą się przebaczać? Ludzki gniew nie wypełnia tego, co jest sprawiedliwe wobec Boga (Jdt 1, 20). Zemsta rodzi zemstę, terroryzm powoduje terroryzm, jednak przebaczenie może odmienić winowajcę, i wtedy będziemy zwycięzcami. Tak rozumiane przebaczenie jest otwarciem się na dar miłości Ojca, która przekłada się na nowe relacje osobowe z braćmi»⁴³³.

W codziennej modlitwie Pańskiej wybitny teolog uczył miłości i przebaczenia. Przebaczenie może być procesem jednostronnym. Inaczej ma się sprawa z pojednaniem, do którego potrzeba minimum dwojga ludzi. Przebaczenie zaczyna się od własnego serca. Pokój serca, który jest owocem przebaczenia, nie zawsze idzie w parze z natychmiastowym uzdrowieniem naszej pamięci. Nie sposób nieraz zapomnieć doznanych krzywd, dzięki modlitwie możemy jednak stawiać czoło urazom, jakie chowamy, powierzając tego, który nas skrzywdził, miłosierdziu Bożemu aż do momentu pojednania.

4.1.3. Dowartościowanie roli kobiety w Kościele

Zarówno przeszła, jak i obecna działalność Kościoła pokazuje, że nie ma instytucji, która tak wiele dobrego zrobiła i nadal robi dla kobiet niż Kościół katolicki. Mimo że, jak pisał Jan Paweł II w „Liście do kobiet”, w przeszłości z powodów wzorców kulturowych nie mogły one w pełni być sobą, a przyczyniali się do tego także synowie Kościoła, jednak walka o ich godność, kształcenie, wspieranie ról rodzinnych, opieka nad dziećmi, pomoc ubogim, ochrona przed przemocą, umożliwienie urodzenia dziecka i zaopiekowania się nim – wszystko to stanowi długą listę działań, które Kościół od stuleci prowadzi na

⁴³³ Tenże, *Najtrudniejsza prośba modlitwy pańskiej*, WA(2004)3, s. 41.

rzecz kobiet⁴³⁴. Do tego nurtu zalicza się także przepowiadanie ks. J. Kudasiewicza.

Ważnym fragmentem biblijnym dotyczącym roli kobiety w Kościele według J. Kudasiewicza jest fragment Ewangelii św. Łukasza „Marta i Maria” (Łk 10, 38-42). Ten fragment jest bardzo często analizowany i doczekał się dużej liczby komentarzy zarówno w pierwszych wiekach chrześcijaństwa, jak i obecnie. Zdaniem Kudasiewicza ewangelia ta dotyczy dwóch racji: pierwszą z nich jest przedstawienie miejsca i roli kobiety w Kościele. Druga to wyjaśnienie bardzo istotnego i ciągle aktualnego problemu w Kościele – stosunku między kontemplacją, modlitwą a aktywizmem i działaniem. Co jest ważniejsze? Czy siedzieć i słuchać słów Chrystusa jak Maria, czy usługiwać jak Marta?⁴³⁵ Dla Kudasiewicza kobieta jest prawdziwym uczniem Chrystusa, komentując wyżej wymieniony fragment ewangelii stwierdzał: „kobiety w Kościele pierwotnym nie tylko były powołane do służby przy stole, ale były prawdziwymi uczennicami Jezusa, szły za Nim, jak apostołowie i uczniowie, głosiły apostołom orędzie wielkanocne, trzymały się dla Ewangelii. Jezus, chwając Marię, potwierdził prawo kobiety do bycia Jego uczniem”⁴³⁶. Dla Kudasiewicza kobieta jest diakonią Chrystusa⁴³⁷ i Kościoła oraz prorokinią w Kościele⁴³⁸. Kobieta w pierwotnym Kościele była na równi z mężczyznami obdarzona charyzmatem prorocstwa.

4.1.4. Mobilizowanie do medytacji i przepowiadania

Ksiądz prof. J. Kudasiewicz przez swoje dzieła zachęcał do medytacji i przepowiadania. Pierwszym tego elementem jest spotkanie ze słowem Bożym, którego przykładem jest komentarz do fragmentu „Uczniowie z Emaus” (por. Łk 24, 13-35). Kudasiewicz dla wielu był jak podróżny nieznajomy, który przyłącza się do uczniów zmierzających do Emaus. Uczniowie z Emaus szli smutni po wy-

⁴³⁴ Por. Jan Paweł II, *List do kobiet*, (10 lipca 1995), ogłoszony w związku z IV międzynarodową konferencją ONZ na temat kobiet, która odbyła się we wrześniu 1995 w Pekinie, Poznań 1995.

⁴³⁵ Por. J. Kudasiewicz, *Modlitwa i działanie*, WA(1989)3, s.23-27.

⁴³⁶ Tenże, *Rola kobiety w Kościele*, WA(1998)3, s. 22.

⁴³⁷ Por. tamże, s. 22-24.

⁴³⁸ Por. tamże, s. 24-25.

darzeniu Golgoty i mówili: „a myśmy się spodziewali, że On...”. Byli załamani, w stanie wewnętrznej beznadziei, kiedy w drodze przyłączył się do nich jakiś podróźny. Rzecz znamienita – ci uczniowie – recytują kerygmat Wielkanocy: „Chrystus został zabity – niewiasty mówią, że On żyje, że zmartwychwstał”. A więc mówią, ale w to nie wierzą. Dopiero Chrystus zaczyna nad nimi pracować, Boże słowo oświeca ich umysły: „Wyjaśniał im Pismo święte, że trzeba było, aby On cierpiał...”. Oto ważna rola słowa Bożego w dialogu, który oświeca. Po drugie – rozpoznali Go po łamaniu chleba. To spotkanie od razu ich zmieniło⁴³⁹. Ci chwilę wcześniej załamani uczniowie wracają do Jerozolimy, „by powiedzieć braciom co się stało”. Uczniowie prawdziwie głoszą już kerygmat Zmartwychwstania Chrystusa. Wystarczyło jedno spotkanie, aby się zmienili⁴⁴⁰.

Drugim elementem mobilizującym do medytacji i głoszenia jest, według Kudasiewicza, ukierunkowanie powołania. Tworzy ono jasność relacji z obietnicą Boga⁴⁴¹. Bóg powołuje człowieka na służbę po to, by posłać go na służbę, często ciężką, która zawsze się łączy ze służbą całemu ludowi Bożemu. „W Tobie będą błogosławione ludy całej ziemi” – mówi Bóg do Abrahama, a do Mojżesza: „Wyprowadź mój lud z niewoli...”, do apostołów: „Uczynię was rybakami ludzi”, powołany Szaweł będzie „narzędziem wybranym i poniesie moje imię aż na krańce ziemi...” Każde powołanie od pierwszego do ostatniego jest powołaniem ukierunkowanym na służbę. Bóg powołuje człowieka, żeby go posłać⁴⁴².

⁴³⁹ Jezus Łukasza występuje tu jako Pedagog, Nauczyciel wiary, krótko mówiąc jako Katecheta. Por. J. Kudasiewicz, *Mane nobiscum Domine, Jezusowa katecheza o eucharystii*, WA(2005)3, s. 184-189.

⁴⁴⁰ Por. tenże, *Dary miłosiernego Boga*, WA(1999)2, s. 90; por. tenże, *Błogosławieni, którzy nie widzieli a uwierzyli*, WA(1990)2, s. 26-33.

⁴⁴¹ Por. tenże, *Zadania nowego ludu Bożego*, WA(2002)2, s. 73-78.

⁴⁴² Por. tenże, *Całe życie w służbie ewangelii*, WA(2009)2, s. 169-176; por. tenże, *Nawrócenie św. Pawła*, WA(2009)1, s. 52-57.

4.1.4. Ukazywanie kontekstów życiowych słuchaczy

W przepowiadaniu ks. Józef Kudasiewicz używa słów kluczy i podaje do nich materiał ilustracyjny⁴⁴³, często po to, by ukazać konteksty życiowe słuchaczy.

Zadaniem materiału ilustracyjnego jest objaśnienie, uzupełnienie, interpretacja lub dopowiadanie tekstu; ewokowanie pewnych stanów uczuciowych wzmagających działanie utworu. Kluczowe pojęcia często są powtarzane, przykładem może być słowo „mali”⁴⁴⁴ lub „ale” użyte w „Selektywnym chrześcijaństwie”. Sam autor tak ocenia słowo „ale”: „Najbardziej aktualnym słowem dzisiejszej ewangelii jest spójnik „ale”. Pokazuje on jedno z największych zagrożeń współczesnego chrześcijaństwa. W Polsce zjawisko to ujawnia się w sposób najbardziej ordynarny. Tak można by je przedstawić słowami dzisiejszej ewangelii: „Chcę pójść za Tobą, Panie, ale... równocześnie chcę zabijać nienarodzone dzieci...”. Albo inaczej: „Jestem praktykującą katoliczką, ale zdecydowanie występuję przeciw religii w szkole. Jestem oświeconym chrześcijaninem, od wielu lat należę do KIK-u, ale opowiadam się za laickim państwem”. I dziś nie brak Samarytan, którzy nie przyjmują Chrystusa do swego miasta. Ale... ale... ale... Warto więc raz na jakiś czas powiedzieć homilię na temat tego małego słówka „ale”, które faktycznie małe nie jest⁴⁴⁵.

Zdaniem Kudasiewicza termin „miłosierdzie” nie oddaje w pełni sensu hebrajskiego *hesed*⁴⁴⁶. Żeby przybliżyć etymologię słowa *hased*, kaznodzieja zaczyna je ilustrować. Może to zrobić dzięki wiedzy wyniesionej z bogatego doświadczenia naukowego i duszpasterskiego. Kluczowe pojęcie hebrajskiego słowa *hesed* powtarzane jest w przykładach ilustrujących, które nadają mu nową jakość wyniesioną z tematu głównego. Kudasiewicz w sposób niezwykle zdyscyplinowany i odpowiedzialny opisuje słowo i w rezultacie otrzymujemy niebanalna interpretację. Termin *hesed* oznacza dobroć, życzliwość, wierność, łaskę,

⁴⁴³ Por. J. Wiercińska, *Sztuka i książka*, Warszawa 1986, s. 37.

⁴⁴⁴ Por. J. Kudasiewicz, *Zgorszenie*, dz. cyt., s. 95-98.

⁴⁴⁵ Por. tenże, *Selektywne chrześcijaństwo*, dz. cyt., s. 103-104.

⁴⁴⁶ J. Kudasiewicz, *Miłosierdzia chcę a nie ofiary (Oz 6, 6; Mt 9, 13)*, [w:] *Jana Pawła II pielgrzymka miłosierdzia*, dz. cyt., s. 16.

miłość, jest stosowany do opisywania bliskich relacji międzyludzkich, na wzór postawy Boga, gdzie *hesed* przybiera charakter łaski i obietnicy przymierza, jest relacją miłości⁴⁴⁷.

Tak skomentowane pojęcia biblijne czy słowa znacznie ułatwiają słuchaczowi percepcję. Ilustracje J. Kudasiewicza wiążą się z ich praktycznym zastosowaniem w tytułach naukowych, popularnonaukowych, dydaktycznych czy informacyjnych, które to teksty mają ściśle określony cel. W ilustracji – jako jednym ze sposobów wypowiedzi wybitnego kaznodziei – to co najbardziej oryginalne, interesujące, a także to, co gwarantuje możliwość złożenia czytelnej autorskiej sygnatury, to jej związek z literaturą piękną i subiektywne ukazywanie świata. Ilustracja staje się filtracją świata przez wrażliwość autora tekstu⁴⁴⁸.

Przytoczony przykład słów „ale” i „miłosierdzie” zdradza ulubioną formę materiału ilustrowania ks. profesora. Mówca chętnie odwołuje się do Biblii i do znanych mu doświadczeń innych osób z dziedziny sztuki, literatury. Ponadto odwołuje się do sytuacji, w której aktualnie znajdują się słuchacze, lub do sytuacji codziennych, łatwych do wyobrażenia. Kudasiewicz stosuje wtedy formy narracyjne, miniopowiadania lub analogie, co sprawia że jego wypowiedzi – mimo spersonalizowania – czasami przypominają ewangeliczne przypowieści.

Przepowiadanie ks. prof. J. Kudasiewicza stanowi podstawę odpowiedzialnego wychowania, którą jest propozycja dojrzałego stylu życia. Jest to walor, który pozwala na tworzenie wspólnoty, gdzie zwornikiem jest Chrystus. Przepowiadanie, Kudasiewicza przyprowadzało wiernych do Chrystusa, a dokonywało się to po przez katechezę, eucharystię, rekolekcje parafialne, przygotowanie do sakramentów, a także poprzez rozmowy indywidualne, spowiedź i kierownictwo duchowe. Dla kieleckiego kaznodziei szczególne znaczenie w trosce o proklamację Słowa miały grupy formacyjne, które tworzyły środowisko spo-

⁴⁴⁷ Por. tamże, s. 18; por. T. Wielebski, *Parafia miejscem urzyczewistniania „wyobraźni miłosierdzia”*, [w:] *Ubogich zawsze macie. Materiały z sympozjum naukowego w Wyższym Seminarium Duchownym Diecezji Warszawsko-Praskiej w dniu 22 marca 2003 roku*, red. J. Gołębiowski, P. Klimek, Warszawa 2003, s. 51-60.

⁴⁴⁸ Por. J. Kudasiewicz, *Matka Kościoła*, WA(1987)2, s. 107; por. tenże, *Czy można być świętym bez Boga?*, WA(1986)4, s. 29-30.

tkań, i stawały się alternatywą wobec tych środowisk i miejsc, które zagrażają rozwojowi człowieka.

4.2. Mankamenty i trudności

Oprócz omawianych powyżej niewątpliwych walorów w przepowiadaniu ks. J. Kudasiewicza, pojawiły się w wypowiedziach, jednak przeszkody i trudności w osiągnięciu zadowalającego celu głoszenia Słowa⁴⁴⁹. Przedstawimy je w następującej kolejności: normatywność, mankament moralno-etyczny w nauczaniu i przepowiadaniu oraz problematyka redakcyjna.

4.2.1. Normatywność

Ze względu na to, że dogmat o natchnieniu Pisma Świętego ma w Kościele charakter normatywny, był okres, kiedy Biblię brano nie tylko za źródło objawienia Bożego, lecz także za wzorzec literatury, historii czy ustawodawstwa, a nawet za źródło wiedzy przyrodniczej. Biblię nie tylko przekładano na języki narodowe lub jako historię świętą na języki malarstwa, rzeźby, teatru czy muzyki. Biblia miała również autorytet normatywny we wszystkich niemal sferach kultury. Jeszcze pod koniec XIX wieku teologowie mieli trudności w określeniu stosunku Biblii do zdobyczy nauk historycznych i przyrodniczych. Sobór Watykański II w *Dei Verbum* dość precyzyjnie określił zakres normatywnego charakteru Biblii, stwierdzając, że przekazuje ona w sposób pewny prawdy potrzebne do zbawienia.

Jednym z podstawowych sposobów formułowania wskazówek postępowania, zachęcania do przyjęcia określonych postaw, zaakceptowania, porządnych wartości i ocen jest budowanie wypowiedzi bliskich wyrażeniom imperatywnym, wykorzystujących słownictwo normatywne, to jest takie, które pozwala mówiącemu wyrazić jego przekonanie, że dobrze jest, aby zaistniał stan rzeczy komunikowany przez zdanie, a źle, by nie zaistniał. Według Doroty Zdunkiewicz-Jedynak, taki język charakteryzuje się znaczną kategoriowością na zasa-

⁴⁴⁹ Por. J. Twardy, *Aktualizacja słowa Bożego w kaznodziejstwie*, Przemysł 2009, s. 309-351.

dzie: „trzeba to zrobić = jeśli chcemy postąpić dobrze, musimy chcieć to zrobić”⁴⁵⁰.

W język normatywności wpisuje się przepowiadanie, prorockie o którym mówił i wcielał w życie ks. prof. Józef Kudasiewicz. Najczęstszym gatunkiem przekazu prorockiego jest tak zwane napomnienie – adhortacja. Mankamentem w takim przepowiadaniu jest perswazyjność. Bo jak przekonać słuchaczy?, jak sformułować, uargumentować „apel” do serc słuchających? Wśród mów prorockich szczególnie silną wymowę posiada mowa sądowa (rib). Prorocki schemat postępowania sądowego nigdy nie jest stosowany w całym swoim przebiegu, jedynie w jego kluczowych momentach procesu: zapowiedź procesu, oskarżenie, obrona, wyrok, zeznania. Sam prorok w tym sporze sądowym bierze zawsze stronę Boga; usiłuje przekonać lud o jego faktycznej winie. Napomnienie prorockie nieszczęście przedstawia jako możliwe do uniknięcia, a szczęście możliwe jest do zdobycia. Prorok zatem jest nie tylko oskarżycielem, jego zarzut zmierza do pojednania z Bogiem przez uświadomienie narodowi popełnionego grzechu. Ważnym zadaniem proroka jest obowiązek napomnienia ludu i wzywanie go do poprawy⁴⁵¹. Ta jego perswazyjna obecność pośród ludu Bożego świadczy o jego odpowiedzialności. Ks. J. Kudasiewicz często swoje wypowiedzi kończył, wyciągając wnioski bardzo mocne, kategoryczne. Przykładem może być zakończenie kazania na temat ewangelizacji⁴⁵²:

„Najwyższy czas, by skończyć z tryumfalizmem. Doczytać do końca Ewangelie i zawierzyć metodzie Jezusa: zacząć duszpasterzować na poziomie mas i budować małe wspólnoty uczniów, apostołów, ewangelizatorów. Nie bądźmy mądrzejsi od Jezusa i nie czytamy Ewangelii jednym okiem. (...) Poślemy ich z Ewangelią, a nie z dokumentami *Vaticanium II* (...) Z dokumentami soborowymi możemy pójść do tych, którzy są w Kościele i nie utracili sensu życia chrześcijańskiego. Z dokumentami tymi możemy katechizować, duszpasterzować, a nie ewangelizować. Nie mylmy elementarnych pojęć. Nie kompromitujmy się. Jeżeli tych

⁴⁵⁰ D. Zdankiewicz-Jedynak, *Językowe środki perswazji w kazaniu*, Kraków 1996, s. 55; J. Twardy w *Aktualizacji słowa Bożego w kaznodziejstwie* porusza sprawę dydaktyzmu, który oznacza akcentowanie nauczania w kaznodziejstwie. Por. J. Twardy, *Aktualizacja...*, dz. cyt., s. 312

⁴⁵¹ Por. J. Kudasiewicz, *Kaznodzieja jako prorok*, WA(1995)3, s. 145-165.

⁴⁵² Por. tenże, *Nowa ewangelizacja*, dz. cyt., s. 97-98.

dwóch rzeczy nie zrobimy, to mówienie o ewangelizacji 2000 będzie nieporozumieniem i wzajemnym oszukiwaniem się”⁴⁵³.

Tekst jest zwrócony do określonej grupy, ale czy tak mocne słowa nie zrażają do głoszenia słowa Bożego? Czy dzisiaj ktoś chce słuchać bezpośrednich napomnień, chociaż by były słuszne...?

Przepowiadanie prorockie wiąże się też z przekazem słowa Bożego przez tak zwane akcje symboliczne. Akcje symboliczne by były skuteczne wymagają znajomości i rozumienia specyficznego języka oraz form komunikacji, na jakie wrażliwy i otwarty jest dany słuchacz czy grupa słuchaczy. Trudnością jest tutaj skłonność do używania takich form przekazu, które są znane i bliskie przepowiadającemu, ale obce odbiorcy. Wtedy skazuje się na niezrozumienie, ponieważ bariera komunikacyjna jest trudna do pokonania. Skuteczne przekazywanie prawdy wiary w każdej epoce wymaga od świadków Ewangelii pogłębionej kompetencji w zakresie komunikacji międzyludzkiej. Sztuką jest wyrażać trudne prawdy tak prosto oraz z pomocą różnych form przekazu, żeby rozumieli je wszyscy ludzie, zachowując przy tym precyzję i adekwatność.

4.2.2. Mankament moralno-etyczny w nauczaniu i przepowiadaniu

Element etyczny jest istotny i niezastąpiony przez inne treści wypowiedzi kaznodziejskiej. Nieuwzględnienie go w przepowiadaniu grozi doprowadzeniem słuchaczy albo do formalizmu i dewocji w praktykach religijnych i kulcie, albo do moralizatorstwa, jeżeli poprzestanie się wyłącznie na oddziaływaniu słownym bez powiązania z głębią życia religijnego, jakie daje liturgia. Kaznodzieje unikają elementu etycznego w swoich wypowiedziach z obawy przed posadzeniem o tanie moralizatorstwo, lub ujmują ten element niewłaściwie, co kończy się moralizatorstwem⁴⁵⁴.

⁴⁵³ Tamże, s. 98.

⁴⁵⁴ Por. L. Szewczyk, *Zagadnienia moralne w wypowiedzi kaznodziejskiej*, „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” 37(2004)2, s. 48-57.

Zjawisko odrzucenia norm moralnych i wartości duchowych istniało we wszystkich okresach historii, było udziałem poszczególnych ludzi lub całych grup społecznych. U schyłku XX wieku w krajach zaliczanych do cywilizacji Zachodu występowało powszechne negowanie norm i wartości. W konsekwencji w wielu społeczeństwach tylko mniejszości opowiadają się po stronie obiektywnych norm moralnych i wartości duchowych. W wielu krajach obserwujemy otwartą, walkę z zasadami moralnymi i wartościami duchowymi.

Punktem wyjścia do poszukiwania odpowiedzi na pytania o odpowiedzialność moralną winno być mówienie o godności człowieka, która utwierdza się w darze stworzenia człowieka jako obrazu Boga. Konieczność moralna, wynikająca z przymierza z Bogiem, domaga się przemyślenia dzisiaj tego, w jaki sposób mówić o biblijnej rzeczywistości przymierza w dziejach narodu wybranego, której konsekwencje znane są w formie norm Dekalogu. J. Kudasiewicz wskazuje kategorię drogi – służby jako najbardziej do tego odpowiedniej, bo zawierającej doświadczenie Boga, wybranie i wezwania do odpowiedzi⁴⁵⁵.

Mankamentem biblisty J. Kudasiewicza w jego przepowiadaniu jest brak treści moralnych zwłaszcza dotyczących zagadnień bioetycznych. Może być to spowodowane tym, że wiele ze współczesnych problemów nie było znanych w czasach, w których pisano księgi biblijne. Zwłaszcza, kiedy mówimy o klonowaniu, komórkach macierzystych, zapłodnieniu *in vitro* czy o inżynierii genetycznej.

Jan Paweł II, na którego tak często powołuje się ks. Józef Kudasiewicz, tak ujął istotę tego problemu: „Dzisiejszy człowiek, rozczarowany tylu niezadowolającymi odpowiedziami na zasadnicze kwestie życiowe, wydaje się otwierać na wyrażony w biblijnym przesłaniu głos Transcendencji. Równocześnie jednak coraz trudniej mu znieść wymogi postępowania zgodnego z wartościami, które Kościół zawsze ukazuje jako oparte na Ewangelii. Dochodzi zatem do rozlicznych prób oddzielenia objawienia biblijnego od bardziej wymagających propozycji życia. W tej sytuacji uważne słuchanie słowa Bożego może dostarczyć wskazań, które wyrażają się w pełni w nauczaniu Chrystusa”⁴⁵⁶.

⁴⁵⁵ J. Kudasiewicz, *Jezus a przykazania Dekalogu*, WA(2011)1, s. 80-86.

⁴⁵⁶ Jan Paweł II, *Słowo Boże daje odpowiedź na problemy ludzkości*, [w:] *L'Osservatore Romano* (wyd. Pol.), R XXIV, 2003, nr 10, s. 29.

W nauczaniu Kudasiewicza mimo pełnego wykładu biblijnych podstaw nauki o godności człowieka o jego powołaniu i służbie – do głosu nie dochodzi jego cielesność⁴⁵⁷. Otóż zarówno w obszarze bioetyki, jak i w zakresie seksualności człowieka ludzka cielesność jest elementem konstytutywnym. Jeżeli w ramach prezentowanej antropologii zostaje ona zbyt słabo wyeksponowana, można zasadnie pytać, jakie – merytorycznie poprawne – podejście do problemów bioetycznych jest właściwe, skoro bioetyka wprost odnosi się do działań na ciele. Wydaje się, że przemilczanie cielesności osoby, nawet gdyby znajdowało podstawy w biblijnym postrzeganiu człowieka, które nawet nie dopuszczało myśli o dualizmie antropologicznym, a tym samym widziało zawsze całą osobę, nie jest właściwym komunikatem do współczesnych. Dokonująca się na wielu obszarach deprecjacja, komercjalizacja i reizacja ciała woła o osadzony w Biblii komentarz dowartościowujący cielesność w ramach osoby. Nie spełnia tego zadania jedynie wspomnienie w tekście o złożeniu człowieka z duszy i ciała, gdyż problem plasuje się właśnie na styku cielesność i godność. Innymi słowy, współczesny człowiek za mało ceni swoją (i innych) cielesność, traktując ciało jako mniej wartościowy, podlegający dowolnym manipulacjom dodatek do osoby. Dlatego istnieje nagła potrzeba pokazania biblijnej wartości ciała jako wyrazu i istotnego elementu osoby⁴⁵⁸.

Zadziwia ponadto, że w wypowiedziach J. Kudasiewicza nie ma szczególnych wzmianek na temat ludzi upośledzonych, autystycznych, niedorozwiniętych, kalekich. Jeśli na szczycie aksjologicznego porządku znalazły się rozumność i wolność – mimo że są ważne – pozbawione właściwego kontekstu teologicznego łatwo stają się mierzalnymi kryteriami dyskwalifikującymi. Nie dość podkreślania że, eksponując te cechy bytu ludzkiego, szybko doprowadzimy do dyskryminacji nienarodzonych, chorych psychicznie i poważnie upośledzonych, którzy z różnych względów nimi nie dysponują.

⁴⁵⁷ Por. A. Bartoszek, *Wkład Jana Pawła II we współczesną bioetykę*, [w:] *Testament społeczny Jana Pawła II*, red. J. Kupny, M. Łuczak, Katowice 2006, s. 52-56.

⁴⁵⁸ Por. T. Biesaga, *Personalizm a pryncypializm w bioetyce*, [w:] *Podstawy i zastosowania bioetyki*, red. T. Biesaga, Kraków 2001, s. 43-55.

Biblijne przykłady powołania dotyczą ludzi z duszą i ciałem, a często wraz z jego dobytkiem – żoną i dziećmi. Bóg powołuje całego człowieka. Trudno to jednak zrobić w przypadku człowieka. Istnieją przecież czyny wewnętrznie złe, które pozostają takimi niezależnie od subiektywnych intencji, a ich wartościowanie odwołuje się między innymi do działań niegodnych ciała człowieka, będącego wartością antropologicznie znaczącą. Nie da się przepowiadać o antropologii biblijnej bez uwzględnienia wykładu teologii ciała Jana Pawła II – który wartości cielesności i ciała wyprowadzał jednoznacznie z objawienia⁴⁵⁹.

W centrum Biblii stoi więc objawienie Osoby Boga, która jest równocześnie wzorem i źródłem ludzkiego postępowania. Chodzi o biblijną wizję osoby i o naśladowanie Jezusa, w sensie podążania za Nim, za Jego przykładem. Ludzkie postępowanie związane odpowiednio z Dekalogiem i z Błogosławieństwami sprawia, że refleksja moralna zostaje zogniskowana na istocie moralności chrześcijańskiej, bez penetrowania kwestii peryferyjnych. I stąd mankament w przepowiadaniu J. Kudasiewicza, gdyż nie usłyszymy tam tematów o wartości prawa naturalnego, którego znaczenie dla argumentacji bioetycznej jest nieocenione. Nie porusza tematów działania na polu praw ludzkich i równości oraz ekologii, zwłaszcza tych, które są uważane za naganne, na przykład: handel narządami czy wykorzystywanie zwłok ludzkich w *crash-testach*.

W wypowiedziach J. Kudasiewicza brak precyzji w tematach tak ważnych, jak aborcja, antykoncepcja i eutanazja czy doświadczenia genetyczne⁴⁶⁰. Brakuje przepowiadania albo wskazówek, jak mówić o sztucznej prokreacji albo o zmianie wartościowania subiektywnej winy moralnej w przypadku samobójstwa, a co się z tym wiąże, także postaw wobec samobójcy – ofiary i jego cierpiących bliskich.

Cała moralność ma charakter wspólnotowy, czego wymowną kodyfikacją jest przykazanie miłości. Służba ludzkiemu zdrowiu stanowi więc przedłużenie służby miłości. Jeśli tak, to jest to podkreślenie wartości między innymi posługi medycznej. Takie działanie jest jednak dopiero pierwszym krokiem „w kierunku

⁴⁵⁹ Por. J. Kudasiewicz, *Bóg powołuje przez ludzi*, WA(2003)1, s. 48-54; por. tenże, *Powołanie do wspólnoty z Jezusem Chrystusem*, WA(2008)4, s. 90-132.

⁴⁶⁰ Por. tenże, *Bóg stworzył człowieka do nieśmiertelności*, WA(2000)2, s. 137-143.

uzdrowienia całej osoby”. Jako skojarzenie nasuwa się szeroka definicja zdrowia Światowej organizacji zdrowia (*World Health Organization*), w której do głosu dochodzi integralne dobro osoby. Tu jest miejsce na przepowiadanie, które ukaże koncepcję dobra daru transplantologii, na przekazanie zwłok dla celów medycznych, na solidarność z potrzebującymi jako formę motywacji do działania, na ochronę słabych i niepełnosprawnych, na przeciwdziałanie wyzyskowi najbiedniejszych, którzy często stają się ofiarami handlu, są traktowani instrumentalnie, wykorzystywani przez koncerny farmaceutyczne czy antykonceptyjne.

Kontekst zmartwychwstania dowartościowuje życie doczesne, w którym nie ma dychotomii dusza – ciało, zaś znaczenia nabiera także podejście do martwego ludzkiego ciała. Rozszerzając ten wątek, można przywołać dyskusję dotyczącą akceptacji i wymowy kremacji, jeśli życie nie kończy się nicością (prochem), lecz odrodzeniem do nowego życia⁴⁶¹.

Właściwe odczytanie tekstów i norm biblijnych oznacza dowartościowanie egzegezy i właściwego odczytania słowa Bożego. Biblistyka ks. prof. Józefa Kudasiewicza ma niebagatelne znaczenie w przepowiadaniu. Jednak zawsze aktualne jest pytanie, jak głosić słowo Boże, by kruszyło, proroczo określoną przez Jana Pawła II, „dyktaturę większości” w działaniach biomedycznych na rzecz autorytatywnych stałych norm. Należy zwrócić szczególną uwagę na te normy, które posiadają fundament lub uzasadnienie teologiczne. Ważne jest przy tym, by korzystać z Pisma Świętego z uwzględnieniem jego kontekstu.

4.2.3. Mankament redakcyjny

Ksiądz Józef Kudasiewicz od roku 1984 do 2011 współpracował z kwartalnikiem „Współczesna Ambona”. Przez ten dość długi czas opublikował w nim 179 tekstów, przez co też przy redakcji trudno było uniknąć pomyłek. Jedną z nich jest powtarzalność. Przykładem mogą być kazania z roku 1989 „Modlitwa i działanie”⁴⁶² i z roku 1998 „Rola kobiety w Kościele”⁴⁶³, a także z roku 2001

⁴⁶¹ Por. tenże, *Zachowanie Prawa Bożego, chroni przed katastrofą*, WA(1995)4, s. 3-9.

⁴⁶² Por. tenże, *Modlitwa i działanie*, WA(1989)3, s. 23-27.

⁴⁶³ Por. tenże, *Rola kobiety w Kościele*, WA(1998)3, s. 19-25.

„Rola i miejsce kobiety w Kościele”⁴⁶⁴. Kazania z roku 1998 i 2001 są inne pod względem wstępów i wniosków końcowych, natomiast przy głębszej analizie dostrzec można taką samą argumentację. Podobnie w przypadku kazania „Modlitwa i działanie” – wstęp jest inny lecz argumentacja bardzo zbliżona do wspomnianych wcześniej tekstów. Może dlatego, że wszystkie komentarze dotyczą tego samego fragmentu Ewangelii (por. Łk 10, 38-42). Kolejnymi takimi jednostkami przepowiadania są kazania o Zacheuszu z roku 2001 pod tytułem: „Jezus każdemu daje szansę”⁴⁶⁵ oraz z roku 2007 „Dziś muszę zamieszkać w twoim domu”⁴⁶⁶, a także tekst z lubelskich misji ludowych z roku 2001 pod tytułem „Zacheusz – patronem misji jubileuszowych” (wydawnictwo Jedność)⁴⁶⁷. Podobnie sprawa ma się z „Bożym narodzeniem”⁴⁶⁸ z roku 1984 i *dispositio* homilii z roku 2000 „Dlaczego Bóg stał się człowiekiem”⁴⁶⁹.

Podobne mankamenty redakcyjne pojawiają przy współpracy z innymi wydawnictwami na przykład z *Duc in altum*. Teksty tam umieszczone mocno korelują z tekstami kwartalnika „Współczesnej Ambony” oraz całego wydawnictwa kieleckiego.

Przy analizie tekstów pojawił się dylemat określenia jednostki przepowiadania w przedstawionej szacie graficznej. Nie był utrzymany jeden kanon w zapisie nagłówek tytułów i ich opracowanie graficzne, na przykład w roku 1989: „II propozycje homilii, do dorosłych, ks. Józef Kudasiewicz – Kielce – Lublin, Modlitwa i działanie (medytacja biblijna)”⁴⁷⁰. Innym przykładem może być nagłówek o treści: „do dorosłych, ks. Józef Kudasiewicz – Kielce – Lublin, Rola i miejsce kobiety w Kościele (Łk 10, 38-42), (materiały)”⁴⁷¹. W niektórych jednostkach przepowiadania nie umieszczono wskazówki, czy jest to „medytacja

⁴⁶⁴ Por. tenże, *Rola i miejsce kobiety w Kościele*, WA(2001)3, s. 38-43.

⁴⁶⁵ Por. tenże, *Jezus każdemu daje szansę*, WA(2001)4, s. 56-60.

⁴⁶⁶ Por. tenże, „Dziś muszę zamieszkać w twoim domu” (Łk 19, 5), s. 12-15.

⁴⁶⁷ Por. tenże, H. Witczyk, *Chrystus zbawia w sakramentach*, dz. cyt., s. 15-21.

⁴⁶⁸ Por. tenże, *Boże narodzenie*, WA(1984)5, s. 101-104.

⁴⁶⁹ Por. tenże, *Dlaczego Bóg stał się człowiekiem?*, WA(2000)1, s. 158-162.

⁴⁷⁰ Tenże, *Modlitwa i działanie*, dz. cyt., s. 23.

⁴⁷¹ Tenże, *Rola i miejsce*, dz. cyt., s. 38.

biblijna”, czy też „materiały” na przykład: „II propozycja homilii, do dorosłych, ks. Józef Kudasiewicz – Kielce, «Matka Kościoła»”⁴⁷².

W wychowaniu młodych pokoleń głosicieli Słowa, takie mankamenty redakcyjne, mogą wpłynąć na uproszczenie tworzenia jednostek przepowiadania. Chociaż z drugiej strony pokazują, jak umiejętnie wykorzystać obecny materiał z periodyków homiletycznych. W przyszłości można by na nowo zredagować i wydać Kudasiewiczowe homilie, kazania i konferencje w nowej szacie graficznej.

Kościół żyje i działa w epoce transformacji kulturowej i związanych z nią przemian. Współczesna kultura odcina się od korzeni wiary i zwraca się ku nowym modelom życia. Na płaszczyźnie wartości brakuje porozumienia pomiędzy tym, kto daje, a tym, kto bierze. Wartości, oceny etyczne i moralne ludzkich czynów relacje pomiędzy człowiekiem a światem nie są przez wszystkich jednakowo rozumiane i uznawane. Można zauważyć kryzys w procesie religijnego przekazu, przede wszystkim ze względu na jego, niestety, monotony i niezmienny charakter.

4.3. Uniwersalne treści

Punktem wyjścia i podstawą przepowiadania ks. Józefa Kudasiewicza była Biblia. Realizacja głoszenia Pisma dotyczy wszystkich dziedzin życia ludu Bożego. Troska o rozwój duchowy każdego pokolenia powinna stanowić podstawowe zadanie poszczególnych osób, rodzin, instytucji wychowawczych i całych społeczeństw. Nie ma przyszłości bez duchowości. Odpowiedzialne głoszenie Słowa to promowanie u słuchaczy najpierw dobrobytu duchowego, gdyż wtedy „wszystko inne będzie im dodane”. Uniwersalne treści przepowiadania wybitnego kaznodziei dotyczą: czystego serca, sprawiedliwości i cichości, emancypacji ewangelicznej, duszpasterstwa ludzi starszych, stylu *lectio divina* i rozpowszechniania ksiązek o Biblii.

⁴⁷² Tenże, *Matka Kościoła*, WA(1987)2, s. 107.

4.3.1. Czyste serce

Głosiciel słowa Bożego to człowiek o czystym, czyli zdrowym sercu. W kazaniu „Znaczenie kultu Najświętszego Serca Jezusa” ks. Kudasiewicz wspomina także o chorobie tak zwanej atrofii serca, powołując się na książkę Dietricha von Hildebranda pod tytułem „Serce”, w której wymienia różne typy ludzi, narażonych na tę chorobę. Na pierwszym miejscu stawia intelektualistów – a więc ludzi uniwersytetów. Przypadki zdegradowanych intelektualistów pokazuje Kudasiewicz, przywołując książkę Paula Johnsona pod tytułem: „Intelektualiści”, którą zdaniem J. Kudasiewicza czyta się jak kryminał. „Pokazuje ona na dziesiątkach przykładów, do jak drastycznego rozziewu może dojść w życiu wielkiego intelektualisty, rozziewu między wiedzą i mądrością a życiem i etosem. Można być wielkim intelektualistą, pisarzem, «zbawicielem» współczesnego świata, a równocześnie pospolitą kanalią, małym, grzebiącym się w błocie karzełkiem”⁴⁷³.

Mądrością życia głosiciela Słowa jest dbanie o zdrowe serce⁴⁷⁴. Można to osiągnąć przez dojrzały rachunek sumienia, którego owocem jest cisza oraz przyjaźń z Bogiem i szlachetnymi ludźmi. Kolejnym owocem dojrzałego rachunku sumienia jest spojrzenie na to, kim mogę się stać, jeśli z miłością i cierpliwością zadbam o skarb „czystego serca”. Jak wygląda człowieka na miarę Bożych marzeń i propozycji nie musimy się domyślać, ponieważ Bóg powiedział: „To jest mój Syn ukochany, Jego słuchajcie” (Łk 9, 35). Dlatego, patrząc na serce Chrystusa, możemy powiedzieć, jak niezwykle pięknym, czyli szlachetnym i szczęśliwym człowiekiem może stać się każdy z nas. Patrząc na Jezusa Chrystusa, możemy dostrzec również błędy w swoim życiu i to, że warto je naprawić⁴⁷⁵. Postawa czystości serca w życiu człowieka owocuje doskonałym umiłowaniem samego siebie i Boga, a w Nim bliźnich i całej rzeczywistości, stanowi najważniejszy przyczynik do budowania we współczesnym świecie cywilizacji miłości⁴⁷⁶.

⁴⁷³ Tenże, *Znaczenie kultu Najświętszego Serca Jezusa*, WA(1997)3, s. 129.

⁴⁷⁴ Por. tenże, *Jan Chrzcziciel wzywa do nawrócenia*, WA(2010)4, s. 100-101.

⁴⁷⁵ Por. tenże, *Znaczenie kultu*, dz. cyt., s. 129-133.

⁴⁷⁶ Por. tenże, *Ewangeliczny radykalizm*, WA(2009)3, s. 10-15.

4.3.2. Głosiciel Słowa mężem sprawiedliwym i cichym

Wzorem cichości dla człowieka jest sam Bóg. Jednak ten Bóg jest cichy i delikatny wobec nędzy ludzkiej, ale nie toleruje zła, grzechu, przewrotności i potępia je⁴⁷⁷. Dla człowieka cichego nie samoobrona, ale wypełnienie woli Bożej jest najważniejsze. Zwycięża ten, kto pozostaje wierny Bogu, a nie ten, kto potrafi głośniej krzyczeć.

Cichość ściśle związana jest z pokorą. Dla człowieka cichego Boga zawsze jest najwyższym dobrem, a wszystko, co czyni, robi ze względu na Niego i dla Jego chwały. „Jan Paweł II naucza, że Syn Boży wcielił się jakoś w każdego człowieka. Stąd w człowieku możemy również czcić, miłować samego Chrystusa. Teresa z Kalkuty nazwała człowieka w tym mizernym przebraniu⁴⁷⁸. Człowiek, który tak postępuje, staje się narzędziem Boga, gotów jest wypełnić zawsze Jego wolę, nawet tę najtrudniejszą. Własną wolę przesuwając na ostatnie miejsce. Najlepszym przykładem jest tu oczywiście Jezus, syn Józefa⁴⁷⁹. Człowiek ewangelicznie cichy staje zawsze w prawdzie, widzi własną słabość i grzeszność, uznaje je, ale z drugiej strony ufa do końca w Boże miłosierdzie i Jego moc, a to daje mu wewnętrzny pokój. Człowiek taki nie złości się na siebie z powodu własnych upadków, grzechów, ale też sobie nie pobłaża. Wie, że z Bogiem może wszystko⁴⁸⁰.

Człowiek cichy jest wyrozumiały wobec niedoskonałości drugiego człowieka. A ta wyrozumiałość to nie pobłażliwość, lecz życzliwe spojrzenie na sytuację moralno-duchową drugiego, połączone z gotowością udzielenia pomocy. Cechą cichości jest taktowność oraz gotowość ofiarnego przyjmowania drugiej osoby ze względu na dobro wspólne. Cichość winna odznaczać zarówno tych, którzy są odpowiedzialni za wspólnoty, jak i tych, którzy są poddani przełożonym. Sprawowanie władzy nie może się charakteryzować surowością i dyscypli-

⁴⁷⁷ Por. tenże, *Grzech-pojednanie-pokuta w Piśmie świętym*, WA(1996)2, s. 162-173.

⁴⁷⁸ Tenże, *Jezus Chrystus - Synem Najwyższego*, WA(1996)4, s. 74.

⁴⁷⁹ Por. tenże, *Bóg powołuje św. Józefa*, WA(2000)1, s. 175-179.

⁴⁸⁰ Por. Jan Paweł II, *Adhortacja apostolska o świętym Józefie i jego posłannictwie w życiu Chrystusa i Kościoła „Redemptoris Custos”*, z dnia, 15 sierpnia 1989, Wrocław 2000.

ną, ale służbą w duchu miłości, poszanowaniem odrębności i неповtarzalności każdej osoby.

Postawa cichości wyraża się także w powściągliwości języka. Człowiek cichy mówi to, co trzeba i tam, gdzie trzeba. Wie także, kiedy należy zachować milczenie. Człowiek cichy odznacza się zdrowym rozsądkiem, jest skromny w mowie, nie narzuca nikomu własnego zdania, pozwala wypowiedzieć się innym i umie słuchać. W konsekwencji człowiek cichy „zdobywa na własność ziemię i ją posiada” (por. Mt 5, 5).

4.3.3. Emancypacja ewangeliczna

Ksiądz prof. Józef Kudasiewicz w swoim przepowiadaniu zwraca uwagę na kobiety i ich emancypację. Twierdzi, że założenia feminizmu można ominąć, czerpiąc ze wskazówek objawienia Bożego. Teologia feministyczna przez pryzmat praw i funkcji społecznych odczytuje treść objawienia. Teologia eklezjalna przez pryzmat osoby Chrystusa odczytuje całą rzeczywistość, w tym osobę, wartość i zadania płci.

Historia przebadana rzetelnie co do wpływu objawienia w Chrystusie na los i rolę kobiet ujawnia konkretne fakty, które dowodzą, że emancypacja ma dwa tysiące lat, a dynamizm i inwencja, jaką kobiety czerpały z Ewangelii, jest ewenementem w dziejach ludzkości. W historii Zachodu do końca czasów rzymskich kobieta „nigdy nie była przedmiotem prawa”, nie spotyka się jej w dokumentach ważnych dla losów imperium. Chrześcijaństwo zmienia mentalność już w tym okresie⁴⁸¹.

W proponowanej przez ks. prof. Józefa Kudasiewicza hermeneutyce biblijnej uwrażliwia się głosicieli słowa Bożego na obecność, znaczenie i rolę kobiet w Piśmie Świętym i w dziejach chrześcijaństwa. Autentyczne wyzwolenie przyszło wraz z Wcieleniem. Niewiasta obdarowana pełnią łaski zostaje oblubienicą Ducha Świętego, z Niej Bóg bierze ciało i człowieczą naturę. Zasadnicza różnica między emancypacją ewangeliczną a emancypacją feministyczną polega

⁴⁸¹ Por. T. Paszkowska, *Feminizm*, [w:] *Leksykon duchowości katolickiej*, red. M. Chmielewski, Lublin - Kraków 2002, s. 268-272.

na tym, że pierwsza szuka pojednania osób, niezależnie od płci i pełnionych funkcji; druga zaś – ujednoczenia funkcji, w postawie wrogości płci i walki o dominację jednej z nich⁴⁸².

Myśl o emancypacji ewangelicznej, którą promował ks. Józef Kudasiewicz była zbliżona do poglądów papieża Jan Paweł II. Święty papież pisał o „geniuszu” kobiety, a jej godności poświęcił cykl katechez na audiencjach generalnych pod tytułem „Mężczyzną i niewiastą stworzył ich”. W 1988 roku z okazji obchodzonego Roku Maryjnego napisał „List Apostolski *Mulieris dignitatem* – o godności kobiety”⁴⁸³.

Syn Boży zapragnął mieć ziemską matkę. Wybrał Maryję, by stała się Bogarodzicą, by Go zrodziła i wychowała. To dzięki kobiecie – młodej Miriam – dokonały się najważniejsze wydarzenia w dziejach świata, „kiedy nadeszła pełnia czasu” (Ga 4,4). Ona jest najpiękniejsza i najdoskonalsza z wszystkich niewiast na ziemi. Piękna, gdyż jest „pełna łaski”. To w niej kobiety, matki odkrywają swoją godność. Od nich w dużej mierze zależy oblicze Kościoła. Zwłaszcza wtedy, gdy ich synowie czy córki wkraczają na drogę powołania kapłańskiego czy zakonnego. Ks. J. Kudasiewicz ukazuje to w słowach, poruszając problematykę kapłaństwa kobiet: „Chociaż Pan nie powołał niewiast do kapłaństwa, to jednak one rodzą kapłanów. Na ich kolanach i w ich ramionach przyszli kapłani mają swoje pierwsze i najważniejsze seminarium. To, co przyszły kapłan wyniesie z tego seminarium, jest konieczną podstawą i fundamentem formacji. W czasie epiklezy (przyzywania Ducha) Mszy św. będziemy prosić Boga, by obdarzył chrześcijańskie niewiasty charyzmatem proroctwa i służenia innym w miłości na wzór Marty, Marii, a szczególnie samego Chrystusa Sługi”⁴⁸⁴.

Św. Jan Paweł II w „Liście do kapłanów” odniósł się do rozpowszechnionej tezy, jakoby kapłaństwo udzielane jedynie mężczyznom było dla kobiet dyskryminacją. Taka była decyzja samego Boga, by ten sakrament zarezerwować dla mężczyzn, gdyż jedynie mężczyzna może ważnie przyjąć święcenia. Papież

⁴⁸² Por. H. Sławiński, *Między ciągłością a zmianą. Teoria homilii w Stanach Zjednoczonych po II Soborze Watykańskim II*, Kraków 2008, s. 172-175.

⁴⁸³ Por. Jan Paweł II, *List apostolski z okazji Roku Maryjnego o godności i powołaniu kobiety „Mulieris dignitatem”* (15 sierpnia 1988), Poznań 1996.

⁴⁸⁴ J. Kudasiewicz, *Rola kobiety w Kościele*, dz. cyt., s. 25.

jednak podkreślił, iż święcenia wprowadzają w kapłaństwo służebne, a więc to nie władza jest najistotniejsza, lecz służba Kościołowi. Nie ma tu więc żadnej dyskryminacji, gdyż święcenia przyjmuje się, by służyć, a nie władać⁴⁸⁵.

Maryja Służebnica Pańska, stając się w czasie Zwiastowania Matką Jezusa Chrystusa Najwyższego Kapłana, jest jednocześnie Matką wszystkich, którzy przez sakrament kapłaństwa jednoczą się z Chrystusem Kapłanem. Jezus Chrystus, łącząc się w przyjaźni z kapłanem, pragnie, aby przyjął on Jego Matkę za swoją i zaopiekował się Nią, a jednocześnie był jej synem. Matka Kapłanów nie opuszcza nigdy swoich umiłowanych synów, jest z nimi zawsze w ich różnych sytuacjach życiowych. Rana zadana kapłanowi jest bólem dla Matki i kapłana. Maryja, Matka Łaski Bożej, Matka Świętości szczególnie troszczy się o to, aby msza św. sprawowana była tak, by Jezus Chrystus ukazywany był w blaskach świętości kapłańskiego życia.

Kobiety wpisane zostały również w publiczną działalność Jezusa. One Mu towarzyszyły i usługiwały. Wspomnieć też możemy o kobietach, które wiernie stały pod krzyżem czy kobietach, które pierwsze pobięły oznajmić apostołom o pustym grobie. Wspomnieć tu warto o przyjaźni Jezusa z Marią i Martą, o rozmowie z Samarytanką (J 4, 1-42), wzięciu w ochronę i przebaczeniu kobiecie złapanej na cudzołóstwie (J 8, 1-11) czy o docenieniu skromnej jałmużny ubogiej wdowy (Łk 21, 1-4). Te sytuacje ukazują Chrystusa jako prawdziwego rzecznika godności kobiety i jej praw, co podkreślił św. Jan Paweł II we wspomnianym liście *Mulieris dignitatem*. Jezus udoskonala prawo Starego Testamentu, wprowadzając przykazanie miłości.

Mówiąc o godności i geniuszu kobiety, nie sposób nie wspomnieć o kobietach poświęconych życiu konsekrowanemu dla królestwa Bożego. Dla Chrystusa rezygnują one z fizycznego macierzyństwa, by pielęgnować duchowe macierzyństwo wobec braci i sióstr, by mieć serce niepodzielne dla Pana. Należy z wielkim uznaniem powiedzieć o przepięknej pracy tak wielu sióstr zakonnych, o ich pracowitości i działaniach na wielu płaszczyznach. Jedne modlą się za świat za ścisłą klauzurą, jak karmelitanki, inne – jak urszulanki – prowadzą życie

⁴⁸⁵ Por. Jan Paweł II, *List do kapłanów na Wielki Czwartek 1979* (8 kwietnia 1979), Wrocław 1979.

kontemplacyjno-czynne, podejmując różnego rodzaju dzieła apostołatu. Nierzadko jest to wręcz tytaniczna praca, dlatego niejednokrotnie ks. Kudasiewicz podziwiał siostry za ich wierność Chrystusowi i pracowitość, dziękując za ich świadectwo i modlitwy.

Życiorysy świętych kobiet są niegasnącą inspiracją do bycia kimś ponadprzeciętnym. W Księdze Przysłów czytamy: „Niewiastę dzielną któż znajdzie? Jej wartość przewyższa perły” (Prz 31, 10). Kobiety, „kapłanki ogniska domowego”, wnoszą w świat niezwykle wartości, niespotykaną intuicję i harmonię. „Dom – rodzina powie Kudasiewicz był w starożytności domeną kobiety. Być może dlatego od samego początku szczególną rolę w Kościołach domowych odgrywały niewiasty. (...) Kościół domowy był dla niewiast chrześcijańskich miejscem zdrowej emancypacji”⁴⁸⁶.

Ewangeliczna emancypacja jest formą sprzeciwu wobec wszelkim przejawom wykorzystywania kobiet. Jan Paweł II nauczał na jednej z audiencji generalnych: „Pośród tylu form agresji wymierzonych przeciw godności ludzkiej, trzeba stanowczo napiętnować szeroko rozpowszechnione naruszanie godności kobiety, przejawiające się w wykorzystywaniu jej osoby i jej ciała. Należy przeciwstawiać się zdecydowanie wszelkim praktykom obrażającym kobietę w jej wolności i kobiecości: a więc tak zwanej «turystyce seksualnej», handlowi młodymi dziewczętami, masowej sterylizacji i w ogóle wszelkim formom przemocy wobec kobiet”⁴⁸⁷.

Obecne wysiłki feministek mijają się z celem, ponieważ starają się one zaprzeczyć własnej kobiecości, zadowolić się kopiowaniem sposobu bycia swego partnera, odrzucają z góry całą swoją odrębność. Powołaniem kobiety nie jest

⁴⁸⁶ J. Kudasiewicz, *Rola i miejsce kobiety w Kościele*, dz. cyt., s. 43.

⁴⁸⁷ Por. Jan Paweł II, *W trosce o godność kobiety*. Audiencja generalna 24 listopada 1999, *L'Osservatore Romano* (wyd. Pol.), R XXI, 2000, nr 3, s. 42-43. Wspomnieć możemy tutaj również o drastycznym zwyczaju obrzezania kobiet, które jest ich trwałym okaleczaniem i ma na celu kontrolowanie seksualności kobiety. Ukazuje to film z 2009 roku „Kwiat pustyni”. Proceder ten wykonywany zazwyczaj na kilkuletnich dziewczynkach ma miejsce głównie w centralnej i środkowo wschodniej Afryce. Wspomnieć możemy również o rozpowszechnionym procederze prostytucji czy chociażby pornografii, w której kobieta odziera się ze swej godności i właściwie uprzedmiotowiana. Por. *Spór o prawa kobiet. Materiały sesji naukowej zorganizowanej w Toruniu w dniach 21-22 listopada 2014 roku*, red. R. Wiśniewski, Toruń 2015.

jednak działanie, „celem kobiety jest bycie, a to jest aktem religijnym *par excellence*”⁴⁸⁸. Do kobiety należy troska o jakość życia na ziemi. W tym znaczeniu emancypacja feministyczna jest udziałem w przemianie świata, zaangażowaniem twórczym i ukierunkowanym na nową postać świata, która traci swój radykalny wymiar kultury, odrzucając człowieka jako „słuchacza Słowa” i bytu otwartego na udzielanie się i objawienie Boże.

4.3.4. Duszpasterska troska o ludzi starszych

Biblijna wizja starości⁴⁸⁹ jest bardzo realistyczna, głęboko humanistyczna i religijna. Długie życie jest darem i błogosławieństwem Boga. Miejsce ludzi starych we wspólnocie ludu Bożego jest szczególne, ponieważ starzejemy się i to zarówno jako jednostki, jak i społeczeństwo. Starzeje się Europa, w której przybywa osób po 65 roku życia, traktowanym zazwyczaj jako początek starości. Postęp medycyny, który znacząco zwiększył średnią długość życia i doprowadził do wielu zmian demograficznych, w tym migracje ludności oraz spadek liczby urodzeń, które z kolei spowodowały wzrost odsetek osób starszych. Osoby starsze są doświadczane na różne sposoby – mają problemy codziennymi czynnościami; trudności w nadążaniu za postępem technologicznym; dotyka ich niezrozumienie ze strony innych ludzi; przeżywają trudne doświadczenia życiowe, na przykład utrata zdrowia czy sprawności, śmierć członków rodziny, pogorszenie warunków ekonomicznych, konieczności zmiany miejsca zamieszkania i przeprowadzki do domu opieki z powodu coraz częstszej potrzeby pomocy ze strony innych. Te

⁴⁸⁸ P. Evdokimov, *Kobieta i zbawienie świata*, Poznań 1991, s. 200; por. S. Wyszynski, *Godność kobiety*, Warszawa 1998.

⁴⁸⁹ Por. J. Kudasiewicz, *Bóg a ludzie starzy w dziejach zbawienia*, WA(1999)3, s. 99-112; por. H. Sławiński, *Posługa słowa wobec ludzi starszych, chorych i niesłyszących z uwzględnieniem wskazań II Polskiego Synodu Plenarnego*, Warszawskie Studia Pastoralne, numer specjalny 2016, s. 349-369; por. T. Wielebski, *Duszpasterstwo chorych w świetle nauczania Kościoła współczesnego*, [w:] *Duszpasterstwo chorych. Materiały z sympozjum naukowego w Wyższym Seminarium Duchownym Diecezji Warszawsko-Praskiej w Warszawie-Trachominie w dniu 20 kwietnia 2005 roku*, red. T. Wielebski, Warszawa 2005, s. 31-56.

i wiele innych trudności, wymagają wypracowania specyficznych, ale zarazem skutecznych metod radzenia sobie w wieku starczym⁴⁹⁰.

Współcześni duszpasterze ludzi starych powinni uszanować ich trudną sytuację egzystencjalną oraz ich miejsce i rolę w Bożych planach zbawienia. Nie można ich traktować jak ludzi z marginesu, niepotrzebnych. Wspólnocie Kościoła, według Kudasiewicza, „potrzebne jest ich doświadczenie, ich modlitwa, ich cierpienie, ich obecność. Nic tak nie niszczy człowieka jak świadomość bezużyteczności”⁴⁹¹ Można powiedzieć, że J. Kudasiewicz wykazał ewangeliczną wrażliwość charakteryzującą papieża Franciszka⁴⁹².

4.3.5. Język *lectio divina*

Lectio divina to sposób czytania Pisma Świętego. Jest ona szkołą gdzie stawiane są pytania o własną tajemnicę oraz o sens ludzkiego życia. Nie daje ona gwarancji, że potrafimy znaleźć prawdziwe odpowiedzi i że nasza duchowość jest już dojrzała. Nie wystarcza by człowiek zrozumiał siebie. Istnieje też niebezpieczeństwo zastąpienia duchowości jej namiastką czy iluzją. Przykładem takiej namiastki duchowości i jej karykatury są pewne sekty i subkultury młodzieżowe, w jakimś stopniu pewne grupy i ruchy w Kościele, o ile dominują w nich zjawiska drugorzędne dla dojrzałej duchowości i religijności⁴⁹³. Stąd kaznodzieja musi mówić o Bogu, interpretować i proklamować Pismo Święte⁴⁹⁴. W kategoriach znaków czasu, zauważa się różny udział autorów i redaktorów prac przekładowo-biblijnych, często twórców rekrutujących się spoza kręgu biblistyki. Niewątpliwie przyczynia się to, do poszerzenia odbioru ksiąg natchnionych. Należy zatem liczyć się ze współczesnymi uwagami filologicznymi, które poszukują kompromisu między wielowiekowym dziedzictwem polszczyzny biblijnej a wyzwaniem

⁴⁹⁰ Por. J. Kliszcz, *Psychologia potrzeb osób starszych. Potrzeby psychospołeczne po 65 roku życia*, Warszawa 2019.

⁴⁹¹ J. Kudasiewicz, *Bóg a ludzie starzy w dziejach zbawienia*, dz. cyt., s. 112.

⁴⁹² Tenże, *Misja kapłanów podeszłego wieku*, [w:] *Sztuka bycia księdzem*, dz. cyt. s. 123-133, por. Franciszek, *Encyklika o braterstwie i przyjaźni społecznej „Fratelli tutti”*, z dnia 3 października 2020, Poznań 2020.

⁴⁹³ Por. J. Kudasiewicz, *Powołanie do służby*, dz. cyt., s. 346-351.

⁴⁹⁴ Por. tenże, *Słudzy i słuchacze słowa Bożego*, WA(2001)1, s. 55-56.

i możliwościami, jakie stwarzają zarówno nauki biblijne, jak i filologiczne. Dla lingwistycznej strony tych inicjatyw jest powszechny dziś zwrot na prawach zasady *ad fontes* ku podstawom języków biblijnych. Przychodzi też odnieść się do tych inicjatyw, które w imię źle pojętej nowości, niekiedy wspartej nową ewangelizacyjną argumentacją, usiłują w ostatnim czasie odrywać polszczyznę biblijną od jej historycznych doświadczeń oraz szaty literackiej⁴⁹⁵.

4.3.6. Rozpowszechnianie książek biblijnych

Dla ks. Józefa Kudasiewicza przepowiadanie Słowa nie kończyło się na ambonie, korzystał z każdej sytuacji życiowej i z każdego doświadczenia, które pomagały słuchaczom w życiu wiarą, nadzieją i miłością. Stąd na różne okazje proponował książkowy podarunek. Sam dzielił się pozycjami, których był autorem. Uważał, że książka to zawsze dobry prezent. Można ją otwierać wiele razy, czytając kolejny raz. Kudasiewicz, ofiarując taki prezent, często go personalizował. Pisząc dedykację, dodawał osobiste przesłanie. Książka to przekaz, ponieważ, wybierając odpowiedni tytuł, możemy wysłać komunikat. Książką można też komuś zaimponować. Można się nimi dzielić i zabierać w każde miejsce na świecie. Taki prezent to sposób, by pokazać drugiej osobie, że naprawdę nam na niej zależy, jeśli to przemyślany prezent. Książki są doskonałym prezentem dla każdego, niezależnie od wieku.

Rozpowszechnianie książek o tematyce biblijnej wpisuje się w ewangelizację rozumianą za Encyklopedia Katolicką jako „przepowiadanie światu Jezusa Chrystusa oraz jego ewangelii”. Rozdawanie książek z komentarzem do Biblii przyrównać można do ewangelizacyjnego siewu lub zarzucania sieci⁴⁹⁶.

Przedstawione uniwersalne treści przepowiadania są propozycją podjęcia działań, do których zachęcał ks. J. Kudasiewicz. Są one aktualne tak jak słowo Boże,

⁴⁹⁵ Por. S. Koziara, *Współczesne Polskie przekłady biblijne w świetle zadań nowej ewangelizacji - ujęcie filologiczne*, [w:] *Nowa ewangelizacja*, dz. cyt., s. 118-119; por. D. Bieńkowska, S. Koziara, *Duch odnowy soborowej a współczesne tendencje w polskich przekładach Pisma Świętego. Aspekty filologiczne*, [w:] *Humanistyczna recepcja Soboru Watykańskiego II*, red. J. Lewandowicz, E. Umińska-Tytoń, Łódź 2014, s. 13-28.

⁴⁹⁶ Por. M. Nowak, *Biblia jako narzędzie ewangelizacji*, [w:] *Nowa ewangelizacja*, dz. cyt., s. 80-83.

ponieważ zawsze potrzeba pracy nad swoją duchowością, nad kulturą języka oraz służenia ludziom potrzebującym.

Przepowiadanie Kudasiewicza jest biblijne i z tego powodu ma wartość nieprzemijającą. Inspiruje się charyzmatem spotkania, gdzie kaznodzieja staje się świadkiem postępującej aktualizacji słowa Bożego i wychodzi naprzeciw słuchaczom z dobrą nowiną o przebaczeniu i sprawiedliwości. Słowa Kudasiewicza zachęcają do medytacji i przepowiadania. Jego nauczanie dowartościowuje rolę kobiety w Kościele, stając się dla wielu z nich kierownikiem duchowym. Przepowiadanie słowa Bożego dotyczy wszystkich wiernych i dlatego ks. profesor będąc odpowiedzialny za interpretację i przekaz treści Pisma umiejętnie ukazuje konteksty życiowe słuchaczy.

Obowiązkiem kaznodziei jest wierne i aktualizowane głoszenie słowa Bożego. Odchodzenie od jego autentyzmu, zawartego w Piśmie Świętym i Tradycji wiary Kościoła, przyjmuje różne formy w trakcie głoszenia kazań. Przeszkadza zwykle przybliżaniu przesłania tekstów biblijnych, a skoro nie dochodzi w pełni do głosu słowo Boże, to również niedostateczna jest jego aktualizacja. Od tego błędu nie był wolny ks. J. Kudasiewicz. W czasie przeprowadzonych badań dostrzeżono następujące trudności i mankamenty: mankament stosowania języka normatywnego, mankament moralno – etyczny oraz mankament redakcyjny.

Sięgając do dorobku ks. Józefa Kudasiewicza zauważamy uniwersalność treści jego przepowiadania które dotyczą: czystego serca, sprawiedliwości i cichości, emancypacji ewangelicznej, duszpasterstwa ludzi starszych, stylu *lectio divina* i rozpowszechnianie książek o Biblii. Kudasiewicz czerpiąc z Pisma Świętego, uczy starannej pracy z tekstem biblijnym i jego uniwersalnej aktualizacji w konkretnych warunkach życiowych.

Oryginalnym elementem przepowiadania ks. Kudasiewicza jest uświadamianie słuchaczom skuteczności słowa Bożego, które rodzi do nowego życia, oświeca i karmi. Bibliista, homileta i kaznodzieja podkreślał często, że słowo Boże jest żywe i skuteczne. Zwracał uwagę nie tylko na dzieła dokonane mocą słowa, ale i na sposób Bożego działania w słowie, które zachęca, zaprasza, wzywa.

ZAKOŃCZENIE

Przepowiadanie jest fundamentalne dla Kościoła. Kościół nie może żyć bez przepowiadania. Ta posługa jest tak ważna, że w każdej epoce są bardziej i mniej znani głosiciele. W czasach odnowy posoborowej w Polsce, człowiekiem który miał wpływ na posługę słowa i który promował słowo Boże, głosił je i formował głosicieli słowa Bożego był ks. prof. Józef Kudasiewicz. Ze względu na swój ogromny wkład zasługuje na zainteresowanie. W niniejszej dysertacji skupiono się na nim jako teoretyku i praktyku posługi słowa Bożego, a przeprowadzone badania, pozwalają na sformułowanie następujących wniosków.

Ksiądz J. Kudasiewicz miał wielki szacunek do tradycyjnej rodziny i dla Bożego powołania. Posiadał niezwykłą osobowość i pracował nad jej rozwojem. Żywo interesował się swoją rodziną miejscowością – Kijami. Potrafił umiejętnie pogodzić powołanie kapłańskie z pracą naukową, świadczą o tym publikacje wspomnieniowe, które wydano pośmiertnie, a które podsumowywały jego działalność w służbie słowa Bożego. W ciągu życia doskonalił modlitwę szczególnie z pomocą *lectio divina*, co wynikało z jego umiłowania Pisma Świętego. Ponadto kochał zarówno Kościół, jak i ludzi, których spotykał, czuł się szczególnie powołany do przepowiadania w Kościele, mówienia o Bogu, a lata praktyki pozwoliły mu opanować swój warsztat oratora do perfekcji. Elementy jego życiorysu wyraźnie świadczą o tym, że był on człowiekiem otwartym na działanie łaski Bożej w przepowiadaniu.

Studia biblijne w kraju i za granicą dały ks. prof. Józefowi Kudasiewiczowi solidne podstawy do posługi słowa. Wybitny teolog całym sercem był oddany problematyce biblijnej, zgłębiał i studiował ją, a nade wszystko obcował z żywym słowem przez medytację, zgodnie z zasadą *contemplata aliis tradere*. Rzetelne studium Pisma Świętego i współczesnej sobie problematyki biblijnej pozwoliło wybitnemu kaznodziei przedstawić Biblię w trakcie przepowiadania jako księgą żywą, słowo zbawienia. W pracy nad słowem Bożym uwzględniał

zasady literackie i teologiczne hermeneutyki biblijnej. Wyjaśniał gatunki literackie omawianego fragmentu Pisma Świętego, ukazując jego strukturę i uwzględniając język biblijny. Wybitny teolog przypominał, że odkrywanie budowy tekstów biblijnych jest pomocne w duchowym zrozumieniu perykop. Wiele uwagi poświęcał wyjaśnieniu języka biblijnego, kluczowych terminów i wyrażeń w języku hebrajskim oraz greckim. Bezpośrednio tłumaczył słowa, wskazywał na tłumaczenia przyjęte w tekstach starożytnych – Septuagincie czy Wulgacie, uwrażliwiał słuchających na znaczenia tych terminów w kontekście całej Biblii. Dodatkowo w swoim przepowiadaniu uwzględniał źródła pozabiblijne, takie jak: teksty liturgiczne, pisma ojców Kościoła, pisarzy wczesnochrześcijańskich, świętych teologów Wschodu i Zachodu, dokumenty Magisterium Kościoła oraz dzieła literatury i architektury. W ten sposób wybitny polski biblista wyjaśniał działanie Boga w życiu konkretnych ludzi i zachęcał do pragnienia nowego życia w Chrystusie.

Kolejnym wnioskiem jest to, że ks. prof. Józef Kudasiewicz zabiegał o nadanie Biblii kluczowej roli w przepowiadaniu. Promował głoszenie w czasie Mszy świętej oraz poza nią w formie celebracji słowa Bożego. Przeprowadzone badania pomogły określić ulubione tematy, które poruszał w swoim przepowiadaniu, a były to: „Królestwo Boże”, „Miłosierdzie Boże”, „Odkupienie przez Krzyż”, „Duch Święty”, „Matka Odkupiciela”, „Wspólnota rodzinna”. Swoje poglądy upowszechniał podczas wielu konferencji naukowych, a także wyrażał je na piśmie, współpracując z różnymi wydawnictwami. Jako teoretyk formował głosicieli słowa Bożego, prowadząc zajęcia dydaktyczne w seminarium dla przyszłych księży oraz wykładowców homiletyki. Jako profesor Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego promował swoich uczniów i dbał o przyznawanie im tytułów naukowych. W ramach seminarium biblijno-homiletycznego wypromował sześciu doktorów.

Ksiądz Józef Kudasiewicz ukazywał centralną rolę Chrystusa w życiu ludu Bożego, wskazywał rysy Bożego oblicza objawione w Chrystusie, takie jak obecność, wierna miłość i działanie na korzyść człowieka. Według księdza profesora Kościół jest ważnym miejscem odkrywania prawdy objawionej w Piśmie Świętym i Liturgii. Kielecki kaznodzieja odwoływał się wprost do Magisterium

Kościół, cytował dokumenty Soboru Watykańskiego II, a ponadto sięgał po nauczanie papieskie. Chętnie cytował nauczanie Jana Pawła II, był nim zafascynowany. Swoje przepowiadanie łączył z ukazywaniem ikon. Cenił tradycję wschodnią.

Na szczególną uwagę zasługują miejsca i adresaci przepowiadania ks. prof. J. Kudasiewicza. Wierni słuchacze zapraszali go nie tylko w celach posługi głoszenia słowa Bożego, ale też chętnie korzystali z jego kierownictwa duchowego i sakramentu pojednania, stąd w niektórych domach zakonnych bywał kilka razy w roku. Adresaci dzięki posłudze profesora Kudasiewicza, którego wielu traktowało jako duchowego ojca, umacniali braterską więź między sobą, pogłębiali nauczanie Magisterium Kościoła i wiedzę biblijną. Dzięki takiej praktyce wierni po uczestnictwie w celebracjach liturgicznych oddziaływali na lokalną społeczność, umacniając wiarę ludzi szukających Boga w codziennym życiu.

W przepowiadaniu kieleckiego kaznodziei ujawnia się gruntowne wykształcenie klasyczne, kunszt retoryczny, w tym znakomita umiejętność przekazywania swoich myśli (*elocutio*). Nauczanie ks. profesora odznacza się poprawnością gramatyczną (*elegantia*), przejrzystością wypowiedzi (*compositio*) oraz stosownością (*dignitas*). Autor homilii, kazań i konferencji ostrożnie używa neologizmów, które dodają językowi oryginalności. Sprawy drażliwe osłania za pomocą eufemizmów – bez szkody dla wyrazistości ich przedstawienia. Ks. Kudasiewicz swą popularność jako głosiciel słowa Bożego zyskał dzięki zwięzłości, naturalnemu wdziękowi i prostocie oraz inkrustowaniu tekstów tropami i figurami retorycznymi.

Przepowiadanie ks. Józefa Kudasiewicza jest biblijne i z tego powodu ma wartość nieprzemijającą. Inspiruje się charyzmatem spotkania, gdzie kaznodzieja staje się świadkiem postępującej aktualizacji słowa Bożego i wychodzi naprzeciw słuchaczom z dobrą nowiną o przebaczeniu i sprawiedliwości. Słowa wybitnego homilety zachęcają do medytacji oraz do przepowiadania. Jego nauczanie dowartościowuje rolę kobiety w Kościele. Widział ją jako uczennicę i diakonisę Chrystusa i Kościoła oraz prorokinię w Kościele. Przepowiadanie słowa Bożego dotyczy wszystkich wiernych i dlatego ks. profesor będąc odpowiedzialny za

interpretację i przekaz treści Pisma umiejętnie ukazuje konteksty życiowe słuchaczy.

Obowiązkiem kaznodziei jest wierne i aktualizowane głoszenie słowa Bożego. Ks. J. Kudasiewicz był świadomy, że przepowiadanie jest bardzo skutecznym narzędziem w formowaniu ludu Bożego. W jego homiliach, kazaniach i konferencjach można było odczuć doświadczenie duchowej przyjemności, osobistego wyzwolenia oraz radości płynącej z dzielenia się „skarbem życia i miłości”, jakim jest Ewangelia. Wybitny kaznodzieja solidnie przygotowywał homilie, kazania czy konferencje. Wiązało się to w sposób naturalny z trudem, cierpieniem i duchową walką. W jego posłudze słowa, można dostrzec następujące trudności i mankamenty: mankament stosowania języka normatywnego, mankament moralno-etyczny w nauczaniu i przepowiadaniu oraz mankament redakcyjny.

Sięgając do dorobku ks. prof. Józefa Kudasiewicza zauważamy uniwersalność treści jego przepowiadania które dotyczą: czystego serca, sprawiedliwości i cichości, emancypacji ewangelicznej, duszpasterskiej troski o ludzi starszych, stylu *lectio divina* i rozpowszechnianie książek o Biblii. Teolog lubelski czerpiąc z Pisma Świętego, uczy starannej pracy z tekstem biblijnym i jego uniwersalnej aktualizacji w konkretnych warunkach życiowych.

Oryginalnym elementem przepowiadania ks. J. Kudasiewicza jest uświadamianie słuchaczom skuteczności słowa Bożego, które rodzi do nowego życia, oświeca i karmi. Biblista, homileta i kaznodzieja podkreślał często, że słowo Boże jest żywe i skuteczne. Zwracał uwagę nie tylko na dzieła dokonane mocą słowa, ale i na sposób Bożego działania w słowie, które zachęca, zaprasza, wzywa. Podsumowując wnioski można powiedzieć, że wszystkie etapy postępowania badawczego zachowały wewnętrzną jedność. Cel pracy został osiągnięty, gdyż udało się możliwie całościowo przedstawić ks. Józefa Kudasiewicza jako teoretyka i praktyka przepowiadania. Zasadniczy problem dysertacji został rozwiązany, gdyż wskazano, czego nauczał i co głosił kielecki kaznodzieja.

Do trudności przy przeprowadzeniu badań należy zaliczyć dużą ilość informacji o przepowiadaniu w wielu publikacjach naukowych i popularnonaukowych. Innym problemem było dotarcie do źródeł związanych z ks. prof. J. Kuda-

siewiczem, zwłaszcza gdy chodziło o miejsca i adresatów. Mimo fragmentaryczności archiwalnej bazy źródeł, udało się dotrzeć do głównych dokumentów, które są wyszczególnione w bibliografii i aneksie tej pracy. Autor rozprawy ma świadomość, że przedstawiona praca nie wyczerpuje podjętego tematu. Z uwagi na wyznaczony cel pracy niektóre zagadnienia zostały jedynie zarysowane lub przedstawione częściowo, w studium tym bowiem chodziło o pełne i wyczerpujące przedstawienie osoby ks. J. Kudasiewicza jako homilety i kaznodziei oraz o całościowe przedstawienie podstawowych aspektów teoretycznych i praktycznych jego przepowiadania z uwzględnieniem kontekstu historycznego.

Śmiało można podsumować, że ks. Józefa Kudasiewicza można zaliczyć do wybitnych homiletów i głosicieli słowa Bożego. Jego dorobek przeanalizowany w niniejszym opracowaniu zasługuje na zainteresowanie homiletów. Praca może być wykorzystana podczas wykładów jako pomoc do zajęć na temat przepowiadania w seminariach podczas wykładów z historii kaznodziejstwa. Ponadto jest ona cennym uzupełnieniem wielu dotychczasowych prac na temat osoby J. Kudasiewicza i historii kaznodziejstwa.

SUMMARY

The Church cannot exist without preaching. At every point in history, there have been more popular and less popular preachers. At the time of the post – Second Vatican Council revival in Poland, the person who had an influence on the ministry of the Word, who promoted and preached the word of God and who created groups of preachers of the word of God, was Father Kudasiewicz. He deserves appreciation due to his extraordinary contribution. This dissertation has focused on theoretical and practical approaches to preaching the word of God. Moreover, the conducted research has allowed the writer to form the following conclusions.

The research conducted for this dissertation has shown that Father Kudasiewicz had great respect for the traditional model of a family and for God's call. He had a unique personality, which he developed throughout his life. He was truly interested in his home town – Kije. He could successfully combine vocation to the priesthood and scientific work. This can be seen in his posthumously-published memoirs, which summarised his activities in the service of God's word. Throughout his life, he perfected the method of praying, especially the *lectio divina* method, which resulted from his love of the Holy Bible. Moreover, not only did he love the Church, but also the people whom he met there. He especially felt the calling to preach in the Church and talk about God, and his many years of experience enabled him to perfect his rhetorical skills. Some points in his biography clearly show that he was a person open to Divine grace in preaching.

Biblical studies in this country and abroad gave Father Kudasiewicz solid ground for the ministry of the Word. This outstanding theologian gave his whole heart to biblical issues. He studied them thoroughly, but most importantly he communed with the living word by meditation according to the *contemplata aliis tradere* rule. Diligent study of the Holy Bible and contemporary biblical issues let Father Kudasiewicz portray the Bible during his preaching as the living book,

the word of salvation. In his work with God's word, he took into consideration literary and theological principles of biblical hermeneutics. He explained literary genres in a chosen fragment of the Holy Bible, showing its structure and taking biblical language into account. Father J. Kudasiewicz reminded us that discovering biblical text structures helps with a spiritual understanding of pericopes. He devoted a lot of attention to explaining biblical language, key terms and Hebrew and Greek expressions. He translated words directly, pointed to translations used in ancient texts – Septuagint or Vulgate – and sensitised his listeners to the meanings of these terms in the context of the whole Bible. Moreover, in his preaching he considered other extra-biblical sources such as liturgical texts, Church Fathers' writings, early Christian writers, saint theologians of the East and West, documents of the magisterium, as well as literature and architecture. In this way, this remarkable Polish biblicist explained God's activity in specific people's lives and encouraged them to have a desire for a new life in Christ.

The next conclusion is that Father Józef Kudasiewicz acknowledged the key role of the Bible in preaching. He promoted preaching during church services – as well as outside of them – as a celebration of God's word. The conducted research helped to establish his preferred subjects in his preaching, which were: Kingdom of Heaven, Divine Mercy, salvation through the cross, Holy Spirit, Mother of the Redeemer and family community. He popularized his views during numerous scientific conferences but also put them in writing while cooperating with various publishing houses. As a theorist, he formed the heralds of God's word by conducting classes in the theological college for prospective priests and lecturers of homiletics. As a professor of the Catholic University of Lublin, he promoted his students and made sure they were granted academic degrees. As part of the biblical and homiletical seminar he supervised six PhD candidates.

Father Józef Kudasiewicz pointed to the central role of Jesus Christ in the lives of God's people. He indicated the features of God's image presented in Christ, such as presence, faithful love, and acting for the benefit of man. According to him, the Church is an important place to show the truth as revealed in the Holy Bible and liturgy. This preacher referred directly to the magisterium, cited documents of the Second Vatican Council and, furthermore, reached for papal

teachings. He willingly quoted the teachings of John Paul II; indeed he was fascinated by him. He used the written word – the Bible – but also combined his preaching with showing icons. He also appreciated Eastern traditions.

What needs special attention are the places and addressees in Father Kudasiewicz's preaching. His loyal listeners invited him not only to preach the word of God, but they also happily used his spiritual direction and sacrament of Reconciliation. This is why he visited some religious houses a few times a year. The addressees strengthened their brotherly bonds between each other, explored the teachings of the magisterium and gained knowledge about the Bible. Because of this practice, random believers influenced local communities after attending liturgical celebrations, strengthening the faith in people looking for God in their everyday lives.

In Father Kudasiewicz's preaching one can observe a thorough education in classical philology and rhetorical artistry, including an exceptional ability to convey his thoughts (*elocutio*). Father Kudasiewicz's teachings are distinguished by grammatical accuracy (*elegantia*), the transparency of his statements (*compositio*) and suitability (*dignitas*). As the author of homilies, sermons and conferences, he used neologisms that added originality to his language. Sensitive issues were covered by euphemisms without any harm to their sharpness. Father Kudasiewicz gained his popularity as a preacher of the word of God thanks to concision, natural appeal and simplicity, as well as by encrusting the language with tropes and rhetorical figures.

Kudasiewicz's preaching is biblical, thus it has timeless value. He was inspired by the spiritual gifts at a meeting where the preacher becomes a witness of ongoing actualisation of the word of God and reaches out to his listeners with the good news about forgiveness and justice. Kudasiewicz's words encourage meditation and preaching. His teaching strengthens women's roles in the Church, which makes him a spiritual director for many of them. Preaching the word of God involves all worshippers and this is why Father Kudasiewicz, by being responsible for interpreting and conveying the contents of the Bible, presents the real-life context to his listeners.

The preacher's responsibility is an accurate and up-to-date preaching of the word of God. Departing from authenticity included in the Holy Bible and tradition in the Church faith, up-to-date preaching takes different forms during sermons. It usually hinders the message of biblical texts, and since there is no place for presenting the word of God in full then its actualisation is insufficient. Father J. Kudasiewicz was not error-free in this matter either. While conducting research for this dissertation, the following difficulties and drawbacks were noticed: the use of normative language, moral and ethical problems but also editorial mistakes.

While drawing on Father Józef Kudasiewicz's works, we can notice the universality of his preaching which concerns pure heart, justice and meekness, evangelical emancipation, ministry of the elderly, the *lectio divina* style and spreading the popularity of books about the Bible. By drawing on the Holy Bible, Kudasiewicz teaches diligent work with a biblical text and its universal actualisation in specific life conditions.

An original element in Father Kudasiewicz's preaching is making the listeners aware of the effectiveness of God's word which brings life, enlightens and nourishes. This biblicist and preacher often highlighted that the word of God is living and active. He often drew attention not only to works in the form of written texts, but also to God's actions in words which encourage, invite, call.

To summarise the conclusions, one can say that all stages of the conducted research remained internally consistent. It may be concluded that the aim of this dissertation has been achieved, since it was possible to fully portray Father J. Kudasiewicz as a theorist and practitioner of preaching. The fundamental problem of this dissertation has been solved, for it has been indicated what was preached and how it was done by the above mentioned preacher.

The difficulties encountered in the process of writing this paper included a great amount of information about preaching in many scientific papers and popular science papers. Another problem was reaching the sources related to Father J. Kudasiewicz, especially places and addresses. Despite the fragmentation of the archive source database, the writer could successfully trace the main documents, which are specified in the bibliography herein. The author of this dissertation is

aware that the present paper does not cover the chosen subject fully. The author of this dissertation is fully aware that this paper does not exhaust its topic fully. In view of the aim set for this paper, some issues were only adumbrated or presented in fragments. The aim of this study, however, was to fully and comprehensively present Father J. Kudasiewicz as a homilist and preacher, but also to present fully the basic theoretical and practical aspects in his preaching while taking historical context into account.

It is fair to say that Father Józef Kudasiewicz can be ranked as one of the most exceptional homilists and preachers of the word of God. His works analyzed in the present paper merit homilists' interest. This paper may be used during lectures as help while preparing classes on preaching and lectures on the history of preaching in theological colleges. Furthermore, it is a valuable addition to many past papers on this person and on the history of preaching.

BIBLIOGRAFIA

1. ŹRÓDŁA

1.1. PISMO ŚWIĘTE

Biblia Tysiąclecia, *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków – oryginalnych*, Poznań – Warszawa 1984⁴, Poznań 2000⁵.

Biblia poznańska, *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków – oryginalnych*, Poznań 2000⁴.

Biblia w przekładzie księdza Jakuba Wujka z 1599, Warszawa 2000.

1.2. DOKUMENTY NAUCZYCIELSKIEGO URZĘDU KOŚCIOŁA

Katechizm Kościoła Katolickiego, Poznań 2002².

Kodeks Prawa Kanonicznego, Poznań 1984.

Mszał rzymski dla diecezji polskich, Poznań 1986.

Reguła św. Benedykta, Tyniec 1979.

Dokumenty Kościoła dotyczące Pisma Świętego, [w:] Wstęp ogólny do Pisma Świętego, red. J. Homerski, Poznań – Warszawa, 1973, s. 416-467.

Katalog duchowieństwa i parafii diecezji kieleckiej za rok 1958, Nakładem kurii diecezjalnej, Kielce.

1.2.1. DOKUMENTY SOBORU WATYKAŃSKIEGO II

Sobór Watykański II, Deklaracja o wolności religijnej „*Dignitatis humane*” (7 grudnia 1965).

Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna o Kościele „*Lumen gentium*” (21 listopada 1964).

Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna o Objawieniu Bożym „*Dei verbum*” (18 listopada 1965).

Sobór Watykański II, Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym „*Gaudium et spes*” (7 grudnia 1965).

Sobór Watykański II, Konstytucja o liturgii świętej „Sacrosanctum concilium” (4 grudnia 1963).

Sobór Watykański II. Konstytucje, dekryty, deklaracje. Tekst łaciński i polski, Poznań 1968.

Sobór Watykański II. Konstytucje, dekryty, deklaracje. Tekst polski. Nowe tłumaczenie, Poznań 2002.

1.2.2. DOKUMENTY PAPIESKIE

BENEDYKT XVI, Adhortacja apostolska o eucharystii, źródle i szczycie życia i misji Kościoła „Sacramentum caritatis” (22 lutego 2007), Kraków 2007.

BENEDYKT XVI, Adhortacja apostolska o Słowie Bożym w życiu i misji Kościoła „Verbum Domini” (30 września 2010), Karków 2010.

FRANCISZEK, Encyklika o braterstwie i przyjaźni społecznej „Fratelli tutti” (3 października 2020), Poznań 2020.

JAN PAWEŁ II, „List do kobiet” (10 lipca 1995), ogłoszony w związku z IV międzynarodową konferencją ONZ na temat kobiet, która odbyła się we wrześniu 1995 w Pekinie, Poznań 1995.

JAN PAWEŁ II, „Słowo Boże daje odpowiedź na problemy ludzkości”, *L'Osservatore Romano* (wyd. Pol.), R XXIV, 2003, nr 10, s. 29.

JAN PAWEŁ II, „W trosce o godność kobiety”, audycja generalna 24 listopada 1999, *L'Osservatore Romano* (wyd. Pol.), R XXI, 2000, nr 3, s. 42-43.

JAN PAWEŁ II, Adhortacja apostolska o formacji kapłanów we współczesnym świecie „Pastores dabo vobis” (25 marca 1992), Wrocław 1995.

JAN PAWEŁ II, Adhortacja apostolska o świętym Józefie i jego posłannictwie w życiu Chrystusa i Kościoła „Redemptoris Custos” (15 sierpnia 1989), Wrocław 2000.

JAN PAWEŁ II, Encyklika o błogosławionej Maryi Dziewicy w życiu pielgrzymującego Kościoła „Redemptoris Mater” (25 marca 1987), Warszawa 1987.

JAN PAWEŁ II, Encyklika o Jezusie Chrystusie Odkupicielu Człowieka „Redemptor hominis” (4 marca 1979), Kraków 2006.

- JAN PAWEŁ II, Encyklika o Miłosierdziu Bożym „*Dives in misericordia*” (30 listopada 1980), Wrocław 1996.
- JAN PAWEŁ II, Encyklika o pracy ludzkiej „*Laborem exercens*” (14 września 1981), Lublin 1986.
- JAN PAWEŁ II, List apostolski na zakończenia wielkiego jubileuszu roku 2000 „*Novo millennio ineunte*” (6 stycznia 2001), Poznań 2001.
- JAN PAWEŁ II, List apostolski o różańcu świętym „*Rosarium Virginis Mariae*” (16 października 2002), Poznań 2002.
- JAN PAWEŁ II, List apostolski w związku z przygotowaniem Jubileuszu roku 2000 „*Tertio Millennio adveniente*” (10 listopada 1994), Poznań 1995.
- JAN PAWEŁ II, List apostolski z okazji Roku Maryjnego o godności i powołaniu kobiety „*Mulieris dignitatem*” (15 sierpnia 1988), Poznań 1996.
- JAN PAWEŁ II, List do kapłanów na Wielki Czwartek 1979 (8 kwietnia 1979), Wrocław 1979.
- JAN PAWEŁ II, Listy na Wielki Czwartek (1979-2005), Kraków 2005.
- JAN PAWEŁ II, Posynodalna adhortacja apostolska o Jezusie Chrystusie, który żyje w Kościele, jako źródło nadziei dla Europy „*Ecclesia in Europa*” (28 czerwca 2003), Wrocław 2003.
- JAN PAWEŁ II, Przemówienia, homilie z pielgrzymek do ojczyzny: 1979, 1983, 1987, 1991, 1995, 1997, 1999, 2002, Kraków 2005.
- LEON XIII, Encyklika o studium Pisma Świętego „*Providentissimus Deus*” (18 listopada 1893), Warszawa 2003.
- PAWEŁ VI, Adhortacja apostolska o należyтым kształtowaniu i rozwijaniu kultu Najświętszej Maryi Panny „*Marialis cultus*” (2 lutego 1974), Kraków 1987.
- PIUS XII, Encyklika o pewnych fałszywych poglądach zagrażających podstawom nauki katolickiej „*Humani generis*” (z 12 sierpnia 1950), Warszawa 1999.
- PIUS XII, Encyklika o właściwym rozwoju studiów biblijnych „*Divino afflante Spiritu*” (30 września 1943), Warszawa 2001.

1.2.3. DOKUMENTY DYKASTERII WATYKAŃSKICH

Kongregacja do spraw Duchowieństwa, Ogólna instrukcja katechetyczna (11 kwietnia 1971), tekst polski, [w:] Katecheza po Soborze Watykańskim II w świetle dokumentów Kościoła, red. W. Kubik, t. 1, ATK Warszawa 1985, s. 91-192.

Kongregacja do spraw Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, Dyrektorium homiletyczne (29 czerwca 2014), Poznań 2015.

Papieska Komisja Biblijna, Instrukcja o historyczności prawdzie Ewangelii „Sancta Mater Ecclesia” (21 kwietnia 1964), AAS 56 (1964), s. 712-718.

Papieska Komisja Biblijna, Interpretacja Pisma Świętego w Kościele (15 kwietnia 1993), tłum. z j. franc. K. Romaniuk, Poznań 1994.

1.3. ŹRÓDŁA ARCHIWALNE DOTYCZĄCE JÓZEFA KUDASIEWICZA

Rękopis archiwalny, zdjęcia, Archiwum parafii świętych apostołów Piotra i Pawła w Kijach.

Rękopis archiwalny, zdjęcia, Archiwum prywatne Mariusza Kudasiewicza, Kije.

Rękopis archiwalny, zdjęcia, Archiwum prywatne Zuzanny Ferenc-Warchałowskiej, Kielce.

Rękopis archiwalny, zdjęcia, Archiwum Redakcji Współczesnej Ambony, Kielce.

Rękopis archiwalny, zdjęcia, Archiwum Zgromadzenia Sióstr Urszulanek SJK w Pniewach.

Rękopis archiwalny, zdjęcia, nagrania audio, Archiwum Domu Ognisk Światła i Miłości, Kaliszany-Łopoczno.

Rękopis archiwalny, zdjęcia, nagrania audio, Archiwum Klasztoru Mniszek Bosych Zakonu Najświętszej Maryi Panny z Góry Karmel (Siostry Karmelitanki) w Kielcach przy ulicy św. Rafała Kalinowskiego 3.

Teczka personalna ks. Józefa Kudasiewicza, Archiwum Diecezji Kieleckiej.

Teczka personalna ks. Józefa Kudasiewicza, Archiwum KUL.

1.4. PUBLIKACJE HOMILETYCZNE JÓZEFA KUDASIEWICZA

KUDASIEWICZ J., „*Będiesz miłował Pana Boga swego...*” (homilia na 30 niedzielę zwykłą roku A, 24 października 1999), WA(1999)4, s. 32-37.

- KUDASIEWICZ J., „*Dziś muszę zamieszkać w twoim domu*” (Łk 19, 5) (homilia na Uroczystość Rocznicy Własnego Kościoła, 28 października 2007), WA(2007)4, s. 12-15.
- KUDASIEWICZ J., „*Gdy się modlił...*” (Łk 9,29) (homilia na święto Przemienienia Pańskiego, 6 sierpnia 1995), WA(1995)3, s. 38-42.
- KUDASIEWICZ J., „*Idźcie więc i nauczajcie wszystkie narody*” (homilia wygłoszona w katedrze kieleckiej na Mszy św. prymicyjnej ks. Andrzeja Żądło i ks. Andrzeja Strzelca 1 czerwca 1980 roku), [w:] *Przyjaciele. Homilie księdza profesora Józefa Kudasiwicza i wspomnienia o Nim*, red. Zuzanna Ferenc-Warchałowska, Kielce 2017.
- KUDASIEWICZ J., „*Oto twój zbawca przychodzi*” (Iz 62, 11), (homilia – materiały na Uroczystość Narodzenia Pańskiego, 25 grudnia 2008), WA(2008)4, s. 133-138.
- KUDASIEWICZ J., „*Przyjdź Królestwo Twoje*” (Mk 6,10) (homilia na Uroczystość Króla Wszechświata, 20 listopada 2005), WA(2005)4, s. 87-92.
- KUDASIEWICZ J., „*Testament Jezusa*” (J 19, 27) (homilia na Uroczystość Najświętszej Maryi Panny, 3 maja), WA(2007)2, s. 157-161.
- KUDASIEWICZ J., „*Ukazała się łaska Boga*” (homilia na Uroczystość Narodzenia Pańskiego, msza w nocy, 25 grudnia 1998), WA(1998)4, s. 99-104.
- KUDASIEWICZ J., *Akademia małej ojczyzny*, homilia na 450-lecie Gimnazjum Humanistycznego w Pińczowie (1551-2001), Kielce 2001.
- KUDASIEWICZ J., *Bierzmowanie – sakramentem dojrzałości chrześcijańskiej* (konferencja – katecheza), WA(2002)4, s. 173-186.
- KUDASIEWICZ J., *Błogosławieni, którzy nie widzieli, a uwierzyli* (homilia na 2 niedzielę wielkanocną roku A, 22 kwietnia 1990), WA(1990)2, s. 29-33.
- KUDASIEWICZ J., *Błogosławieństwa Wcielenia* (homilia na 2 niedzielę po Narodzeniu Pańskim, 4 stycznia 2004), WA(2004)1, s. 13-20.
- KUDASIEWICZ J., *Boże Narodzenie* (medytacja biblijna), WA(1984)5, s. 101-104.
- KUDASIEWICZ J., *Bóg a ludzie starzy w dziejach zbawienia* (konferencja), WA(1999)3, s. 99-112.

- KUDASIEWICZ J., *Bóg powołuje ludzi przez ludzi* (homilia na 2 niedzielę zwykłą roku B, 19 stycznia 2003), WA(2003)1, s. 48-54.
- KUDASIEWICZ J., *Bóg powołuje św. Józefa* (kazanie okolicznościowe w dziale Kazania okolicznościowe), WA(2000)1, s. 175-179.
- KUDASIEWICZ J., *Bóg przymierza* (konferencja), WA(1999)2, s. 115-130.
- KUDASIEWICZ J., *Bóg stworzył człowieka do nieśmiertelności* (homilia – materiały na 13 niedzielę zwykłą roku B, 2 lipca 2000), WA(2000)2, s. 137-143.
- KUDASIEWICZ J., *Być chrześcijaninem* (homilia na Uroczystość Trójcy Przenajświętszej), WA(1985)2, s. 89-91.
- KUDASIEWICZ J., *Całe życie w służbie ewangelii* (homilia – materiały na Uroczystość świętych apostołów Piotra i Pawła, 29 czerwca 2009 – rok św. Pawła), WA(2009)2, s. 169-176.
- KUDASIEWICZ J., *Chrystus cudotwórca* (homilia – medytacja biblijna na 12 niedzielę zwykłą roku B, 22 czerwca 1997), WA(1997)2, s. 116-120.
- KUDASIEWICZ J., *Chrystus mocniejszy od szatana* (homilia na święto Ofiarowania Pańskiego, 2 lutego 1997), WA(1997)1, s. 37-41.
- KUDASIEWICZ J., *Chrystus naszą Paschą* (homilia na Liturgię Wielkiego Czwartku, Mszy Wieczery Pańskiej, 27 marca 1986), WA(1986)1, s. 95-97.
- KUDASIEWICZ J., *Chrystus potrzebuje proroków i świadków*, WA(2002)4, s. 124-129.
- KUDASIEWICZ J., *Chrzest naszą Pięćdziesiątnicą* (medytacja biblijna na Uroczystość Zesłania Ducha Świętego), 18 maja 1986), WA(1986)2, s. 53-57.
- KUDASIEWICZ J., *Chrzest Pański* (homilia – materiały na święto Chrztu Pańskiego, 10 stycznia 1999), WA(1999)1, s. 20-26.
- KUDASIEWICZ J., *Chrzest w imię Trójcy Przenajświętszej* (konferencja), WA(1995)2, s. 113-119.
- KUDASIEWICZ J., *Chrzest zobowiązuje* (homilia na Wigilię Paschalną), WA(1984)3, s. 23-24.
- KUDASIEWICZ J., *Chrześcijanin świątynią* (homilia na 32 niedzielę zwykłą roku B, 9 listopada 2003), WA(2003)4, s. 47-52.
- KUDASIEWICZ J., *Chrześcijaństwo jest trynitarze*, WA(2002)1, s. 125-130.

- KUDASIEWICZ J., *Chwała Ojcu i Synowi i Duchowi Świętemu* (homilia – materiały do homilii na Uroczystość Trójcy Przenajświętszej), WA(1986)2, s. 70-73.
- KUDASIEWICZ J., *Chwast pszenicy* (homilia na 16 niedzielę zwykłą roku A, 17 lipca 2011), WA(2011)3, s. 9-13.
- KUDASIEWICZ J., *Co powinien kapłan wiedzieć o epiklezie?* (konferencja), WA(1998)3, s. 116-125.
- KUDASIEWICZ J., *Co to znaczy być miłosiernym?* (homilia na 2 niedzielę wielkanocną roku B, 23 kwietnia 2006), WA(2006)2, s. 30-33.
- KUDASIEWICZ J., *Czy można być świętym bez Boga?* (homilia na Uroczystość Wszystkich Świętych, 1 listopada 1986), WA(1986)4, s. 29-33.
- KUDASIEWICZ J., *Dary miłosiernego Boga* (homilia na Uroczystość Trójcy Przenajświętszej, 30 maja 1999), WA(1999)2, s. 85-90.
- KUDASIEWICZ J., *Dlaczego Bóg stał się człowiekiem?*, WA(2000)1, s. 158-162.
- KUDASIEWICZ J., *Dobra nowina o Bożym miłosierdziu* (konferencja), WA(1995)2, s. 152-162.
- KUDASIEWICZ J., *Droga krzyżowa Maryi* (materiały do kazań pasyjnych: 1. *Jezus znakiem sprzeciwu*; 2. *Duszę Maryi przenika miecz*; 3. „z bólem serca szukaliśmy Ciebie” (Łk 2,48); 4. *Stała Matka Boleściwa*; 5. „Oto Matka twoja” (J 19,27), WA(1992)1, s. 111-124.
- KUDASIEWICZ J., *Droga krzyżowa Maryi*, [w:] *Przez krzyż do chwały. Medytacje, kazania, nabożeństwa pasyjne*, red. J. Nowak, Kielce 2000, s. 9-29.
- KUDASIEWICZ J., *Droga Mędrców do Maryi* (homilia na Uroczystość Objawienia Pańskiego, 6 stycznia 2007), WA(2007)1, s. 10-15.
- KUDASIEWICZ J., *Droga na spotkanie z Chrystusem Królem Chwały* (homilia na Uroczystość Chrystusa Króla Wszechświata, 22 listopada 1987), WA(1987)4, s. 44-47.
- KUDASIEWICZ J., *Drogi wasze nie są drogami moimi* (homilia do młodzieży na Uroczystość Narodzenia Pańskiego), WA(1985)4, s. 93-96.
- KUDASIEWICZ J., *Dróżki Maryi do chwały nieba* (homilia na Uroczystość Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny, 15 sierpnia 2011), WA(2011)3, s. 58-63.

- KUDASIEWICZ J., *Duch Święty w życiu chrześcijańskim* (homilia na Uroczystość Zesłania Ducha Świętego, 4 czerwca 2006), WA(2006)2, s. 91-95.
- KUDASIEWICZ J., *Duch Święty w życiu chrześcijańskim. Nabożeństwo słowa Bożego*, [w:] *Odkrywanie Ducha Świętego w katechezie gimnazjalistów. Materiały z XXXVII sympozjum katechetycznego Międzyzakonnego Wyższego Instytutu Katechetycznego w Krakowie (24 III 2007)*, t. 6, red. A. E. Klich, Kraków 2007, s. 211-225.
- KUDASIEWICZ J., *Duch Święty w życiu Maryi* (medytacja biblijna), WA(1986)2, s. 63-66.
- KUDASIEWICZ J., *Dwa osobowe dary Ojca* (homilia na 7 niedzielę wielkanocną roku B, 1 czerwca 2003), WA(2003)2, s. 101-108.
- KUDASIEWICZ J., *Dwa stoły* (homilia na 21 niedzielę zwykłą roku B, 27 sierpnia 2006), WA(2006)2, s. 73-79.
- KUDASIEWICZ J., *Dwie smutne przypowieści* (homilia na 27 niedzielę zwykłą roku A, 5 października 2008), WA(2008)3, s. 125-130.
- KUDASIEWICZ J., *Dziś narodził się Chrystus Pan, Zbawiciel* (homilia na Uroczystość Bożego Narodzenia), WA(2000)4, s. 132-138.
- KUDASIEWICZ J., *Eucharystia pokarmem* (homilia na 20 niedzielę zwykłą roku B, 18 sierpnia 1985), WA(1985)3, s. 56-59.
- KUDASIEWICZ J., *Eucharystia pokarmem ludu Bożego* (homilia na Uroczystość Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa, 22 maja 2008), WA(2008)2, s. 69-74.
- KUDASIEWICZ J., *Eucharystia pokarmem ludzi utrudzonych w drodze* (nabożeństwo Słowa Bożego), WA(2005)1, s. 170-182.
- KUDASIEWICZ J., *Eucharystia sakramentem miłości* (medytacja biblijno – liturgiczna), WA(1991)2, s. 80-84.
- KUDASIEWICZ J., *Eucharystia sakramentem miłości. Nabożeństwo słowa Bożego*, [w:] *Odkryć eucharystię – żyć eucharystią. Materiały z XXXV sympozjum katechetycznego Międzyzakonnego Wyższego Instytutu Katechetycznego w Krakowie (12 III 2005)*, t. 4, red. A. E. Klich, Kraków 2005, s. 103-109.

- KUDASIEWICZ J., *Ewangeliczny radykalizm* (homilia – materiały na 16 niedzielę zwykłą roku B, 19 lipca 2009), WA(2009)2, s. 10-15.
- KUDASIEWICZ J., *Gloria victis* (homilia wygłoszona 14 listopada 2004 roku, na Mszy św. w kościele parafialnym w Kijach, 33 niedziela zwykła roku C), [w:] *Kije – Gmina naturalnie przyjazna*, opr. Gmina Kije, Kije 2013, s. 15-21.
- KUDASIEWICZ J., *Gmina Kije ma swój herb* (homilia wygłoszona 2 maja 2004 roku, na Mszy św. w kościele parafialnym w Kijach), [w:] *Kije – Gmina naturalnie przyjazna*, opr. Gmina Kije, Kije 2013, s. 12-15.
- KUDASIEWICZ J., *Grzech – pojednanie – pokuta w Piśmie świętym* (konferencja jako pomoc w kazaniach katechizmowych na rok 1995/1996), WA(1996)2, s. 162-173.
- KUDASIEWICZ J., *Grzech istnieje* (homilia na 11 niedzielę zwykłą roku C, 18 czerwca 1989), WA(1989)2, s. 83-87.
- KUDASIEWICZ J., H. Witczyk, *Kontemplacja Chrystusa – ikony miłosiernego Ojca. Medytacje biblijno-kerygmaticzne*, Kielce 2002.
- KUDASIEWICZ J., *Homilia na sprowadzenie ciała błogosławionej Urszuli z Rzymu do Polski*, WA(1990)2, s. 118-122.
- KUDASIEWICZ J., *I żyję Twoim wielkim zmartwychwstaniem* (homilia na Poniedziałek Oktawy Wielkanocnej, 27 marca 1989), WA(1989)1, s. 119-121.
- KUDASIEWICZ J., *Ja jestem zmartwychwstaniem i życiem* (homilia na Wspomnienie Wszystkich Wiernych Zmarłych, 2 listopada 1990), WA(1990)4, s. 36-39.
- KUDASIEWICZ J., *Jako nasza pascha ofiarowany jest Chrystus* (kazanie na Wielki Piątek Męki Pańskiej, Liturgii na cześć Męki Pańskiej, 18 kwietnia 2003), WA(2003)2, s. 16-21.
- KUDASIEWICZ J., *Jan Chrzciciel wzywa do nawrócenia* (homilia na 2 niedzielę adwentu roku A, 5 grudnia 2010), WA(2010)4, s. 99-103.
- KUDASIEWICZ J., *Jezus a przykazania dekalogu* (homilia – materiały na 6 niedzielę zwykłą roku A, 13 lutego 2011), WA(2011)1, s. 80-86.
- KUDASIEWICZ J., *Jezus Chrystus Synem Najwyższego* (homilia na 4 niedzielę adwentu roku B, 22 grudnia 1996), WA(1996)4, s. 70-75.

- KUDASIEWICZ J., *Jezus daje Ducha Świętego* (homilia na Uroczystość Zesłania Ducha Świętego, 31 maja 1998), WA(1998)2, s. 88-93.
- KUDASIEWICZ J., *Jezus każdemu daje szansę* (homilia do młodzieży), WA(2001)4, s. 56-60.
- KUDASIEWICZ J., *Jezus każdemu daje szansę* (homilia na 31 niedzielę zwykłą roku C, 5 listopada 1989), WA(1989)3, s. 49-51.
- KUDASIEWICZ J., *Jezus naszym pojednaniem i pokojem* (homilia na 16 niedzielę zwykłą roku B, 20 lipca 1997), WA(1997)3, s. 15-20.
- KUDASIEWICZ J., *Kim jest dla mnie Jezus Chrystus* (homilia na 14 niedzielę zwykłą roku B, 3 lipca 1994), WA(1994)3, s. 3-6.
- KUDASIEWICZ J., *Komentarz do Liturgii 11 niedzieli zwykłej roku C*, WA(1989)2, s. 82-83.
- KUDASIEWICZ J., *Komentarz do Liturgii 13 niedzieli zwykłej roku B, 2 lipca 2000*, WA(2000)2, s. 136-137.
- KUDASIEWICZ J., *Komentarz do Liturgii 16 niedzieli zwykłej roku C*, WA(1989)3, s. 22.
- KUDASIEWICZ J., *Komentarz do Liturgii 19 niedzieli zwykłej roku B, 13 sierpnia 2000*, WA(2000)3, s. 36-37.
- KUDASIEWICZ J., *Komentarz do Liturgii 20 niedzieli zwykłej roku A, 18 sierpnia 2002*, WA(2002)3, s. 94-95.
- KUDASIEWICZ J., *Komentarz do liturgii 20 niedzieli zwykłej roku B*, WA(1985)3, s. 49-50.
- KUDASIEWICZ J., *Komentarz do Liturgii 26 niedzieli zwykłej roku B*, WA(1988)3, s. 94-95.
- KUDASIEWICZ J., *Komentarz do liturgii 3 niedzieli zwykłej roku B*, WA(1985)1, s. 30-31.
- KUDASIEWICZ J., *Komentarz do Liturgii 31 niedzieli zwykłej roku C*, WA(1989)3, s. 48.
- KUDASIEWICZ J., *Komentarz do Liturgii 5 niedzieli wielkanocnej, 28 kwietnia 2002*, WA(2002)2, s. 72-73.

- KUDASIEWICZ J., *Komentarz do liturgii na Niedzielę w Oktawie Narodzenia Pańskiego, Świętej Rodziny: Jezusa, Maryi i Józefa, święto*, WA(1985)4, s. 101-102.
- KUDASIEWICZ J., *Komentarz do Liturgii Niedzieli Wielkanocnej Zmartwychwstania Pańskiego, msza w dzień*, WA(1986)1, s. 106-108.
- KUDASIEWICZ J., *Komentarz do Liturgii Paschalnej*, WA(1984)3, s. 21-23.
- KUDASIEWICZ J., *Komentarz do Liturgii Poniedziałku Oktawy Wielkanocnej*, WA(1989)1, s. 118-119.
- KUDASIEWICZ J., *Komentarz do Liturgii Święta Najświętszej Maryi Panny Matki Kościoła*, WA(1987)2, s. 105-106.
- KUDASIEWICZ J., *Komentarz do Liturgii świętego Szczepana Pierwszego Męczennika*, WA(1988)4, s. 113-114.
- KUDASIEWICZ J., *Komentarz do Liturgii Uroczystości Chrystusa Króla Wszechświata*, WA(1987)4, s. 43-44.
- KUDASIEWICZ J., *Komentarz do Liturgii Uroczystości Objawienia Pańskiego*, WA(1988)1, s. 24-25.
- KUDASIEWICZ J., *Komentarz do Liturgii Uroczystości świętych apostołów Piotra i Pawła*, WA(1986)2, s. 106-107.
- KUDASIEWICZ J., *Komentarz do liturgii Uroczystości Trójcy Przenajświętszej*, WA(1985)2, s. 88-89.
- KUDASIEWICZ J., *Komentarz do Liturgii Uroczystości Wniebowstąpienia Pańskiego*, WA(1988)2, s. 48-49.
- KUDASIEWICZ J., *Komentarz do Liturgii Uroczystości Wszystkich Świętych*, WA(1986)4, s. 28-29.
- KUDASIEWICZ J., *Komentarz do Liturgii Uroczystości Zesłania Ducha Świętego*, WA(1986)2, s. 52-53.
- KUDASIEWICZ J., *Komentarz do Liturgii Uroczystości Zesłania Ducha Świętego*, 3 czerwca 2001, WA(2001)2, s. 104-105.
- KUDASIEWICZ J., *Komentarz do Liturgii Wielkiego Czwartku, Mszy Wieczerzy Pańskiej*, WA(1986)1, s. 93-94.
- KUDASIEWICZ J., *Komentarz do Liturgii Wielkiego Piątku Męki Pańskiej*, WA(1986)1, s. 97-98.

- KUDASIEWICZ J., *Komentarz do Liturgii Wigilii Paschalnej w Wielką Noc*, WA(1986)1, s. 102-104.
- KUDASIEWICZ J., *Kościół wspólnotą modlących się* (homilia na Uroczystość świętych apostołów Piotra i Pawła, 29 czerwca 1986), WA(1986)2, s. 107-110.
- KUDASIEWICZ J., *Kto to jest święty* (homilia na Uroczystość Wszystkich Świętych, 1 listopada), WA(2004)4, s. 45-50.
- KUDASIEWICZ J., *Kult Ojca w Duchu i prawdzie* (homilia – materiały na 3 niedzielę wielkiego postu roku C, 10 marca 1996), WA(1996)1, s. 85-91.
- KUDASIEWICZ J., *Mane nobiscum Domine, Jezusowa katecheza eucharystyczna* (konferencja), WA(2005)3, s. 184-189.
- KUDASIEWICZ J., *Maryja pośród modlącego się ludu* (homilia na święto Najświętszej Maryi Panny Matki Kościoła, 23 maja 1994), WA(1994)2, s. 39-43.
- KUDASIEWICZ J., *Maryjny drogowskaz do nieba* (homilia na Uroczystość Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny, 15 sierpnia 2005), WA(2005)3, s. 80-83.
- KUDASIEWICZ J., *Matka Jezusa a rodzina* (konferencja – pomoce do kazań), WA(1994)4, s. 110-117.
- KUDASIEWICZ J., *Matka Kościoła*, (homilia na Święto Najświętszej Maryi Panny Matki Kościoła), WA(1987)2, s. 107-109.
- KUDASIEWICZ J., *Matki Bożej Różańcowej* (homilia okolicznościowa na wspomnienie obowiązkowe Najświętszej Maryi Panny Różańcowej, Tajemnica Zwiastowania, 7 października), WA(2003)3, s. 152-157.
- KUDASIEWICZ J., *Męka i śmierć niewinnego* (homilia na Niedzielę Palmową czyli Męki Pańskiej, 20 marca 2005), WA(2005)1, s. 142-146.
- KUDASIEWICZ J., *Męka Jezusa Chrystusa według św. Marka* (homilia na Niedzielę Palmową czyli Męki Pańskiej, 13 kwietnia 2003), WA(2003)2, s. 3-7.
- KUDASIEWICZ J., *Męka Jezusa walką z mocami zła* (homilia na Niedzielę Palmową czyli Męki Pańskiej, 4 kwietnia 2004), WA(2004)2, s. 3-7.
- KUDASIEWICZ J., *Miłość przekracza granice dzielące ludzi* (homilia uwzględniająca program roku duszpasterskiego 1991/1992), WA(1992)4, s. 9-14.

- KUDASIEWICZ J., *Modlitwa apostołska* (homilia – materiały), WA(1996)2, s. 62-67.
- KUDASIEWICZ J., *Modlitwa i działanie* (homilia – medytacja biblijna na 16 niedzielę zwykłą roku C, 23 lipca 1989), WA(1989)3, s. 23-27.
- KUDASIEWICZ J., *Nabożeństwo słowa Bożego z ikonami. Eucharystia pokarmem ludzi utrudzonych w drodze*, [w:] *Chrystus – Eucharystia źródłem nadziei. Materiały z XXXIV sympozjum katechetycznego Międzynarodowego Wyższego Instytutu Katechetycznego w Krakowie (27 III 2004)*, t. 2, Kraków 2004, s. 117-129.
- KUDASIEWICZ J., *Najtrudniejsza prośba Modlitwy Pańskiej* (homilia na 17 niedzielę zwykłą roku C, 25 lipca 2004), WA(2004)3, s. 37-42.
- KUDASIEWICZ J., *Nasza Polska pobożność maryjna* (pomocce do kazań okolicznościowych), WA(1986)3, s. 96-99.
- KUDASIEWICZ J., *Naśladowanie miłosiernego Ojca* (homilia na 19 niedzielę zwykłą roku B, 13 sierpnia 2000), WA(2000)3, s. 37-42.
- KUDASIEWICZ J., *Nawracajcie się i wierzcie w ewangelię* (homilia na Środę Popielcową, 6 lutego 2008), WA(2008)1, s. 57-61.
- KUDASIEWICZ J., *Nawrócenie* (homilia na 3 niedzielę wielkiego postu roku C, 19 marca 1995), WA(1995)1, s. 73-78.
- KUDASIEWICZ J., *Nawrócenie i powołanie św. Pawła. Celebracja słowa Bożego*, [w:] *Misja świętego Pawła trwa. Materiały z XXXVIX Sympozjum Katechetycznego Międzynarodowego Wyższego Instytutu Katechetycznego w Krakowie (7 III 2009)*, t. 9, red. A. E. Klich, Kraków 2010, s. 93-105.
- KUDASIEWICZ J., *Nawrócenie św. Pawła Apostoła* (homilia na święto Nawrócenia świętego Pawła, 25 stycznia 2009), WA(2009)1, s. 52-57.
- KUDASIEWICZ J., *Niepokalana* (homilia na Uroczystość Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny), WA(2001)4, s. 102-107.
- KUDASIEWICZ J., *Niepokalane Poczęcie Najświętszej Maryi Panny* (homilia okolicznościowa), WA(1984)5, s. 75-79.
- KUDASIEWICZ J., *Noc paradoksów* (homilia – medytacja homiletyczna na Uroczystość Narodzenia Pańskiego, msza w nocy, 25 grudnia 1994), WA(1994)4, s. 61-65.

- KUDASIEWICZ J., *Nowa ewangelizacja* (konferencja uwzględniająca program roku duszpasterskiego 1992/1993), WA(1993)2, s. 93-98.
- KUDASIEWICZ J., *Obietnica Parakleta – Ducha Prawdy* (homilia – materiały na 6 niedzielę wielkanocną roku A, 1 maja 2005), WA(2005)2, s. 67-72.
- KUDASIEWICZ J., *Odpowiedź człowieka na przyjście Pana* (homilia na święto świętego Szczepana Pierwszego Męczennika, 26 grudnia 1988), WA(1988)4, s. 114-117.
- KUDASIEWICZ J., *Ogólne wprowadzenia do liturgii Słowa* (komentarz – Triduum Paschalne), WA(2003)2, s. 7-10.
- KUDASIEWICZ J., *Pascha – sakrament miłości aż do końca* (nabożeństwo Słowa Bożego – wstęp, czytania i kazanie), WA(2005)4, s. 174-181.
- KUDASIEWICZ J., *Pascha Jezusa objawieniem miłości* (homilia na Wielki Czwartek Mszy Wieczery Pańskiej, 17 kwietnia 2003), WA(2003)2, s. 10-15.
- KUDASIEWICZ J., *Paschalne zwycięstwo Jezusa i nasz w nim udział* (homilia na Wigilię Paschalną w Wielką Noc, 19 kwietnia 2003), WA, 31(2003)2, s. 21-28.
- KUDASIEWICZ J., *Piotr jest skałą* (kazanie okolicznościowe – materiały na Uroczystość świętych apostołów Piotra i Pawła, 29 czerwca), WA(2004)3, s. 135-137.
- KUDASIEWICZ J., *Polska Kana, 50-lecie Jasnogórskich Ślubów Narodu* (homilia na Uroczystość Najświętszej Maryi Panny Częstochowskiej, 26 sierpnia 2006), WA(2006)2, s. 155-160.
- KUDASIEWICZ J., *Polska potrzebuje nowej ewangelizacji* (homilia – materiały na Uroczystość Wniebowstąpienia Pańskiego, 12 maja 1988), WA(1988)2, s. 49-52.
- KUDASIEWICZ J., *Postawa służebna Chrystusa wezwaniem* (homilia – materiały do homilii na 19 niedzielę zwykłą roku C), WA(1986)3, s. 38-42.
- KUDASIEWICZ J., *Postawy ludzi wobec Nowonarodzonego Mesjasza* (homilia na Uroczystość Objawienia Pańskiego, 6 stycznia 1988), WA(1988)1, s. 25-28.

- KUDASIEWICZ J., *Powołani do wspólnoty z Jezusem Chrystusem* (homilia – materiały na 1 niedzielę adwentu roku B, 30 listopada 2008), WA(2008)4, s. 90-95.
- KUDASIEWICZ J., *Powołanie* (homilia na 3 niedzielę zwykłą roku B), WA(1985)1, s. 31-34.
- KUDASIEWICZ J., *Powszechność zbawienia* (homilia – materiały na 20 niedzielę zwykłą roku A, 18 sierpnia 2002), WA(2002)3, s. 95-100.
- KUDASIEWICZ J., *Poznawać miłość miłosierną Jezusa* (homilia na wspomnienie św. Faustyny Kowalskiej, dziewicy, 5 października), WA(2007)3, s. 162-166.
- KUDASIEWICZ J., *Procesja różańcowa* (nabożeństwa – rozważania tajemnic radosnych), WA(2000)4, s. 185-199.
- KUDASIEWICZ J., *Program Jezusa na Wielki Post* (homilia – materiały na 1 niedzielę wielkiego postu roku B, 17 lutego 1991, uwzględnia program roku duszpasterskiego 1990/1991), WA(1991)1, s. 60-65.
- KUDASIEWICZ J., *Przemienienie na początku Drogi Krzyżowej* (homilia – materiały na 2 niedzielę wielkiego postu, roku A, 11 marca 1990), WA(1990)1, s. 69-72.
- KUDASIEWICZ J., *Przemienienie pańskie, Nabożeństwo słowa Bożego z ikoną, [w:] Kontemplacja oblicza Chrystusa i ewangelizacja. Materiały sympozjów katechetycznych Międzyzakonnego Wyższego Instytutu Katechetycznego w Krakowie (2002 i 2003)*, t. 1, red. A. E. Klich, Kraków 2003, s. 213-225.
- KUDASIEWICZ J., *Przemieniona przez łaskę* (homilia na Uroczystość Zwiastowania Pańskiego, 31 marca 2008), WA(2008)1, s. 154-158.
- KUDASIEWICZ J., *Radość Paschalna* (homilia na Niedzielę Wielkanocną Zmartwychwstania Pańskiego, Msza w dzień, 20 kwietnia 2003), WA(2003)2, s. 29-35.
- KUDASIEWICZ J., *Rola i miejsce kobiety w Kościele* (Łk 10, 38-42), WA(2001)3, s. 38-43.
- KUDASIEWICZ J., *Rola kobiety w kościele* (homilia na 16 niedzielę zwykłą roku C, 19 lipca 1998), WA(1998)3, s. 19-25.

- KUDASIEWICZ J., *Różaniec Dziewicy Maryi* (konferencja – sugestie duszpasterskie), WA(2009)4, s. 169-174.
- KUDASIEWICZ J., *Różaniec odnowiony i pogłębiany* (homilia okolicznościowa na wspomnienie obowiązkowe Najświętszej Maryi Panny Różańcowej, 7 października 2011), WA(2011)4, s. 118-123.
- KUDASIEWICZ J., *Sekret mesjański* (homilia na 23 niedzielę zwykłą roku B, 8 września 1991, uwzględnia program roku duszpasterskiego 1990/1991), WA(1991)3, s. 74-79.
- KUDASIEWICZ J., *Selektywne chrześcijaństwo* (homilia na 13 niedzielę zwykłą roku B, 28 czerwca 1992, uwzględnia program roku duszpasterskiego 1991/1992), WA(1992)2, s. 103-107.
- KUDASIEWICZ J., *Słowo Boże źródłem życia* (homilia – materiały na 28 niedzielę zwykłą roku B, 11 października 2009), WA(2009)2, s. 140-145.
- KUDASIEWICZ J., *Śludzy i słuchacze słowa Bożego* (homilia na 3 niedzielę zwykłą roku C, 2001), WA(2001)1, s. 48-56.
- KUDASIEWICZ J., *Syn Człowieczy przyszedł służyć. Celebracja słowa Bożego*, [w:] *Służyć i królować, czyli o kapłaństwie powszechnym. Materiały z XL Symposium Katechetycznego Międzyzakonnego Wyższego Instytutu Katechetycznego w Krakowie (6 III 2010)*, t. 10, red. A. E. Klich, Kraków 2010, s. 153-165.
- KUDASIEWICZ J., *Święci przez powołanie* (konferencja na niedzielę powołań), WA(1993)2, s. 123-132.
- KUDASIEWICZ J., *Święta rodzina Bogiem silna* (homilia – materiały na Niedzielę w Oktawie Narodzenia Pańskiego, Świętej Rodziny: Jezusa, Maryi i Józefa, święto, 31 grudnia 2006), WA(2006)4, s. 142-147.
- KUDASIEWICZ J., *Święta rodzina posłuszna prawu Pana* (homilia na Niedzielę w Oktawie Narodzenia Pańskiego, Świętej Rodziny: Jezusa, Maryi i Józefa, święto, 26 grudnia 1999), WA(1999)4, s. 131-134.
- KUDASIEWICZ J., *Święta Rodzina szuka zagubionego Jezusa* (homilia na Niedzielę w Oktawie Narodzenia Pańskiego, Świętej Rodziny: Jezusa, Maryi i Józefa, święto, 29 grudnia 1991), WA(1991)4, s. 100-103.

- KUDASIEWICZ J., *Świętej Rodziny: Jezusa, Maryi i Józefa* (homilia na Niedzielę w Oktawie Narodzenia Pańskiego, Świętej Rodziny: Jezusa, Maryi i Józefa, święto, 29 grudnia 1985), WA(1985)4, s. 102-106.
- KUDASIEWICZ J., *Święty Józef – głos mówiący milczeniem* (homilia na Uroczystość św. Józefa Oblubieńca Najświętszej Maryi Panny), WA(2009)1, s. 161-163.
- KUDASIEWICZ J., *Teologia i paraneza chrzcielna* (konferencja – katecheza), WA(2001)2, s. 167-173.
- KUDASIEWICZ J., *Testament Matki* (homilia – materiały na 2 niedzielę zwykłą, 19 stycznia 1992), WA(1992)1, s. 30-35.
- KUDASIEWICZ J., *Trzeci maja: Maryi Królowej Polski, Maryja – Królową* (homilia okolicznościowa), WA(1984)3, s. 151-153.
- KUDASIEWICZ J., *Trzy filary jedności kościoła komunii* (homilia – materiały na 2 niedzielę wielkanocną – Miłosierdzia Bożego, 1 maja 2011), WA(2011)2, s. 35-42.
- KUDASIEWICZ J., *Trzy kuszenia* (homilia – materiały na 1 niedzielę wielkiego postu roku A, 13 lutego 2005), WA(2005)1, s. 95-100.
- KUDASIEWICZ J., *Ukrzyżowanie Pana Jezusa* (homilia na Liturgię Wielkiego Piątku Męki Pańskiej, 28 marca 1986), WA(1986)1, s. 98-102.
- KUDASIEWICZ J., *Ważniejszy Pan młody niż post* (homilia – materiały na 8 niedzielę zwykłą roku B, 26 lutego 2006), WA(2006)1, s. 91-95.
- KUDASIEWICZ J., *Wiara i rozum* (homilia na Niedzielę Wielkanocną Zmartwychwstania Pańskiego), WA(1987)2, s. 32-35.
- KUDASIEWICZ J., *Wierność Chrystusa – wierność kapłana* (konferencja – rok kapłański), WA(2010)1, s. 179-185.
- KUDASIEWICZ J., WITCZYK H., *Spotkanie ze zmartwychwstałym Panem* (homilia na Niedzielę Zmartwychwstania Pańskiego, 22 kwietnia 1984), WA(1984)3, s. 25-27.
- KUDASIEWICZ J., *Wniebowzięcie – Chrystofanią Maryi* (medytacja biblijno – liturgiczna), WA(1990)3, s. 46-51.
- KUDASIEWICZ J., *Wniebowzięcie Matki Bożej* (homilia do młodzieży na Uroczystość Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny), WA(1985)3, s. 45-48.

- KUDASIEWICZ J., *Wola Ojca* (homilia na 26 niedzielę zwykłą roku A, 29 września 1996), WA(1996)3, s. 80-85.
- KUDASIEWICZ J., *Zachowanie Prawa Bożego chroni przed katastrofą* (homilia na 26 niedzielę zwykłą roku C, 1 października 1995), WA(1995)4, s. 3-9.
- KUDASIEWICZ J., *Zadania nowego ludu Bożego* (homilia – materiały na 5 niedzielę wielkanocną, 28 kwietnia 2002), WA(2002)2, s. 73-78.
- KUDASIEWICZ J., *Zadania roku Boga Ojca* (homilia na 14 niedzielę zwykłą roku A, 4 lipca 1999), WA(1999)3, s. 9-13.
- KUDASIEWICZ J., *Zbawienie przyszło przez krzyż*, [w:] *Przez krzyż do chwały. Medytacje, kazania, nabożeństwa pasyjne*, red. J. Nowak, Kielce 2000, s. 130-142.
- KUDASIEWICZ J., *Zesłanie Ducha Świętego* (homilia do młodzieży na Uroczystość Zesłania Ducha Świętego), WA(1985)2, s. 80-83.
- KUDASIEWICZ J., *Zesłanie Ducha Świętego wypełnieniem obietnicy Jezusa* (Dz 2, 1-47) (homilia na Uroczystość Zesłania Ducha Świętego, 3 czerwca 2001), WA(2001)2, s. 105-110.
- KUDASIEWICZ J., *Zgorszenie* (homilia – materiały na 26 niedzielę zwykłą roku B, 25 września 1988), WA(1988)3, s. 95-98.
- KUDASIEWICZ J., *Zmartwychwstanie Pana Jezusa* (homilia na Niedzielę Wielkanocną Zmartwychwstania Pańskiego, msza w dzień, 30 marca 1986), WA(1986)1, s. 108-109.
- KUDASIEWICZ J., *Znaczenia kultu Najświętszego Serca Jezusa* (homilia ta była wygłoszona w kościele akademickim KUL w święto patronalne 1996 roku.), WA(1997)4, s. 128-133.

1.5. PUBLIKACJE NAUKOWE JÓZEFA KUDASIEWICZA

- KUDASIEWICZ J., „*Jeruzalem deptana będzie przez pogan...*” (Łk 21, 20-24), RTK 19(1972)1, s. 83-92.
- KUDASIEWICZ J., *Adaptacja tekstów biblijnych we Mszy św. z udziałem dzieci*, RBL 30(1977)2-3, s. 113-127.
- KUDASIEWICZ J., *Biblia, historia, nauka. Rozważania i dyskusje biblijne*, Kraków 1987.

- KUDASIEWICZ J., *Biblijna teologia chrztu w świetle czytań Nowego Testamentu*, [w:] *Sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego*, red. J. Kudasiewicz, Warszawa 1981, s. 17-42.
- KUDASIEWICZ J., *Biblijna teologia spotkania* (konferencja), WA(1986)2, s. 126-135.
- KUDASIEWICZ J., *Biblijna teologia zbawienia* (konferencja – pomoce do kazań i konferencji na Jubileusz Odkupienia, cz. 1), WA(1997)1, s. 165-173.
- KUDASIEWICZ J., *Biblijna teologia zbawienia* (konferencja – pomoce do kazań i konferencji na Jubileusz Odkupienia, cz. 2), WA(1997)2, s. 177-186.
- KUDASIEWICZ J., *Bóg przebacza grzech*, [w:] *Przez krzyż do chwały. Medytacje, kazania, nabożeństwa pasyjne*, red. J. Nowak, 2000, s. 214-228.
- KUDASIEWICZ J., *Cechy specyficzne etosu biblijnego*, [w:] *W nurcie zagadnień posoborowych*, red. B. Bejze, t. 14(1981), s. 61-88.
- KUDASIEWICZ J., *Chrystocentryczna hermeneutyka biblijna Jana Pawła II*, [w:] *Joannes Paulus II – in memoriam. Księga Pamiątkowa Stowarzyszenia Biblistów Polskich ku czci Ojca świętego Jana Pawła II*, red. W. Chrostowski, Warszawa 2006, s. 207-224.
- KUDASIEWICZ J., *Córki Jerozolimskie nie płaczcie nade mną* (Łk 23, 27-31), RTK 22(1975)1, s. 39-45.
- KUDASIEWICZ J., *Dary i charyzmaty Ducha Świętego*, [w:] *Odkrywanie Ducha Świętego w katechezie gimnazjalistów. Materiały z XXXVII sympozjum katechetycznego Międzyzakonnego Wyższego Instytutu Katechetycznego w Krakowie (24 III 2007)*, t. 6, red. A. E. Klich, Kraków 2007, s. 45-69.
- KUDASIEWICZ J., *Duch Święty i Jego Dary*, Kraków 2008.
- KUDASIEWICZ J., *Eucharystia w świetle historii zbawienia*, [w:] *Sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego*, red. J. Kudasiewicz, Warszawa 1981, s. 193-232.
- KUDASIEWICZ J., *Ewangelie synoptyczne dzisiaj*, Warszawa 1986.
- KUDASIEWICZ J., *Ewangelie synoptyczne*, [w:] *Wstęp do Nowego Testamentu*, red. F. Gryglewicz, Poznań 1969.
- KUDASIEWICZ J., *Geneza Pawłowej symboliki małżeństwa*, RTK 5(1959)2, s. 5-30

- KUDASIEWICZ J., *Godni szafarze wielkiej tajemnicy wiary*, [w:] *Sztuka bycia księdzem. Poradnik*, opr. J. Augustyn, Kraków 2010, s. 269-277.
- KUDASIEWICZ J., H. Witczyk, *Chrystus zbawia w sakramentach, misje jubileuszowe*, Kielce 2001.
- KUDASIEWICZ J., H. Witczyk, *Jezus i Ewangelie w ogniu dyskusji: od H. Reimarsa do T. Polaka*, Kielce 2011.
- KUDASIEWICZ J., *Historiozbawcza wizja eucharystii i jej konsekwencje katechetyczne*, [w:] *Odkryć eucharystię – żyć eucharystią. Materiały z XXXV sympozjum katechetycznego Międzyzakonnego Wyższego Instytutu Katechetycznego w Krakowie (12 III 2005)*, t. 4, red. A. E. Klich, Kraków 2005, s. 19-39.
- KUDASIEWICZ J., J. Jagielka, T. Rusiecki, *Jan Paweł II Pielgrzymka Miłosierdzia do Ojczyzny*, Kielce 2002.
- KUDASIEWICZ J., *Jeruzalem – miejscem ukazywania się zmartwychwstałego Chrystusa* (Łk 24, 1-52), RTK 21(1974)1, s. 51-69.
- KUDASIEWICZ J., *Jeruzalem – punktem wyjścia misji apostołskiej* (Łk 24, 47 n.; Dz 1, 8), [w:] *Materiały Kongresu Biblijnego w Krakowie (6-8 VI 1972)*, red. S. Grzybek, J. Chmiel, Kraków 1974, s. 124-154.
- KUDASIEWICZ J., *Jeruzalem – punktem wyjścia misji apostołskiej* (Łk 24, 47; Dz 1,8), [w:] *Materiały Kongresu biblijnego w Krakowie (6-8 czerwca 1972)*, Kraków 1974, s. 124-154.
- KUDASIEWICZ J., *Jezus Chrystus Pośrednikiem objawienia*, „Ateneum Kapłańskie” 84(1992), s. 432-447.
- KUDASIEWICZ J., *Kaznodzieja jako prorok* (konferencja w dziale *Konferencje i recenzje*), WA(1995)3, s. 149-163.
- KUDASIEWICZ J., *Kaznodzieja jako prorok*, [w:] *Sługa Słowa*, red. W. Przyczyna, Kraków 1997, s. 64-87.
- KUDASIEWICZ J., *Komentarz biblijny do czytań trzeciej niedzieli per annum cyklu C*, [w:] *Chrystus wzywa i uczy. Materiały IV kursu homiletyczno-katechetycznego dla duchowieństwa 10-12 września 1970 roku*, red. L. Kuc, Warszawa 1971, s. 462-472.

- KUDASIEWICZ J., *Konstytucja „Dei Verbum” w opinii biblistów*, „Znak” (1967)2, s. 187-210.
- KUDASIEWICZ J., *Kontemplacja miłosiernego oblicza Jezusa Chrystusa*, [w:] *Kontemplacja oblicza Chrystusa i ewangelizacja. Materiały sympozjów katechetycznych Międzyzakonnego Wyższego Instytutu Katechetycznego w Krakowie (2002 i 2003)*, t. 1, red. A. E. Klich, Kraków 2003, s. 151-165.
- KUDASIEWICZ J., *Kształcenie świadomości wspólnoty. Czytania z listów św. Pawła w okresie po Objawieniu Pańskim. Wprowadzenie biblijne*, [w:] *Chrystus wzywa i uczy. Materiały IV kursu homiletyczno-katechetycznego dla duchowieństwa 10-12 września 1970 roku*, red. L. Kuc, Warszawa 1971, s. 155-170.
- KUDASIEWICZ J., *Logos i etos krzyża*, Warszawa 1980.
- KUDASIEWICZ J., *Maryja w historii zbawienia w świetle Biblii i katechizmu Kościoła Katolickiego*, [w:] *Matka Pana w katechezie. Materiały z XXXVI sympozjum katechetycznego Międzyzakonnego Wyższego Instytutu Katechetycznego w Krakowie (11 III 2006)*, t. 5, red. A. E. Klich, Kraków 2006, s. 21-39.
- KUDASIEWICZ J., *Matka Odkupiciela*, Kielce 1991.
- KUDASIEWICZ J., *Mężowie miłujcie żony wasze, jak Chrystus umiłował Kościół (Ef 5, 25-33)*, „Vox Patrum” z. 8-9, Lublin 1985, s. 81-88.
- KUDASIEWICZ J., *Miłosierdzia chcę a nie ofiary (Oz 6,6; Mt 9,13; 12,7)*, [w:] *Powołanie człowieka*, t. 4, Poznań 1975, s. 123-143.
- KUDASIEWICZ J., *Miłosierdzie w słowach i czynach Jezusa*, [w:] *Encyklika Ojca św. Jana Pawła II o Bożym miłosierdziu, tekst i komentarz*, Kraków 1981, s. 98-110.
- KUDASIEWICZ J., *Misja kapłanów podeszłego wieku*, [w:] *Sztuka bycia księdzem. Poradnik*, opr. J. Augustyn, Kraków 2010, s. 123-133.
- KUDASIEWICZ J., *Modlitwa Biblią. Wprowadzenie w lectio divina*, Kielce 2002.
- KUDASIEWICZ J., *Nabożeństwo słowa Bożego w katechezie*, [w:] *Celebracje w katechezie*, red. S. Kulpaczyński, Lublin 1999, s. 13-36.

- KUDASIEWICZ J., *Nauka o zbawieniu w nauczaniu Jana Pawła II* (konferencja – pomoce do kazań i konferencji na Jubileusz Odkupienia), WA(1996)4, s. 134-146.
- KUDASIEWICZ J., *Nazwy „Jeruzalem” i „Jerozolima” w użyciu św. Łukasza*, RTK 20(1972)1, s. 16-36.
- KUDASIEWICZ J., *Nowa ewangelizacja w świetle „Novo millennio ineunte Jana Pawła II”*, [w:] *Kontemplacja oblicza Chrystusa i ewangelizacja. Materiały sympozjów katechetycznych Międzyzakonnego Wyższego Instytutu Katechetycznego w Krakowie (2002 i 2003)*, t. 1, red. A. E. Klich, Kraków 2003, s. 45-59.
- KUDASIEWICZ J., *Nowe tajemnice Różańca Świętego, teologia, kontemplacja, życie*, Ząbki 2002.
- KUDASIEWICZ J., *Nowy Testament o pracy*, [w:] *Jan Paweł II naucza t.7, Laborem exercens, tekst i komentarz*, Lublin 1986, s. 127-138.
- KUDASIEWICZ J., *Odkrywanie Ducha Świętego. Medytacje biblijne*, Kielce 1998.
- KUDASIEWICZ J., *Opis do książki: Z. Kiernikowski, Dwoje jednym ciałem w Chrystusie*, Warszawa, 2015.
- KUDASIEWICZ J., *Oto Matka twoja. Biblijny katechizm maryjny*, Kielce 2007.
- KUDASIEWICZ J., *Pierwsza i nowa ewangelizacja według adhortacji „Ecclesia in Europa”*, [w:] *Opoka Kościoła Chrystusowego. Bibliści KUL w 25. rocznicę pontyfikatu Jana Pawła II*, Lublin 2004, s. 163-178.
- KUDASIEWICZ J., *Pismo święte jako księga ludu Bożego i jej znaczenie duszpasterskie* [w:] *Wstęp ogólny do Pisma Świętego*, red. J. Homerski, Poznań – Warszawa, 1973, s. 343-414.
- KUDASIEWICZ J., *Powołanie do służby. Szkice z teologii i duchowości biblijnej*, Lublin 2011.
- KUDASIEWICZ J., *Poznawanie Boga Ojca*, Kielce 2000.
- KUDASIEWICZ J., *Preambuła Jezusowego kazania na równinie (Łk 6, 12-19)*, [w:] *Mowa żywa*, red. J. Twardy, W. Broński, J. Nowak, Kielce 2005, s. 105-108.
- KUDASIEWICZ J., *Proferystyka pastoralna. Pismo św. jako Księga Ludu Bożego*, [w:] *Wstęp do Pisma Świętego*, red. J. Szłaga, Poznań 1986, 220-270.

- KUDASIEWICZ J., *Rola Ducha Świętego w dziejach zbawienia w świetle czytań biblijnych odnowionego obrzędu bierzmowania*, [w:] *Sakramenty tajemniczenia chrześcijańskiego*, red. J. Kudasiewicz, Warszawa 1981, s. 93-155.
- KUDASIEWICZ J., *Rola Jeruzalem w Łukaszej sekcji podróży* (Łk 9, 51-19), RTK 16(1969)1, s. 17-40.
- KUDASIEWICZ J., *Różaniec Dziewicy Maryi*, Kielce 2007, wyd. 2, Kielce 2010.
- KUDASIEWICZ J., *Sakrament Bierzmowania w życiu Kościoła. Materiały VII kursu homiletyczno-katechetyczno-liturgicznego odbytego dla duchowieństwa 10-12 września 1973 roku*, [w:] *Materiały z kursów homiletyczno-katechetyczno-liturgicznych 1972-1974*, red. W. Wojdecki, Warszawa 1979.
- KUDASIEWICZ J., *Sens starości w świetle Pisma świętego*, [w:] *Ludzie chorzy i starsi w Kościele*, red. B. Dąbrowski, Warszawa 1981, s. 91-102.
- KUDASIEWICZ J., *Słowo Boże – żywe i skuteczne*, [w:] *Ustyszeć słowo Boże – żywe i ostrzejsze niż miecz. Materiały z XXXVIII Sympozjum Katechetycznego Międzyzakonnego Wyższego Instytutu Katechetycznego w Krakowie (1 III 2008)*, t. 7, red. A. E. Klich, Kraków 2008, s. 31-47.
- KUDASIEWICZ J., *Śludzy i słuchacze słowa Bożego*, [w:] *Ustyszeć słowo Boże – żywe i ostrzejsze niż miecz. Materiały z XXXVIII Sympozjum Katechetycznego Międzyzakonnego Wyższego Instytutu Katechetycznego w Krakowie (1 III 2008)*, t. 7, red. A. E. Klich, Kraków 2008, s. 147-159.
- KUDASIEWICZ J., *Śłużba istotną treścią chrześcijańskiego powołania*, [w:] *Jan Paweł II naucza, t. 5, Redemptor hominis, tekst i komentarz*, red. Z. Zdybicka, Lublin 1982, s. 211-230.
- KUDASIEWICZ J., *Spotkanie z Jezusem w Tajemnicy Paschalnej. Medytacje biblijno-liturgiczne*, Kielce 2003.
- KUDASIEWICZ J., *Teksty eschatologiczne na ambonie i w katechezie*, [w] *Biblia w nauczaniu chrześcijańskim*, red. Kudasiewicz J., Lublin, 1991, s. 393-412.
- KUDASIEWICZ J., *Teologia Ewangelii synoptycznych*, Lublin 1986.
- KUDASIEWICZ J., Tronina A., *Biblia na co dzień*, Warszawa 1996.

- KUDASIEWICZ J., Witczyk H., *Rok Boga Ojca*, Kielce 1999.
- KUDASIEWICZ J., *Wprowadzenie biblijne do katechezy o sakramencie bierzmowania w schemacie II szkół podstawowych, Materiały VII kursu homiletyczno-katechetyczno-liturgicznego odbytego dla duchowieństwa 10-12 września 1973 roku*, [w:] *Materiały z kursów homiletyczno-katechetyczno-liturgicznych 1972-1974*, red. W. Wojdecki, Warszawa 1979, s. 325-335.
- KUDASIEWICZ J., *Współczesna hermeneutyka biblijna a przepowiadanie*, [w:] *Współczesna biblistyka Polska 1945-1970*, red. J. Łach, M. Wolniewicz, s. 172-196.
- KUDASIEWICZ J., *Wychowanie świadomości chrztu w I i II roku katechizacji. Wprowadzenie biblijne*, [w:] *Nowe życie. Materiały V kursu homiletyczno-katechetycznego dla duchowieństwa, 9-11 września 1971 roku*, red. A. Porębski, Warszawa 1973, s. 249-253.
- KUDASIEWICZ J., *Znaczenie Jeruzalem w czasie działalności galilejskiej Jezusa (Łk 4, 14-9, 50)*, RTK 17(1970)1, s. 43-59.
- KUDSIEWICZ J., *Pismo Święte w duszpasterstwie maryjnym*, „Salvatoris Mater” 7(2005)2, s. 41-72.
- KUDSIEWICZ J., *Przez Jezusa do Maryi w Biblii*, [w:] *Przez Jezusa do Maryi. Materiały z sympozjum mariologicznego zorganizowanego przez Polskie Towarzystwo Mariologiczne*, Licheń, 26-27.10.2001, red. S. C., Napiórkowski, K. Pek, Częstochowa-Licheń 2002, s. 31-51.

1.6. WYWIADY Z JÓZEFEM KUDSIEWICZEM

- DUDA J., Górecki T., *Nasza rozmowa. W roku złotego jubileuszu kapłaństwa z ks. prof. Józefem Kudasiewiczem rozmawiają Jan Duda i Tomasz Górecki*, „Obecni” 2/2003, Kielce 2003.
- DYK S., *Rozmowa z księdzem profesorem Józefem Kudasiewiczem. Stan posługi słowa Bożego w Kościele polskim*, PH 5-6(2001), s. 95-102.
- MASTALSKA D., *Biblijna droga pobożności maryjnej. Z ks. Józefem Kudasiewiczem rozmawiała Danuta Mastalska*, „Salvatoris Mater” 3(2001)2, s. 239-277.

SWĘDA A., *Ks. Józef Kudasiewicz*, [w:] *Akademicka Kronika Filmowa*, KUL, Lublin 2012, Tv KUL:
<https://www.youtube.com/watch?v=vHtXRDgm4nc> (dostęp, 10.02.2021).

WYSOCKA A., Mielcarek K., *Godzina Biblii*. Z ks. Józefem Kudasiewiczem rozmawiają Alicja Wysocka i Krzysztof Mielcarek, [w:] *Dzieci Soboru zadają pytania, Rozmowy o Soborze Watykańskim II*, red. Z. Nosowski, Warszawa 1996, s. 267-287.

1.7. WYWIADY NA TEMAT JÓZEFA KUDASIEWICZA

KYC S., Wywiad swobodny z Mariuszem Kudasiewiczem na temat ks. prof. J. Kudasiewicza. Nagranie w formacie MP3.

KYC S., Wywiad swobodny z Zuzanną Ferenc-Warchałowską na temat ks. prof. J. Kudasiewicza. Nagranie w formacie MP3.

2. LITERATURA PRZEDMIOTU

BIELECKI S., *Bibliistyka stosowana w twórczości księdza profesora Józefa Kudasiewicza*, [w:] *W posłudze Słowa Pańskiego Księga Pamiątkowa poświęcona ks. prof. dr. hab. Józefowi Kudasiewiczowi z okazji 70-lecia urodzin*, red. S. Bielecki, H. Ordon, H. Witczyk, Kielce 1997, s. 16-22.

BIEŃKOWSKA D., Koziara S., *Duch odnowy soborowej a współczesne tendencje w polskich przekładach Pisma Świętego. Aspekty filologiczne*, [w:] *Humanistyczna recepcja Soboru Watykańskiego II*, red. J. Lewandowicz, E. Umińska-Tytoń, Łódź 2014, s. 13-28.

BIESAGA T., *Personalizm a pryncypializm w bioetyce*, [w:] *Podstawy i zastosowania bioetyki*, red. T. Biesaga, Kraków 2001, s. 43-55.

BLANK J., *Schriftsuslegung in Theorie und Praxis*, München 1969.

BRÓŃSKI W., *Integralne kształcenie kaznodziei*, red. W. Broński, Lublin 2006.

CHLEWIŃSKI Z., *Problemy kształcenia w seminariach duchownych*, „Znak” (1996)11, s. 61-75.

- CHROSTOWSKI W., *Ks. prof. dr hab. Józef Kudasiewicz*, [w:] „*Bóg jest Miłością*” (1 J 4,16). *Studia dla księdza profesora Józefa Kudasiewicza w 80 rocznicę urodzin*, red. W. Chrostowski, Warszawa 2006.
- CHROSTOWSKI W., *Śp. ks. prof. dr hab. Józef Kudasiewicz (23 VIII 1926-16 XI 2012): biblista i mariolog*, „*Salvatoris Mater*” 14(2012)4, s. 345-351.
- CZERWIK S., Kudasiewicz S., Witczyk S., *Święte Triduum Paschalne. Komentarze biblijno-liturgiczne i medytacje*, Kielce 2001.
- DE LA POTERIE I., *Les deux noms de Jerusalem dans les Actes des Apotres*, „*Biblica*”, 63(1932) s. 153-187.
- DREHER B., *Biblisch predigen. Ein homiletisches Werkbuch*, Stuttgart 1986.
- DYK S., *Co głosić aby wierzyli? Studium homiletyczne lekcjonarza mszalnego*, Lublin 2013.
- DYK S., *Duch – Słowo – Kościół*, Lublin 2007.
- DYK S., *Homilia – droga do żywego poznania misterium Chrystusa*, Kielce 2016.
- DYK S., Klementowicz M., Wyrostkiewicz M., *Słowo aktualne. Przepowiadanie a kwestie społeczne*, Lublin 2019.
- DYK S., *Nowa ewangelizacja – konkretne wezwanie*, Gubin 2015.
- EVDOKIMOV P., *Kobieta i zbawienie świata*, Poznań 1991.
- FRÖRA K., *Bibliasche Hermeneutik. Zür Schriftauslegung in Predigt und Unterricht München*, wyd. 3, 1967.
- GRZEGORSKI Z., *Wprowadzenie do teorii przekazu homiletycznego*, [w:] *Praktyka przepowiadania słowa Bożego*, t. 2, Warszawa 1973.
- GRZYBEK S., Kudasiewicz J., Olszański T., *Biblia na co dzień*, Kraków 1976.
- HAŁAS S., *Analiza struktury literackiej drogą do lepszego zrozumienia tekstu biblijnego*, [w:] *Interpretacja Biblii w Kościele. Dokument Papieskiej Komisji Biblijnej z komentarzem biblistów polskich*, red. R. Rubinkiewicz, Warszawa 1999, s. 117-130.
- Homiletyka duszpasterska. Zbiorowy podręcznik nauki kaznodziejstwa dla polskiego kleru*, Kielce 1935.
- KALETA A., *Życie i działalność naukowo-dydaktyczna księdza profesora Józefa Kudasiewicza*, „*Kieleckie Studia Teologiczne*” 1/1(2002), s. 15-23.

- KAMIŃSKI R., *Biblia w życiu parafii i małych wspólnot religijnych*, [w:] *Biblia w nauczaniu chrześcijańskim*, red. J. Kudsiewicz, Lublin 1991, s. 139-165.
- KAMIŃSKI R., *Posługa biskupa w diecezji*, RTK 44(1997)6, s. 5-22.
- KAMPHAUS F., *Von der Exegese zur Predigt*, Dissertation Universität Münster, Mainz 1968.
- Kije – *Gmina naturalnie przyjazna*, opr. Gmina Kije, Kije 2013.
- KOWALCZYK M., *Przez Jezusa do Maryi, sympozjum Polskiego Towarzystwa Mariologicznego*, Licheń 26-27.10.2001 r., „Salvatoris Mater” 3(2001)4, s. 423-426.
- KOZIARA S., *Współczesne Polskie przekłady biblijne w świetle zadań nowej ewangelizacji – ujęcie filologiczne*, [w:] *Nowa ewangelizacja. Język – teologia – kultura*, red. M. Nowak, W. Przyczyna, Tarnów 2017, s. 109-121.
- KRAMAREK G., *Prace magisterskie i licencjackie napisane pod kierunkiem ks. prof. Józefa Kudasiewicza*, [w:] *Prorok potężny słowem i czynem. Prace ofiarowane ks. prof. J. Kudasiewiczowi z okazji 70-tej rocznicy urodzin*, red. B. Szier-Kramarek, Lublin 1997, s. 309-321.
- MIASZHEVICH N., Strumiłowski J., *Ikony zbawienia*, Kraków 2017.
- ORDON H., *Życie i działalność ks. prof. Józefa Kudasiewicza*, [w:] *W posłudze Słowa Pańskiego Księga Pamiątkowa poświęcona ks. prof. dr. hab. Józefowi Kudasiewiczowi z okazji 70-lecia urodzin*, red. S. Bielecki, H. Ordon, H. Witczyk, Kielce 1997, s. 11-15.
- PANUŚ K., *Laudacja z okazji wręczenia księgi pamiątkowej ks. prof. dr. Hab. Janowi Twardemu*, „Premisilia Christiana” 15(2012/2013), s. 335-340.
- PEK K., *Mariologia Józefa Kudasiewicza dla Kościoła w Polsce*, „Teologia w Polsce” 8(2014)2, s. 87-93.
- PRACZ J., *Ewangelia dzieciństwa Jezusa według Łukasza we współczesnej postudze słowa*, [w:] *Biblia w nauczaniu chrześcijańskim*, red. J. Kudsiewicz, Lublin 1991, s. 248-283.

- PRZYCZYNA W., „*Stare*” misje i nowa ewangelizacja, [w:] *Nowa ewangelizacja. Język – teologia – kultura*, red. M. Nowak, W. Przyczyna, Tarnów 2017, s. 147-160.
- PRZYCZYNA W., *Jak głosić prawdy wiary*, [w:] *Prawdy wiary w przepowiadaniu*, red. W. Przyczyna, Kraków 2012, s. 7-17.
- PRZYCZYNA W., *Kaznodziejski przekaz opowiadań biblijnych*, Kraków 2000.
- PRZYGODA W., *Paradygmaty postępowania badawczego w teologii praktycznej*, [w:] *Metodologia teologii praktycznej*, red. W. Przyczyna, Kraków 2011, s. 106-111.
- Recepcja Marialis cultus w Polsce. Materiały z ogólnopolskiego sympozjum mariologicznego*, Licheń 12-13 marca 2004 r., red. J. Kumala, Licheń 2004.
- RUSECKI M., *Teologicznofundamentalna myśl księdza Józefa Kudsiewicza*, [w:] *W posłudze Słowa Pańskiego Księga Pamiątkowa poświęcona ks. prof. dr. hab. Józefowi Kudasiewiczowi z okazji 70-lecia urodzin*, red. S. Bielecki, H. Ordon, H. Witczyk, Kielce 1997, s. 23-32.
- SENDERSKI G., *Ewangelia dzieciństwa Jezusa według Mateusza we współczesnym nauczaniu Kościoła*, [w:] *Biblia w nauczaniu chrześcijańskim*, red. J. Kudsiewicz, Lublin 1991, s. 193-245.
- SHERIDAN M., *Jan Kasjan i formowanie się autoratywnej tradycji*, [w:] *Źródła monastyczne 70*, red. M.T. Gronowski, S. Hiżycki, *Jan Kasjan, rozmowy z ojcami*, t. 2. Rozmowy XI-XVII, Kraków 2015.
- SIMON H., *Przepowiadanie biblijne*, [w:] *Biblia w nauczaniu chrześcijańskim*, red. J. Kudsiewicz, Lublin 1991, s. 49-86.
- SIWEK G., *Misje ludowe w teorii i praktyce Kościoła, Studium homiletyczne*, Kraków 1999.
- SIWEK G., *Przepowiadać skutecznie. Elementy retoryki kaznodziejskiej*, red. G. Siwek, Kraków 1992.
- SŁAWIŃSKI H., *Homilia w zgromadzeniu eucharystycznym. Recepcja współczesnego nauczania Kościoła w Dyrektorium homiletycznym*, Kraków, 2018.
- SŁAWIŃSKI H., *Homilia wprowadzeniem w doświadczenie Boga a kontekst sekularyzmu*, PH 16(2012), s. 119-134.

- SŁAWIŃSKI H., *Kapłan kaznodzieja głoszący z mocą*, [w:] *Kapłan w posłudze słowa Bożego*, red. L. Szewczyk, W. J. Sztyka, Katowice 2010, s. 24-35.
- SŁAWIŃSKI H., *Między ciągłością a zmianą. Teoria homilii w Stanach Zjednoczonych po II Soborze Watykańskim II*, Kraków 2008
- SŁAWIŃSKI H., *Posługa słowa wobec ludzi starszych, chorych i niesłyszących z uwzględnieniem wskazań II Polskiego Synodu Plenarnego*, Warszawskie Studia Pastoralne, numer specjalny 2016, s. 349-369.
- SŁAWIŃSKI H., *Potrzeba urozmaicenia modelu homilii*, „Studia Wocławskie” 11(2009), s. 90-97.
- SŁAWIŃSKI H., *Powstanie i rozwój Sekcji Homiletów Polskich*, [w:] *Polska bibliografia homiletyczna 1945-2005*, opr. W. Przyczyna, L. Szewczyk, Kraków 2007, s.77-96.
- SŁAWIŃSKI H., *Przepowiadanie Chrystusowego krzyża*, Warszawa 1997.
- SŁAWIŃSKI H., *Przepowiadanie słowa Bożego podczas nabożeństw ludu Bożego*, „Teologia i Człowiek” 48(2019)4, s. 52-68.
- SŁAWIŃSKI H., *Wkład papieża Franciszka w język nowej ewangelizacji*, [w:] *Nowa ewangelizacja. Język – teologia – kultura*, red. M. Nowak, W. Przyczyna, Tarnów 2017, s. 231-256.
- SŁAWIŃSKI H., *Wkład Soboru Watykańskiego II w odnowę przepowiadania słowa Bożego*, [w:] *Humanistyczna recepcja Soboru Watykańskiego II*, red. E. Umińska-Tytoń, J. Lewandowicz, Łódź 2014, s. 173-184.
- SŁAWIŃSKI H., *Wychowanie w rodzinie do słuchania słowa Bożego*, RBL 1(2009), s. 39-51.
- STANIEK E., *Kazania pasyjne*, Kraków 2003, s. 5-11.
- STASZAK M., *Biskup – moderator, pierwszy Liturg i promotor liturgii w diecezji w świetle ksiąg liturgicznych i nauczania Kościoła po Soborze Watykańskim II*, Lublin 2010.
- SZEWCZYK L., *Zagadnienia moralne w wypowiedzi kaznodziejskiej*, „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” 37(2004)2, s. 48-57.
- SZYMANIK M., *Księdza Józefa Kudasiewicza koncepcja prorockiego wymiaru posługi kapłańskiej. Studium homiletyczne*, Lublin 2016, nr albumu 133794.

- TWARDY J., *Aktualizacja słowa Bożego w kaznodziejstwie*, Przemysł 2009.
- TWARDY J., *Cuda Jezusa we współczesnym przepowiadaniu*, [w:] *Biblia w nauczaniu chrześcijańskim*, red. J. Kudsiewicz, Lublin 1991, s. 286-354.
- TWARDY J., *Pojęcie kazania i jego rodzaje w świetle polskich podręczników homiletyki XIX i pierwszej połowy XX wieku*, [w:] *Fenomen kazania*, red. W. Przyczyna, Kraków 1994, s. 28-47.
- TWARDY J., *Teoria i praktyka kaznodziejskiej postugi Słowa w ujęciu księdza profesora Józefa Kudsiewicza*, „Kieleckie Studia Teologiczne” 1/1(2002), s. 34-53.
- WIELEBSKI T., *Duszpasterstwo chorych w świetle nauczania Kościoła współczesnego*, [w:] *Duszpasterstwo chorych. Materiały z sympozjum naukowego w Wyższym Seminarium Duchownym Diecezji Warszawsko-Praskiej w Warszawie-Trachominie w dniu 20 kwietnia 2005 roku*, red. T. Wielebski, Warszawa 2005, s. 31-56.
- WIELEBSKI T., *Dzień Pański w życiu katolików w Polsce*, „Warszawskie Studia Pastoralne” 10(2010), s. 105-146.
- WIELEBSKI T., *Parafia miejscem urzyczewistniania „wyobraźni miłosierdzia”*, [w:] *Ubogich zawsze macie. Materiały z sympozjum naukowego w Wyższym Seminarium Duchownym Diecezji Warszawsko-Praskiej w dniu 22 marca 2003 roku*, red. J. Gołębiowski, P. Klimek, Warszawa 2003, s. 51-60.
- WIESEMANN-MILLS M., *Preaching In The Context Of „Doing The Liturgy*, [w:] *Preaching At The Double Feast, Homiletics for Eucharistic Worship*, Edited by Michael Monshau, Liturgical Press, Collegeville, Minnesota, 2006, s. 172-175.
- WILK W., *Pismo św. i liturgia a przepowiadanie w świetle polskiej myśli pastoralnej okresu międzywojennego*, [w:] *Biblia w nauczaniu chrześcijańskim*, red. J. Kudsiewicz, Lublin 1991, s. 117-138.
- WISZOWATY E., *Perykopy wielkanocne na ambonie dzisiaj na przykładzie Mt 28, 1-8*, [w:] *Biblia w nauczaniu chrześcijańskim*, red. J. Kudsiewicz, Lublin 1991, s. 356-391.

3. LITERATURA POMOCNICZA

- 50 lat służby kapłańskiej Bogu, Kościołowi i Ojczyźnie. Złoty Jubileusz Kapłaństwa, prezbiterów wyświęconych 17 grudnia 1950 roku*, opr. E. Chat, J. Kielce 2002.
- BARTOSZEK A., *Wkład Jana Pawła II we współczesną bioetykę*, [w:] *Testament społeczny Jana Pawła II*, red. J. Kupny, M. Łuczak, Katowice 2006, s. 52-56.
- BRAUN T., *A skądże to nam*, [w:] *Przyjaciele. Homilie księdza profesora Józefa Kudasiewicza i wspomnienia o Nim*, red. Zuzanna Ferenc-Warchałowska, Kielce 2017, s. 37-39.
- CHAT E., *Ksiądz profesor dr hab. Adam Ludwik Szafranski*, [w:] *50 lat służby kapłańskiej Bogu, Kościołowi i Ojczyźnie. Złoty Jubileusz Kapłaństwa, prezbiterów wyświęconych 17 grudnia 1950 roku*, opr. E. Chat, Kielce 2002, s. 163-173.
- CZACZKOWSKA E., *Kardynał Wyszyński. Biografia*, Kraków 2013.
- CZUBAŃSKI A., *Historia Polski XX wieku*, Poznań 2000.
- DYBOWSKA A., Żaryn J., Żaryn M., *Polskie dzieje od czasów najdawniejszych do współczesności*, Warszawa 2016.
- GŁOWIŃSKI M., KOSTKIEWICZOWA T., *Apostrofa*, [w:] *Słownik terminów literackich*, red. J. Sławińskiego, Wrocław 2010, s. 40.
- HAREZGA S., *Proforystyka pastoralna*, [w:] EK, t. 16, s. 450, Lublin 2011.
- KLISZCZ J., *Psychologia potrzeb osób starszych. Potrzeby psychospołeczne po 65 roku życia*, Warszawa 2019.
- KOROLKO M., *Sztuka retoryki: przewodnik encyklopedyczny*, Warszawa 1998.
- KRAJEWSKI M., *O metodologii nauk i zasadach pisarstwa naukowego*, Kraków 2010.
- KUBIŚ A., *III Kongres Teologów Polskich, 14-16 września 1976 roku*, „Studia Theologica Varsaviensia” 15(1977)2, s. 221-232.
- KYC S., *Ojciec Augustyn Jankowski OSB jako konferencjonista*, „Polonia Sacra” 21(2017) nr 3, s. 167-189.
- LEWANDOWSKI T., *Odnowa kaznodziejstwa polskiego w twórczości homiletów wrocławskich XX wieku*, Toruń 2011.

- MADAJCZYK C., *Polityka III Rzeszy w okupowanej Polsce*, t. 2, Warszawa 1970.
- MAKUCHOWSKA M., *Styl religijny*, [w:] *Style współczesnej polszczyzny*, red. E. Malinowska, J. Nocuń, U. Żydek-Bednarczyk, Kraków 2013.
- Międzywydziałowy Zakład Badań nad Antykiem Chrześcijańskim* [w:] *Księga pamiątkowa w 75-lecie Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Wkład w kulturę polską w latach 1968-1993*, red. M. Rusecki, Lublin 1994.
- MIGUT B., Lewek A., *Kazanie* [w:] EK, t. 8, Lublin 2000, s. 1265-1268.
- MRUK W., *Metoda analizy źródeł. Ujęcie historyka*, [w:] *Metodologia teologii praktycznej*, red. W. Przyczyna, Kraków 2011, s.154-170.
- NORWID C. K., *Promethidion. Rzecz w dwóch dialogach z epilogiem*, [w:] tenże, *Poematy*, t. 2, opr. S. Sawicki, P. Chlebowski, Lublin 2011.
- NOWAK M., *Biblia jako narzędzie ewangelizacji*, [w:] *Nowa ewangelizacja. Język – teologia – kultura*, red. M. Nowak, W. Przyczyna, Tarnów 2017, s. 79-93.
- OKOPIEŃ-SŁAWIŃSKA A., *Anafora*, [w:] *Słownik terminów literackich, Słownik terminów literackich*, red. M. Głowiński, T. Kostkiewiczowa, A. Okopień-Sławińska, J. Słowiański, Wrocław – Warszawa – Kraków 2008, s.29.
- OKOPIEŃ-SŁAWIŃSKA A., *Correctio*, [w:] tamże, s.83.
- OKOPIEŃ-SŁAWIŃSKA A., *Epifora*, [w:] tamże, s.133.
- OKOPIEŃ-SŁAWIŃSKA A., *Epitet*, [w:] tamże, s.137.
- OKOPIEŃ-SŁAWIŃSKA A., *Hiperbola*, [w:] tamże, s.197.
- OKOPIEŃ-SŁAWIŃSKA A., *Metafora*, [w:] tamże, s. 300.
- OKOPIEŃ-SŁAWIŃSKA A., *Porównanie*, [w:] tamże, s. 411.
- OKOPIEŃ-SŁAWIŃSKA A., *Pytania retoryczne*, [w:] tamże, s. 457.
- OKOPIEŃ-SŁAWIŃSKA A., *Sermocinatio*, [w:] tamże, s.507.
- OKOPIEŃ-SŁAWIŃSKA A., *Synekdocha*, [w:] tamże, s. 551.
- OSIŃSKI R., *Bitwa pod Bronią – 9.IX. 1939 r.*, [w:] *Świętokrzyskie – Środowisko*, Dziedzictwo kulturowe, Edukacja regionalna, 2011, nr 6, red. A. Dąbrowski, Kielce, s. 75-79.

- OSIŃSKI R., *Obrona przedmościa Nidy we wrześniu 1939 r.*, [w:] *Świętokrzyskie – Środowisko*, Dziedzictwo kulturowe, Edukacja regionalna, 2012, nr 9, red. A. Dąbrowski, Kielce, s. 55-59.
- PASZKOWSKA T., *Feminizm*, [w:] *Leksykon duchowości katolickiej*, red. M. Chmielewski, Lublin – Kraków 2002, s. 268-272.
- PILCH Z., *Apologijne konferencje*, [w:] EK, t. I, Lublin 1973, s. 792-794.
- SIWEK G., *Rekolekcje wczoraj i dziś*, red. W. Przyczyna, Kraków 2011.
- SŁOWACKI J., *Grób Agamemnona*, Warszawa 2012.
- Słownik encyklopedyczny. Język polski*, red. E. Olinkiewicz, K. Radzymińska, H. Styś, Wrocław 1999.
- Spór o prawa kobiet. Materiały sesji naukowej zorganizowanej w Toruniu w dniach 21-22 listopada 2014 roku*, red. R. Wiśniewski, Toruń 2015.
- SZYMANEK K., *Sztuka argumentacji. Słownik terminologiczny*, Warszawa 2012.
- WIERCIŃSKA J., *Sztuka i książka*, Warszawa 1986.
- WROCEŃSKI J., *Ks. prof. Edward Szafrowski (1929-1992)*, „*Prawo Kanoniczne: kwartalnik prawnohistoryczny*” 39(1996) nr 1-2, s. 207-212.
- WYSZYŃSKI S., *Godność kobiety*, Warszawa 1998.
- ZDUNKIEWICZ-JEDYNAK D., *Językowe środki perswazji w kazaniu*, Kraków 1996.
- ŻARYN J., *Dzieje Kościoła katolickiego w Polsce (1944-1989)*, Warszawa 2003.
- ŻEROMSKI S., *Szyfowe prace*, Kraków 2000.

4. NETOGRAFIA

- Album romański, Kije – kościół p.w. Piotra i Pawła, relikty z XII wieku*,
<http://albumromanski.pl/album/kije-kosciol-pw-piotra-i-pawla-relikty-z-xii-w> (dostęp, 10.02.2021).
- Archikatedra Warszawska, Św. Jana Chrzciciela, Parafia*,
<http://www.katedra.mkw.pl/> (dostęp, 10.02.2021).
- Bazylika Mniejsza św. Kazimierza w Radomiu. Duszpasterze*,
https://www.bazylikakazimierza.pl/?page_id=1629 (dostęp, 10.02.2021).

Biblia 2000 – Interaktywna Biblia online, <https://www.biblia.info.pl/blog/> (dostęp, 20.11.2020).

Diecezja Kielecka. Parafia Wniebowzięcia NMP-Katedralna w Kielcach, <http://www.diecezja.kielce.pl/parafie/kielce-wniebowzięcia-nmp-katedralna> (dostęp, 10.02.2021).

Diecezja Kielecka. Zmarł ks. prof. Józef Kudasiewicz, <http://www.diecezja.kielce.pl/zmarl-ks-prof-jozef-kudasiewicz> (dostęp, 10.02.2021).

DOBROWOLSKA K., *Teolog dwóch ojczyzn*, „Niedziela kielecka” 31/2009, <http://www.niedziela.pl/arttykul/101849/nd/Teolog-dwoch-ojczyzn> (dostęp, 10.02.2021).

FERENC-WARCHAŁOWSKA Z., *Złoty Feniks jest w Kielcach*, „Niedziela ogólnopolska” 20/2012, <http://niedziela.pl/arttykul/97882/nd/Zloty-Feniks-jest-w-Kielcach> (dostęp, 10.02.2021).

Franciszkańskie Duszpasterstwo Akademickie PORCJUNKULA we Wrocławiu, o. dr Andrzej Prugar OFMConv, <http://www.porcjunkula.org/duszpasterze.php?t=prugar> (dostęp, 10.02.2021).

IMOSA M., *Replika ornatu wykonanego z płaszcza Ulryka von Jungingena, Kościół parafialny św. apostołów Piotra i Pawła w Kijach*, „Echo Dnia Świątokrzeskie” 2/10/2014, <http://www.echodnia.eu/swietokrzeskie/wiadomosci/kazimierza-wielka/art/8083504,w-kijach-wyeksponowano-ornat-replike-plaszcza-wielkiego-mistrza-zakonu-krzyzackiego-urlyka-von-jungingena.id,t.html> (dostęp, 10.02.2021).

Internetowy Polski Słownik Biograficzny, Piotr Włostowic, <http://www.ipsb.nina.gov.pl/a/biografia/piotr-wlostowic> (dostęp, 10.02.2021).

Karmelitanki Bose. Klasztory w Polsce, <https://www.karmel.pl/klasztery-karmelitanek/> (dostęp, 10.02.2021).

Klasztor Ojców Bernardynów w Alwerni, <https://bernardyni-alwernia.pl/wspolnota-klasztoru/> (dostęp, 10.02.2021).

- Komisja Duszpasterstwa KEP. Ks. Stanisław Dyk,*
<https://duszpasterstwo.episkopat.pl/komisja-duszpasterstwa/ks-stanislaw-dyk> (dostęp, 10.02.2021).
- Kościół Świętego Krzyża w Lublinie (kościół akademicki KUL),*
<http://teatrnn.pl/leksykon/artykuly/kosciol-pw-swietego-krzyza-w-lublinie-kosciol-akademicki-kul/> (dostęp, 10.02.2021).
- KUL, Biblioteka Uniwersytecka, Józef Kudasiewicz (1926-2012) – sylwetka i publikacje,* http://www.bu.kul.pl/jozef-kudasiewicz-1926-2012-sylwetka-i-publikacje,art_41613.html (dostęp, 10.02.2021).
- KUL, Konwikt Księżych Studentów KUL. Historia Konwiktów,*
https://www.kul.pl/historia-konwiktow,art_39596.html (dostęp, 10.02.2021).
- KUL, Sługa Ewangelii, Sesja dla uczczenia pamięci ks. profesora Józefa Kudasiewicza (1926-2012) w 5. rocznicę śmierci,* <http://www.kurs-biblijny.pl/wspomnienie-ks-prof-jozefa-kudasiewicza/> (dostęp, 10.02.2021).
- KUL, Wydział Teologii. Działalność Sekcji Nauk Biblijnych,*
http://www.kul.pl/dzialalnosc-instytutu-nauk-biblijnych,art_398.html (dostęp, 10.02.2021).
- KUL, Wydział Teologii,* https://www.kul.pl/struktura-osobowa,art_56834.html (dostęp, 10.02.2021)
- KUL, Wydział Teologii, ks. prof. dr. hab. Ryszard Kamiński,*
https://www.kul.pl/ks-prof-dr-hab-ryszard-kami-ski,art_10320.html (dostęp, 10.02.2021).
- KUL, Wydział Teologii, rozwój historyczny,* https://www.kul.pl/rozwoj-historyczny,art_56927.html (dostęp, 10.02.2021).
- Mała ojczyzna,* <http://eszkola.pl/wos/mala-ojczyzna-4481.html> (dostęp, 10.02.2021).
- Międzynarodowe Centrum Ewangelizacji Ruchu Światło-Życie „Marianum”,*
www.oaza.de (dostęp, 28.02.2019).

MIROWSKI R., *Kije, kościół parafialny. Gmina Kije, powiat pińczowski. Dawne kieleckie, informacje historyczne. Kościoły i klasztory*, 5 września 2011, <http://dawnekieleckie.pl/kije-kosciol-parafialny/> (dostęp, 10.02.2021).

Narodowe Sanktuarium św. Józefa w Kaliszu,
<http://www.swietyjosef.kalisz.pl/Dachau/29.html> (dostęp, 10.02.2021).

Ogniska Światła i Miłości w Kaliszanach-Łopocznie, <http://ognisko-milosci.pl/kontakt/> (dostęp, 10.02.2021).

Portal Informacyjny Gminy Kije, Gmina, <http://kije.pl/art,3,kije> (dostęp, 10.02.2021).

Portal Informacyjny Gminy Kije, <http://www.kije.pl/p,74,wladze> (dostęp, 10.02.2021).

Praca naukowe – konsultacje – badania, <http://www.doktoraty.pl/praca-doktorska-historii-doktorat-historii/> (dostęp, 10.02.2021).

Sanktuarium Pana Jezusa Konającego w Pacanowie,
<http://www.sanktuariumpacanowskie.com/> (dostęp, 10.02.2021).

Sanktuarium św. Urszuli Ledóchowskiej w Pniewach, <http://www.sanktuarium-pniewy.pl/przewiezienie-relikwii-m-urszuli-z-rzymu-do-pniew/> (dostęp, 10.02.2021).

Statut Sekcji Homileatów Polskich, <http://www.homileci.pl/historia.html> (dostęp, 11.02.2021).

Stowarzyszenie Biblistów Polskich,
<http://www.sbp.net.pl/docs/50%20Sympozjow%20Biblistow%20Polskich.pdf> (dostęp, 10.02.2021).

Tematy sympozjów mariologicznych,
http://ptm.rel.pl/files/bi_ma/bm18/bm18_90spis.pdf (dostęp, 10.02.2021)

TN KUL, <https://tnkul.pl/> (dostęp, 10.02.2021).

TRZEŚNIEWSKA A., *Jubileusz ks. Wiesława Wilka, „Niedziela sandomierska”* 21/2012, <https://www.niedziela.pl/arttykul/62384/nd/Wiedza-zyczliwosci-pokora> (dostęp, 10.02.2021).

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Nowy profesor,
<http://www.uwm.edu.pl/egazeta/nowy-profesor> (dostęp, 10.02.2021).

UPJPII, aktualności, <https://upjp2.edu.pl/aktualnosci/ks-prof-dr-hab-wieslaw-przyczyna-przewodniczacy-miedzynarodowej-komisji-jezyka-religijnego-takze-wspoltworca-koncepcji-centrum--1019.html> (dostęp, 10.02.2021).

Urszulanki Serca Jezusa Konającego, <http://urszulanki.pl/zgromadzenie/dziela-na-swiecie/wspolnoty-adresy> (dostęp, 10.02.2021).

Wyższe Seminarium Duchowne w Kielcach,
<http://wsd.kielce.pl/seminariumm/kosciol-seminaryjny.html?showall=1&limitstart> (dostęp, 10.02.2021).

SPIS ILUSTRACJI

Fot.1. <i>Odpis aktu urodzenia z USC w Kielcach /ADKielce</i>	21
Fot. 2. <i>Strona tytułowa duplikatu księgi aktów o urodzonych, zaślubionych i zmarłych w parafii Kije z roku 1926 / APKije.</i>	22
Fot. 3. <i>Akt chrztu w duplikatu księgi aktów o urodzonych, zaślubionych i zmarłych w parafii Kije z roku 1926 / APKije.</i>	23
Fot. 4. <i>Zdjęcie rodzinne z dzieciństwa z własnoręcznym podpisem ks. J. Kudasiewiczza / APrMK.</i>	24
Fot. 5. <i>Odpis notarialny świadectwa dojrzałości Józefa Kudasiewicza z liceum ogólnokształcącego im. H. Kollątaja w Pińczowie / ADKielce.</i>	34
Fot. 6. <i>Dyplom doktorski ks. Józefa Kudasiewicza / ADKielce</i>	45
Fot. 7. <i>Legitymacja Papieskiego Instytutu Biblijnego w Rzymie studenta ks. Józefa Kudasiewicza / APrZW.</i>	47
Fot 8. <i>Pismo zatwierdzające habilitację ks. Józefa Kudasiewicza przez Ministerstwo Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki / AKUL.</i>	54
Fot. 9. <i>Pozwolenie na pełnienie obowiązków Ojca Duchownego w Konwiktzie Księży Studentów KUL przez ks. prof. Józefa Kudasiewicza / AKUL.</i>	56
Fot. 10. <i>Rękopis homilii ślubnej ks. Józefa Kudasiewicza / APrZW.</i>	114
Fot. 11. <i>Rękopis homilii ks. Józefa Kudasiewicza na uroczystość jubileuszu małżeńskiego / APrZW.</i>	115

ANEKS

PLAN DZIAŁALNOŚCI DYDAKTYCZNEJ KS. JÓZEFA KUDASIEWICZA

Ksiądz dr Józef Kudasiewicz został zatrudniony na KUL-u i zostało mu powierzone prowadzenie zajęć dydaktycznych na Wydziale Teologicznym w roku akademickim w następującym wymiarze:

W roku akademickim 1961/62⁴⁹⁷

2 godz. tyg. wykł. – Pismo Święte Nowego Testamentu – kurs zwyczajny B

2 godz. tyg. wykł. – język grecki – kurs wyższy

2 godz. tyg. wykł. – język syryjski – kurs wyższy

W roku akademickim 1962/63⁴⁹⁸

1 godz. tyg. wykł. – Pismo Święte – kurs zwyczajny B

2 godz. tyg. wykł. – podstawy języka greckiego

3 godz. tyg. wykł. – wybrane zagadnienia języka greckiego

1 godz. tyg. wykł. – zasady języka hebrajskiego

W roku akademickim 1963/64⁴⁹⁹

1 godz. tyg. wykł. – język grecki

1 godz. tyg. wykł. – język hebrajski

3 godz. tyg. wykł. – język grecki biblijny

2 godz. tyg. wykł. – podstawy języka syryjskiego – w 2 sem.

2 godz. tyg. wykł. – krytyka tekstu N.T. i S.T. – w 2 sem.

2 godz. tyg. wykł. – wstęp do Pisma Świętego – kurs zwyczajny B

W roku akademicki 1964/65⁵⁰⁰

1 godz. tyg. wykł. – język grecki

3 godz. tyg. wykł. – język grecki biblijny

1 godz. tyg. wykł.⁵⁰¹ – język hebrajski – od dnia 15 listopada 1964

⁴⁹⁷ Por. Pismo Rektora KUL, z dnia 11 listopada 1961 roku, nr 1139/61/P.

⁴⁹⁸ Por. tamże, z dnia 28 września 1962 roku, nr 1076/62/P.

⁴⁹⁹ Por. tamże, z dnia 7 listopada 1963 roku, nr 949/63/P.

⁵⁰⁰ Por. tamże, z dnia 1 października 1964 roku, nr 950/64/P.

⁵⁰¹ Por. tamże, z dnia 15 listopada 1964 roku, nr 1050/64/P.

1 godz. tyg. wykł.⁵⁰². – Pismo Święte Starego Testamentu – tylko w 2 sem.

W roku akademickim 1965/66⁵⁰³ (po nominacji na adiunkta na Wydziale Teologicznym przy Katedrze Starego Testamentu)

3 godz. tyg. wykł. – język grecki biblijny

2 godz. tyg. wykł. – język grecki – w pierwszym semestrze

2 godz. tyg. wykł. – introdukcja ogólna

2 godz. tyg. wykł. – egzegeza Starego Testamentu

W roku akademickim 1966/67⁵⁰⁴

2 godz. tyg. wykł. – Pieśni nad Pieśniami – w pierwszym semestrze

2 godz. tyg. wykł. – egzegeza Nowego Testamentu

2 godz. tyg. wykł. – Pismo Święte w duszpasterstwie współczesnym

3 godz. tyg. ćwicz. – język grecki biblijny

6 godz. tyg. – własna praca naukowa

W ciągu pozostałych 12 tygodni ks. dr J. Kudasiewicz miał następujące zajęcia:

30 godz. tyg. – do dyspozycji kierownika katedry

6 godz. tyg. – własna praca naukowa

W roku akademickim 1967/68⁵⁰⁵

3 godz. tyg. ćwicz. – język grecki biblijny

1 godz. tyg. ćwicz. – język syryjski

3 godz. tyg. – zajęcia zakładowe

6 godz. tyg. – własna praca naukowa

W ciągu pozostałych 12 tygodni ks. dr J. Kudasiewicz miał następujące zajęcia:

15 godz. tyg. – do dyspozycji kierownika katedry

6 godz. tyg. – własna praca naukowa

W roku akademickim 1968/69⁵⁰⁶

3 godz. tyg. ćwicz. – język grecki biblijny

1 godz. tyg. ćwicz. – język aramejski

2 godz. tyg. wykł. – teologia pastoralna biblijna

⁵⁰² Por. tamże, z dnia 25 marca 1965 roku, nr 166/65/P.

⁵⁰³ Por. Pismo Rektora KUL, z dnia 6 listopada 1965 roku, nr 1075/65/P.

⁵⁰⁴ Por. tamże, z dnia 21 października 1966 roku, nr 939/66/P.

⁵⁰⁵ Por. tamże, z dnia 5 października 1967 roku, nr 1150/67/P.

⁵⁰⁶ Por. tamże, z dnia 12 października 1968 roku, nr 1084/68/P.

1 godz. tyg. wykł. – Pismo Święte w kaznodziejstwie

3 godz. tyg. – zajęcia zakładowe

6 godz. tyg. – własna praca naukowa

W ciągu pozostałych 12 tygodni ks. dr J. Kudasiewicz miał następujące zajęcia:

30 godz. tyg. – do dyspozycji kierownika katedry

6 godz. tyg. – własna praca naukowa

W roku akademickim 1969/70⁵⁰⁷

3 godz. tyg. ćwicz. – język grecki biblijny

2 godz. tyg. – proseminarium

1 godz. tyg. wykł. – teologia pastoralna biblijna

1 godz. tyg. wykł. – duszpasterstwo biblijne

1 godz. tyg. wykł. – Pismo Święte w kaznodziejstwie

1 godz. tyg. wykł. – Pismo Święte w duszpasterstwie – tylko w 2 sem.

6 godz. tyg. – własna praca naukowa

W ciągu pozostałych 12 tygodni ks. dr J. Kudasiewicz miał następujące zajęcia:

30 godz. tyg. – do dyspozycji kierownika katedry

6 godz. tyg. – własna praca naukowa

W roku akademickim 1970/71⁵⁰⁸

1 godz. tyg. wykł. – Historia zbawienia – kurs zwyczaj. „B”

1 godz. tyg. wykł. – Teologia biblijna pastoralna – ITP

1 godz. tyg. wykł. – Pismo Święte w duszpasterstwie – II rok w ITP

1 godz. tyg. wykł. – Pismo Święte w kaznodziejstwie – III rok

1 godz. tyg. wykł. – Historia zbawienia – kurs zwyczaj. „A”

2 godz. tyg. – proseminarium – I, II, III rok w ITP

1 godz. tyg. wykł. – proseminarium III rok – Studium Pastoralne

6 godz. tyg. – własna praca naukowa

W ciągu pozostałych 12 tygodni ks. dr J. Kudasiewicz miał następujące zajęcia:

30 godz. tyg. – do dyspozycji kierownika katedry

6 godz. tyg. – własna praca naukowa

⁵⁰⁷ Por. tamże, z dnia 12 października 1969 roku, nr 1218/69/P.

⁵⁰⁸ Por. tamże, z dnia 8 października 1970 roku, nr 1314/70/P.

W roku akademickim 1971/72⁵⁰⁹

- 1 godz. tyg. wykł. – Teologia pastoralna biblijna
- 1 godz. tyg. wykł. – Pismo Święte w duszpasterstwie
- 1 godz. tyg. wykł. – Biblia w katechezie
- 1 godz. tyg. wykł. – Historia zbawienia
- 2 godz. tyg. ćwicz. – proseminarium biblijno – homiletyczne
- 2 godz. tyg. – proseminarium
- 3 godz. tyg. – do dyspozycji Rektora
- 2 godz. tyg. zajęć w Zakładzie Leksykograficznym
- 2 godz. tyg. zajęć zakładowych

W ciągu pozostałych 13 tygodni ks. dr J. Kudasiewicz miał następujące zajęcia:

- 2 godz. tyg. zajęć w Zakładzie Leksykograficznym
- 28 godz. tyg. zajęć zakładowych

W roku akademickim 1972/73⁵¹⁰

- 1 godz. tyg. wykł. – Historia zbawienia – kurs zw. „A”
- 1 godz. tyg. wykł. – Historia zbawienia – kurs zw. „B”
- 1 godz. tyg. wykł. – Język syryjski – sekcja biblijna
- 1 godz. tyg. wykł. – Teologia pastoralna biblijna
- 1 godz. tyg. wykł. – Duszpasterstwo biblijne
- 1 godz. tyg. wykł. – Pismo Święte w kaznodziejstwie
- 2 godz. tyg. seminarium biblijno – homiletyczne
- 1 godz. tyg. seminarium dla Studium Pastoralnego

W roku akademickim 1973/74⁵¹¹

- 1 godz. tyg. wykł. – Teologia biblijna pastoralna
- 1 godz. tyg. wykł. – Pismo Święte w katechezie
- 1 godz. tyg. wykł. – Ewangelie dzieciństwa w przepowiadaniu
- 1 godz. tyg. wykł. – Historia zbawienia

⁵⁰⁹ Por. tamże, z dnia 25 października 1971 roku, nr 1280/71/P; na podstawie statutu KUL oraz uchwały rady Wydziału Teologicznego, z dnia 5 marca 1971 roku ks. dr Józef Kudasiewicz został powołany na rok akademicki 1971/72, na stanowisko adiunkta przy Katedrze Filologii Biblijnej.

⁵¹⁰ Por. Pismo Prorektora KUL, z dnia 21 listopada 1972 roku, nr 1159/72/P.

⁵¹¹ Por. Pismo Rektora KUL, z dnia 5 października 1973 roku, nr 1509/73/P.

1 godz. tyg. wykł. – Egzegeza Listu św. Pawła do Kolosan

1 godz. tyg. wykł. – Duszpasterstwo biblijne (I sem.)

2 godz. tyg. seminarium – kurs wyższy

2 godz. tyg. seminarium – studia pastoralne

W roku akademickim 1974/75⁵¹²

1 godz. tyg. wykł. – Egzegeza Listu do Efezjan

1 godz. tyg. wykł. – Pismo Święte w życiu i duszpasterstwie Kościoła

1 godz. tyg. wykł. – Teksty św. Jana we współczesnym przepowiadaniu

1 godz. tyg. wykł. – Historia zbawienia

2 godz. tyg. seminarium – kurs wyższy

1 godz. tyg. seminarium – Studium Pastoralne

W roku akademickim 1975/76⁵¹³

1 godz. tyg. wykł. – Pismo Święte w życiu i duszpasterstwie Kościoła

1 godz. tyg. wykł. – Biblia w katechezie

1 godz. tyg. wykł. – Perykopy niedzielne we współczesnym przepowiadaniu

1 godz. tyg. wykł. – Pismo Święte w duszpasterstwie – Studium Pastoralne (I sem.)

1 godz. tyg. wykł. – Historia zbawienia – kurs zwyczaj. „B”

1 godz. tyg. wykł. – Egzegeza Listu do Efezjan

2 godz. tyg. seminarium – kurs wyższy

1 godz. tyg. seminarium – Studium Pastoralne

W roku akademickim 1976/77⁵¹⁴

1 godz. tyg. wykł. – Egzegeza wybranych tekstów

1 godz. tyg. wykł. – Pismo Święte w życiu i duszpasterstwie Kościoła

1 godz. tyg. wykł. – Ewangelia dzieciństwa w aspekcie przepowiadania

1 godz. tyg. wykł. – Historia zbawienia – kurs „B”

2 godz. tyg. seminarium z teologii biblijnej Nowego Testamentu

1 godz. tyg. seminarium – Studium Pastoralne

⁵¹² Por. tamże, z dnia 16 września 1974 roku, nr 1593/74/P.

⁵¹³ Por. tamże, z dnia 19 listopada 1975 roku, nr 1953/75/P.

⁵¹⁴ Por. tamże, z dnia 31 grudnia 1976 roku, nr 3255/76/P.

W roku akademickim 1977/78⁵¹⁵

1 godz. tyg. wykł. – Teologia św. Łukasza

1 godz. tyg. wykł. – Historia zbawienia – kurs „B”

1 godz. tyg. wykł. – Pismo Święte w życiu i w duszpasterstwie – ITP

1 godz. tyg. wykł. – Perykopy liturgii chrztu świętego – ITP

1 godz. tyg. wykł. – Pismo Święte w duszpasterstwie – Studium Pastoralne

2 godz. tyg. seminarium z teologii biblijnej

W roku akademickim 1978/79⁵¹⁶

1 godz. tyg. wykł. – Teologia biblijna

1 godz. tyg. wykł. – Historia zbawienia

1 godz. tyg. wykł. – Pismo Święte w życiu i w duszpasterstwie Kościoła

1 godz. tyg. wykł. – Biblia w przepowiadaniu

1 godz. tyg. wykł. – Pneumatologia NT

2 godz. tyg. seminarium z teologii biblijnej

W roku akademickim 1979/80⁵¹⁷

1 godz. tyg. wykł. – Biblijna teologia eucharystii

1 godz. tyg. wykł. – Historia zbawienia (kurs zwyczaj. „B”)

1 godz. tyg. wykł. – Teologia biblijna

1 godz. tyg. wykł. – Pismo Święte w życiu i duszpasterstwie Kościoła ITP

1 godz. tyg. wykł. – Ewangelie dzieciństwa we współcz. przepowiadaniu

1 godz. tyg. wykł. – Pismo Święte w duszpasterstwie Studium Pastoralne (I sem.)

2 godz. tyg. seminarium biblijno – homiletyczne

W roku akademickim 1980/81⁵¹⁸

1 godz. tyg. wykł. – Teologia przymierza Nowego Testamentu

1 godz. tyg. wykł. – Historia zbawienia

1 godz. tyg. wykł. – Wstęp do Nowego Testamentu

1 godz. tyg. wykł. – Pismo Święte w duszpasterstwie – ITP

1 godz. tyg. wykł. – Pismo Święte w kaznodziejstwie – ITP

⁵¹⁵ Por. tamże, z dnia 12 sierpnia 1977 roku, nr 2630/77/P.

⁵¹⁶ Por. tamże, z dnia 29 września 1978 roku, nr 3131/78/P.

⁵¹⁷ Por. tamże, z dnia 11 września 1979 roku, nr 3179/79/P.

⁵¹⁸ Por. tamże, z dnia 13 października 1980 roku, nr L.dz.5021/80/P; por. tamże, z dnia 13 listopada 1980 roku, nr 5541/80/P.

- 1 godz. tyg. wykł. – Egzegeza perykop kościelnych – ITP
1 godz. tyg. wykł. – Biblia wobec problemów człowieka dorosłego – SP (II sem.)
2 godz. tyg. seminarium z teologii biblijnej⁵¹⁹

W roku akademickim 1981/82⁵²⁰

- 1 godz. tyg. wykł. – Teologia Synoptyków
1 godz. tyg. wykł. – Historia zbawienia⁵²¹
1 godz. tyg. wykł. – Biblia wobec problemów człowieka – SP
1 godz. tyg. wykł. – Rekolekcje biblijne
1 godz. tyg. wykł. – Pismo Święte w duszpasterstwie Kościoła
2 godz. tyg. wykł. – Egzegeza perykop niedzieli (II sem.)
1 godz. tyg. wykł. – Biblia w katechezie
2 godz. tyg. seminarium z teologii biblijnej
Ksiądz prof. dr hab. J. Kudasiewicz w drugim semestrze roku akademickim 1981/82⁵²², na Wydziale Nauk Humanistycznych, prowadził następujące zajęcia:
2 godz. tyg. wykł. – Literatura powszechna (Biblia) – I i II rok sekcji filologii polskiej

W roku akademickim 1982/83⁵²³

- 1 godz. tyg. wykł. – Teologia biblijna – ITP
1 godz. tyg. wykł. – Etos biblijny w przepowiadaniu – ITP
1 godz. tyg. wykł. – Egzegeza perykop niedzielnych – ITP
1 godz. tyg. wykł. – Historia zbawienia
1 godz. tyg. wykł. – Wstęp do Pisma Świętego NT – INB
1 godz. tyg. wykł. monograficzny teologia przepowiadania Jezusa
2 godz. tyg. seminarium
2 godz. tyg. wykł. – Literatura powszechna (współczesna lektura Biblii) – Wydział Nauk Humanistycznych (II sem.)

⁵¹⁹ Por. tamże, z dnia 6 stycznia 1981 roku, nr 29/81/P.

⁵²⁰ Por. tamże, z dnia 28 września 1981 roku, nr 4239/81/P.

⁵²¹ Sprostowanie Rektora KUL-u, w sprawie wykładu Historii zbawienia, które mówi, że ks. J. Kudasiewicz będzie prowadzić w roku akademickim 1981/82 wspólnie dla Wydziału Teologicznego i Wydziału Prawa Kanonicznego; por. tamże, z dnia 12 lutego 1982 roku, nr l.dz.700/82/P.

⁵²² Por. tamże, z dnia 24 października 1981 roku, nr 4682/81/P.

⁵²³ Por. tamże, z dnia 9 listopada 1982 roku, nr l.dz.5685/82/P.

W roku akademickim 1983/84⁵²⁴

- 1 godz. tyg. wykł. – Teologia św. Jana
- 1 godz. tyg. wykł. – Historia zbawienia – kurs B
- 1 godz. tyg. wykł. – Hermeneutyka biblijna a przepowiadanie
- 1 godz. tyg. wykł. – Biblia w katechezie – ITP
- 1 godz. tyg. wykł. – Teologia biblijna – ITP
- 2 godz. tyg. seminarium z teologii biblijnej
- 2 godz. tyg. wykł. – Literatura powszechna (współczesna lektura Biblii) – Wydział Nauk Humanistycznych; sekcja filologii polskiej (II sem.)

W roku akademickim 1984/85⁵²⁵

- 2 godz. tyg. wykł. – Teologia św. Łukasza (I sem.)
- 1 godz. tyg. wykł. – Wstęp do Nowego Testamentu
- 1 godz. tyg. wykł. – Pismo św. w duszpasterstwie – kurs A
- 1 godz. tyg. wykł. – Historia zbawienia
- 1 godz. tyg. wykł. – Teologia biblijna
- 2 godz. tyg. seminarium z Pisma św.
- 2 godz. tyg. wykł. – Literatura powszechna (współczesna lektura Biblii) – Wydział Nauk Humanistycznych; sekcja filologii polskiej (II sem.)

W roku akademickim 1985/86⁵²⁶

- 1 godz. tyg. wykł. – Pneumatologia św. Jana
- 1 godz. tyg. wykł. – Teologia biblijna – ITP
- 1 godz. tyg. wykł. – Biblia w katechezie – ITP
- 1 godz. tyg. wykł. – Biblia w przepowiadaniu (kurs A)
- 1 godz. tyg. wykł. – Historia zbawienia (kurs B)
- 2 godz. tyg. seminarium z Nowego Testamentu

W roku akademickim 1986/87⁵²⁷

- 1 godz. tyg. wykł. – Pneumatologia św. Łukasza
- 1 godz. tyg. wykł. – Wstęp do NT

⁵²⁴ Por. tamże, z dnia 21 października 1983 roku, nr l.dz.4597/83/P.

⁵²⁵ Por. tamże, z dnia 20 września 1984 roku, nr l.dz.4542/84/P.

⁵²⁶ Por. tamże, z dnia 11 września 1985 roku, nr l.dz.4068/85/P.

⁵²⁷ Por. tamże, z dnia 19 lutego 1987 roku, nr l.dz.761/87/P.

1 godz. tyg. wykł. – Teologia biblijna
1 godz. tyg. wykł. – Biblia w przepowiadaniu
1 godz. tyg. wykł. – Pismo św. w duszpasterstwie (kurs A)
1 godz. tyg. wykł. – Historia zbawienia (kurs B)
2 godz. tyg. seminarium

W roku akademickim 1987/88⁵²⁸

1 godz. tyg. wykł. – Pneumatologia św. Łukasza (cz. II)
1 godz. tyg. wykł. – Teologia biblijna
1 godz. tyg. wykł. – Biblia w katechezie
1 godz. tyg. wykł. – Biblia w przepowiadaniu
1 godz. tyg. wykł. – Historia zbawienia
2 godz. tyg. seminarium z teologii biblijnej

W roku akademickim 1988/89⁵²⁹

1 godz. tyg. wykł. – Pneumatologia św. Pawła (cz. I)
1 godz. tyg. wykł. – Wstęp do NT
1 godz. tyg. wykł. – Teologia biblijna
1 godz. tyg. wykł. – Biblia w przepowiadaniu
1 godz. tyg. wykł. – Pismo św. w duszpasterstwie
1 godz. tyg. wykł. – Historia zbawienia
2 godz. tyg. seminarium z Biblii

W roku akademickim 1989/90⁵³⁰

1 godz. tyg. wykł. – Pneumatologia św. Jana
1 godz. tyg. wykł. – Historia zbawienia
1 godz. tyg. wykł. – Biblia w katechezie – ITP
1 godz. tyg. wykł. – Teologia biblijna – ITP
1 godz. tyg. wykł. – Biblia w przepowiadaniu – kurs A, rok IV
2 godz. tyg. seminarium z Biblii

⁵²⁸ Por. tamże, z dnia 11 grudnia 1987 roku, nr l.dz.7056/87/P.

⁵²⁹ W tym roku akademickim dnia 15 kwietnia 1989, ks. Józefowi Kudsiewiczowi został nadany tytuł naukowy profesora zwyczajnego nauk teologicznych; por. tamże, z dnia 19 września 1988 roku, nr 5390/88/P.

⁵³⁰ Por. tamże, z dnia 16 września 1989 roku, nr L.dz.4833/89/P.

W roku akademickim 1990/91⁵³¹

- 1 godz. tyg. wykł. – Pneumatologia św. Jana, cz. II
- 1 godz. tyg. wykł. – Wstęp do NT
- 1 godz. tyg. wykł. – Teologia biblijna – ITP
- 1 godz. tyg. wykł. – Biblia w przepowiadaniu – ITP
- 1 godz. tyg. wykł. – Biblia w kaznodziejstwie – kurs A
- 2 godz. tyg. wykł. – Egzegeza NT – kurs A
- 2 godz. tyg. seminarium z teologii biblijnej

W roku akademickim 1991/92⁵³²

- 1 godz. tyg. wykł. – Pneumatologia Apokalipsy
- 1 godz. tyg. wykł. – Biblia w przepowiadaniu – kurs A
- 1 godz. tyg. wykł. – Teologia biblijna – ITP
- 1 godz. tyg. wykł. – Biblia w kaznodziejstwie – ITP
- 1 godz. tyg. wykł. – Historia zbawienia
- 2 godz. tyg. seminarium z Biblii

W roku akademickim 1992/93⁵³³

- 1 godz. tyg. wykł. monograficzny – Teologia ekonomii Zbawienia
- 1 godz. tyg. wykł. – Wstęp do NT
- 1 godz. tyg. wykł. – Teologia biblijna
- 1 godz. tyg. wykł. – Biblia w przepowiadaniu
- 1 godz. tyg. wykł. – Biblia w duszpasterstwie – kurs A
- 0,5 godz. tyg. seminarium doktoranckie z teologii biblijnej
- 2 godz. tyg. seminarium magisterskie z teologii biblijnej

W roku akademickim 1993/94⁵³⁴

- 1 godz. tyg. wykł. – Biblia w przepowiadaniu – kurs A
- 1 godz. tyg. wykł. – Teologia biblijna
- 1 godz. tyg. wykł. – Biblia w katechezie
- 1 godz. tyg. wykł. – Duch Święty a godzina Jezusa według św. Jana

⁵³¹ Por. tamże, z dnia 14 maja 1991 roku, nr 2988/91/P.

⁵³² Por. tamże, z dnia 15 października 1991 roku, nr 5475/91/P.

⁵³³ Por. tamże, z dnia 9 lutego 1993 roku, nr 871/93/P.

⁵³⁴ Por. tamże, z dnia 20 października 1993 roku, nr L.dz.8957/93/P.

2 godz. tyg. seminarium z teologii biblijnej

1 godz. tyg. seminarium doktoranckie

1 godz. tyg. wykł. – Biblia dzisiaj – Wydział Nauk Humanistycznych łącznie z Wydziałem Nauk Społecznych (sekcja społeczna)⁵³⁵

W roku akademickim 1994/95⁵³⁶

2 godz. tyg. wykł. – Teologia biblijna

1 godz. tyg. wykł. – Biblia w przepowiadaniu – kurs A

2 godz. tyg. wykł. monograficzny – Pneumatologia św. Jana cz. II

2 godz. tyg. seminarium magisterskie z teologii biblijnej

1 godz. tyg. seminarium doktoranckie⁵³⁷

W roku akademickim 1995/96⁵³⁸

2 godz. tyg. wykł. – Historia zbawienia (II sem.)

1 godz. tyg. wykł. – Biblia w katechezie

1 godz. tyg. wykł. – Teologia biblijna

1 godz. tyg. wykł. – Chrystologia Listów Więziennych

1 godz. tyg. wykł. – Biblia w przepowiadaniu – kurs A

2 godz. tyg. seminarium z teologii biblijnej

⁵³⁵ Por. Pismo Dziekana KUL prof. dr hab. Adama Biela do Rektora KUL, z dnia 17 grudnia 1993 roku, nr L.dz.1600/93/WNS; pismo Rektora KUL, z dnia 20 grudnia 1993 roku, nr L.dz.10466/93/P.

⁵³⁶ Por. Wyciąg z protokołu nr 524 z posiedzenia Senatu Akademickiego KUL w dniu 18 września 1994 roku „5. Senat Akademicki na wniosek Rady Wydziału Teologii z dnia 20 VI 1994 r. zwolnił ks. prof. dra hab. J. Kudsiewicza z obowiązków kuratora Katedry Homiletyki i powierzył je ks. prof. dr. hab. A. Weissowi”, Kancelaria Rektorska, Lublin, 21 września 1994 r.; por. Pismo Rektora KUL, z dnia 26 października 1994 roku, nr L.dz.8825/94/P; por. Na prośbę ks. J. Kudaisiewicza, Senat Akademicki KUL na posiedzeniu w dniu 12 marca 1994 roku udzielił księdzu profesorowi na okres II semestru roku akademickiego 1994/95 płatnego urlopu naukowego tak zwanego „sobotniego”. Ks. Kudasiewicz by dobrze wykorzystać czas na osobistą pracę naukową odrobił w I semestrze roku akademickiego 1994/95 wykłady w podwójnym wymiarze a seminaria prowadził osobiście w obydwóch semestrach.

⁵³⁷ Pismem z dnia 15 listopada 1994 roku o nr L.dz. 9258/94/P, Rektor KUL-u zawiadamia ks. Kudsiewicza, że „W nawiązaniu do pisma Księdza Dziekana Wydziału Teologii KUL z dnia 14 listopada 1994 r., L.dz.1551/94/T - uprzejmie zawiadamiam, że w I semestrze roku akademickiego 1994/95 ksiądz profesor nie będzie prowadzić: 1 godz. tyg. seminarium doktoranckiego”.

⁵³⁸ Por. Pismo Rektora KUL, z dnia 14 listopada 1995 roku, nr L.dz.11855/95/P.

W roku akademickim 1996/97⁵³⁹

1 godz. tyg. wykl. – Chrystologia Listów Więziennych

1 godz. tyg. wykl. – Teologia biblijna

1 godz. tyg. wykl. – Biblia w przepowiadaniu

1 godz. tyg. wykl. – Biblia w przepowiadaniu – kurs A

2 godz. tyg. seminarium magisterskie z Biblii

1 godz. tyg. seminarium doktoranckie

W roku akademickim 1997/98⁵⁴⁰

1 godz. tyg. wykl. monograficznego – Pneumatologia biblijna

1 godz. tyg. seminarium biblijne

W roku akademickim 1998/99⁵⁴¹

2 godz. tyg. wykl. – Pneumatologia św. Pawła cz. II, I sem.

⁵³⁹ Na prośbę Kierownika Instytutu Nauk Biblijnych KUL, ks. dra hab. Ryszarda Rubinkiewicza SDB, która brzmiała następująco: „W związku z przejściem ks. prof. dra hab. Józefa Kudasiwicza w roku akademickim 1996/97 na emeryturę zwracam się z uprzejmą prośbą o powierzenie mu w nadchodzącym roku akademickim następujących wykładów (...) Ks. prof. dr hab. Józef Kudasiwicz jest bardzo cenionym biblistą, a jego wykłady ciszą się od wielu lat szczególnym powodzeniem. Ks. dr Hubert Ordon, adiunkt przy katedrze kierowanej przez ks. prof. Kudasiwicza jest zatrudniony na ½ etatu, zaś ks. itczyk należy do młodszych pracowników naszego Instytutu. Prośbę ks. Rubinkiewicza pozytywnie rozpatrzył Senat Akademicki KUL. Mówi o tym wyciąg z protokołu nr 539 z posiedzenia Senatu Akademickiego KUL w dniu 9 marca 1996 roku: „36. Senat Akademicki na wniosek Rady Wydziału Teologii z dnia 19 II 1996 r. w głosowaniu tajnym (12 głosów za) przedłużył zatrudnienie ks. prof. dra hab. Józefa Kudasiwicza na stanowisko profesora zwyczajnego w Katedrze Egzegezy Biblijnej Nowego Testamentu na rok akademicki 1996/97 w wymiarze pełnego etatu”, Kancelaria Rektorska, Lublin, 13 marca 1996 r.; por. Pismo Rektora KUL, z dnia 19 grudnia 1996 roku, nr L.dz.11719/96/P.

⁵⁴⁰ Na prośbę Kierownika Instytutu Nauk Biblijnych KUL, ks. dra hab. Ryszarda Rubinkiewicza SDB, skierowana do Przewielebnego Księdza Dziekana KUL-u, ks. prof. dra hab. Anzelma Weissa, dnia 13 marca 1997 r., która brzmiała następująco: „Zwracam się z uprzejmą prośbą o powierzenie wykładów zleconych emerytowanemu ks. prof. dr hab. Józefowi Kudasiwiczowi, a mianowicie: 2 godziny - seminarium, 1 godz. wykład monograficzny pt. „Pneumatologia biblijna”. Ks. prof. J. Kudasiwicz jest znanym i bardzo cenionym biblistą, u którego rozpoczęło pisać prace dyplomowe bardzo wielu studentów i pragnie je z nim ukończyć” (byli to przede wszystkim magistranci tak zwani studenci eksterniści). Później Dziekan Wydziału Teologii, skierował pismo do Senatu Akademickiego KUL w treści: „Rada Wydziału Teologii KUL na posiedzeniu w dniu 17 marca 1997 r. w głosowaniu tajnym, wyraziła zgodę na powierzenie ks. prof. dr hab. Józefowi Kudasiwiczowi 3 godzin zajęć zleconych (2 godz. seminarium i 1 godz. wykładu monograficznego) w roku akad. 1997/98 (25 głosów za, 1 wstrzymujący)”, patrz: Pismo Dziekana z dnia 27 .03.1997 roku, nr L.dz. 514/97/T. Następnie Senat Akademicki KUL potwierdził prośbę protokołem nr 551 z posiedzenia senatu Akademickiego KUL w dniu 5 kwietnia 1997 r.; por. Kancelaria Rektorska, Lublin, 8 kwietnia 1997 r.

⁵⁴¹ Por. tamże, KUL z dnia 20 listopada 1998 roku, nr L.dz. 10251/98/P.

2 godz. tyg. seminarium z biblistyki

W roku akademickim 1999/2000⁵⁴²

2 godz. tyg. wykl. – Pneumatologia św. Pawła cz. II, I sem.

2 godz. tyg. seminarium z biblistyki

W roku akademickim 2000/2001⁵⁴³

2 godz. tyg. wykl. – Pneumatologia św. Jana cz. II (łącznie z egzaminem)

1 godz. tyg. seminarium doktoranckie z Pisma św., Instytut Nauk Biblijnych⁵⁴⁴

⁵⁴² Por. Umowa o dzieło zawarta w dniu 24 listopada 1999 r. pomiędzy Katolickim Uniwersyte-tem Lubelskim z siedzibą w Lublinie, Al. Raławickie 14, reprezentowanym przez ks. Rektora prof. dra hab. Andrzeja Szostka, zwanym dalej „zamawiającym”, a ks. prof. drem hab. Józefem Kudasiewiczem zam. W Lublinie, ul. Radziszewskiego 7/46 zwanym dalej „wykonawcą” (nr L.dz. 13607/99/P); por. prośbę Kierownika Instytutu Nauk Biblijnych KUL z dnia 19 marca 1999 roku oraz poparcie wniosku o powierzenie ks. Kudasiewiczowi zajęć zleconych przez Radę Wydziału Teologii KUL na posiedzeniu w dniu 23 marca 1999; por. pismo Dziekana KUL do Rektora KUL z dnia 1 kwietnia 1999, nr L.dz. 671/99/T.

⁵⁴³ Por. Umowa o dzieło zawarta w dniu 23 listopada 2000 r. pomiędzy Katolickim Uniwersyte-tem Lubelskim z siedzibą w Lublinie, Al. Raławickie 14, reprezentowanym przez ks. Rektora prof. dra hab. Andrzeja Szostka, zwanym dalej „zamawiającym”, a ks. prof. dorem hab. Józe-fem Kudasiewiczem zam. W Lublinie, ul. Radziszewskiego 7/46 zwanym dalej „wykonawcą” (nr L.dz. 12956/2000/P); por. prośbę Kierownika Instytutu Nauk Biblijnych KUL z dnia 13 kwietnia 2000 roku oraz poparcie wniosku o powierzenie ks. Kudasiewiczowi zajęć zleco-nych przez Radę Wydziału Teologii KUL na posiedzeniu w dniu 19 stycznia 2000; por. pismo Dziekana KUL do Rektora KUL z dnia 3 lutego 2000, nr L.dz. 326/2000/T.

⁵⁴⁴ Por. Umowa o dzieło zawarta w dniu 21 września 2001 r. pomiędzy Katolickim Uniwersyte-tem Lubelskim z siedzibą w Lublinie, Al. Raławickie 14, reprezentowanym przez ks. Rektora prof. dra hab. Andrzeja Szostka, zwanym dalej ZAMAWIAJĄCYM, a ks. prof. dorem hab. Józefem Kudasiewiczem zam. W Lublinie, ul. Radziszewskiego 7/46 zwanym dalej WYKO-NAWCĄ (nr L.dz. 12265/2001/P).

**FOTOGRAFIE
DOTYCZĄCE ŻYCIA I DZIAŁALNOŚCI
KS JÓZEFA KUDASIEWICZA**

Kudasiewicz Józef urodzony dnia 23 m-ca VIII 1926 roku
w Trzyczach Powiat Pińczów Województwo Kieleckie
Diecezja Kielecka Wstąpił do Seminarium Duchownego w Kielcach 8. IX.
1947 roku. Tonsurę otrzymał 24. IX. 1949. Świecenia Mniejsze Ost.-Leok. - 25. IX. 1949
Exor. - Akol. 17. IX. 1950 Subdiakoniat 22. X. 1951. Diakoniat 8. III. 1952
Prezbyterat 20. X. 1952 W czasie trwania studiów wykazał z poszczególnych przedmiotów
następujące postępy:

	R O K		I		II		III		IV		V		VI	
	SEMESTR		1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2
F I L O Z O F I A	Logika		5	5										
	Kryteriologia			5-										
	Ontologia			5		-4								
	Psychologia racjonalna					5								
	Psychologia empiryczna				5									
	Kosmologia													
	Biclogia			5										
	Teodycea													
	Etyka													
	Historia filozofii					5	5						5	
T E O L O G I A	Pismo św. Nowego Testamentu									5	5	5		
	Pismo św. Starego Testamentu									5-	5	5		
	Introdukcja ogólna do Pisma św.							5	5					
	Teologia fundamentalna							5	4-					
	Teologia dogmatyczna										5	5	5	
	Teologia moralna							5	5		4+	5	5	
	Teologia ascetyczna-mistyczna										5		5	
	Teologia pasterska													
	Prawo kanoniczne							5	5	5	5	5		
	Homiletyka							5	5		5			5
	Katechetyka z pedagogiką							5						5
	Historia Kościoła			4	5	5	5	5						
	Patrologia							5	5					
	Apologetyka				5									
	Liturgia				5							5		5
	Śpiew kościelny							3	4		4			4
Historia sztuki kościelnej (H. biblij)								5						
Język łaciński				5				4+						
Język grecki				3				4						
Język hebrajski								4						

Kuria Diecezjalna
w Kielcach
Wpł. 14 STY 1951
N. X. K. LXIV - 4/54 986
Załatwiczo

Fot. Aneks 1. Wykaz zdanych egzaminów i dokonanych zaliczeń wymaganych programem studiów przez ks. Józefa Kudasiewicza. Źródło: ADKielce.

Do
Jego Ekscelencji
Najprzewielebniejszego Króla Biskupa
Dr. Czesława Kacmarka. Biskupa Ordynariusza

w Kielcach

Ja niżej podpisany, alumn III kursu Wyższego
seminarium Duchownego w Kielcach, najpokorniej
proszę Waszą Ekscelencyę o udzielenie mi Tonsury
i mniejszych święceń.

Jednocześnie wyrażam zamiar, że wracam
się z tą prośbą z własnej i nieprzymuszonej
woli.

Kudasiewicz Józef

Kielce dnia 23.VI.1949r.

Fot. Aneks 2. Prośba alumna Józefa Kudasiewicza o udzielenie tonsury i mniejszych święceń.
Źródło: ADKielce.

Do
Ordynariatu Diecezji Kieleckiej
w Kielcach

Ja, niżej podpisany alumna Wyższego Seminarium
Duchownego w Kielcach, najpochorniej proszę Ordynariat
Kielecki o dopuszczenie mnie do święceń subdiakonatu.
Jednocześnie wyrażam zamiar, że wracam nie
z tą prośbą z własnej i nieprzymuszonej woli.

Józef Kudasiewicz

Kielce, dnia 29 października 1951 roku.

Fot. Aneks 3. Prośba alumna Józefa Kudasiewicza o dopuszczenie do święceń subdiakonatu.
Źródło: ADKielce.

Ja, niżej podpisany Józef Kudasiwicz, po przedto-
żeniu Ordynariatowi Kieleckiemu prosby celem otrzymania
świeceń subdiakonatu, rozważwszy niecierpliwie wobec Bo-
ga, składając przysięgę przed wszystkimi oświadczeniom, iż
te świadczenia przyjmuję, będąc wolnym od przymusu
jak rósniem i bojarini, owszem, dobrowolnie ich pragnę
a wolną i nieprzymuszoną wolą o nie proszę, gdyż
czuję i doświadczeniom, iż rzeczywiście jestem przez Boga
do tego stanu powołany.

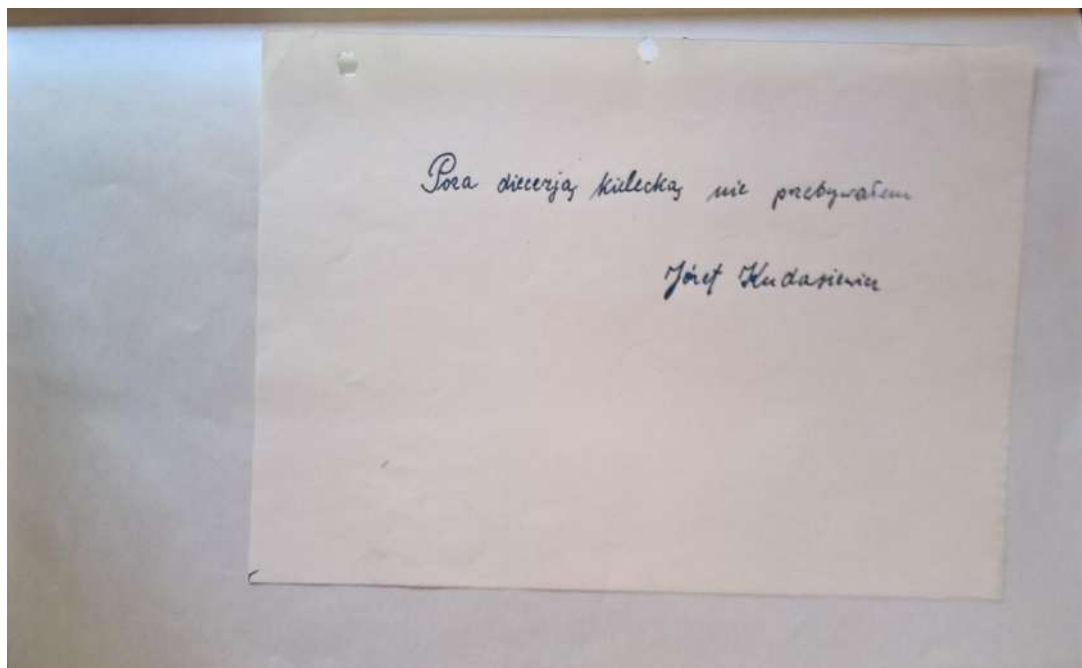
Oświadczeniom rósniem, iż świądom jestem wszystkim
wziaróm płynącym z tych świadczeń, których dobrowolnie
pragnę i postanawiam przez całe życie moje z po-
moca Boga jak najwierniej wypełnić. Przed wszystkim
doskonale oświadczeniom sobie, czego żąda ode mnie
prawa celibatu, który z pomocą Boga dostanie i cał-
kowicie aż do końca mego życia postanawiam zach-
ować.

Wreszcie ze swą siarą przysięgam, iż odpo-
wiednio do przepisów świątych kanonów będę zawsze
postulował temu wszystkim, czego ode mnie do-
maga się nauka Kościoła, oraz będę dawał przy-
kład ze siebie słowem i czynem, ażebym przez
to przysięgę świadczeń zastąpił sobie na nagrodę
u Boga.

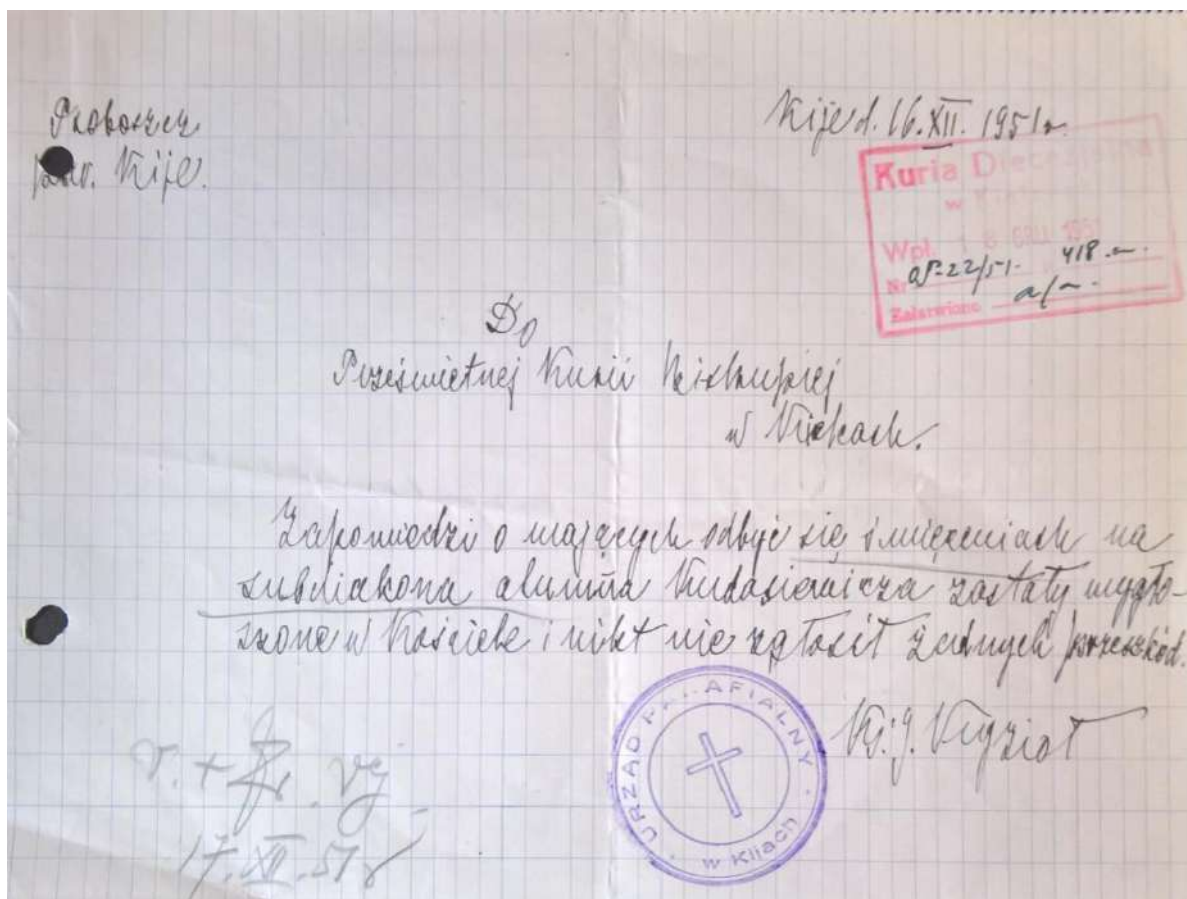
Tak przysięgam, tak ślubuję, tak przysięgam,
tak mi dopomóż Bóg i ta Jego świąta Ewan-
gelia, której swoimi rękami dotykam.

Józef Kudasiwicz

Kielce, dnia 21 grudnia 1951 roku.

Fot. Aneks 5. Oświadczenie alumna Józefa Kudasiewicza o nie przebywaniu poza diecezją kielecką. Źródło: ADKielce.

Fot. Aneks 6. Oświadczenie parafii Kije o wygłoszonych zapowiedziach alumna Józefa Kudasiewicza. Źródło: ADKielce.

Kudasiewicz Józef

Kwestionariusz przeznaczony dla uczciwych osób postronnych:

Ażeby uczciwe osoby postronne mogły łatwiej się wypowiedzieć, o to je należy zapytać:

1. Czy kleryk w kościele lub obcowaniu z innymi zachowywał się i zachowuje pobożnie, poważnie i roztropnie? *tak*
2. Czy ma jakie wątpliwości co do jego powołania i na czym je opiera? *Nie mamy wątpliwości*
3. Czy rodzice lub ktoś z rodziny nie zmusza go do przyjęcia święceń? *nie*
4. Czy chętnie przebywa z tymi, którzy są podejrzani co do wiary i moralności? *Takich osób unika*
5. Jaka jest publiczna opinia, a zwłaszcza ludzi poważnych, co do zachowania się kleryka pod względem moralnym i religijnym, co do jego powołania do kapłaństwa? *Opinia publiczna, że jest religijny, moralny, cichy, spokojny.*

*Samaiski Józef
Romjan
Pachlewski*

Fot. Aneks 7. Kwestionariusz dotyczący alumna Józefa Kudasiewicza. Źródło: ADKielce.

ZAŚWIADCZENIE

1. Imię i nazwisko alumna. **Kudasiewicz Józef**
2. Gdzie i jak długo w czasie wakacji przebywał. *W Kielcach po kilka dni, a prawie całą wakacje w Stolpnie.*
3. Czy kleryk był pobożny i pilny w spełnianiu praktyk religijnych, a mianowicie: w odbywaniu rozmyślań, w słuchaniu Mszy św., w odwiedzaniu Najświętszego Sakramentu i odmawianiu Różańca. *tak*
4. Czy często przystępował do spowiedzi i Komunii św. *codziennie*
5. Czy pobożnie i dokładnie spełniał swoje posługi w rzeczach świętych. *tak*
6. Czy oddawał się z zamilowaniem nauczaniu wiary świętej, o ile poza Seminarium był do tego użyty. *nie był użyty*
7. Czy okazuje troskę i gorliwość w szerzeniu kultu Bożego, o dobro dusz, czy ujawnia skłonności do spełniania świętych posług. *tak*
8. Jakim naukom najbardziej się oddaje i z jakim umiłowaniem. *Katolice przebywał, więc nie stronił od niego*
9. Czy nie oddawał się czytaniu książek i gazet przeciwnych wierze i dobrym obyczajom. *nie*
10. Czy podczas wakacji poza Seminarium nosił suknie. *zawsze*
11. Czy podczas wakacji nie obcował z osobami obojga płci o złej opinii, a nawet i o dobrej, ale ze zdwiniem i zgorszeniem wiernych, a jeżeli chodzi o osoby płci żeńskiej, czy nie starał się o zbytnią poufalskość i nie odwiedzał podejrzanych miejsc. *Wszystkie wymienione osoby umiata*

Fot. Aneks 8. Zaświadczenie o alumnie Józefie Kudasiewiczzu do święceń diakonatu.
Źródło: ADKielce.

Do
Ordynariatu Diecezji Kieleckiej
w Kielcach

Ja, niżej podpisany alumn Wyższego Seminarium
Duchownego w Kielcach, najpokorniej proszę Ordynariat
Kielecki o dopuszczenie mnie do przyjęcia diakonatu.
Jednocześnie wyrażam nadzieję, że wracam się
z tą prośbą z własnej i nieprzymuszonej woli.

Józef Kudasiewicz

Kielce, dnia 31 stycznia 1953 roku

Fot. Aneks 9. Prośba alumna Józefa Kudasiewicza o dopuszczenie do święceń diakonatu.
Źródło: ADKielce.

Ja, niżej podpisany Józef Kudasiewicz, po przedłożeniu Ordynariatowi kieleckiemu prosby celem otrzymania Świecei Diakonatu, rozważwszy mecz pilnie wobec Boga, składając przysięgę przede wszystkim osiadłemu, że te Świecei przyjmuję, będąc wolnym od przymusu jak równi i bojarmi, owsem, dobrowolnie ich pragnę a wolną i nieprzymuszoną wolą o nie proszę, gdyż cuję i doświadczałem, że nieuniknie jestem przez Boga do tego stanu powołany.

Osiadłemu równi, że świadom jestem wszystkich ciężarów przynależnych z tych Świecei, których dobrowolnie pragnę i postanawiam przez całe życie moje z pomocą Boga jak najwerniej wypełnić. Przede wszystkim doskonale uswiadczam sobie, czego rzęda ode mnie prawo celibatu, który, z pomocą Boga czystnie i castkoscie ai do końca mego życia postanawiam zachować.

Wreszcie ze szczerą wiarą przyniekam, że odpowiednio do przepisów świsłych kanonów będę zawsze postusny temu wszystkiemu, czego ode mnie domaga się monka Koscioła, oraz będę dawał przykład ze siebie słowem i czynem, aiebym przez to przyjęcie Świecei zasturzył sobie na nagrodę u Boga.

Tak przyniekam, tak ślubuję, tak przysięgam, tak mi dopomoi Bóg i ta Jego świsła ewangelia, której swoimi rskami dotykam.

Józef Kudasiewicz

Kielce, dnia 7 marca 1952 r.

Fot. Aneks 10. Oświadczenie alumna Józefa Kudasiewicza przed przyjęciem świeceń diakonatu. Źródło: ADKielce.

Do

Ordynariatu Diecezji Kieleckiej
w Kielcach

Ja, niżej podpisany alumna Wyższego Seminarium
Duchownego w Kielcach, najpokorniej proszę Ordynariat
Kielecki o dopuszczenie mnie do Świeceń Kapłańskich.
Jednocześnie wyrażam, iż zwracam się
z tą prośbą z własnej i nieprzymuszonej woli.

Skm Józef Kudasiewicz

Kielce, dnia 16 października 1962 roku.

Fot. Aneks 11. Prośba alumna Józefa Kudasiewicza o dopuszczenie do świeceń kapłańskich.
Źródło: ADKielce.

Ja, niżej podpisany Dkm Józef Kudasiewicz, po przedłożeniu Ordynariatowi Kieleckiemu prosby celem otrzymania Świecei Kapłańskich, rozważwszy rzecz pilnie wobec Boga, składając przysięgę, przede wszystkim osiadać, że te Świecenia przyjmuję, będąc wolnym od przymusu jak równie i bojarni, owszem, dobrowolnie ich pragnę a wolną i nieprzymuszoną wolą o nie proszę, gdyi ongi i doświadcza, że rezygnacja jestem przez Boga do tego stanu powołany.

Osiadać równie, że śiadać jestem wszystkich ciężarów płynących z tych Świecei, których dobrowolnie pragnę i postanawiam przez całe życie moje z pomocą Bożą jak najwierniej wypełnić. Przede wszystkim doskonale uświadamiam sobie, czego żąda ode mnie prawo celibatu, który z pomocą Bożą chętnie i całkowicie aż do końca mego życia postanawiam zachować.

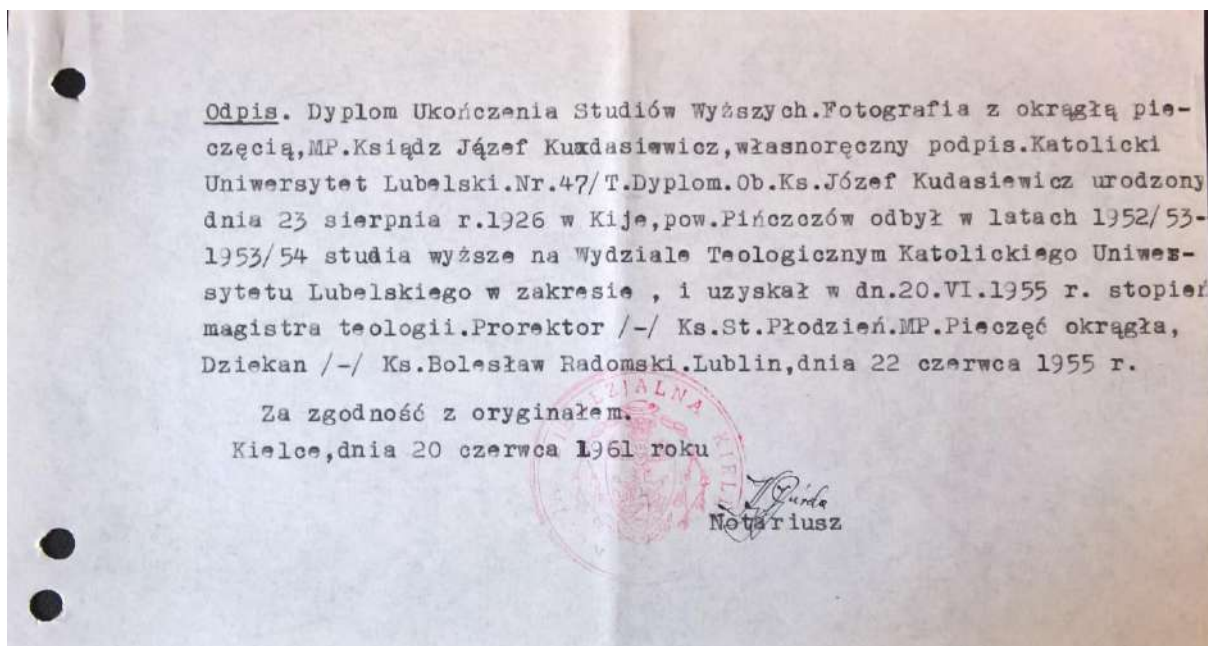
Wreszcie ze szczera, śiara, przyrzekam, że odpowiednio do przepisów świętych kanonów będę zawsze postępującemu wszystkiemu, czego ode mnie domaga się nauka Kościoła, oraz będę dawał przykład ze siebie słowem i czynem, aiebym przez to przyjęcie Świecei zasłużył sobie na nagrodę u Boga.

Tak przyrzekam, tak ślubuję, tak przysięgam, tak mi dopomoi Bóg i ta Jego święta Ewangelia, którą swoimi rękami dotykam.

Dkm Józef Kudasiewicz

Kielce, dnia 19 grudnia 1952 roku.

Fot. Aneks 12. Oświadczenie alumna Józefa Kudasiewicza przed przyjęciem świecei kapłańskich. Źródło: ADKielce.

Fot. Aneks 13. Odpis notarialny dyplomu ukończenia studiów wyższych przez ks. Józefa Kudasiewicza. Źródło: ADKielce.

Katolicki Uniwersytet Lubelski
nazwa szkoły

Rok szk. 1952/53

Wydział teologiczny sek. lilt.

KARTA EGZAMINACYJNA

Rok studiów pierwszy

Student K. Kudasiewicz Józef Nr alb. 14.257
nazwisko i imię

D - 25, 26, 27, 53 - 63.

jest uprawniony do składania niżej wyszczególnionych egzaminów
podczas zimowej - letniej sesji egzaminacyjnej

Przedmiot	Nazwisko egzaminatora	E g z a m i n		Data	Podpis egzaminatora	U w a g i
		O c e n a				
		cyfrowa	słowna			
Politymno stoa. Pakat	Ks. Prof. Groggenia	5	dobry	18.V.52	K. B.	
Chronologia w. b.	Ks. Prof. Groggenia	5	dobry	24.12.52	K. B.	
Język grecki	Ks. Prof. Groggenia	5	dobry	18.V.52	K. B.	
de respiratione	Ks. Prof. Łach	5	b. dobry	9.VI	Łach	
język hebrajski	Ks. Prof. Łach	5	b. dobry		Łach	
język aramejski	Ks. Prof. Łach	5	b. dobry		Łach	
de Verbo Incarnato	Ks. Prof. Grant	4	dobry	9-VI	K. B.	
de gratia	Ks. Prof. Kuprawski	5	b. dobry	12.VI	K. B.	
de penitentia	Ks. Prof. Kosiński	5	b. dobry	15.VI	K. B.	

K. B. Kudasiewicz
podpis dziekana

Decyzja dziekana
na odwrocie

Fot. Aneks 14. Karta egzaminacyjna ks. Józefa Kudasiewicza. Źródło: AKUL.

Rygoroza

Filozofia <u>5</u>	Teologia dogmatyczna
Historia Kościoła <u>4</u>	Teologia moralna <u>5</u>
Pismo św. <u>5</u>	Prawo kanoniczne <u>5</u>
Rygorozum praktyczne (Teol. pasterska, katechetyka, liturgia)	

Fot. Aneks 15. Karta rygorozum ks. Józefa Kudasiewicza. Źródło: ADKielce.

Kuria Diecezjalna
w Kielcach
Wpl. 1.4 GRU 1956
nr: XKLw-7/78 986.
Zabawiano

Do
Prześwietnej Kurii Diecezjalnej
w Kielcach.

Uprzejmie powiadamiam, że termin egzaminu doktorskiego ustaliłem z ks. Prof. E. Dąbrowskim na drugą połowę lutego. Jeżeli chodzi o stan mojej pracy, to już całkowicie mam wykończone 4 rozdziały, do Świąt Bożego Narodzenia skończę rozdział piąty, na okres poświąteczny zostanie mi tylko do wykończenia ostatni szósty rozdział, do którego mam już zebrany materiał. Praca moja jest już więc w takim stadium, że mógłbym ją ewentualnie dokończyć i poza Lublinem, wykładów bowiem także nie mam żadnych. Dlatego też, jeżeli jestem potrzebny do pracy w diecezji, oddaję osobę moją i sprawy moje do dyspozycji Prześwietnej Kurii, prosząc tylko o to, aby po ukończeniu pracy ułatwiła mi wyjazd na egzamin doktorski do Lublina. Prosiłbym także, o ile to jest możliwe, o zawiadomienie mnie o decyzji Prześwietnej Kurii odnośnie mojej osoby, gdyż od tego zależy plan mojej pracy na najbliższe dni.

Z wyrazami głębokiego szacunku

Lublin, dn. 13. XII. 1956r.

H. Józef Kudarczewicz

JE K. B.
14. XII. 56

Fot. Aneks 16. Powiadomienie o etapie pisania pracy doktorskiej. Źródło: ADKielce.

CURIA DIOECESANA
KIELCENSIS

986
copie
№ XX.LXVI-9/57.

Kielcis, die 7 Februarii 1957 r.

Rev. mo Decano Parocho

in _____

N O T I F I C A T I O

Iussu Excell. mi ac Ill. mi Ordinarii Nostri

R. D. Josephus Kudasiwicz

in Kielcis

nominatur ~~transfertur~~ in munus vicarii cooperatoris

ecclesiae parochialis in Kielce-Cathedra

decanatus Kielcensis

Cancellarius
K. Wolf

1524 ZGK 18-18-53 2500 k piš kl. 7 60 gr. dr. uk. 13-7-53

Fot. Aneks 17. Nota kurialna o nominacji ks. Józefa Kudasiwicza na wikariusza w kieleckiej parafii katedralnej. Źródło: ADKielce.

KATOLICKI
UNIwersYTET LUBELSKI
WYDZIAŁ TEologicZNY

Lublin, dn. 14 marca 1957r.

L. 72/57/T.

Kuria Diecezjalna.
w Kielcach
Wol. 1957
Nr. XKdXV-10/57 RB
Zaistwienie

Do
Prześwietnej Kurii Biskupiej
w K i e l c a c h

Dziekanat Wydziału Teologicznego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego uprzejmie prosi Prześwietną Kurie Biskupią w Kielcach o łaskawe umożliwienie Ks. Stanisławowi K u d a s i e w i c z o w i dokończenia jego studiów na Wydziale Teologicznym.

Ks. Stanisław Kudasiewicz potrzebowałby już tylko około 2-3 miesięcy czasu na wykończenie swej pracy doktorskiej, która jest już daleko zaawansowana, oraz na złożenie ostatecznego egzaminu doktorskiego.

Odwołanie Ks. Stanisława Kudasiewicza w tym stadium jego studiów jest dla niego z wielką niekorzyścią i Dziekanat Wydziału Teologicznego bardzo prosi aby Prześwietna Kuria Biskupia zechciała wziąć pod uwagę podane motywy i udzieliła Ks. St. Kudasiewiczowi okolicznościowego urlopu na wykończenie jego studiów.

W nadziei otrzymania pomyślniej odpowiedzi w tej sprawie, łączę wyrazy głębokiej czci

Dziekanat
Stan. Łach

/ Ks. Prof. Dr Stanisław Łach /

Fot. Aneks 18. Prośba Dziekana KUL do kurii biskupiej w Kielcach o możliwość dokończenia studiów doktoranckich przez ks. Józefowi Kudasiewiczowi. Źródło: AKUL.

Ks. Józef Kudasiewicz
Wydział Teologiczny
sekcja biblijna

Lublin, dn. 21. XI. 1957 r.

Wydział 174/57 rejestru
Wpłynęło dn. 26. XI. 57 r.

Egzaminy z I r. z post. bardzo dobrym
II r. " bardzo dobrym
III r. " bardzo dobrym

Do

Rady Wydziału Teologicznego
Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego
w Lublinie

Upniejmić wracam się z prośbą do Rady
Wydziału Teologicznego Katolickiego Uniwersytetu
Lubelskiego w Lublinie o dopuszczenie mnie
do egzaminu doktorskiego na podstawie rozpra-
wy: „Geneza symboliki matrynistra w eklezjolo-
gii św. Pawła”, pisanej na Seminarium egregory
Nowego Testamentu pod kierunkiem Ks. Prof.
E. Dąbrowskiego.

Do podania dotychczas trzy egzemplarze
pracy doktorskiej.

referenci
mają prosz.

Ks. Józef Kudasiewicz

W.P.

Fot. Aneks 19. Prośba ks. Józefa Kudasiewicza o dopuszczenie do egzaminu doktoranckiego.
Źródło: AKUL.

Klosterneuburg, den 16. VII 1959

+ Ekselencjo, Najdostojniejszy Arcy-
pastoru i Drogi Ojciec,

W dniu Imienia Waszej Ekselencji do
ryceri i modlitw kapłanów i wiernych
Diecezji i ja również pragnę dotrzeć
moje najserdeczniejsze życzenia wsparte
modlitwą. Przez pośrednictwo sw. Patro-
na Waszej Ekselencji, w dniu tym
będę prosił Boga, aby obdarzył wrojem
Łaską i błogosławił w pracy paster-
skiej.

Pragnę równocześnie powiadomić Wasz
Ekselencje, iż dnia 17 czerwca po

Fot. Aneks 20. List ks. Józefa Kudasiwicza do ks. bpa ord. Czesława Kaczmarka z dnia 16 lipca 1959 roku, część pierwsza. Źródło: ADKielce.

zdamu wszystkich egzaminów uzyska-
tem stopniu licencjata nauk biblij-
nych z ogólnym wynikiem cum laude.
Trzeciowski wyniki z poszczególnych pre-
dmiotów pisał Waszy Ekscelencji ks.
Rektor Maczynski. Po wakacjach rozpoczął
trzeci rok, który misdy innymi ma
na celu przygotowanie do podwojny
naukowej do Ściemi Tristej, który w ka-
żde wakacje urząd Instytut Biblijny.
Wyprawa ta jest traktowana jako ko-
mune uzupełnienie i pogłębienie stu-
diów biblijnych; trudno sobie dzisiaj
wyobrazić bibliści, który nie poznał-
by dokładnie Opisy Chrystusa,
nazywanej stosownie piątą Ewangelią.
Jest wielkim moim pragnieniem
wziąć udział w tej wyprawie. Konty-
nij jednak są długi dni, a Insty-

tut Polski, jak dotąd, nie przewiduje
na ten cel żadnych rozrządów. Stąd,
taż prosiłbym bardzo Waszą Ekscelencję,
by kiedyś przy okazji napisał kilka
słów w tej sprawie do Księcia Rektora
na Prata Maczynskiego, aby - o ile
to jest możliwe - ułatwił mi wzięcie
udziału w podwojny naukowej do Palestyny.

Wakacje w tym roku spędzam
w Austrii w związku ze tauris konty
utrzymania mi w Italii. Mianem w
klasztore Kancuków Regularnych pod
Wiedniem w Klosternenburg. W tym
to klasztore działat O. Pius Parsch. Obecnie
klasztore jest ośrodkiem aposto-
latu liturgicznego i biblijnego na
całą Austrię; mam więc okazję

Fot. Aneks 21. List ks. Józefa Kudasiwicza do ks. bpa ord. Czesława Kaczmarka z dnia 16 lipca 1959 roku, część druga. Źródło: ADKielce.

do zapoznania się z metodami
popularyzacji Pisma św. oraz z dość
bogatym dorobkiem wydawniczym
w tej dziedzinie. Dla pogłębienia
znajomości języka niemieckiego doje-
dziam codziennie na Uniwersytet
Wiedeński na specjalne kursy języka
niemieckiego dla obcokrajowców. Do
Pragmy wrócił na pierwszym wnieśniu,
gdzie dopiero wtedy otwarto budynek
Instytutu Polskiego.

Zapewniając jeszcze raz Waszą
ekscelencję o ciągłej pamięci w mo-
dlitwach, łacińskich wyrazach głębokiego
nacunku, wdziękowości i synowskiego
oddania.

Ks. Józef Kudasiewicz

J. G. Ks. Bp. Ord. odpowiedzialny
ks. Kudasiewiczowi listem prywatnym
podkreślając obowiązki pasterza do
Kragin 20 rok - w dn. 27. VII. 59

Fot. Aneks 22. List ks. Józefa Kudasiewicza do ks. bpa ord. Czesława Kaczmarka z dnia 16 lipca 1959 roku, część trzecia. Źródło: ADKielce.

ODPIS. Pontificium Institutum Biblicum de Urbe. Nomine et auspiciis Sanctissimi Domini Nostri Joannis Papae XXIII gloriose regnantis Ex decreto Facultatis Biblicae in hoc Instituto canonice erectae, vi potestatis a Sede Apostolica nobis concessae Rev. Dom. Josephus Kudasiewicz natione polonus postquam experimenta omnia legibuscumque Instituti praescripta - cum laude superavit -, Licentiatum in re Biblica renuntiatum et declaratum est collatis in eum omnibus huius gradus privilegiis et honoribus, iuribus et facultatibus. In cuius rei fidem has testimoniales litteras, ab Instituti vice-Magno Cancellario recognitas, sigillo Instituti munitas, ei tradimus. Datum Roma, die 18 iunii 1959. Vice-Magnus Cancellarius /-/ J. Janseens S.I. Rector /-/ Ernestus Vogt S.J. Decanus Facultatis Biblicae /-/ Stanislaus Lyonnet. Secretarius /-/ Stephanus Schmidt. Pieczęć okrągła z napisemq Pontificium Institutum Biblicum de Urbe.

Concordat cum originali.

Kielcáis, die 20 iunii 1961 B.

Fot. Aneks 23. Odpis notarialny dotyczący studiów na Papieskim Instytucie Biblijnym ks. Józefa Kudasiewicza. Źródło: ADKielce.

23 sierpnia 60

XX.IXVI-20/60

986

Przewielebny
Ks. Dr Józef Kudasiewicz

K i e l c e .

Niniejszym powierzam Przewielebnemu Księdzu Doktorowi wykłady zleczone z Pisma Świętego Starego Testamentu w Wyższym Seminarium Duchownym w Kielcach.

De mandato speciali:

+ *JS*

Wikariusz Generalny.

K. C. Luszyński
Kanclerz Kurii

Fot. Aneks 24. Pismo o zleconych wykładach ks. drowi Józefowi Kudasiewiczowi z Pisma Świętego Starego Testamentu w Wyższym Seminarium Duchownym w Kielcach.
Źródło: ADKielce.

na uniwersytecie Gregorianskim i w San-
Rymskim na Lateranie. Dotąd nie wz-
gląda na oprom pracy i ilości wyza-
minów nie było na to czasu. Pragnął-
bym również po powrocie z Palestyny
wysłuchać mojej przemowy jakoś strywnis,
czy to z mojej stypendium, czy też odpra-
wianych chorym św. posłuszeć na skompli-
towanie możliwości bogatej biblioteki
bez której żadna praca w Polsce jest nie-
możliwa. Jak dotąd wysłuchać oszczędno-
ści i do Palestyny. Właśnie mam
jeszcze jedną, wielką prośbę do Waszej
Ekscelencji, a mianowicie o przedrukowanie mi
niektórych jżreń o kilka miesięcy ponad par-
tychianę 3 lata, które pragnąłbym posłuszeć
na uniwersytecie w Hajdaru, Francji i Włocławku
i na wyprawach się z tamtejszym na-
chem biblijnym oraz z metodami
ich pracy. Dotąd dobrze orientuję się

Fot. Aneks 25. List ks. Józefa Kudasiwicza do ks. bpa ord. Czesława Kaczmarka z dnia 19
maja 1960 roku, część pierwsza. Źródło: ADKielce.

nie w metodach apostoła biblijnego
w Austrii i we Włoszech. Miałbym
w ten sposób pełny obraz sytuacji
w tej dziedzinie na Zachodzie.

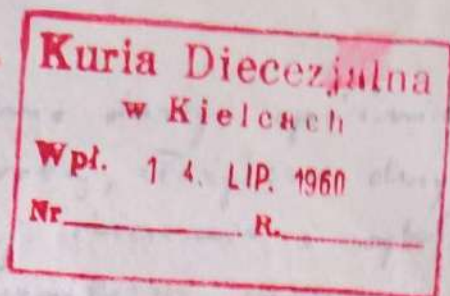
Konieczne Tytuły wyprawy synowskiego
przyznania i globalnej wolności noszą
gorące polecenie Ojcowstwu Jerem
Wami i Kościołowi moje prośby i pro-
sby o Błogosławieństwo na te ostatnie
plany moich studiów ugrupowanych.

Ks. Józef Kudasiewicz

Rzym, dn. 19. V. 1960 r.

Fot. Aneks 26. List ks. Józefa Kudasiewicza do ks. bpa ord. Czesława Kaczmarka z dnia 19 maja 1960 roku, część druga. Źródło: ADKielce.

X. Kudasiowicz

Ekscelencjo, Najdostojniejszy Arcypasterze
i Drogi Ojciec,

Układam najserdeczniejsze „Bóg nuptać”
za ostatni list, za błogostawieństwo
pasterskie i za przyjęcie intencji moich
ludzi, które umożliwiają mi poznać
kolebki i ojczyznę wiary naszej. Do Polski
powrócę według życzenia Waszej Ekscelencji
po skończeniu prac w Rzymie
t.j. w pierwszych dniach lutego 1961 r.,
a więc prawie już za pół roku, chociaż
muszę szczerze przyznać, że nie bez
żalu będę musiał zrezygnować z Fran-
cji, Niemiec i Szwajcarii. Postaram się
te ostatnie miesiące wykonać
jak najlepiej.

Egraminy końcowe tego roku, o któ-
rych wspominałem Waszej Ekscelencji

Fot. Aneks 27. List ks. Józefa Kudasiowicza do ks. bpa ord. Czesława Kaczmarka z dnia 3 lipca 1960 roku, część pierwsza. Źródło: ADKielce.

w ostatnim liście, mimo drugiego opóźnienia spowodowanego chorobą, otrzymałem dwie dobre: dwa z nich t.j. cieżenie i wykład monografiemych z wynikiem summa cum laude. Gratulatory prokurator Wacław Ekscelencji Ks. Rektor Magaryński.

Z okazji zbliżających się imienin Wacław Ekscelencji pragnę już teraz przestać najserdeczniej życzenia. Chociaż w tym czasie będą oddalony od Wacław Ekscelencji typowej kilometrów, to jednak myślą i modlitwą będą bardzo blisko.

Jeszcze raz dziękuję serdecznie za wszystko, także wyrazy najbliższego szacunku i synowskiego oddania.

Ks. Józef Kudasiwicz

P. S. Załączam wykaz intencji mszalnych:
200 int. za zmarłych
oraz 100 ad int. dantis

Rzym, dn. 3. VII. 1960 r.

Fot. Aneks 28. List ks. Józefa Kudasiwicza do ks. bpa ord. Czesława Kaczmarka z dnia 3 lipca 1960 roku, część druga. Źródło: ADKielce.

Kuria Diecezjalna
w Kielcach

Wpł. 8 GRU 1960

Nr ~~XX~~ LXVI-21/ R. 986

160 e/e

Ekscelencjo, Wajdostojniejszy
Arcybiskupie,

Z okazji zbliżających się radoznych
Świąt Bożego Narodzenia spienię i ja
z dalekiego Paryżu ze swymi sercowymi
synowskimi życzeniami, wspartymi go-
rącą, kapłaniską modlitwą. Będę się
modlił tu w św. Mieście u boku ży-
jącego chmiejariusza, w ciemności Bazyliki
św. Piotra, aby to, co niegdyś wieszczył
światu Aniołowie, a co Kościół nie
miał codziennie powtarzać we świą-
ty: „pokój ludzicom dobrej woli”, „po-
kój mojej ulicy wam”, było statym

Fot. Aneks 29. List ks. Józefa Kudasiewicza do ks. bpa ord. Czesława Kaczmarka z dnia 1 grudnia 1960 roku, część pierwsza. Źródło: ADKielce.

udziałem Waszej Ekscelencji.

Pragnę również zakomunikować
Waszej Ekscelencji, że czas mego pobytu
w Rzymie powoli zbliża się ku końcowi.
Owszem, gdyby to było możliwe dlatego
powróciłbym jeszcze jakiś czas, lecz jeżeli
jestem absolutnie konieczny do pra-
cy, to powrócę w terminie ustalonym
z Waszą Ekscelencją przed wakacjami.
Ustawiam się te ostatnie miesiące wy-
konywać jak najlepiej. Największym moim
troską w tej chwili jest skompletowa-
wanie biblioteki biblijnej, zapre-
numerowanie najważniejszych czasopism
biblijnych. Bez tych bowiem pomocy
jakkolwiek powinnym praca biblij-
na jest niemożliwa. Książki jedyn-
te na Zachodzie są tak drogie, że
za skromne moje fundusze niewiele
można nabyć. Dlatego też do tyłu
proszę, jakże kierować do Waszej

Fot. Aneks 30. List ks. Józefa Kudasiwicza do ks. bpa ord. Czesława Kaczmarka z dnia
1 grudnia 1960 roku, część druga. Źródło: ADKielce.

Ekscelencji w ciągu tych 3 lat dotychczas
jeszcze jednou, może już ostatnią, a
miałobyce prositbym bardzo o napi-
sanie kiedyś przy okazji kilka słów
do ks. Rektora Mączyńskiego, żeby po-
mógł mi coś w tej sprawie, choćby
nawet w formie intencji Mszalnych.
Chciałoby przyjąćbym większą ilość
intencji, które odprawiłbym powoli
po powrocie, a pieniądze przeznaczyłbym
na książki.

Koniego Tęczyńskiego wyjątkowo
męczącego i synowskiego rodzinnego.

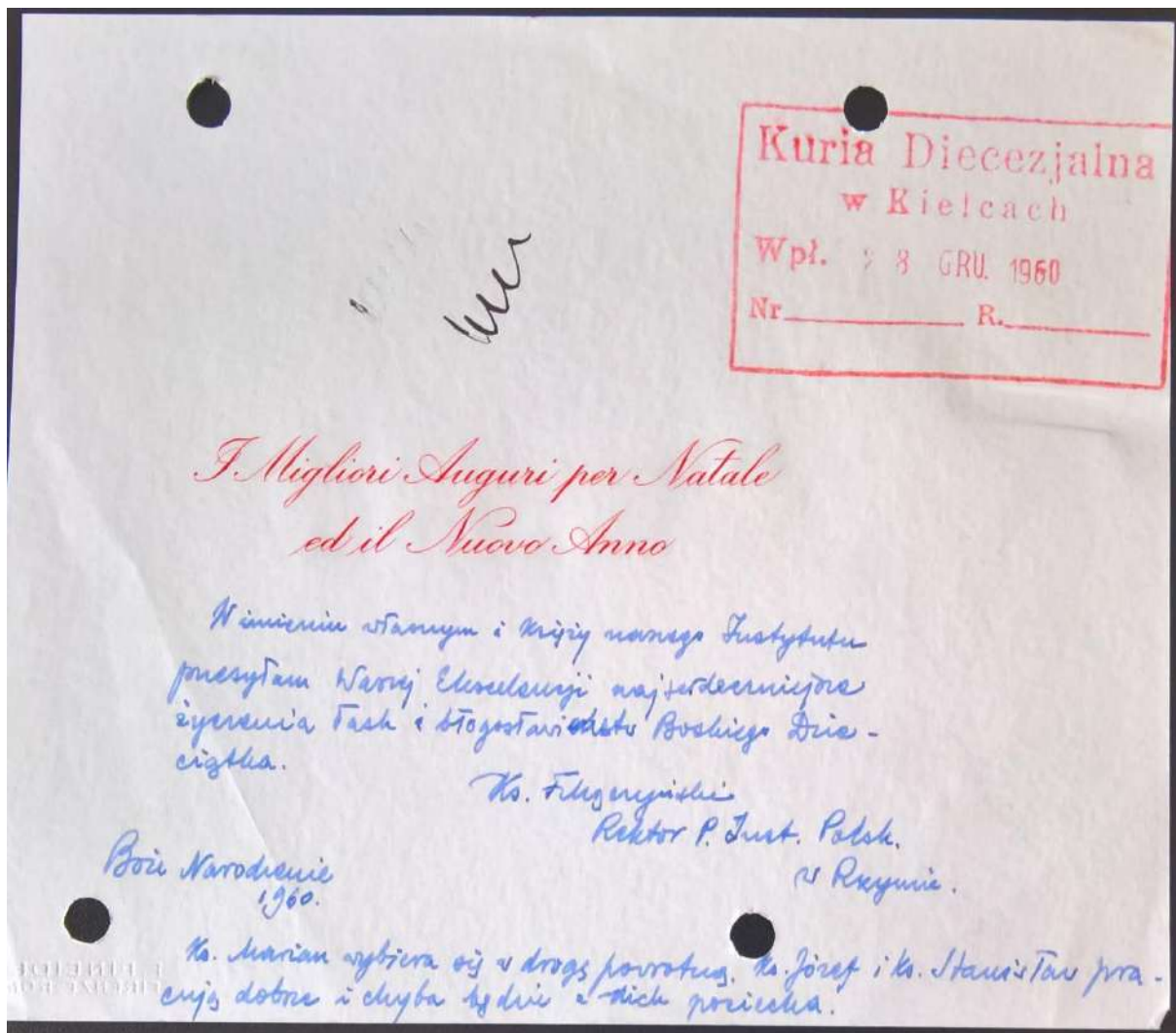
Ks. Józef Kudasiwicz

Rzym, dn. 1. XII. 60r.

Pismem z dn. 27. XII. 60. Bp Ord. zwrócił się do
ks. Rektora F. Mączyńskiego w Rzymie o wpłynię-
cie na ks. Kudasiwicza, by napisał czy odbył
podróż do Ziemi św., oraz o sfinansowanie
ewentualnego wyjazdu x. K. do Ziemi św.

Kanclerz Kurji Diecezjalnej

Fot. Aneks 31. List ks. Józefa Kudasiwicza do ks. bpa ord. Czesława Kaczmarka z dnia 1 grudnia 1960 roku, część trzecia. Źródło: ADKielce.

Fot. Aneks 32. List ks. Rektora Instytutu Polskiego w Rzymie do ks. bpa ord. Czesława Kaczmarka z życzeniami Bożego Narodzenia 1960, z adnotacją o ks. Józefie Kudasiewiczu. Źródło: ADKielce.

KATOLICKI
UNIwersYTET LUBELSKI
WYDZIAŁ TEOLOGICZNY

L. dz. 542/51/T.

Kuria Diecezjalna
w Kielcach
Wpl. 7 paź 1961
KX LXII-41/8 936
1/61 8/a

Lublin, dnia 2 paźdz. 1961 r.
Al. Racławickie 14
Skr. pocz. 368

Kuria Diecezjalna
w Kielcach
Wpl. 7 paź 1961

Ekscelencjo!

Najdostojniejszy Księżę Biskupie Ordynariuszu

w Kielcach

Rada Wydziału Teologicznego KUL na posiedzeniu w dniu 2.X.1961 r. zleciła mi przesłać Waszej Ekscelencji najgorętsze wyrazy podziękowania za łaskawe zezwolenie Ks. Dr J. Kudasiewiczowi na pracę na sekcji biblijnej.

Przesyłając Waszej Ekscelencji słowa głębokiej podzięk. łączę wyrazy hołdu i kapłańskiej czci

Stanisław Łach
D z i e k a n

/Ks. Prof. Dr Stanisław Łach/

CWD - Zam. 1286/Bz - wzór Jedn.
Tor. - Zam. 328 - 3. 1. 58 - 4900

Fot. Aneks 33. Podziękowanie Dziekana KUL ks. bpa ord. Czesławowi Kaczmarczykowi za zezwolenie ks. drowi Józefowi Kudasiewiczowi na prace w sekcji biblijnej.
Źródło: ADKielce.

KATOLICKI
UNIWERSYTET LUBELSKI
REKTOR

L. dz. 416/80/R

Lublin, dnia 30 maja 1980 r.
Al. Racławickie 14, skr. poczt. 129, tel. 304-26

Ekscelencjo
Najprzewielebniejszy Książe Biskupie,

raz jeszcze zwracam się z prośbą o łaskawe
pozwolenie przeniesienia się do Lublina ks. prof. Józefa Kudasiewicza,
który ma pełnić odpowiedzialną funkcję Ojca Duchownego w
Konwiktach.

Przed pięciu laty zwracałem się w tej sprawie
do ks. Biskupa J. Jaroszewicza, który wyraził zgodę na
pełnienie tej funkcji w późniejszym terminie.

Łączę wyrazy najgłębszej czci i oddania

Rektor

Jego Ekscelencja
Ks. Biskup D. Jan Gurda
ul. Świerczewskiego 23
25-013 Kielce

Fot. Aneks 34. Prośba o pozwolenie przeniesienia się do Lublina ks. prof. Józefa Kudasiewicza.
Źródło: AKUL.

KATOLICKI
UNIwersYTET LUBELSKI
REKTOR

L. dz. 416/80/R

Lublin, dnia 30 maja 1980 r.
Al. Racławickie 14, skr. poczt. 129, tel. 304-26

Ekscelencjo
Najprzewielebniejszy Księżu Biskupie

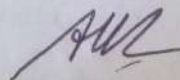
w załączeniu przesyłam Dekret Jego
Eminencji Księdza Prymasa, dotyczący zezwolenia na pełnienie
obowiązków Ojca Duchownego w Konwiktzie Księzy Studentów KUL
przez Ks. Prof. Józefa Kudasiewicza.

Łącząc wyrazy najgłębszej czci
i oddania

Rektor

P.S. Zwracam się jeszcze za
rycie sp. ks. Bpa Jowstewicza
& po jego śmierci prośbę
Wojciecha Skardeczki
o ks. prof. Kudasiewicza

Jego Ekscelencja
Ks. Biskup Dr Jan Gurda
ul. Szwarczewskiego 23
25-013 Kielce

Fot. Aneks 35. Pismo w sprawie pełnienia przez ks. prof. Józefa Kudasiewicza obowiązków Ojca Duchownego w Konwiktzie Studentów KUL. Źródło: AKUL.

KURIA BISKUPIA
W LUBLINIE

dn. 31 lipca 1980 r.

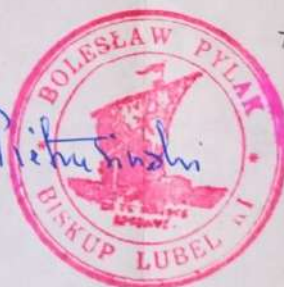
Nr. 1121/G1/80

Jego Ekscelencja
Najdostojniejszy
Ksiądz Biskup Jan G u r d a
Wikariusz Kapitułny
w K i e l c a c h

Uprzejmie powiadamy, że J.E. Ksiądz Biskup,
Ordynariusz Lubelski, Wielki Kanclerz KUL mianował
w dniu 7 lipca 1980 r. ks. prof. dra hab. Józefa Kuda-
siewicza - ojcem duchowym Konwiktów Księżych Studentów
KUL w Lublinie.

Ko Dostojny
Kancelarz
m

+ Legat
WIKARIUSZ GENERALNY

Fot. Aneks 36. Pismo w sprawie pełnienia przez ks. prof. Józefa Kudasiewicza obowiązków Ojca Duchownego w Konwiktach Studentów KUL. Źródło: AKUL.

XK.LXVI-25/74

PW.Ksiądz Prof.Dr Józef Kudasiewicz
w K i e l c a h

Ostatni Sobór przypomniał ważne słowa św. Hieronima, że nieznamość Pisma św. jest nieznamością samego Chrystusa /VD,n.25/ i wskazał w związku z tym na niezwykle odpowiedzialne zadanie egzegetów, którzy powinni pracować nad głębszym zrozumieniem i wyjaśnieniem sensu Pisma św., aby dzięki badaniu przygotowawszemu sąd Kościoła nabierał dojrzałości /ib.,n.12/.

Znane są dobrze zasługi PW.Księdza Profesora na polu egzegezy, jak również na odcinku pełnego zastosowania Pisma św. w duszpasterstwie, co w okresie odnowy soborowej nabiera szczególnego znaczenia. Nie uchodzi też mojej uwagi bezpośrednie włączenie się Księdza Profesora w apostolską pracę w kościele seminaryjnym. Daje to nie tylko możliwość praktycznego wykorzystania głębokiej wiedzy teologicznej opartej na Piśmie św., ale idzie ponadto po linii wytyczonej przez Sobór dla wychowania duszpasterskiego przyszłych kapłanów.

Mając to wszystko na uwadze pragnę w dostępny mi sposób, również zewnętrznym gestem docenić pracę PW.Księdza Profesora. Wysłuchawszy przeto uprzednio zdania Kapituły niniejszym mianuję PW.Księdza Profesora KANONIKIEM HONOROWYM KATEDRALNEJ KAPITUŁY KIELECKIEJ. Od tej chwili będą przysługiwały Księdzu Kanonikowi wszystkie prawa i przywileje określone w statutach wspomnianej Kapituły.

Na dalszą owocną pracę udzielam z głębi serca Pasterskiego Błogosławieństwa.

BISKUP KIELECKI

Kancelars Kurii

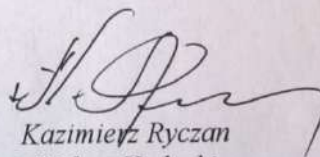
Fot. Aneks 37. Pismo w sprawie nominacji ks. prof. Józefa Kudasiewicza Kanonikiem Katedralnej Kapituły Kieleckiej. Źródło: ADKielce.

**Jego Świątobliwość
Ojciec Święty Jan Paweł II
W A T Y K A N**

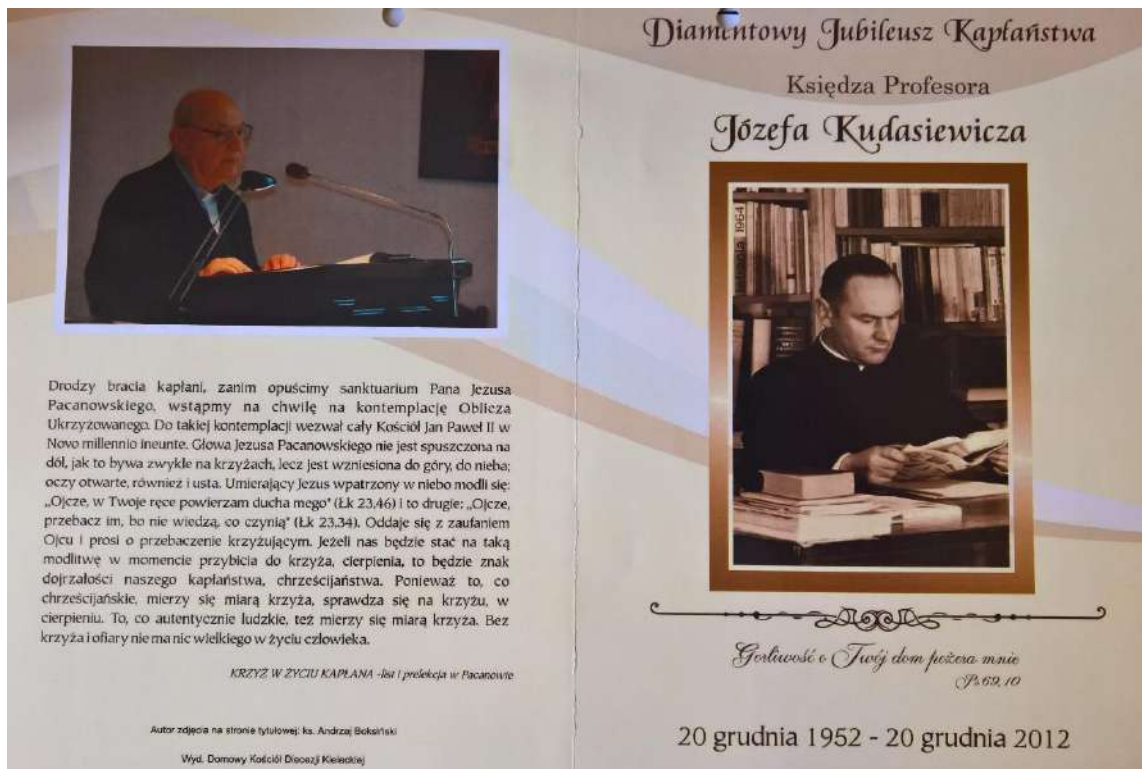
Pokornie proszę Waszą Świątobliwość o podniesienie do godności Protonotariusza Apostolskiego ks. prof. dr hab. Józefa Kudasiewicza.

Ksiądz Józef Kudasiewicz urodzony w 1926 r. jest wielce zasłużonym i szanowanym kapłanem diecezji kieleckiej, spełniającym posługę kapłańską i naukową od 45 lat. Jest cenionym biblistą (licencjat z nauk biblijnych) i profesorem wykładającym na Instytucie Biblijnym i na Instytucie Pastoralnym KUL oraz w Wyższym Seminarium Duchownym w Kielcach. Przez długie lata pełnił funkcje ojca duchownego w Konwiktzie Księży Studentów KUL w Lublinie. Do dziś pełni niezmiernie posługę rekolekcyjną w seminariach duchownych, w zgromadzeniach sióstr zakonnych oraz w grupach Inteligencji Katolickiej.

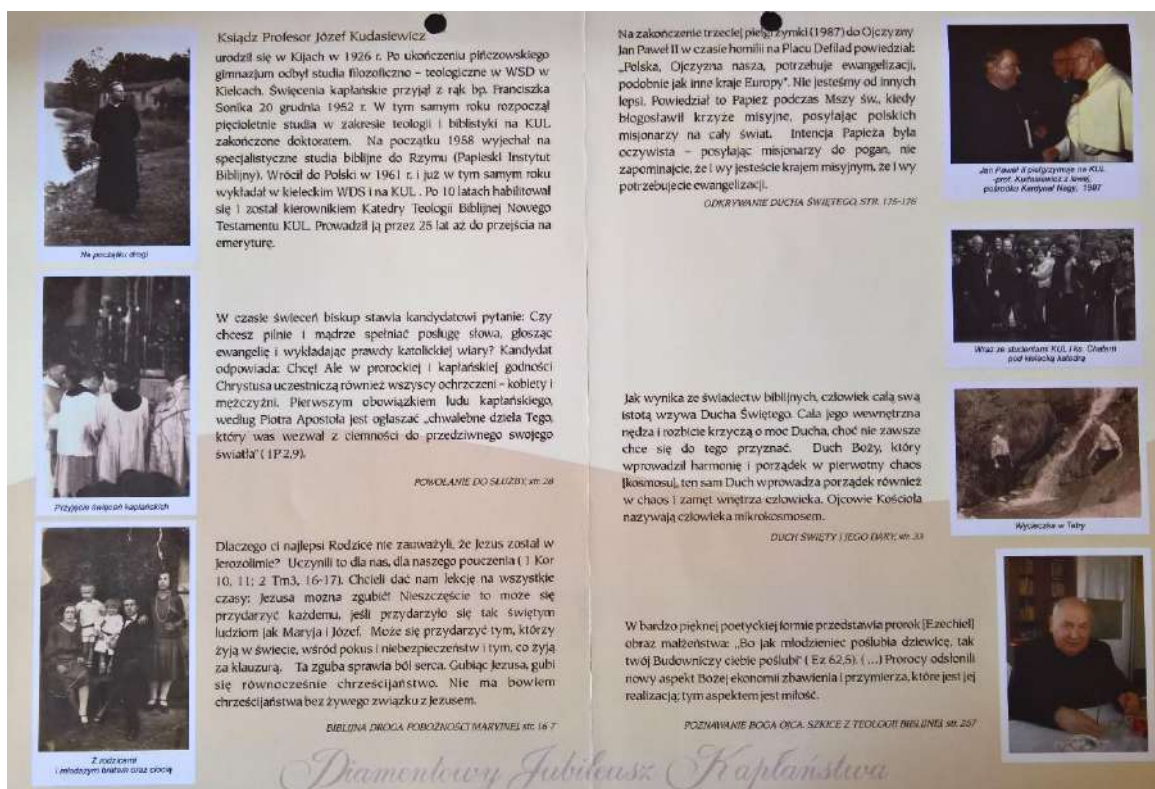
O udzielenie tej łaski z religijną czcią i synowskim oddaniem prosi

Kazimierz Ryczan
+ Biskup Kielecki

Fot. Aneks 38. Pismo w sprawie podniesienia do godności Protonotariusza Apostolskiego księdza prof. dra hab. Józefa Kudasiewicza. Źródło: ADKielce.

Fot. Aneks 39. Folder o diamentowym jubileuszu kapłaństwa ks. prof. Józefa Kudasiewicza, część pierwsza. Źródło: APrZW.

Fot. Aneks 40. Folder o diamentowym jubileuszu kapłaństwa ks. prof. Józefa Kudasiewicza, część druga. Źródło: APrZW.

Nominacja do Nagrody
TOTUS
za rok 2002

w kategorii

„Promowanie nauczania Ojca Świętego Jana Pawła II”

została przyznana

**Księdzu Profesorowi
Józefowi Kudasiewiczowi**

za wieloletnią działalność naukowo-dydaktyczną,
prowadzoną w duchu nauczania papieskiego,
szczególnie za osiągnięcia w dziedzinie biblistyki stosowanej.

Abp Tadeusz Gocłowski

Przewodniczący

Rady Fundacji

Józef Kardynał Glemp

Przewodniczący Konferencji

Episkopatu Polski

Warszawa, dnia 12 października 2002r.

Fot. Aneks 41. Nominacja do nagrody TOTUS. Źródło: AWA.

W 86 roku życia i w 60 roku kapłaństwa zmarł

Ksiądz Profesor dr hab. Józef Kudasiewicz

Protonotariusz Apostolski,
Profesor Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego
i Wyższego Seminarium Duchownego w Kielcach.

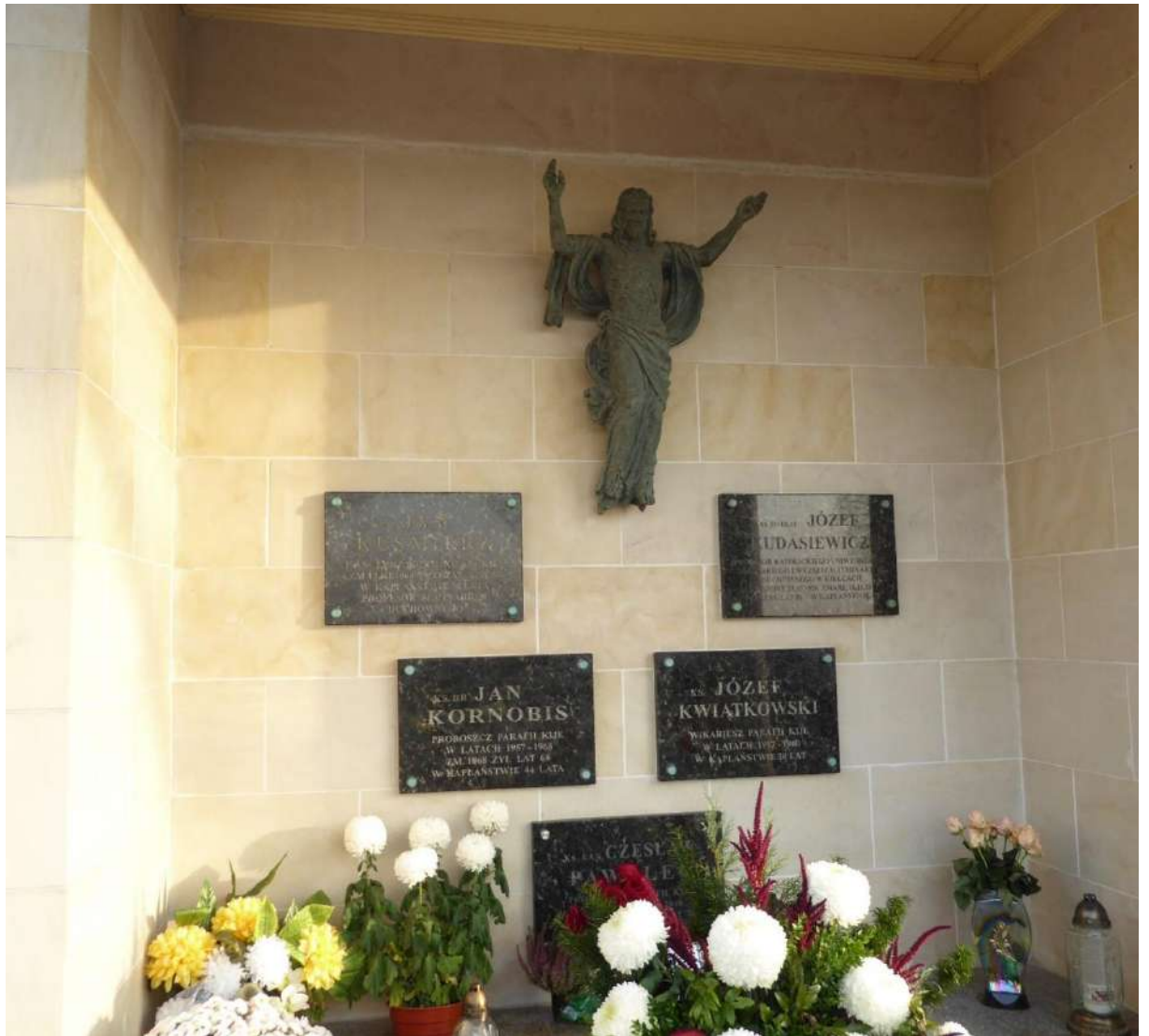
Pogrzeb odbędzie się we środę 21 listopada 2012 roku.

Msza święta żałobna pod przewodnictwem Księdza Biskupa Ordynariusza Kazimierza Ryczana zostanie odprawiona w Bazylice Katedralnej w Kielcach o godz. 11.00.

Msza święta pogrzebowa pod przewodnictwem Księdza Biskupa Kazimierza Gurdy zostanie odprawiona w kościele parafialnym w Kijach o godz. 14.00.

Wieczny Odpoczynek racz Mu dać Panie

Fot. Aneks 42. Nekrolog. Źródło: AWA.

Fot. Aneks 43. Grobowiec w którym został pochowany ś.p. ks. prof. Józefa Kudasiewicza.
Źródło: APrMK.

OŚWIADCZENIE

Niniejszym wyrażam zgodę na udostępnienie mojej pracy doktorskiej w Archiwum Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie.

Kraków, dnia.....

.....
o. Stanisław Kyc OSB